

ESTRATEGIA DE DESENVOLVEMENTO LOCAL

GDR3-MONTES E VALES ORIENTAIS

Contido

A.	Descrición do proceso participativo.....	1
A.1.	Introdución.....	1
A.2.	Obxectivos a lograr.....	1
A.3.	Relación de persoas e entidades participantes.....	2
A.4.	Cronograma das actuacións e actividades desenvolvidas e das ferramentas de participación pública empregadas.....	3
A.5.	Resumo de ferramentas de participación empregadas.....	1
A.6.	Novos métodos de participación.....	2
A.7.	Metodoloxía empregada para o tratamento da información obtida.....	6
A.7.1	Descrición da metodoloxía de obtención e tratamento de información.....	6
A.7.2	Análise dos datos das persoas convocadas e participantes, tanto de forma presencial como on – line.....	7
A.7.3	Metodoloxía a empregar. Propostas.....	16
A.7.4	Recollida de información cualitativa:.....	17
A.8.	Resultado e conclusións do proceso de participación pública.....	21
A.8.1	Análise dos resultados obtidos.....	21
A.8.2	Determinación de obxectivos xerais e particulares.....	24
B.	Análise e diagnóstico do contexto territorial e socioeconómico que afecta o desenvolvemento rural no ámbito territorial proposto.....	30
B.1.	Introducción.....	30
B.2.	Realidade territorial.....	30
B.3.	Delimitación.....	30
B.3.1	Lista de municipios e poboación.....	30
B.3.2	Mapa do territorio.....	31
B.3.3	Mapa de comarcas.....	32
B.3.4	Principais elementos biofísicos.....	32
B.4.	Encadramento funcional.....	35
B.4.1	Núcleos urbanos e vías de comunicación.....	35
B.4.2	Estrutura dos asentamentos poboacionais.....	36
B.5.	Marco territorial estratéxico.....	36
B.6.	Tecido socioeconómico.....	37
B.6.1	Análise demográfica.....	37
B.6.2	Densidade.....	39

B.6.3	Nivel de instrución	46
B.6.4	Indicadores de calidade de vida.....	46
B.6.5	Mercado de traballo	49
B.6.6	Análise empresarial	57
B.7.	Equipamentos e infraestruturas.....	60
B.7.1	Infraestruturas de transportes e tecnoloxías:	60
B.8.	Matriz DAFO	61
C.	Análise da actuación retrospectiva do desenvolvemento local participativo no territorio de actuación: avaliación dos resultados obtidos nos programas anteriores.....	63
C.1.	Indicacións xerais sobre o contido deste apartado	63
C.2.	Análise da evolución dos principais indicadores demográficos, socioeconómicos e de servizos á poboación no territorio do GDR.....	63
C.3.	Diagnóstico territorial recollido nas estratexias elaboradas para os períodos anteriores	64
C.4.	Estratexia definida polo GDR para o(s) período(s) anterior(es).....	67
C.5.	Concreción da estratexia nos cadros financeiros e no baremo de priorización de proxectos.....	69
C.5.1	Cadros financeiros	69
C.5.2	Baremo de priorización de proxectos	70
C.6.	Datos e indicadores cuantitativos sobre a execución e resultados alcanzados	73
C.6.1	Cifras globais 2014-2020	73
C.6.2	Cifras globais 2007-2013	75
C.6.3	Datos sobre os proxectos	79
C.7.	Balance cualitativo sobre a execución, resultados e impacto do programa LEADER no territorio; grao de cumprimento da estratexia deseñada	89
C.7.1	Balance de resultados de 2014-2020	90
C.7.2	Balance de resultados de 2007-2013	90
C.8.	Avaliación do proceso de participación e da xeración de capital social.....	92
C.9.	Avaliación dos resultados e o impacto no territorio	92
C.9.1	Análise 2014-2020.....	92
C.9.2	Análise 2007-2013.....	98
C.10.	Proxectos considerados casos de éxito a destacar	107
C.11.	Orientacións e leccións extraídas para o novo período 2023-2027.....	111
C.11.1	Pincipais leccións extraídas da análise das estratexias anteriores	111
D.	Análise do novo marco normativo e institucional e impacto previsible na futura estratexia.....	113
D.1.	Estratexias da UE.....	113
D.1.1	Documentos de maior relevancia a considerar	113
D.1.2	Orientacións e indicacións prácticas.....	113

D.1.3	Notas breves sobre cada un dos documentos seleccionados	116
D.2.	Plan Estratéxico da PAC 2023-2027 e a súa aplicación en Galicia.....	118
D.2.1	Aclaración inicial sobre os documentos relevantes a nivel español.....	118
D.2.2	Orientacións e indicacións prácticas en relación co Plan Estratéxico da PAC	118
D.3.	Estratexias sectoriais e iniciativas da Xunta de Galicia relacionadas co medio rural	129
D.3.1	Documentos de maior relevancia a considerar	129
E.	Análise da situación actual de uso e xestión do territorio correspondente.....	132
E.1.	Análise do uso e ocupación do territorio rural.....	132
E.1.1	Usos do solo.	132
E.1.2	Principais Datos Estructurais das Explotacions Agrarias.....	140
E.1.3	Xestión agrogandeira e forestal do territorio	142
E.1.4	Análise estrutural das explotacións agrarias como xestoras do territorio	150
E.2.	Caracterización da aptitude agraria e do abandono.	151
E.2.1	Caracterización da aptitude agraria dos solos	152
E.2.2	Identificación de zonas incluídas en selos ou esquemas de certificación da calidade agroalimentaria (D.O, IXP) e/ou forestal	152
E.2.3	Caracterización do abandono das terras agrarias.....	154
E.2.4	Tendencias na xestión territorial por parte das explotacións agrogandeiras	156
E.2.5	Incidencia dos lumes forestais.....	156
E.3.	Identificación, localización e caracterización das actividades de transformación e comercialización de producións agroforestais.....	159
E.4.	ANÁLISE DA APLICABILIDADE DE INSTRUMENTOS DE RECUPERACIÓN DE TERRAS.....	171
E.4.1	Caracterización das estruturas de propiedade.....	171
E.4.2	Instrumentos de recuperación e de re-organización executados ou en curso	171
E.4.3	Valoración territorial da aplicabilidade dos instrumentos de recuperación e outros previstos na Lei 11/2021 e Lei 4/2015	172
E.4.4	Marco de ordenación de incidencia potencial	174
E.5.	Identificación de axentes ou iniciativas interesadas na posta en produción de terra agraria ou no desenvolvemento de actividades de transformación e comercialización de produtos agroforestais.	175
F.	Coordinación coas estratexias globais de desenvolvemento rural de Galicia	177
F.1.	Procedementos e actuacións durante a elaboración da estratexia para a súa coordinación coas dos restantes territorios de Galicia, co fin de maximizar as sinerxías e complementariedades.....	177

F.1.1	Mecanismos xerais de coordinación no proceso de elaboración da estratexia.....	177
F.1.2	Grupos de traballo (GT)	179
F.1.3	Outras actuacións para a coordinación da estratexia do GDR coas dos restantes territorios de Galicia	182
F.2.	Mecanismos e procedementos que se van implantar ao longo do período 2023-2027 para asegurar a execución da estratexia de xeito coordinado cos restantes GDR de Galicia.....	185
F.2.1	Taller de lanzamento: visión xeral das EDLP dos GDR galegos	186
F.2.2	Grupos de traballo	186
F.2.3	Base de datos de proxectos	186
F.2.4	Impulso de proxectos de cooperación	186
F.3.	Mecanismos e procedementos para asegurar a execución da estratexia de xeito aliñado con outras medidas de desenvolvemento rural xestionadas pola Administración autonómica no marco da PAC	186
F.3.1	Identificación dos ámbitos prioritarios para o aliñamento e establecemento de directrices.....	187
F.3.2	Xornadas informativas e formativas para o persoal técnico dos GDR... ..	187
F.3.3	Reunións de seguimento	188
F.3.4	Gobernanza	188
G.	Propostas de proxectos piloto.	189
G.1.	PROPOSTA 1.	189
G.1.1	Denominación e breve xustificación do proxecto.	189
G.1.2	Identificación da entidade tractora proposta e outras posibles entidades participantes.....	190
G.1.3	Motivación do carácter innovador do proxecto.	192
G.1.4	Ámbito xeográfico de actuación.....	195
G.1.5	Obxectivos a conseguir:.....	195
G.1.6	Actividades propostas:.....	196
G.1.7	Resultados esperados, posibles beneficiarios e impacto no emprego : ..	197
G.1.8	Incidencia do proxecto sobre determinados sectores da poboación	202
G.1.9	Impacto na mellora do ambiente e na valorización dos recursos naturais	202
G.1.10	Orzamento necesario e solvencia económica	203
G.2.	PROPOSTA 2.	206
G.2.1	Denominación e breve xustificación do proxecto.	206
G.2.2	Identificación da entidade tractora proposta e outras posibles entidades participantes.....	206
G.2.3	Motivación do carácter innovador do proxecto.	208
G.2.4	Ámbito xeográfico de actuación.....	208

G.2.5	Obxectivos a conseguir:.....	209
G.2.6	Actividades propostas:.....	210
G.2.7	Resultados esperados, posibles beneficiarios e impacto no emprego : ..	211
G.2.8	Incidencia do proxecto sobre determinados sectores da poboación, perspectiva de xénero	212
G.2.9	Impacto na mellora do ambiente e na valorización dos recursos naturais 213	
G.2.10	Orzamento necesario e solvencia económica	214

Índice de táboas

Táboa 1. Relación de persoas e entidades participantes.....	2
Táboa 2. Resumo de ferramentas de participación	1
Táboa 3. Cronograma das actuacións desenvolvidas e das ferramentas de participación empregadas.....	3
Táboa 4. Tipos de actuacións desenvolvidas e ferramentas de participación	5
Táboa 5. Análise da participación na fase de observación e formulación de hipóteses	7
Táboa 6. Análise da participación na fase de análise de datos e conclusións.....	11
Táboa 7. Análise dos participantes.....	15
Táboa 8. Análise dos participantes segundo a súa procedencia	16
Táboa 9. Análise do impacto das distintas accións.....	16
Táboa 10. Análise dos resultados obtidos. Territorio	21
Táboa 11. Análise dos resultados obtidos. Poboación	22
Táboa 12. Análise dos resultados obtidos. Actividade económica.....	23
Táboa 13. Análise dos resultados obtidos. Formación	23
Táboa 14. Definición de obxectivos. Territorio.....	24
Táboa 15. Definición de obxectivos. Poboación	25
Táboa 16. Definición de obxectivos. Economía	26
Táboa 17. Definición de obxectivos. Formación	28
Táboa 18. Lista de municipios e poboación	30
Táboa 19. Relación de municipios e superficie.....	31
Táboa 20. Importancia dos espazos protexidos.....	34
Táboa 21. Distribución da poboación por grupos de idade. 2021	38
Táboa 22. Densidade de poboación	40
Táboa 23. Zonas pouco poboadas	41
Táboa 24. Saldo vexetativo	43
Táboa 25. Envellecemento da poboación.....	44
Táboa 26. Emigración.....	45
Táboa 27. Inmigración	46
Táboa 28. Indicadores de calidade de vida	46
Táboa 29. Renda dispoñible	48
Táboa 30. Evolución dos contratos.....	49
Táboa 31. Análise por sectores de actividade	50
Táboa 32. Paro por concellos	52
Táboa 33. Análise empresarial por concello	57
Táboa 34. Número de empresas segundo o estrato de asalariados.....	59
Táboa 35. Número de empresas segundo a súa actividade principal.....	59
Táboa 36. Datos de equipamentos básicos municipais	60
Táboa 37. Matriz DAFO	61
Táboa 38. Resumo do diagnóstico territorial para os períodos 2014-2020 e 2023-2027	64
Táboa 39. Obxectivos e actuacións definidos na estratexia do período 2014-2020	67
Táboa 40. Cadro Financeiro 2014-2020	69
Táboa 41. Cadro Financeiro 2007-2013	69
Táboa 42. Criterios de selección e baremación de proxectos produtivos 2014-2020.....	71
Táboa 43. Criterios de baremación de proxectos non produtivos	72
Táboa 44. Cifras globais 2014-2020.....	73
Táboa 45. Cifras globais 2007-2013 Ancares - Courel	75
Táboa 46. Cifras globais 2007-2013 Montes e Vales	76
Táboa 47. Análise proxectos Leader 2014-2020, por sectores e grado de permanencia	79
Táboa 48. Análise de proxectos Leader 2014-2020, por emprego creado, mantido e de colectivos especiais.....	81
Táboa 49. Análise de proxectos Leader 2007-2013, Ancares-Courel, por sectores e permanencia	83
Táboa 50. Análise de proxectos Leader 2007-2013, Montes e Vales, por sectores e permanencia.....	84
Táboa 51. Análise de proxectos 2007-2013 Ancares-Courel, por emprego	86
Táboa 52. Análise de proxectos 2007-2013 Montes e Vales, por emprego.....	87
Táboa 53. Análise de adecuación dos proxectos á estratexia presentada no período 2014-2020	93
Táboa 54. Análise de adecuación dos proxectos á estratexia presentada no período 2007-2013, Ancares- Courel	98
Táboa 55. Análise de adecuación dos proxectos á estratexia presentada no período 2007-2013, Montes e Vales.....	103
Táboa 56. Análise dos principais documentos e estratexias da UE con impacto no territorio do GDR3 ..	113
Táboa 57. Necesidades identificadas no PE PAC ás que contribúe a estratexia de GDRs.....	119
Táboa 58. Sinerxias con outras medidas de desenvolvemento rural da Xunta de Galicia.....	125
Táboa 59. Sinerxias das intervencións supra-autonómicas ca estratexia do GDR3.....	128
Táboa 60. Alíñamento da estratexia do GDR3 con iniciativas e plans da Consellería do Medio Rural	129
Táboa 61. Táboa de usos do solo, según o SIOSE 2014	132
Táboa 62. Superficie agrarias útiles por concello de GDR3	140
Táboa 63. Datos estruturais das explotacións agrarias en Galicia e España	141

Táboa 64. comparativa de usos SIXPAC por concello para os anos 2007 e 2015	142
Táboa 65. Explotaciones ganadera por tipo de ganado.....	149
Táboa 66. Análise estrutural das explotacións como xestoras do territorio	151
Táboa 67. Empresas por concello e actividade principal	159
Táboa 68. Analise de empresas do sector primario por municipio	159
Táboa 69. Empresas por sector agroalimentario	161
Táboa 70. Participación do GDR3 en reunións de coordinación.....	178
Táboa 71. Grupos focais de interese para o GDR3	179
Táboa 72. actuacións de coordinación entre seis GDRs	183
Táboa 73. Accións de coordinación entre tres GDRs	184
Táboa 74. Accións de coordinación entre dous GDRs	185
Táboa 75. Proxecto piloto: potencial da arquitectura tradicional, hórreos, pallozas e alzadas para novos usos	189
Táboa 76. Proxecto piloto, recuperación do potencial dos cultivos de cereais relacionados coa bioeconomía circular	206

Índice de gráficos

Gráfico 1. Mapa de actores	0
Gráfico 2. Opinión sobre o potencial como destino de ecoturismo	7
Gráfico 3. Análise de participantes según procedencia.....	15
Gráfico 4. Caracterización dos participantes por sectores	16
Gráfico 5. Opinión sobre recurso prioritarios.....	17
Gráfico 6. Opinión sobre oferta de aloxamento e sitios onde comer	18
Gráfico 7. Opinión sobre infraestruturas públicas para turismo.....	18
Gráfico 8. Opinión sobre as condicións do territorio para o ecoturismo	19
Gráfico 9. Mapa do territorio.....	31
Gráfico 10. Mapa de comarcas	32
Gráfico 11. Mapa de áreas a revitalizar.....	33
Gráfico 12. Mapa de áreas paisaxísticas	33
Gráfico 13. Mapa de espazos Rede Natura	34
Gráfico 14. Núcleos de poboación	36
Gráfico 15. Evolución da poboación.....	37
Gráfico 16. Evolución da poboación por municipio	38
Gráfico 17. Evolución da poboación no GDR por grupos de idade	38
Gráfico 18. Detalle da densidade da poboación por municipio do GDR3	40
Gráfico 19. Detalle da variación de densidade da poboación por municipio do GDR	41
Gráfico 20. Evolución da pirámide de poboación do GDR	42
Gráfico 21. Renda dispoñible bruta.....	47
Gráfico 22. Produto Interior Bruto municipal	48
Gráfico 23. Evolución do mercado de traballo.....	49
Gráfico 24. Evolución do mercado de traballo en tres anos	50
Gráfico 25. Actividades económicas con mais porcentaxe de contratos por comarcas	51
Gráfico 26. Evolución do paro por comarcas	53
Gráfico 27. afiliacións á seguridade social por comarcas.....	54
Gráfico 28. Grupos ocupacionais con mellores perspectivas laborais, por comarcas.....	55
Gráfico 29. Poboación ocupada por rama de actividade.....	56
Gráfico 30. Modelo de ficha de avaliación individual de proxectos	91
Gráfico 31. Usos da terra	134
Gráfico 32. Comparativas SIOSE.....	135
Gráfico 33. Explotacións gandeiras por tipo de gando.....	149
Gráfico 34. Explotación gandeiras por unidades de gando	149
Gráfico 35. IXPs e DOPs do territorio.....	153
Gráfico 36. Superficie apta para pastos	155
Gráfico 37. Superficie apta para millo	155
Gráfico 38. Incidencia dos lumes	157
Gráfico 39. Incidencia lumes en MVMC	158
Gráfico 40. Incidencia lumes en ZECs e ZEPAs	158

A. Descrición do proceso participativo.

A.1. Introducción

A asociación Montes e Vales Orientais iniciou a súa andadura en 2016, ano no que se fusionaron os concellos dos territorios dos antigos GDRs de A Fonsagrada e Ancares, para dar resposta ó deseño da estrutura de desenvolvemento rural plantexada no desenvolvemento do PDR 2014-2020.

Formouse un gran Grupo de Desenvolvemento Local que tendo unha homoxeneidade territorial non tiña experiencia de traballo en conxunto; en consecuencia desenvolveuse un traballo moi potente de fomentar a participación local e o GDR3 consolidou o seu papel como centro receptor de todo tipo de iniciativas.

A metodoloxía participativa vense implementando con éxito durante todo o período 2014-2020 e mesmo conseguiu sobrepoñerse ó escenario descoñecido da pandemia, recuperando o potencial de traballo en común.

Neste momento ábrese o escenario de que hai que seguir cos métodos de participación que funcionaron e mais ir abrindo os espazos colaborativos e participativos que ofrece a penetración das novas tecnoloxías.

A.2. Obxectivos a lograr

O principal obxectivo de traballar cunha metodoloxía participativa é que o conxunto de actores do territorio se impliquen no desenvolvemento de estratexias para o territorio e que todos os proxectos que se aborden se fagan dende un enfoque global de cara onde quere ir o territorio.

O proceso participativo non é algo que xurda de xeito espontáneo, non acostuma a suceder que as entidades se acheguen ó GDR3 dicindo “quero participar”. Conseguir a participación local parte dun exercicio de responsabilidade social que leva ó GDR3 a ter apostado pola relación ca cidadanía e entidades do entorno. Un proceso participativo non se desenvolve nun día que se reúnen un grupo de axentes, é unha sucesión de días, momentos, accións... é a costume de estar sempre en contacto cos axentes e presente no territorio propoñendo cousas, escoitando propostas e aplicando as ferramentas participativas. O proceso participativo é sobre todo perder o medo ás opinións diversas, aprender a escoitar as razóns doutras persoas e acostumar a traballar colectivamente, porque entre todos estamos construíndo o que consideramos mellor para o territorio.

O sentimento que se ven potenciando dende o GDR3 no territorio con accións como a campaña “déixate marabillar” é un proceso de empoderamento das persoas do territorio, somos poucas persoas e só podemos ir adiante cooperando; o verdadeiro proceso participativo non é solo que as entidades, empresas, cidadanía participe nas reunións do GDR3, é conseguir ser o catalizador da colaboración entre todas as entidades que conforman o GDR; nesa liña de fomentar que as empresas e entidades cooperen entre si houbo logros importantes como varios produtos turísticos, un marketplace, ou un Grupo Operativo, nos que o GDR3 liderou a organización de traballos colaborativos entre entidades que non se coñecían. Incluso se conseguiu que os concellos, que teñen unha visión do local moi reforzada, entendan a necesidade de abrirse ó concepto de territorio con obxectivos comúns, proba desto é o produto turístico Rede de Micropaisaxes de Ancares Terras de Burón, no que claramente entenderon a necesidade de colaborar para ser un destino turístico orientado a por en valor os recursos de todo o territorio.

O obxectivo é seguir reforzando procesos e mellorando técnicas; a participación é unha bola de neve que empeza sendo pequechiña e acaba apañando todo o que encontra ó seu paso, hai que seguir alimentando esa gran bola de neve para que acabe sendo visible en todo o territorio.

A.3. Relación de persoas e entidades participantes

A continuación detállanse as tipoloxías dos participantes nas accións de participación da comunidade.

Táboa 1. Relación de persoas e entidades participantes.

Participantes ⁽¹⁾	Tipo ⁽²⁾	Carácter ⁽³⁾	Sector	Concello	Comarca
13 Concellos	público	institucional	publico	Ámbito GDR3	Ancares Fonsagrada Meira e concello de Láncara
- Asociación de Apicultores - Asoc. Cultural Camiño Primitivo - Ampa de Baleira - Asoc. Mulleres A Marronda - Asoc. Amigos da Marronda - Asoc. Propietarios Pena Abelleira - Asoc. de veciños da Cabaneta - CMVMC De Pousada - CMVMC Puñago - Comisión de Festas de Baleira	privado	social	asociativo	Baleira	Ancares
- Asoc.cultural Airiños do Neira - FAGRECO	privado	Sociocultural Product. Primar.	asociativo	Baralla	Ancares
- Ampa CEIP Becerreá - Asoc. Chao das Seves - Asoc. Primeira transformación da madeira - Unións Agrarias - Asociación Veciñal San Roque de Oselle	privado	Educativo Cultural Empres. Forstal Sindicato Veciñal	asociativo	Becerreá	Ancares
- Asociación A Cambela - Asoc. Os Xardois - Asoc. Teitos de Piornedo - Asoc. Os Gaioleiros - CDR de Cervantes - Asoc. Veciños de Valgos - Asoc. Veciños de Villaluz - Asoc. Propietarios de montes - Cooperativa A Carqueixa - MVMC de Vilar de Cucos	privado	Cultural Cultural Etnográfica Cultural Social Veciñal Veciñal Forestal Produtores forestal	Asociativo Cooper. monte	Cervantes	Ancares
- Asociación de gandeiros de A Fonsagrada - Asociación de empresarios Fonte Sacra - Maquinillas 4x4 - Padroado do museo comarcal de A Fonsagrada - Club de Montaña Terras de Burón - ADSG Fonseca - Antaruxas e Sorteiros - Asociación de veciños os Gandeiros de Piñeira - Asociación Cultural Petapouco e a Destempo - Sindicato Labrego Galego	privado	Produtores Empresarial Deportiva Etnografica Deportiva Produtores Cultural Veciñal Cultural Sindicato	Asociativo	A Fonsagrada	A Fonsagrada
- Asociación de Veciños da Parroquia de Os Baos	privado	Veciñal De Mulleres	Asociativo	Ribeira de Piquín	Ribeira de Piquín

- Asociación de Mulleres Rurais O Chao - Club Ribeira Fútbol Sala - Club Deportivo Rodeo - Asociación de Veciños San Mateo de Meiroi - Comunidade de usuarios de Navallos e Montefurado		Deportiva Deportiva Veciñal veciñal			
- Asociación Corripa - MVMC de Vilaxín - Asoc. Mulleres de Negueira - Cooperativa Lento - Cooperativa Ribeira do Navia	privado	Ambiental Monte De mulleres Coop. Produtor. Coop. Produtor.	Asociativo Cooperat.	Negueira de Muñiz	Negueira de Muñiz
- Asociación amigos da malla de Meira - Asociación de comerciantes, emprendedores e autónomos de Meira - Asociación Avelino Díaz	privado	Cultural Empresarial Cultural	Asociativo	Meira	Meira
- Asociación de Mulleres Rurais Leticia - MVMC de Vilaverde - Asociación deportiva de caza Suarna - Asociación deportiva de caza Vilaverde - Asociación Veciñal Irmandade Naviega - Asociación Ser - Tecor de Brañas - Sat a Capilla	privado	Mulleres Produtores Deportiva Deportiva Turística-cultural Veciñal-cultural Deportiva Produtores	Asociativo sat	Navia de Suarna	Navia de Suarna
- Spórting A pontenova - Centro de Iniciativas e Turismo A pontenova - Sindicato Labrego galego	Privado	Deportiva Turismo Sindicato	Asociativo	A Pontenova	A Pontenova
- Asoc. De veciños San Miguel de Monseiro - Asoc. De veciños Ruta Real - AD SG Río Neira - MVMC A Meda - MUVICLA, museo vivo e integrado da maquinaria	Privado	Veciñal Turística Produtores Monte Cultural	Asociativo	Láncara	Láncara
- Asociación de albergues privados do Camiño Francés	Privado	Turística	asociativo	Pedrafitas do Cebreiro	Ancas
-Asociación Fademur que integra ás mulleres de Pol	Privado	Mulleres	asociativo	Pol	Meira

Notas aclaratorias:

(1) Nome da persoa ou entidade participante

(2) Grupo ao que pertence: (1) Público (institucións e administración); (2) Técnico (técnicos do ámbito público e privado);

(3) Social (asociacións, cooperativas, cidadáns); (4) Económico (empresas, profesionais)

(3) Privado ou público

A.4. Cronograma das actuacións e actividades desenvolvidas e das ferramentas de participación pública empregadas

Para dirixir o proceso participativo articulouse en torno a un equipo implicado e coñecedor do territorio. Isto é un banco de catro patas e todas deben facer a súa parte:

- **Órganos de dirección** : contar sobre todo cunha xunta directiva implicada é clave, nunca van estar igual de implicadas todas as entidades, pero hai que fomentar que se impliquen ó máximo axudándolles e asesorándoas en ideas e actividades ou axudas administrativas que lles poden ser de utilidade para a súa actividade, trátase de gañar todas, é un exercicio de responsabilidade social no que elas aportan ó GDR3 e o GDR3 apórtalles a elas. O mesmo sucede ca Asemblea e as mesas sectoriais, que o GDR3 ten que ser unha rede de apoio para todas elas e poñerlles os medios para que aproveiten as sinerxías con outra entidades e poidan colaborar no desenvolvemento territorial.
- **Órganos unipersoais**, sobre todo a presidencia, ter na presidencia unha figura dialogante, implicada, que crea no desenvolvemento territorial e que aposte por exercer a representatividade do GDR3 visibilizándoo en todas as ocasións posibles, é un pulo para o resto dos órganos de dirección e para o equipo técnico.
- **Equipo técnico**, o equipo técnico da Asociación Montes e Vales-GDR3 está composto por unha xerente, un técnico e un administrativo; como corresponde ó cargo a máxima responsable de garantir un proceso participativo é a xerente. Dende a xerencia deste GDR3, lévase a cabo un amplo traballo de estar sempre en contacto ca xente do territorio, colaborando e acudindo a múltiples actividades do territorio, con dispoñibilidade en fins de semana ou festivos que é cando teñen lugar a inmensa maioría de eventos. Pola parte do técnico e tamén da xerencia faise unha forte labor de contacto estreito e asesoramento con calquera persoa ou entidade que ten unha idea de emprendemento de calquera actividade lucrativa ou non lucrativa, trátase de que todo o territorio vexa que pode ter un lugar de referencia onde lle van axudar a buscar o camiño mais axeitado para as súas ideas.

Por parte do administrativo fai unha importante labor de recompilación e sistematización de datos, sendo o responsable de ter sempre actualizado bases de datos, listas de contactos e de remitir calquera tipo de información de interese ás entidades, así como de recibir e canalizar cara os demais calquera información que xeren as entidades do territorio.

CRONOGRAMA DE PARTICIPACION

TAREFAS	1T-2022	2T-2022	3T-2022	4T-2022	1T-2023	2T-2023	3T-2023	4T-2023	RESPONSABLES
Definición de Obxectivos do proceso participativo									Directiva Equipo técnico
Creación e difusión da mensaxe de animación á participación e									Directiva Equipo técnico
Revisión de bases de datos de entidades a involucrar									Xerencia Equipo técnico
Deseño das actividades de participación									Xerencia Equipo técnico
Revisión de contidos									Asemblea, Directiva Equipo técnico Colaboradores
Difusión e animación a participar									Asemblea, Directiva Equipo técnico
Programación de la campaña									Equipo técnico
desenvolvemento da campaña									Equipo técnico Membros da asamblea Colaboradores
Análisis de resultados									Asemblea, Directiva Equipo técnico
Preparación de Estratexia									Equipo técnico colaboradores
Presentación de EDLP									Equipo técnico

- **Empresas clave (grupos modelo)**, axentes de emprendemento dos concellos e persoas clave.

Pola propia estrutura das bases que regulan os GDR3, o empresariado fóra das cooperativas ou economía social, non pode formar parte da estrutura administrativa. Tampouco se pode pretender facer unha estratexia de territorio sen contar con eles; dende o GDR3 o que se fai é organizalos en grupos de traballo, os mais desenvolto son o do sector turístico e o do sector agroalimentario, cos que se fixeron grupos modelo para o deseño de produtos turísticos e para o deseño dun marketplace agroalimentario. Neste momento hai un grupo de 68 empresas adscritas ós Grupos de traballo.

	A	B	C	D	E
	EMPRESA	LOCALIDADE	SECTOR	TELÉFON	WEB
2	CASA CASANOVA	A FONSAGRADA	GANDERÍA	617960169	
3	MANUEL LÓPEZ LOUXEDO	A FONSAGRADA	GANDERÍA	646736160	
4	PEDRO MÉNDEZ FEIJO	A FONSAGRADA	APÍCOLA	615688413	
5	CASA FIDALGO	A FONSAGRADA	GANDERÍA	645155043	
6	CASA DE ABAIXO	A FONSAGRADA	GANDERÍA-FERREIRÍA	666284700	
7	MEL A CASOA	CERVANTES	APÍCOLA	647236329	
8	EMBUTIDOS SUARNA	NAVÍA DE SUARNA	ALIMENTACIÓN, ELABORACIÓN E VENTA DE EMBUTIDOS	648048795	
9	OSCAR FERNÁNDEZ GÓMEZ	CERVANTES	APÍCOLA	617053590	
10	CASA POY	BECERREÁ	HOSTELERÍA	982360324	
11	CBTT "O GALEGO"	PEDRAFITA DO CEBRI	OCIO	636190982	
12	QUEIXO "O GALEGO"	PEDRAFITA DO CEBRI	ALIMENTACIÓN		
13	HOTEL PIORNEDO	CERVANTES	HOTEL E RESTAURACIÓN	677449488	
14	CERVEZAS COLMO	CERVANTES	ALIMENTACIÓN		www.facebook.com/cervezascolmo/
15	CASERIO MEIROI	NAVÍA DE SUARNA	HOTEL E RESTAURACIÓN	659030341	https://caseriodemeiroi.com/
16	CASA DE LEMBRANZA	A FONSAGRADA	TURISMO RURAL	649329118	https://www.casadalembranza.com/
17	PENSIÓN CASA MANOLO	A FONSAGRADA	HOSTELERÍA	626009979	https://www.pension-casamanolo.es/
18	APARTAMENTOS VILARCHAO	A FONSAGRADA	TURISMO RURAL	606864949	https://turismoruralvilarchao.com/
19	APARTAMENTOS CABO	A FONSAGRADA	TURISMO RURAL	646486908	http://casadocabo.es/
20	EQUUSFERA	A FONSAGRADA	TURISMO ECUESTRE	616753929	
21	CÁRNICAS BARBEITOS	A FONSAGRADA	GANDERÍA	665156698	
22	MESÓN CATRO VENTOS	A FONSAGRADA	RESTAURACIÓN	982340151	http://catroventos.es/
23	CAFÉ BAR DEMETRIO	A FONSAGRADA	RESTAURACIÓN	678510804	
24	PENSIÓN ALBERGUE CASA CUARTEL	A FONSAGRADA	HOSPEDAXE	689954243	https://alberguecasacuarterl.com/
25	RESTAURANTE CANTÁBRICO	A FONSAGRADA	RESTAURACIÓN	982340135	
26	TAXI ROCÍO	A FONSAGRADA	TRANSPORTE	664004836	www.facebook.com/taxirociolopezfernan
27	HOTEL PÓRTICO	A FONSAGRADA	HOSPEDAXE	630347224	https://hotelportico.es/
28	BAR O CHAVELLO	AS NOGAIS	RESTAURACIÓN	982364046	
29	TAXI O CHAVELLO	AS NOGAIS	TRANSPORTE	659988878	
30	ASOCIACION CULTURAL ABRENTE	AS NOGAIS	ACTIVIDADES CULTURAIS	696144429	
31	PULPERÍA O CANDAL	FONSAGRADA	RESTAURACIÓN	982340061	
32	JUAN ANTONIO ÁLVAREZ PÉREZ	A FONSAGRADA	GANDERÍA	634446224	
33	RESTAURANTE ALBERGUE O PIÑEIRAL	A FONSAGRADA	HOTEL E RESTAURACIÓN	606165752	https://www.opineiral.com/
34	RESTAURANTE A MARRONDA	BALEIRA	RESTAURACIÓN	661928685	https://mesonamarronda.com/
35	TAXI GARCÍA	BALEIRA	TRANSPORTE		
36	MIEL OUTURELOS Y ECOMUSEO ABEYEIRO	NEGUEIRA DE MUÑOZ	APÍCOLA	636209880	https://mielouturelos.com/
37	CARMEN RODRÍGUEZ VÁZQUEZ	A FONSAGRADA	GANDERÍA		
38	GANADERÍA CASA CAPADOR SC	A FONSAGRADA	GANDERÍA	699738714	
39	COOPERATIVA A CARQUEIXA	CERVANTES	GANDERÍA	670300380	www.osabordosancares.com
40	ROSA SAN ROMÁN-BODEGA SIDRON	NEGUEIRA DE MUÑOZ	ADEGA	679628066	https://adegasidron.es/

39	COOPERATIVA A CARQUEIXA	CERVANTES	GANDEIRA	070000000	www.usadourusadourus.com
40	ROSA SAN ROMÁN-BODEGA SIDRON	NEGUEIRA DE MUÑOZ	ADEGA	679628066	https://adegasidron.es/
41	CABAÑAS DE ANCARES	CERVANTES	TURISMO RURAL	646436486	
42	EMBUTIDOS VILLABOL	AS NOGAIS	ELABORAC. E VENDA EMBUTIDO	608987012	
43	RESTAURANTE O MUIÑO	AS NOGAIS	HOTEL E RESTAURACIÓN		m.facebook.com/OMuino/
44	PANADERIA RICARDO	AS NOGAIS	PAN	982364050	
45	CASO DA BRAÑA	A FONSAGRADA	TURISMO RURAL	663189787	
46	PANADERÍA MÉNDEZ	A FONSAGRADA	PANADERÍA	685920941	www.facebook.com/Panaderia-Méndez
47	CASA GUILLERMO	A FONSAGRADA	RESTAURACIÓN	605258194	982 18 40 28
48	CÁMPING A FONSAGRADA	A FONSAGRADA	ALOXAMENTO E RESTAURACIÓN	653685640	www.campingfonsagrada.es
49	ALBERGUE PORTA SANTA	BALEIRA	ALOXAMENTO	679828540	http://www.albergueportasanta.com/
50	RESTAURANTE NEIREO	BALEIRA	HOSTELERÍA	680206413	www.facebook.com/Restaurante-Neireo
51	FLOR DÍEZ PRIETO	NEGUEIRA DE MUÑOZ	ALBERGUE RURAL		
52	S.C.G. RIBEIRA DO NAVIA	NEGUEIRA DE MUÑOZ	AGROALIMENTARIO		
53	A LAREIRA	AS NOGAIS	TURISMO RURAL	636648174	
54	ALBERGUE A REBOLEIRA (CASA NÚÑEZ)	FONFRÍA (PEDRAFITA)	HOSTELERÍA	982181271	https://www.reboleirafonfria.com/
55	CASA HORACIO	RIBEIRA DE PIQUÍN	HOSTELERÍA E ALOXAMENTO	982333685	avisado pero sin ficha nin oferta
56	HOTEL MIRADOR DE BARCIA	RIBEIRA DE PIQUÍN	HOSTELERÍA E ALOXAMENTO	699029889	pendiente
57	RESTAURANTE O MONEDA	BALEIRA	HOSTELERÍA E ALOXAMENTO		avisado pero sin ficha nin oferta
58	RESTAURANTE BOAVISTA	BECCERREÁ	HOSTELERÍA	617457813	
59	ARTESANÍA CHAVELLO	CERVANTES	ARTESANÍA	600635565	https://artesianiachavello.com/
60	MESÓN CATRO VENTOS	CERVANTES	HOSTELERÍA	679658958	www.facebook.com/meson4ventos/
61	BAR XEGUNDE	NAVIA DE SUARNA	HOSTELERÍA	649243958	
62	CASA QUIÑONES	NAVIA DE SUARNA	COWORKING	654692645	
63	PANADERÍA DISÚ	NAVIA DE SUARNA	PANADERÍA	982365201	
64	PANADERÍA BARREIRA	A FONSAGRADA	PANADERÍA PASTELERÍA	669249971	www.facebook.com/Panaderia-Barreira
65	CASA DO CREGO	CERVANTES	TURISMO RURAL	982161771	
66	CASA A LAREIRA	AS NOGAIS	TURISMO RURAL	636648174	
67	HOTEL CASA SUARNA	NAVIA DE SUARNA	HOTEL	982365266	
68	RESTAURANTE CASA GARCÍA PEDRAFITA	PEDRAFITA DO CEBRI	RESTAURANTE	982367021	https://casagarciapedrafita.business.site
69	PALLOZA MUSEO CASA DO SESTO	PIORNEDO	MUSEO	982245540	http://www.pallozamuseocasadosesto.c

Por outra parte contase cun grupo de traballo integrado por todos os axentes locais de emprego e emprendemento, como exemplo de actividades con este grupo cabe destacar que se definiron os retos de territorio da incubadora de talento rural, que explicaremos máis adiante.

Hai outro Grupo de traballo que se chama “GDR3-Tecedores na montaña”, está coordinado pola xerente do GDR3 e formado por persoas con formación, peso no territorio ou implicación especial, por citar algún está xente relevante da universidade, da empresa, por citar un perfil moi coñecido está Oliver Laxe. Este grupo traballa ideas e propostas para o desenvolvemento do territorio.

- *Asembleas abertas*

O máximo órgano da Asociación Montes e Vales orientais é a Asemblea, neste órgano intégranse a meirande parte das entidades que son máis dinámicas no territorio; exemplos notorios son a Cooperativa a Carqueixa con cerca de 200 socios ou a Asociación de Gandeiros de A Fonsagrada con preto de 100, ambas integradas na Xunta Directiva dende que a asociación botou a andar.

Durante a Pandemia non se fixeron eventos presenciais, pero nada máis reabrirse a posibilidade de xuntarse, a asociación retomou a actividade presencial. A Asociación réxese polo principio de portas abertas anunciando sempre que é un proceso aberto a calquera entidade que teña actividade no territorio.

A asociación levou a cabo dúas Asembleas abertas recentemente, unha en abril e outra en xullo, anunciando que todas as entidades están invitadas a sumarse ó proceso de construción de Estratexia de desenvolvemento.

- Anuncio nas redes da asemblea do 11/07/2022
<https://www.facebook.com/photo.php?fbid=1267581763991961&set=pb.100022204474158.-2207520000.&type=3>

- Anuncio nas redes da Asemblea do 8/04/2022

<https://www.facebook.com/photo/?fbid=1205996146817190&set=pb.100022204474158.-2207520000..>

LEADER 2023-2027
Proceso participativo de desenvolvemento local

ABERTO a todas as entidades do territorio
 (Asociacións de mulleres, de xente nova, veciñais, culturais, ambientais, Cooperativas, Comunidades de Montes; entidades de economía social, outras)

Coñeces as
necesidades do teu
territorio?
@conecta co GDR

ASEMBLEA ABERTA
11/07/2022 ás 18:00
 Na casa da cultura de O Cádavo

982355290 / 659275743 | montes.vales.orientais@gmail.com
<https://www.facebook.com/montes.valesorientais.7>

Fondo Europeo Agrícola
de Desenvolvemento Rural
Europa investe no rural

COMISSARIADO DE AGRICULTURA, PESCA
E ALIMENTACIÓN

AXENCIA GALEGA
DE DESENVOLVEMENTO
RURAL

ASOCIACIÓN DE DESENVOLVEMENTO RURAL
MONTES E VALES ORIENTAIS - GDR3

Consulta a Estratexia de
Desenvolvemento Local
completa aquí

www.montesevalesorientais.gal

AXENCIA GALEGA
DE DESENVOLVEMENTO
RURAL

COMISSARIADO DE AGRICULTURA, PESCA
E ALIMENTACIÓN

Fondo Europeo Agrícola
de Desenvolvemento Rural
Europa investe no rural

- Difusión da evolución da estratexia con códigos QR

Todas as entidades do GDR tiveron sempre aberta a evolución da estratexia apra poder facer aportacións en calquera momento.

Este enlace conduce á web do GDr donde está accesible a calquera persoa interesada .

Difusión da estratexia con anuncios nos medios de maior tirada na comarca

No mes de xuño de 2022 fixéronse anuncios na prensa de maior tirada comarcal, o diario El Progreso, coincidindo cos especiais de Ancares e A Fonsagrada, animando ás entidades a incorporarse á estratexia do territorio.

- *Organización de eventos no territorio: encontros e xornadas*

A entidade ven tendo unha dinámica dirixida a organizar actividades e eventos participativos no territorio, tratando de implicar e facer participe das actividades do Grupo á sociedade.

A continuación van a citarse exemplos dos últimos eventos organizados :

- **Incubadora do Talento Rural:** Organización da presentación da incubadora de Talento Rural no Muviela de Láncara, un proxecto cooperativo de tres GDRs (GRD3 Montes e Vales Orientais, GDR1 Terras de Miranda e GDR24 Seitura 22), para fomentar o emprendemento do talento rural.

<https://www.facebook.com/photo?fbid=178605611295912&set=pcb.178604807962659>

- Organización dos encontros, xornadas e presentacións

Encontros profesionais sobre o turismo en espazos rurais protexidos, foron dous días de presentacións e actividades nas que con mais de 40 persoas e expertos do máximo nivel, se debateu e se traballou sobre as posibilidades deste territorio para ser un destino de ecoturismo.

<https://www.facebook.com/Ancaresterrasdeburon/photos/pcb.465084205462718/465083302129475/>

<https://www.facebook.com/Asociaci%C3%B3n-Montes-e-Vales-Orientais-GDR3-150582992203935/photos/pcb.1104394240156134/1104394120156146/>

Asociación Montes e Vales Orientais- GDR3

20 de julio a las 10:26 · 🌐

Dende Navia de Suarna, iniciamos os nosos Encontros Profesionais da man de Pilar García Porto, deputada de Promoción e Turismo da [Deputación de Lugo](#), Carmen Pita, directora da Promoción da Axencia de [Turismo de Galicia](#), Carlos López, presidente do GDR e José Fernández, alcalde de Navia de Suarna.

Con máis de 40 asistentes e unha interesante xornada por diante. Comezamos! 🙌🙌

Inauguración dos encontros de turismo

Presentación da **Guía de Micropaisaxes** e presentación das elaboracións de **cociña de aldea** do Grupo Operativo Gayas.

Xornada de **Alternativas para o aproveitamento dos montes**

Celebrouse en Negueira de Muñiz unha xornada centrada en debater sobre a multifuncionalidade das casas de aldea e o aproveitamento dos montes nun contexto complexo de que o abandono dos usos tradicionais fai que o monte de orixe a grandes incendios forestais.

Negueira é un exemplo de recuperación de terras para viñedos e hortalas sobre todo e podería púidose debater sobre esas oportunidades, incidindo desde unha perspectiva de xénero.

xornada:

Alternativas para o aproveitamento dos montes

Programa:
10:45 Punto de encontro e café en Casa Vizcain, Negueira de Muñiz

11:30 a 14:00 MESA REDONDA. O MONTE VECIÑAL

- A aldea multifuncional, Jaime Izquierdo do Principado de Asturias
- O status xurídico dos montes. Inés Meilán de Calixto Escariz
- A custodia do territorio, oportunidade para a xestión de montes. AGCT

14:00 a 17:00 TERTULIA - APERITIVO:

- Comunidades veciñais de montes
- Fademur, federación de mulleres rurais galegas
- Organización Galega de Montes Comunais
- GDR Montes e Vales Orientais

27 de xullo de 2022

Negueira de Muñiz

Lugar: CASA SIDRON en PIEIGA
Restaurante e adega

17:00 VISITAS
Experiencias de casas de labranza multifuncionais no concello de Negueira de Muñiz

Conecta co GDR
659 275 743
montes.vales.orientais@gmail.com

Facer a estratexia
LEADER 23-27
para o territorio á
cousa nosa

- *Participación nos eventos do territorio*

O GDR3 ven colaborando con todo o que organizan as entidades territoriais para dar presenza ó GDR3 como entidade de relevancia no territorio.

- Participación en feiras e eventos de todo tipo no territorio é outras das accións de participación que se coidan moito dende o GDR3, xa que é a maneira de gañar visibilidade e presenza.

Exemplo dun Photocall na Feira da Androlla de Navia de Suarna

Xornada da Tenreira en Ancares

Feira do mel en Baleira

Montes Vales Orientais
20 de setembro de 2021 · 🌐

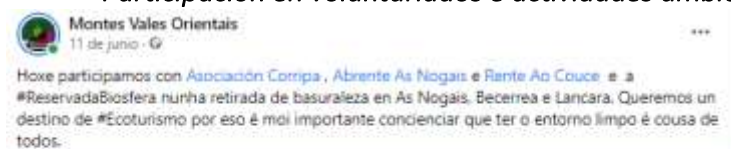
...

Un fin de semana proveitoso. Da man de #AsociacionSer e #OliverLaxe tivemos unhas excelentes xornadas #oque non arde, nas que pudemos coñecer interesantes experiencias. O #Gdr3 tamén estuvemos a contar o programa #Leader o #xeo destino e o proxecto #vivesemprende. #ancaresterrasdeburon

Participación nas xornadas o que non arde

- *Participación en voluntariados e actividades ambientais, sociais e culturais*

Participación nun voluntariado ambiental

promovido por Oliver Laxe o 26 de xullo

participación nun encontro de asociacións culturais

- Participación en inauguracións e presentacións de proxectos

Montes Vales Orientais

24 de abril · 🌐

...

O presidente do Gdr3 e do [Xeodestino Ancares - Terras de Burón](#), Carlos López, inaugurou hoxe o xardín de polinizadores Fernando Fueyo, promovido pola [Asociación Corripa](#) e subvencionado con axuda do programa #leaderGalicia. Este espazo é punto de referencia para a conservación da biodiversidade e a educación ambiental. Moi recomendable para amantes da natureza, do mundo dos polinizadores e do Mel [El País del Abeyero](#)

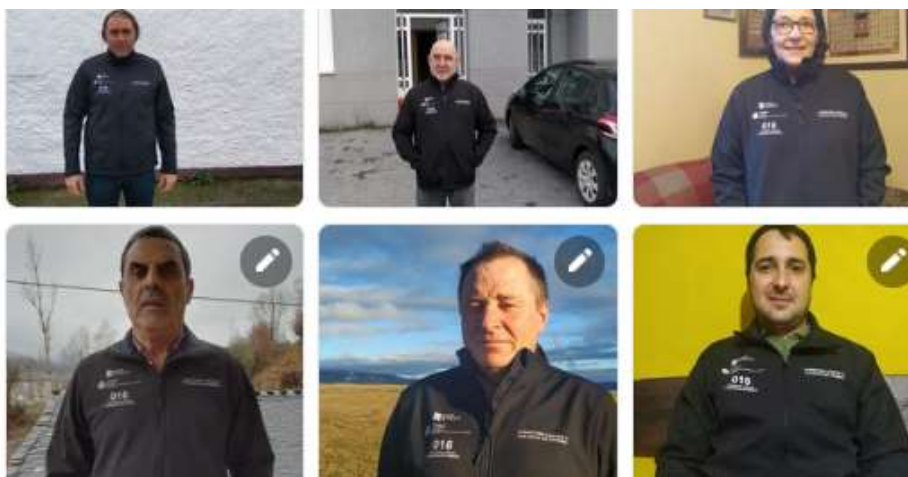

Participación do presidente na inauguración dun proxecto “xardín de polinizadores Fernando Fueyo” promovido pola Asociación Corripa.

Participación na inauguración da área recreativa de Baralla

- *Implicación en campañas ca sociedade civil*

Implicación da poboación local nunha campaña contra a violencia de xénero

Andaina contra a violencia de xénero con mais de 100 participantes

- Obradoiros, talleres e actividades formativas

Obradoiros contra a violencia de xénero

Mira que cantidad de talleres sobre temas que vas necesitar si quieres emprender. Res plaza

SOMOS TU IMPULSO

ECONOMÍA CON IMPACTO SOCIAL

VIVES EMPRENDE **ACCIÓN CONTRA EL HAMBRE**

Ciclo virtual de talleres para personas emprendedoras
25 mayo - 1 julio / 10h - 12,30h
 Formato online a través de Microsoft Teams

Galicia
 648102178
vivesemprendeconomiasocial.org

Martes, 25 de mayo
01 Oportunidades de mercado y modelos de negocio. Generación de ideas. CANVAS

Jueves, 27 de mayo
02 Clip legal y fiscal. Fórmulas jurídicas. Normativa en empresas de economía social. Aspectos laborales y fiscales

Martes, 1 de junio
03 Define el producto o servicio que quieres vender. Propuesta de valor. Marketing mix

Jueves, 3 de junio
04 Comercialización y técnicas de venta. Plan comercial

Martes, 8 de junio
05 Fuentes de financiación. Microcréditos, crowdfunding, subvenciones

Jueves, 10 de junio
06 Gestión empresarial. Control de gestión. Presupuestos. Control económico financiero

Martes, 15 de Junio
07 Validación del proyecto. Prototipado. Cómo comprobar que mi producto o servicio tiene validez y es aceptado por el mercado

Jueves, 17 de junio
08 Viabilidad económico financiera. Rentabilidad y necesidades de financiación. Plan económico-financiero

Martes, 22 de junio.
09 Competencias para emprender en colectivo I. Claves del trabajo en equipo. Equipos de alto rendimiento

Jueves, 24 de junio
10 Marketing digital. Página web. Redes sociales. Venta online

Martes, 29 de Junio
11 Competencias para emprender en colectivo II. Claves para la gestión de conflictos en equipos de trabajo

Jueves, 1 de julio
12 Habilidades de comunicación y técnicas de venta. Presentaciones de empresa y comerciales. Elevator pitch. Storytelling. Networking

Obradoiros de emprendemento

CURSO DE DISEÑO E POSTA EN MARCHA DE PRODUCTOS OU EXPERIENCIAS TURÍSTICAS

¿Gustaríache atraer a novos clientes? ¿Queres ofrecer un servizo ou produto diferente e innovador? ¿Queres aportar un valor engadido á comarca Ancares Terras de Burón? Esta formación de 30 horas está deseñada para ofrecer ferramentas e metodoloxía a persoas que queiran aprender a sacar máis partido aos seus negocios, a deseñar, crear e vender produtos ou experiencias turísticas.

1 Enfoque local

¿Cómo podo facer que o meu negocio sexa máis atractivo? A través de metodoloxías innovadoras e o intercambio de experiencias con outros entornos.

2 Impacto real

Ferramentas prácticas para deseñar e poñer en marcha novos servizos, produtos ou accións para aumentar a competitividade do negocio.

3 Innovación

Aprender a xerar novas actividades e propostas atractivas para atraer ao público obxectivo.

INSCRIBETE XA!

A xornadas formativas en formato presencial están divididas en dous grupos:

Grupo Febreiro: Becerreá os días 1,2,8,9,15,16 e 22 de febreiro de 2022 en horario de 16.30 a 20.30 h.

Grupo Marzo: A Fonsagrada os días 8,9,15,16,22,23 e 29 de marzo en horario de 16.30 a 20.30 h.

Para máis información no GDR Montes e Vales Orientais.

Casa do Concello de Baleira, Tfno. 982 355 290 correo: montes.vales.orientais@gmail.com
<https://ancaresterrasdeburon.gal/>

Curso de posta en marcha de

experiencias turísticas

- Visitas a establecementos turísticos para explicar os produtos turísticos

Ferrañol, Becerreá

Explicación da rede de micropaisaxes en Casa do Bico-

- *Eventos en colaboración con outras entidades*

Actividades como o de camiños de Futuro que se organizou en colaboración con outras entidades

En marzo fixéronse as **xornadas de innovación**, Camiños de futuro, nas que participou un nutrido grupo de empresas e emprendedores do territorio, ademais de alcaldes, concelleiros/as e técnicos/as municipais.

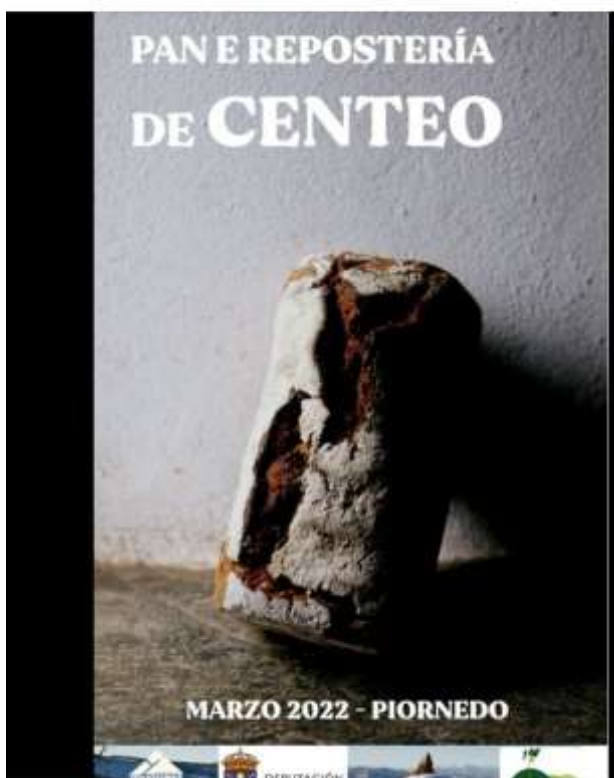
<https://www.facebook.com/photo/?fbid=1186114592138679&set=pcb.1186118882138250>

Evento Camiños de futuro

Montes Vales Orientais
16 de marzo · 🌐

ULTIMAS 3 PLAZAS!!
Queres aprender a facer pan cos artesáns de [Lento Coop](#)?
Este sábado tes unha cita e Piornedo, chamamos axiña aínda estás a tempo de reservar

Colaboración cas Reservas da Biosfera

- *Difusión das actividades que levan a cabo as entidades e empresas do territorio*

A través das redes do GDR3 dáse cobertura a todas as accións que se levan a cabo no territorio

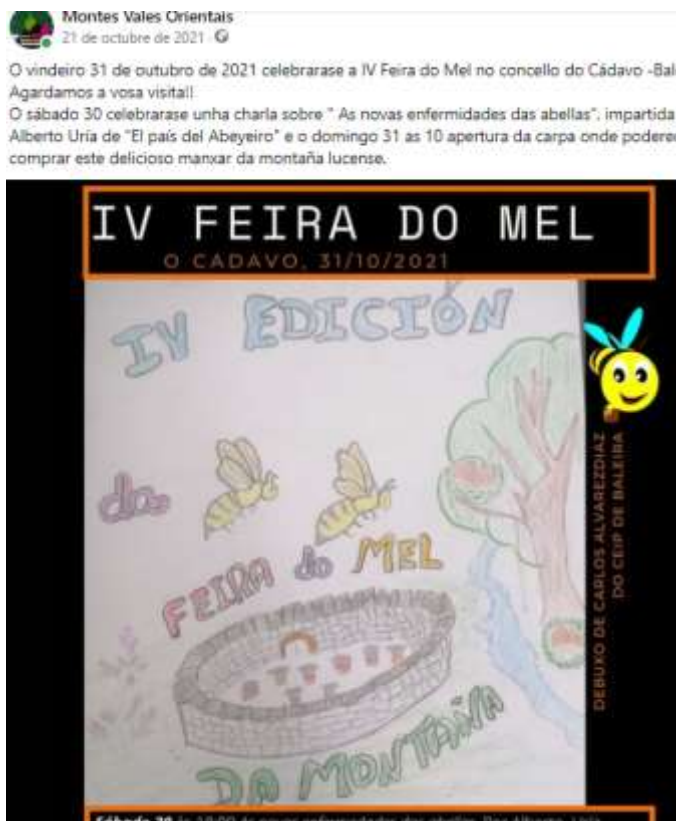
Montes Vales Orientais
17 de abril · 🌐

Negueira sempre merece unha visita e nesta ocasión aínda mais. #viñodaRibeiradoNavia

- *Colaboración cos centros educativos*

Tratase de implicar ós colexios nas actividades do GDR con actividades como o concurso de debuxos que se pon en marcha na Feira do mel

Debuxo gañador na feira do mel

Publicación do CPI de Navia de Suarna

- **Grupos de traballo**

Grupos de traballo Revolta Rural, en febreiro iniciouse a **Revolta Rural**, para constituír unha comunidade de emprendedores rurais promovida por tres GDRs, Foron tres grupos de traballo, o de alcaldes, o de axentes de emprego e o de empresas.

- Enquisa Talento Rural, o primeiro paso foi o diagnóstico do territorio con cuestionarios, fíxose a enquisa TALENTO RURAL que se enviou a mais de 900 empresas dos tres GDRs e grupos de discusión formados polos Alcaldes, os técnicos de emprego locais e o empresariado do territorio.
- Análise de información e identificación de retos. Dese traballo de diagnóstico saíron uns retos que no caso do GDR3 Montes e Vales Orientais, foron o sector primario, o sector turístico e a industria agroalimentaria.

DIAGNÓSTICO

- SECTOR PRIMARIO: Experiencias / Trabajo en red
- SECTOR TURISMO: Experiencias / Comercialización / Trabajo en red
- SECTOR INDUSTRIA: Transformación agroalimentaria

Anotáronse dez proxectos do territorio para participar na revolta Rural, emprendendo nalgún destes retos

No mes de maio invitouse a todas as entidades do territorio a participar no deseño de candidatura de **Plan de Sostibilidade Turística** para isto leváronse a cabo as seguintes actividades participativas:

- Grupos de traballo institucional, empresarial e asociativo

ELABORACION DA CANDIDATURA:
ANCARES-TERRAS DE BURON, DESTINO DE ECOTURISMO

10:00 a 10:15. Apertura de xornada, *Presidente do GDR*

10:15 a 11:15. Qué é un Destino Turístico?, que é un PSTD?, por qué orientarse ó Ecoturismo? *xerente do GDR e técnico de turismo*

11:15 a 11:45 café- coloquio

11:45 Inicio dos grupos de traballo, *coordinación técnicos do GDR*

Grupos: ***institucional, empresarial e asociativo***

Qué destino queremos construír?

Que recursos temos?

Que accións debemos emprender?

13:30 posta en común

14:00 Buffet - networking

15:00 Reflexións e debate

16:00 conclusións e peche

Montes Vales Orientais

26 de enero · 🌐

O GDR Montes e Vales Orientais promove proxectos de colaboración e captación de fondos.

Xeodestino Ancares - Terras de Burón

Publicado por Marcos N. · 23 de diciembre de 2020 · 🌐

Que se estará a argallar no Xeodestino?

🌱 🍷 ?

Onte reunímonos en Saleira con preto de 25 empresas de distintos sectores para seguir traballando nun proxecto que revolucionará o turismo e a gastronomía do noso territorio.

Pouco a pouco isto vai collendo formal.

👉... Ver máis

Ademais dos grupos de traballo a Xunta Directiva, de once membros ata a súa modificación en abril deste ano, tivo unha estreita colaboración co equipo técnico en identificar oportunidades para o desenvolvemento participativo da comarca.

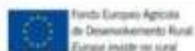

Asociación Montes e Vales Orientais - GDR3

Publicado por Ana Díaz · 8 de marzo ·

Este [#8M](#), reivindicamos os dereitos das mulleres e a igualdade, como tamén o tentamos facer cada día na nosa forma de relacionarnos e de traballar.

Unha das accións neste sentido que temos preparadas para o 2023 é a creación dunha rede de mulleres no territorio. O vindeiro 25 de marzo damos o primeiro paso para visibilizar e poñer en valor os proxectos liderados por mulleres e o gran talento profesional e humano co que contamos aquí. Únete!

creación da Rede de mulleres do territorio

Reunión do 7 de xuño para análise de estratexia

Xuntanza do 21 de xuño con proxectos labregos

Reunión Grupo de trabajo de pequeños productores 21/06/2023

Exemplo de visitas de campo a proxectos

- **Enquisas**, fíxose unha para a incubadora rural, outra para Sostibilidade Turística e outra a expertos turísticos ; ademais fíxose unha tormenta de ideas dixital.

bit.ly/TormentaIdeasGDR3

Nos grupos traballouse con ferramentas como son os cadernos de traballo, que permiten agrupar e sintetizar a información.

The image shows a digital form titled 'CADENRO DE TRABAJO' (Work Notebook). It is divided into two main sections. The left section contains fields for personal data: 'NOME E APELIDOS', 'CIF', 'DIRECCIÓN', 'EMAIL', and 'TELÉFONO'. Below these are sections for 'SECTOR/OBJECTIVO SOCIAL DA ENTIDADE', 'ÁMBITO TERRITORIAL DA ASOCIACIÓN/CONCELLO/S NO QUE SE DESENVOLVE A ACTIVIDADE', and 'MESA NA QUE SE INTEGRA'. A green arrow points from the personal data section to the sector/objective section. The right section contains two numbered questions in Spanish: '3. Indique **alguna** influencia externa que podes ver **negativa** para o desenvolvemento do territorio.' and '4. **Que** **oportunidades** pensa que existe no territorio, que poidan **melorar** o desenvolvemento da zona?'. Below the questions are several lines for writing answers. At the bottom of the form, there is a small logo and some text in Spanish.

Extracto de caderno de traballo

Houbo varios grupos de traballo nos que se obtiveron importantes diagnósticos para o desenvolvemento da comarca:

- Mapa de actores, quen é quen na comarca e que papel ten o GDR3.
- DAFO orientado ó desenvolvemento como destino turístico sustentado nos pequenos negocios locais
- Indicadores do territorio.
- **Identificación de axentes**

O mapa de actores

Un dos principais documentos que saíu dos grupos de traballo foi a confección dun Mapa de actores moi completo que recolle os actores que teñen relevancia no territorio e as relacións que se establecen entre eles.

Caracteriza os actores en tres tipoloxías:

- o Sector público
- o Sociedade civil
- o Sector privado

No medio de todos eles coloca o GDR3 como ente coordinador das relacións entre os diferentes actores

Por outra banda categoriza as relacións que se establecen en:

- Relacións de participación
- Relacións de integración
- Relacións de coordinación

O GDR3 é o que establece as relacións de integración e coordinación, que son un paso mais da mera participación, sendo a entidade aglutinadora dos actores territoriais. Este mapa de actores asigna ó GDR3 un nivel de responsabilidade moi elevado, de xeito que lle atribúe o peso das relacións de participación, coordinación e integración entre sectores.

ANCARES TERRAS DE BURON- DESTINO DE ECOTURISMO. Mapa de actores

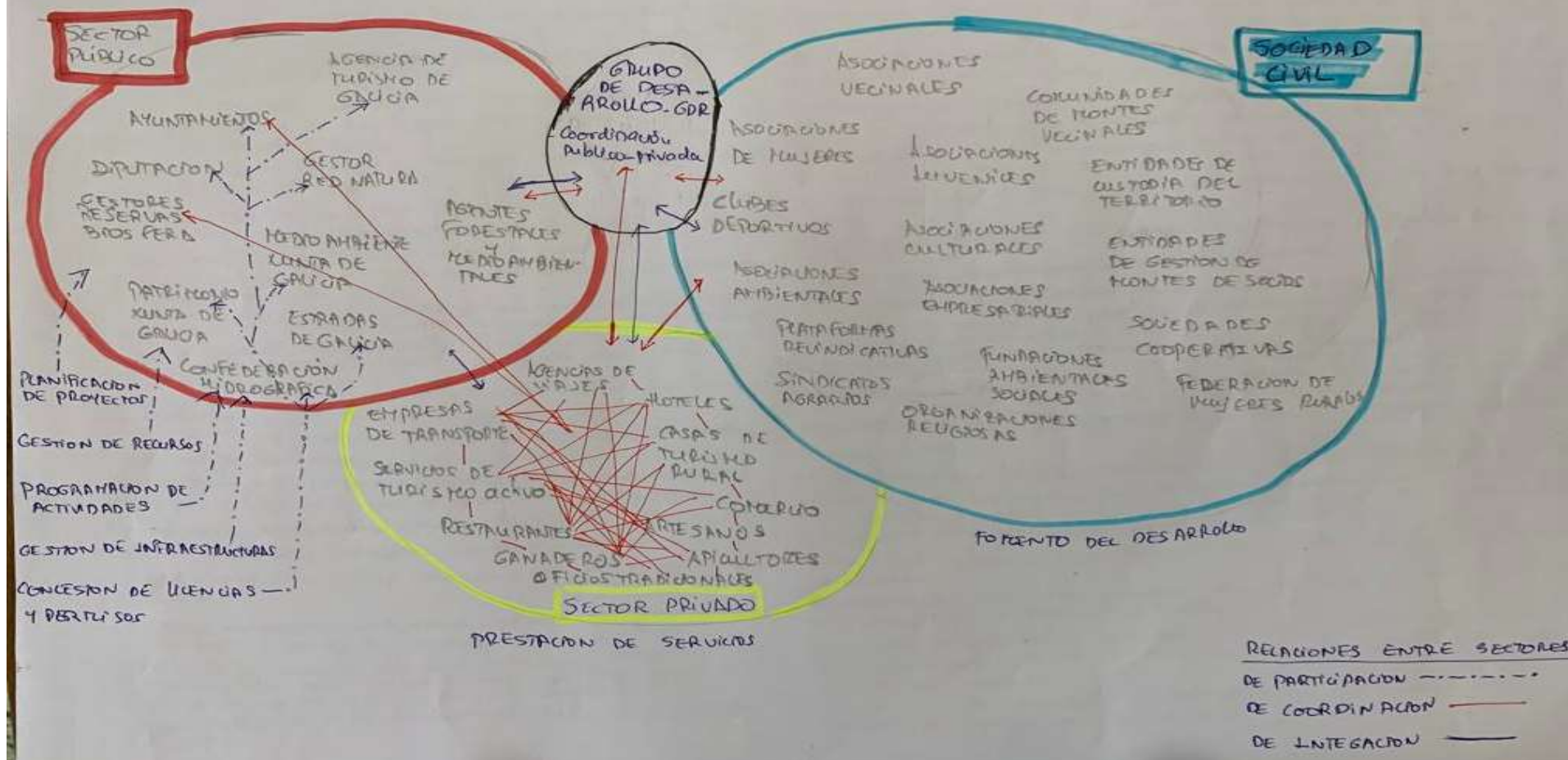

Gráfico 1. Mapa de actores

A.5. Resumo de ferramentas de participación empregadas

A modo de resumo incorporase unha táboa check-list das ferramentas de participación que se teñen posto en marcha por parte do GDR3 e que deron un resultado satisfactorio, polo que compre seguir reforzándoas.

Incorporase tamén a metodoloxía de análise e tratamento da información:

Táboa 2. Resumo de ferramentas de participación

FERRAMENTA DE PARTICIPACIÓN	NIVEL DE INTENSIDADE NO USO	METODOLOXIA DE ANALISE DE INFORMACIÓN
Reunións unipersoais e con entidades ou grupos	Moi intensa	Recollida de información en libretas de campo ou cadernos de traballo e síntese en informes
Asesoramento e información a persoas, empresas e entidades	Moi intensa	Fichas de síntese e entrega de fichas resumos
Organización de Xornadas	Moderadamente intensa	Recopilación de puntos de vista de persoas expertas e participantes. Síntese en informes
Encontros	Moderadamente intensa	Recopilación de puntos de vista de persoas expertas e participantes. Síntese en informes
Grupos de traballo	Moi intensa	Recollida de información en fichas ou cadernos de traballo e síntese en informes e táboas de Excel
Enquisas	Moderadamente intensa	Recollida de información en táboas de google drive
Asistencia a eventos	Intensa	Asístese a todos os eventos posibles que se desenvolven na comarca. Recollida de información en libretas de campo, síntese en informes
Obradoiros e talleres	Intensa	Recollida de información en fichas ou cadernos de traballo e síntese en informes e táboas de Excel
Campañas	Moderadamente intensa	Recollida de valoracións sobre a aceptación
Difusión da estratexia participativa en medios de comunicación	Intensa	É unha ferramenta que se miden os impactos de xeito cualitativo, en sentido de que cada vez que hai publicacións aumenta moito o numero de chamadas e interese polo GDR3
Redes sociais	Moi Intensa	Hai varios grupos de avisos para recoller e compartir convocatorias e información de interese. A metodoloxía é recopiar información e distribuíla e favorecer o networking no territorio.
Visitas	Moi intensa	Moito máis aló da obriga de facer actas de non inicio e visitas de control a expedientes, visitase a persoas que teñen calquera idea “in situ” para axudarlle no proceso de desenvolvemento: por outra parte e a modo de exemplo estase a visitar a todos os establecementos turísticos da comarca para facerlles

		entrega dunha guía de rede de micropaisaxes, xa que é un produto moi demandado, facendo o acto de entrega reforzase moito a presenza do GDR3 na comarca.
Asembleas abertas	Moi intensa	En todas as asembleas faise unha convocatoria aberta a todas as entidades que queiran sumarse, recopiáselles a documentación e intentase de que xa podan ser admitidos na propia asemblea, axudándolles e facilitándolles o proceso de entrega da documentación acreditativa que cumpren os requisitos.

Como grupos de difusión

Fonte: elaboración propia con Cmap Tools.

A.6. Novos métodos de participación

As novas tecnoloxías ábreanse paso para fortalecer os procesos de participación cidadá, en base a esta premisa expónse algún escenario a desenvolver na etapa vindeira.

Uso da tecnoloxía SIG para desenvolver procesos participativos.

Parte da evolución que tiveron os SIG nas últimas décadas foi deixar de ser sistemas de uso exclusivo técnico e, volverse procesos máis inclusivos no seu uso para a toma de decisións.

Por parte do GDR3 acaba de poñerse en marcha a primeira experiencia deste tipo que é un proxecto dinamizador denominado Rede de Micropaisaxes de Ancares Terras de Burón; os lugares singulares que merece a penas ser visitados están referenciados cas súas coordenadas sobre google maps e abre un espazo colaborativo no que as persoas coñecedoras do territorio poden enriquecer a rede cas súas aportacións.

Este sistema ten innumerables aplicacións para desenvolver proxectos e estratexias que requiren do coñecemento profundo do territorio, por exemplo localizar bens patrimoniais, mapear usos do solo e localizar terras para ser postas en valor, localizar recursos culturais, etc.

Por tanto vai ser un sistema de participación que se potencie como fonte de información para o deseño de proxectos.

Colaboración con microinfluencers locais, empezouse a colaborar con microinfluencer para divulgar as actividades do GDR3 con persoas que teñen moitos seguidores a nivel local como **Leiras e Marcos** ou o Argueiro dos Ancares e mesmo outras como O sabor dos Ancares. Estes formatos van a mais e seguirán a desenvolverse.

Redes sociais e ferramentas de comunicación dixital

Neste campo xa se leva traballado, sobre todo en grupos de Whatsapp, Facebook, Instagram, algo en Youtube, pero o GDR3 ten que apostar moi fortemente por reforzar estas fórmulas comunicativas e de participación si se quere estar nos medios de chegar á xente. A figura de persoas encargadas da xestión da comunicación será crucial, incluso se poden establecer colaboracións entres GDRs para compartir unha persoa encargada de comunicar.

Tormenta de ideas dixital

Por primeira vez difundíuse a través das redes sociais unha canle aberta para aportar ideas **bit.ly/TormentaIdeasGDR3**

Creación de grupos de difusión

Aproveitando a rede social WhatsApp créanse os grupos de difusión para ampliar o contacto e a presenza do GDR3 no territorio.

Táboa 3. Cronograma das actuacións desenvolvidas e das ferramentas de participación empregadas

Actuación	Datas realización	Ferramentas de participación	Metodoloxía	Obxectivos	Axentes implicados
Reunión inicial	Reunión informativa	Reunión presencial Resumos de normativas	Explicación da convocatoria de elaboración da EDLP	Dar a coñecer a convocatoria do 02/06/2022 para configura EDLP	Xunta Directiva
Enquisas cidadanía	Abertas todo o período	Enquise xeral Enquisa expertos	Enquisa con preguntas pechadas, abertas, e escalas Likert	Obter información e corroborar hipóteses de traballo	Poboación xeral Expertos

Mesas sectoriais e Asemblea	Reunión informativa	Reunión presencial Resumos de normativas	Explicación da convocatoria de elaboración da EDLP. Recollida de ideas e aportacións	Dar a coñecer a convocatoria do 02/06/2022 para configura EDLP	Mesas sectoriais Asemblea
Reunión técnica periódica	Reunións informativa	Reunión presencial Resumos de normativas	Explicación da convocatoria de elaboración da EDLP Recollida de ideas e aportacións	Dar a coñecer a convocatoria do 02/06/2022 para configura EDLP	Axentes de emprego de concellos. Técnicos de entidades de economía social
Entrevistas a axentes relevantes	Reunións informativa.	Reunións presenciais	Explicación da convocatoria de elaboración da EDLP. Recollida de ideas e aportacións	Captar ideas sobre o desenvolvemento do territorio	Responsables e membros do tecido asociativo do territorio. Empresarios e profesionais
Mesa institucional	Reunións informativas	Reunións presenciais Resumos de normativas Resumos de avances e aportacións das ferramentas participativas	Análise de datos e cadros de avances	Configurar a postura dos concellos de cara ó deseño de EDLP	Concellos do GDR3

De seguido, preséntanse resumido o emprego das diferentes ferramentas de participación nas distintas fases

Táboa 4. Tipos de actuacións desenvoltas e ferramentas de participación

		Actuación	Ferramentas
F A S E I	Fase preparatoria	Reunións transversais Coñecer a convocatoria Deseñar as actuacións a desenvolver Facer unha proposta de cronograma Elaboración dun primeiro documento resumo que sirva de base para o debate Definición dos axentes chave Deseño de cuestionario Difusión da convocatoria	Convocatoria ós partícipes a través de mail, teléfono ou correo postal Publicidade da existencia das convocatorias a través de webs e RRSS
	Fase informativa	<i>Actividades conducentes a fomentar a participación pública</i> <i>Explicouse á comunidade o proxecto e a metodoloxía a seguir para o deseño da EDLP</i> Vixencia do principio de portas abertas Fomento da participación activa e relevante de todos os colectivos	Convocatoria a través del mail, teléfono ou correo postal Publicidade a través de webs e RRSS, de medios de comunicación, xornais, radio... Cartelería Folletos Mailing
F A S E II	Fase de análise	Actividades para obter información sobre a visión que os distintos axentes e a cidadanía teñen do territorio, indicando carencias, necesidades ou potencialidades, co fin de definir liñas de actuación As actuacións pódense concretar en: charlas ou entrevistas individuais ou grupais, mesas sectoriais, enquisas á poboación, reunións técnicas periódicas, mesas institucionais,...	Convocatoria a través del mail, teléfono ou correo postal Información nas webs e RRSS Ferramentas para fomentar a participación: Enquisas on line á cidadanía Entrevistas individuais ou grupais Talleres de autodiagnóstico Mesas sectoriais Treboada de ideas Grupos de WhatsApp
FASE III	Fase de conclusións	Información sobre os resultados obtidos e validación	Publicación en web e RRSS Envío por correo electrónico aos socios de GDR3 Validación en mesas, directiva e Asemblea

A.7. Metodoloxía empregada para o tratamento da información obtida

A.7.1 Descrición da metodoloxía de obtención e tratamento de información

Para obter a información requirida para elaborar unha boa estratexia definíronse unha serie de etapas que veñen sendo comúns nos métodos científicos de investigación, adaptadas á realidade dunha busca de información no entorno para o que se crea a EDLP, así definiuse a seguinte metodoloxía de traballo:

Observación: do traballo diario na comarca e do contacto con múltiples axentes, o equipo de dirección e o equipo técnico teñen observado a realidade territorial dende diferentes ámbitos. Temos a observación directa do día a día dos responsables dos concellos, a dos representantes do tecido asociativo, a dos responsables de empresas de economía social, e sen dúbida a do equipo técnico do GDR3 e de asistencias técnicas do grupo. Todos estes axentes teñen a inquietude común de preguntarse que podemos facer mellor para que a EDLP Leader sexa a resposta ós problemas do territorio; isto fai que entre todos se formulen hipóteses de cara onde se deben orientar as accións.

Formulación de hipóteses: a partir do coñecemento previo de que dispoñen os grupos descritos, da lóxica e mesmo incluso da intuición, propoñemos unha serie de retos que serán os que contrastemos no proceso de investigación para chegar a verificalos e por tanto aceptalos; ou pola contra descartalos e plantexar outras alternativas. Importante ter en conta que unha alternativa descartada non é un fracaso, senón todo o contrario, pois aporta coñecemento que non existía previamente.

Experimentación ou traballo empírico: nesta fase hai que verificar que se validen as hipóteses formuladas. Trátase de facer unha recollida de datos, aplicando diferentes métodos para poder obter unha información que permita verificar a hipótese formulada.

Obtención de resultados: son as conclusións sobre as hipóteses realizadas e que permite validar si se debe seguir adiante traballando nela ou pola contra convén descartala. No caso de descartala aproveitarase o coñecemento obtido para formular unha nova hipótese.

Exemplo de aplicación do método: *Ancares Terras de Burón destino de Ecoturismo*

Observación: sabemos que somos a meirande rede de espazos protexidos de Galicia. A cidadanía, mesmo os representantes públicos, teñen a percepción de que a Rede Natura 2000 non aporta valor no territorio senón que é un freo ó desenvolvemento. Hai datos do Observatorio de Ecoturismo de que esta modalidade está a experimentar un forte crecemento trala pandemia. Sabemos que o ecoturismo é un tipo de turismo sensibilizado ca conservación dos valores e co desenvolvemento local dos territorios.

Hipótese: Converterse en destino de ecoturismo e apostar polo desenvolvemento de produtos de ecoturismo, pode ser unha oportunidade para os pequenos negocios de turismo, os pequenos produtores agroalimentarios a agroindustria artesanal e os sectores complementarios (transporte, comercio e outros); pode ser unha aposta para que o territorio teña unha oportunidade de desenvolverse, sen danar os valores naturais.

Experimentación: para traballar na validación da hipótese convocáronse unhas xornadas de dous días nas que, algunhas das voces mais solventes en materia de ecoturismo, estiveron departindo co empresariado do territorio sobre as oportunidades de ser un destino de Ecoturismo. Formularonse as xornadas sobre a base de cinco mesas redondas, visitas a proxectos e experiencias, comidas de traballo e unha dinámica de grupos. Como elemento adicional de experimentación lanzouse unha enquisa a todos os asistentes.

Obtención de resultados: As conclusións das xornadas foron moi claras, o ecoturismo supón un 5% do mercado nacional cun marxe de crecemento de preto do 30% e un gasto medio por persoa superior ós 120 €/dia. Estamos ante unha oportunidade de situarse como un destino de ecoturismo competitivo e exitoso.

As conclusións das xornadas reforzáronse cos resultados dunha enquisa, e á pregunta formulada ós expertos e empresarios dos sector de si creen que o territorio reúne os requisitos para ser destino de ecoturismo as respostas afirmativas foron o 100%.

Crees que Áncora Terras de Burón reúne as condicións para ser un destino turístico de ecoturismo?
13 respostas

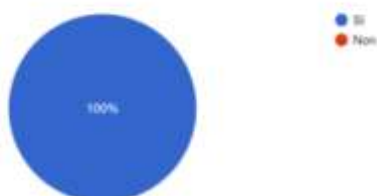

Gráfico 2. Opinión sobre o potencial como destino de ecoturismo

Este é un exemplo de como se aplicou o método científico de investigación a todos os procesos que darán lugar a formular os retos para a nova EDLP .

A.7.2 Análise dos datos das persoas convocadas e participantes, tanto de forma presencial como on – line.

A participación tense estruturado segundo as fases de aplicación do método científico aplicado ó proceso de investigación no territorio. Cabe sinalar que as diferentes fases poden superpoñerse xa que ó avanzar sobre un reto xorden outros e novos datos, polo que a fase de observación e formulación de hipóteses estará presente durante todo o proceso de elaboración da estratexia, no se considera finalizada en ningún momento.

As fases de observación e formulación de hipóteses están a traballarse xuntas, en reunións de xunta directiva, de asemblea, de sectores, de grupos de técnicos e mesmo de xuntanzas individuais.

Táboa 5. Análise da participación na fase de observación e formulación de hipóteses

Actuación	Convocados	Participantes	Participantes presenciais	Participantes on line
Reunión informativa. Dar a coñecer a convocatoria do 02/06/2022 para configura EDLP	Xunta Directiva	Dez das once entidades, varias ca asistencia do titular e o suplente	todos	ningún
09/06/2022 Visita técnica a Negueira de Muñiz; recopilación de información para proxecto	Técnicos do GDR3, asistencia técnica de	3 técnicos e encontros con veciños dos lugares de Pieiga, Vilaseca,	todos	ningún

piloto de patrimonio (Hórreos e pallozas)	turismo e veciños	Ouviaño, Ernes, Entralgo, Negueira e Pena da Nogueira		
10/06/2022 Rural Talent Identificación de retos para o desenvolvemento do territorio	Alcaldes Empresas Axentes de emprego	Técnicos do GDR3 Técnicos de Rural Talent 6 alcaldes 4 axentes de emprego 1 cooperativa 1 asociación de gandeiros 3 empresas	todos	ningún
11/06/2022 Axentes do sector cultural (*) convócanse os de As Nogais porque forman parte do xeodestino turístico que xestiona o GDR3	Asociacións Culturais de Becerreá, Láncara, Pedrafita e As Nogais	Asisten 27 persoas do eido da cultura tradicional e das actividades culturais e ambientais	todos	ningún
14/06/2022 reunión de traballo sobre o desenvolvemento rural con perspectiva de xénero . Deseño dunha xornada sobre o papel das mulleres no desenvolvemento rural; papel das asesoras rurais Oportunidades das novas tecnoloxías	Fademur Asociacións de mulleres do territorio	Equipo do GDR3 Presidenta de Fademur 3 asociacións de mulleres do territorio	todos	ningún
16/06/2022 Encontro cas asociacións culturais de Navia de Suarna Oportunidades de desenvolvemento recuperando o patrimonio	Asociación Irmandade Naviega e veciños	Asisten os técnicos do GDR3, a Asistencia técnica de Turismo e 5 representantes de asociacións de Navia de Suarna	todos	ningún
21/06/2022 Encontro no concello de Baralla para análise e visita de recursos de interese turístico no municipio	Concello de Baralla	Asisten os técnicos do GDR3, a Asistencia técnica de Turismo e o alcalde e o axente de	todos	ningún

		desenvolvemento do concello		
28 e 29/06/2022 Reunión cos órganos xestores da Reserva da Biosfera Terras de Miño e Ancares e con empresas dos dous territorio Traballase sobre as oportunidades do desenvolvemento da marca RB para as empresas do territorio	Lugo e San Román de Cervantes	Asiste a Xerente do GDR3 a xestora da reserva e varios empresarios dos sectores agroalimentario, non agroalimentario e servizos turísticos dos dous territorios con interese na marca RB	todos	ningún
29/06/2022 Xunta directiva, reunión de plan de acción cara a nova estratexia e formulación de retos cara a nova estratexia			todos	ningún
29/06/2022 Mesa institucional Traballo de identificación de recursos turísticos e formulación de retos para xerar produtos turísticos conxuntos	Alcaldes e concelleiros de turismo dos 13 municipios do GDR3 mais o de As Nogais que forma parte do Xeodestino	Asisten os técnicos do GDR3, a Asistencia técnica de Turismo e 9 representantes de Concellos do territorio	todos	ningún
30/06/2022 Encontros con produtores, como ligar a produción agroalimentaria cos produtos turísticos	Produtores de Cervantes e A Fonsagrada	Asisten os técnicos do GDR, a Asistencia técnica de Turismo e gandeiros asociados a Asgafón e A Carqueixa	todos	ningún
11/07/2022 Asemblea aberta dirixida a formar parte do proceso participativo de desenvolvemento local	todas as entidades do territorio	Asistiron 17 representantes de entidades do territorio	todos	ningún
15/10/2022 Reunión con asociacións culturais de Cervantes Navia de Suarna, As	Entidades culturais e Ampas do territorio	A xerente do GDR3 e representantes de 7 asociacións	todos	ningún

Nogais, Pedrafita e Becerreá				
28 de outubro de 2022 Reunión na sede da asociación SER en Vilela con entidades sociais do territorio para definir retos que permitan crear redes entre o tecido asociativo e xerar cultura no territorio	Entidades sociais e culturais do territorio e asociacións veciñais	Xerente do GDR3 e 21 representantes de asociacións veciñais, culturais e sociais	todos	ningún
2 de outubro de 2022 Reunión pola mañá cos gandeiros da comarca de A Fonsagrada e pola noite cos da comarca de Ancares para consolidar os produtos turísticos vinculados ás explotacións e ó aproveitamento do produto agroalimentario	Titulares de explotacións gandeiras	Asisten a Xerente do GDR3 a asistencia técnica de Turismo. A asistencia técnica agroalimentaria e os directivos e equipos técnicos das entidades asociativas dos gandeiros	todos	ningún
2 de outubro de 2022 Pola tarde participación no Muvicla de Láncara na xornada para falar de novos retos enerxéticos para o territorio. o GDR3 presenta a debate a proposta da alimentación de proximidade	Xornada de debate aberta a público en xeral	Asiste a xerente do GDR3 para presentar as propostas do Grupo ós asistentes á xornada	todos	ningún
4 de novembro de 2022 Reunión con dúas asociacións culturais de Láncara, para traballar sobre ideas de dinamización cultural	Asociacións culturais de Láncara	Equipo técnico do GDR3 e representantes de dúas asociacións	todos	ningún
5 de novembro Participación na feira de tenreira de Cervantes. Colocación dun posto do GDR3 para recoller aportacións dos visitantes sobre a estratexia Leader	Público asistente á feira	Equipo técnico do GDR3	todos	ningún
11 de novembro de 2022 Encontro co sector apícola sobre necesidades do sector e posibilidades de	Apicultores asistentes á Feira do mel de Baleira	Participación de 27 apicultores	todos	ningún

desenvolvemento do apiturismo				
28 de novembro de 2022 Reunión en Meira e Pol para dar a coñecer as oportunidades que ofrece o GDR3 e o xeodestino turístico e recollida de propostas sobre retos para estes municipios	Alcaldes Axentes de emprego Asociación de empresas e comercio Empresarios	Asiste o equipo técnico do GDR3, representantes dos concellos, técnico de turismo, membros da asociación e empresarios e 2 empresas	todos	ningún
28 de novembro de 2022 Reunión en Láncara para dar a coñecer as oportunidades que ofrece o GDR3 e o xeodestino turístico e recollida de propostas sobre retos para estes municipios	Alcalde Técnico de emprego Empresas	Asiste o equipo técnico do GDR3, o alcalde, o técnico de emprego, e 3 empresarios	todos	ningún
Ferramentas dixitais abertas durante todo o proceso -Tormenta de ideas para obter información de necesidades por concello	Dirixida á cidadanía de todos os concellos do GDR3	Participación indefinida durante todo o proceso de elaboración da EDLP	Todos	ningún

Táboa 6. Análise da participación na fase de análise de datos e conclusións

Actuación	Convocados	Participantes	Participantes presenciais	Participantes on line
12/07/2022 Xornada en Láncara-Muvicla, para análise de resultados do proxecto de traballo en rede Rural Talent. Retos para emprender no territorio e activar o talento rural. Sectores identificados: -Gandería sostible -Servizos turísticos nas explotacións gandeiras - Acollemento de novos poboadores	Alcaldes Representantes Institucionais Empresas e emprendedores	Mais de 30	todos	ningún

Sector servizos técnicos				
20 e 21 de xullo de 2022 Encontros profesionais “o desenvolvemento turístico en espazos protexidos” En Navia de Suarna e A Fonsagrada	Expertos, empresarios, emprendedores Alcaldes, concelleiros, técnicos e público en xeral	Mais de 60 asistentes	todos	ningún
23 de xullo de 2022 Presentación do primeiro produto turístico do territorio “ A rede de micropaisaxes” valoración do produto	Representantes de concellos	Entrega a todos os concellos e valoración individualizada	todos	ningún
27 de xullo de 2022 Xornada de estudo de alternativas para o aproveitamento de montes veciñais. Negueia de Muñiz-Pieiga	Xestores de comunidades de montes, Veciñanza e público en xeral	23 representantes de entidades	todos	ningún
01 a 31 /08/2022 Inicio das visitas a empresarios turísticos do territorio, para presentación e valoración do primeiro produto turístico do territorio “ A rede de micropaisaxes” valoración do produto	Empresarios turísticos de todo o territorio	80 establecement -os visitados	todos	Ningún
16/09/2022 Análise de resultados do proxecto “rede para a promoción dos circuítos curtos alimentarios2	GDRs participantes no proxecto de cooperación	19 representantes de GDRs e institucións e público interesado	todos	ningún
19/09/2022 Xunta Directiva para o análise de resultados das accións en materia de turismo e definición de novos retos.	Membros da xunta directiva do GDR	14 asistentes dos 21 convocados	todos	ningún
27/09/2022 Panel de discusión sobre a elaboración dun regulamento para o produto turístico Cociña de Ancares Terras de Burón. Elaboración de fichas de avaliación de candidatos a	Equipo técnico do GDR e aistenzas técnicas en materia de turismo e comercialización de produtos alimentarios	6 asistentes, todos persoal técnico	todos	ningún

unirse ó clube de produto turístico				
30/09/2022 Avaliación do proxecto de recuperación dos teitos de palla, con veciños de Piornedo	Equipo técnico do GDR Asociación Teitos de Piornedo e veciñas e veciños	8 asistentes	todos	ningún
3/10/2022 Reunión preparatoria de encontro institucional e de empresarios do territorio do GDR3 con homólogos do GDR Alto Narcea Muniellos para avanzar na definición da candidatura de Montes e Vales Orientais como destino de ecoturismo	Xerentes do GDR3, Xerente de Alto Narcea Presidenta da asociación de ecoturismo Asistencia técnica	4 asistentes	Todos	ningún
13 e 14 de outubro de 2022 Xornadas de avaliación das accións do proxecto de cooperación son de monte	Representantes de todos os GDRs participantes na cooperación	Por parte do GDR3 asisten as directivas da asociación Teitos de Piornedo, a xerente e o técnico do GDR3	todos	ningún
18 e 19 de outubro de 2022 Asistencia ó VI congreso Nacional de Ecoturismo en As Mariñas. Fase de consolidación de datos para ser destino de ecoturismo	Representantes técnicos e da dirección do GDR3	Xerente e presidente do GDR3	todos	ningún
26 de outubro de 2022 Reunión en Piornedo con empresarios de Cervantes para a definición de produtos de ecoturismo no territorio	Empresarios de turismo	Técnicos do GDR3 Asistencias técnicas e 6 empresas	todos	ningún
3 de novembro de 2022 Taller práctico sobre como facer experiencias de ecoturismo, conducido por un experto	Empresarios e emprendedores de varios sectores do territorio (gandeiro, agroalimentario, turístico, e servizos)	Participou un total de 18 titulares de negocios e o equipo técnico do GDR3	todos	ningún

7 de novembro de 2022 Viaxe a Cangas de Narcea	Alcaldes, concelleiros, técnicos de turismo, empresariado e persoas interesadas no ecoturismo	Asistiron 23 persoas do territorio que departiron cos seus homólogos de Cangas de Narcea, Degaña e Ibias	todos	Ningún
12 de novembro de 2022 Entrega das distincións a todas as empresas acreditadas no clube de produto turístico Cociña de Ancares Terras de Burón	Empresas e profesionais distinguidos co certificado de pertenza ó clube	Entrega de 27 distincións	todos	ningún
14 de novembro de 2022 Reunión co Grupo Operativo de Innovación Gayas, para debatir sobre a integración dos produtos do G.O. e dos produtos turísticos do territorio	Técnicos do GDR3, asistencia técnica de turismo e agroalimentaria e membros do G.O.	Asistiron 9 persoas	todos	ningún
30 de novembro de 2022 Reunión de mesas de traballo sobre varias liñas que integrarán a estratexia Leader: - creación de experiencias turísticas - dixitalización do territorio - Integración da produción alimentaria, a paisaxe e o turismo - como impulsar os pequenos negocios locais	Axentes económicos e sociais do territorio	Asisten 11 axentes	ningún	todos
30 de novembro reunión de xunta directiva para concretar a integración na estratexia dos retos xurdidos no proceso de participación	Xunta Directiva do GDR3	Asisten 13 dos 21 membros	todos	ningún
25 de marzo, 1 de abril e 4 de xuño creación da REDE DE MULLERES DO TERRITORIO	Equipo técnico, membros da directiva (Asgafón, Fademur e asoc. de	Participaron preto de 50 mulleres de todo o territorio para facer unha rede de apoio e ecosistema	todas	ningún

	mulleres Leducia) E mulleres de todo o territorio	empresarial, cultural e comunitario		
14 e 15 de xuño do 2023 encontro co sector turístico e agroalimentario	Empresas e equipo técnico do GDR	Participaron ata 27 empresas	todos	ningún
7 de xuño de 2023 de xunta directiva para avanzar na EDLP definitiva, plan de acción, liñas estratéxicas e baremos participación Xunta Directiva do GDR3 Asisten 13 dos 21 membros ningún todos	Xunta Directiva do GDR3	Asisten 17 dos 21 membros	todos	ningún
21 de xuño de 2023. Encontro proxectos labregos	Promotores de diversos proxectos no rural	Participou un total de 19 titulares de negocios e o equipo técnico do GDR3	todos	ningún

Táboa 7. Análise dos participantes

	Rep. concellos	Rep. Asociacións	Rep. Economía Social
Reunións de asemblea	10	15	3
Reunións de directiva	8	7	3
Mesas de traballo	5	7	3

Gráfico 3. Análise de participantes según procedencia

Táboa 8. Análise dos participantes segundo a súa procedencia

	Gandería	Turismo	Agroindustria	Monte	Cultural	Veciñal
Reunións individualizadas e grupos de traballo	110	78	12	19	28	7

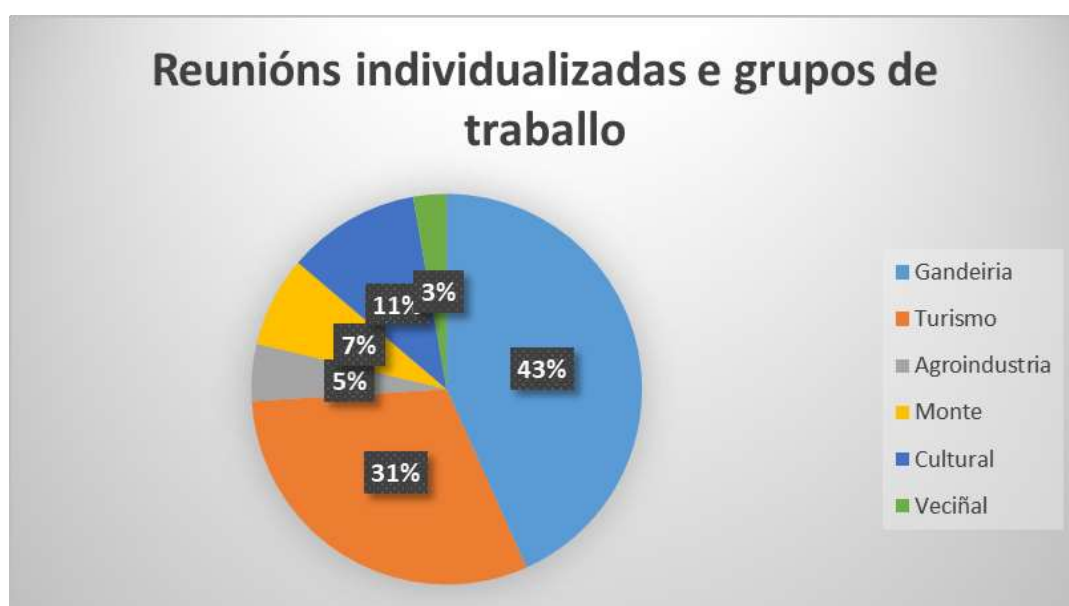

Gráfico 4. Caracterización dos participantes por sectores

Táboa 9. Análise do impacto das distintas accións

Acción	Dato
Nº de entrevistas individuais	155
Nº de entrevistas grupais	23
Nº de enquisas recibidas	143
...	

A.7.3 Metodoloxía a empregar. Propostas

Na fase I:

- Recolleuse a información cuantitativa: a partir dos datos existentes analizaranse ós aspectos máis relevantes vinculados ó territorio (localización xeográfica, recursos naturais, tecido produtivo, poboación, emprego...). Os recursos para a obtención de datos foron fundamentalmente os seguintes:
 - INE
 - IGE
 - EPA
 - Visores xeográficos

Deseñáronse as ferramentas para xerar a información propia.

A.7.4 Recollida de información cualitativa:

Utilizáronse as seguintes ferramentas:

í

- Entrevistas a axentes claves.
- Enquisa xeral á poboación
- Enquisa a axentes clave
- Tormenta de ideas en formato dixital
- Reunións, faladoiros e mesas sectoriais no formato work-café;
- Xornadas profesionais
- Observación directa, visitando cada municipio

– Identificación das necesidades, melloras, potencialidades e limitacións..

Enquisa á poboación xeral sobre opinión para facer un plan de sostibilidade turística orientado ó ecoturismo.

Esta enquisa que tivo 73 respostas arroxa datos nos que se reflexa que os catro primeiros recursos ambientais a recuperar por orde de prioridade son os seguintes:

- Os bosques e fragas de especies autóctonas
- Os espazos relacionados ca auga, presas, fervezas, muíños
- As terras de alto valor agrario e gandeiro
- As terras de sementa de cereal

A Continuación preguntase polos recursos patrimoniais, sendo os catro primeiros os seguintes:

- As pallozas, hórreos, alzadas e todo o que ten que ver cos teitos de palla
- As casas tradicionais de aldea
- As formas de arquitectura civil como pontes, canais, muros, etc
- As capelas, casas reitorais e outro patrimonio relixiosos

A pregunta de cales son os principais recursos culturais a por en valor, xurde o seguinte gráfico

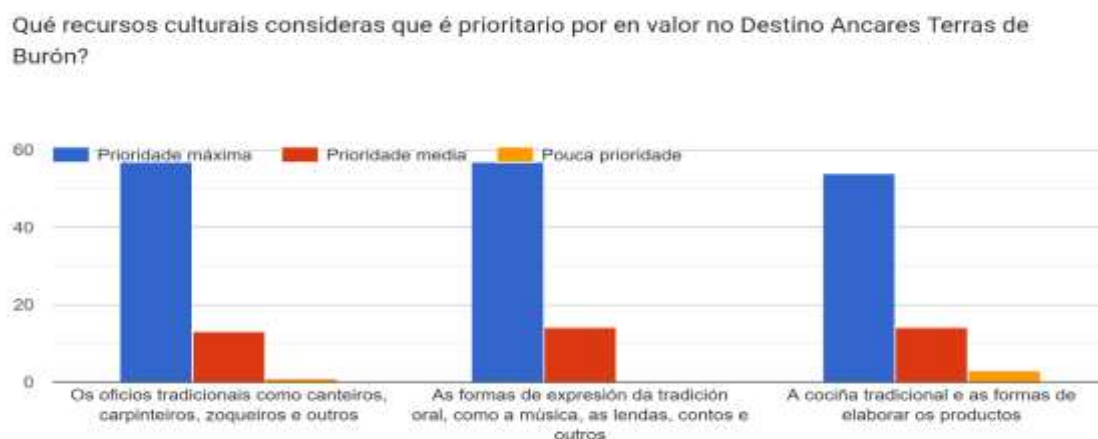

Gráfico 5. Opinión sobre recurso prioritarios

A resposta á pregunta de opinión sobre a oferta de aloxamento e sitios onde comer é moi clara, faltan sitios onde comer e durmir.

Que pensas da oferta de aloxamento e sitios donde comer?

73 respostas:

Gráfico 6. Opini3n sobre oferta de aloxamento e sitios onde comer

O mesmo sucede ca pregunta de oferta de actividade turística, que mais do 75% pensa que a oferta 3 moi escasa ou inexistente e o mesmo cas infraestruturas para potenciar o turismo.

Que opinas das infraestruturas p3blicas para potenciar o turismo?

73 respostas:

Gráfico 7. Opini3n sobre infraestruturas p3blicas para turismo

Esta enquisa deixa moi claros varios puntos:

- Necesidade de intervir nos recursos ambientais relacionados con bosques, auga e recuperaci3n de terras de cultivo
- Necesidade de recuperar o patrimonio identitario e a rehabilitaci3n dos pobos para vivir
- Necesidade de apostar por lugares onde comer, onde aloxarse e actividades para o turismo
- Os concellos deben apostar por crea e manter as infraestruturas para o turismo.

Enquisa a profesionais e axentes clave

Realiz3ronse 14 enquisas a reputados expertos en turismo, para que aportaran as s3as valoraci3ns sobre a orientaci3n turística do territorio, que arrocharon os seguintes resultados:

Crees que Ancares Terras de Burón reúne as condicións para ser un destino turístico de ecoturismo?
14 respostas

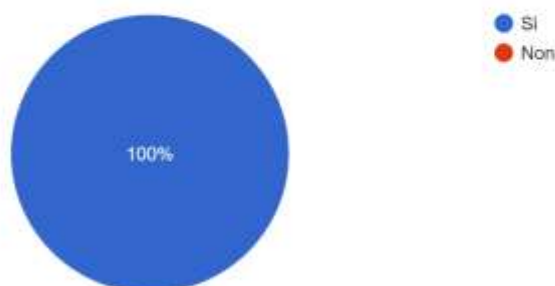

Gráfico 8. Opinión sobre as condicións do territorio para o ecoturismo

A tormenta de ideas, que continúa aberta, tivo 56 respostas, para as seguintes preguntas:

- Concello sobre o que queres aportar ideas
- Que iniciativas se poderían levar a cabo para impulsar os pequenos negocios locais?
- Que iniciativas se poderían levar a cabo para impulsar o turismo?
- Cales consideras que son as medidas máis urxentes e necesarias que precisa o noso territorio?

Analizadas as respostas conclúese o seguinte:

As iniciativas que se poderían levar a cabo para impulsar os pequenos negocios locais incluírían organizarse entre todos os negocios da zona para optimizar os seus recursos, como compras conxuntas para obter mellor prezo dos fornecedores e publicidade e promocións conxuntas. Tamén se podería fomentar o uso de plataformas en liña para vender os servizos e produtos dos negocios locais.

Para impulsar o turismo, poderían organizarse servizos conxuntos e complementarios entre os diferentes negocios da zona, como paquetes turísticos que inclúen comidas, hospedaxe e actividades. Tamén se podería promover a recuperación de usos tradicionais do territorio, como a trashumancia, para ofrecer aos visitantes experiencias únicas.

As medidas máis urxentes que precisa o noso territorio incluírían axudas para modernizar os negocios locais e fomentar a súa competitividade, mellorar as infraestruturas turísticas e promover o relevo xeracional para asegurar o futuro do territorio. Tamén se precisaría traballar para facilitar a vivenda e a permanencia da xente nova no territorio e mellorar os servizos públicos para a súa calidade de vida.

Conclusións da recollida de información cualitativa:

Despois da realización de entrevistas a axentes clave, unha enquisa xeral á poboación, unha enquisa aos axentes clave, unha chuvia de ideas en formato dixital, encontros, charlas e mesas sectoriais en formato work-café, e xornadas profesionais, ademais da observación directa en cada concello, identificáronse as necesidades, melloras, potencialidades e limitacións nos concellos rurais da montaña de Lugo.

A enquisa xeral de poboación, que contou con 73 respostas, mostra que os catro primeiros recursos ambientais a recuperar por orde de prioridade son:

- Os bosques e fragas de especies autóctonas.
- Espazos relacionados coa auga, como presas, fontes e muíños.

- Terras de alto valor agrícola e gandeiro.
- Terra de plantación de cereais.

En canto aos recursos patrimoniais, os catro primeiros son:

- As pallozas, hórreos, alzadas e todo o relacionado cos tellados de palla.
- Casas tradicionais de aldea.
- Arquitectura civil, como pontes, canles e murallas.
- As capelas, casas reitorais e outros patrimónios relixiosos.

Destacar a concordancia entre os criterios das enquisas realizadas aos expertos e a poboación local implicada.

Ademais, os oficios tradicionais son considerados como os principais recursos culturais a valorizar.

A enquisa tamén deixa claro que hai unha necesidade de mellorar a oferta de aloxamento, sitios onde comer e actividades turísticas na zona. A falta destas infraestruturas limita o desenvolvemento do turismo. Por iso, é necesario que os concellos da zona invistan en crear e manter estas infraestruturas.

As respostas á tormenta de ideas tamén suxiren iniciativas para impulsar o turismo na zona, como a creación de rutas turísticas, a promoción do patrimonio cultural e natural, a colaboración entre concellos e a posta en valor dos produtos locais. Tamén se considera urxente a necesidade de mellorar as comunicacións e a formación dos axentes do turismo.

En conclusión, as ferramentas de recollida de información cualitativa revelan que a montaña de Lugo reúne as condicións necesarias para ser un destino de ecoturismo e que é necesario impulsar o turismo na zona a través da recuperación dos recursos ambientais e patrimoniais, a mellora da oferta de aloxamento, actividades e infraestruturas, e a promoción do patrimonio e produtos locais. Revelan a importancia de apoiar os pequenos negocios e o relevo xeracional e que os negocios se organicen entre si. Como medidas mais urxentes xurde a necesidade de impulsar vivenda para facilitar o asentamento da xente nova, modernizar os negocios locais e fomentar a súa competitividade, mellorar as infraestruturas turísticas e promover o relevo xeracional para asegurar o futuro do territorio.

Na fase II: A metodoloxía a seguir para facer a análise será a elaboración dunha Matriz DAFO, para o cal terase en conta a información recollida na fase de diagnóstico identificando necesidades, limitacións, potencialidades e areas de mellora. A partires da identificación destes elementos, xunto ca información derivada do análise socioeconómico construírase una matriz DAFO, que permitirá fixar os obxectivos e medidas concretas da EDLP. Para a priorización de obxectivos pódese, por exemplo, usar a matriz de Eisenhower.

Fase III: a matriz DAFO e o borrador da EDLP ten que se aprobado polos órganos sociais do GDR e sometido a un proceso de consulta pública, incorporando as alegacións que se consideren oportunas ata a súa redacción definitiva.

A.8. Resultado e conclusións do proceso de participación pública

A.8.1 Análise dos resultados obtidos

Incluíranse tantas táboas como aspectos analizados.

Táboa 10. Análise dos resultados obtidos. Territorio

TERRITORIO			
Potencialidades	Areas de mellora	Necesidades	Limitacións
P1. Patrimonio vinculado ós teitos de palla	M1. Implantar metodoloxías de traballo ca poboación local para recuperar o patrimonio que da identidade ó territorio, como son os teitos de palla	N1. Evitar a perda de identidade territorial Recuperar a bioeconomía circular asociada ós teitos de palla. Atopar un uso ós elementos de palla para evitar que se deteriore, por exemplo converter os hórreos en aloxamentos turísticos.	L1. Perda de saberes Pouca xente que saiba teitar e traballar a palla. Bens inmoables xa irrecuperables
P2. Patrimonio vinculado á auga	M2. Recuperar os muíños e aceas que preparaban a fariña para facer o rico pan de centeo antes que acaben caendo no esquecemento. Recuperar a tradición cerealeira e a elaboración do pan da montaña	N2. Evitar a perda de saberes Potenciar a recuperación de terras de cereal. Dotarse de alimentos de calidade	L2. Perda de saberes, xa case non quedan muíños. Pouca xente nova interesada en tomar o relevo
P3. Destino de ecoturismo	M3. Poñer en valor os recursos naturais da meirande rede de espazos protexidos de Galicia. Desenvolver un tipo de turismo respectuoso ca conservación e concienciado co valor das pequenas producións locais. Animar a xuventude a abrir negocios cara a un tipo de turismo mais comprometido co valor da cultura local	N3. Concienciar a xente nova de que os recursos naturais son unha oportunidade e non un hándicap ó desenvolvemento Dar oportunidades a persoas que queiran facer complementos ás súas explotacións Crear actividade turística vinculada ós saberes tradicionais, a cultura e o patrimonio natural e arquitectónico	L3. Poboación moi escasa nas áreas mais necesitadas de actividades Escaseza de negocios onde comer e durmir preto das áreas de montaña.
P4. Terras agrarias de moi boa calidade e cerealeiras	M4. Recuperación de terras para actividades coma o viñado, os cereais, a horta ou as froiteiras	N4. Moitos gandeiros necesitan terra para ampliar a súa base territorial	L4. Moitas fincas de aptitude para cereais ou pasteiros son de Comunidades de

		Hai persoas e familias que buscan hortas e fincas preto das aldeas para poñer froita, hortalizas ou mesmo pequenos animais como galiñas ou porcos	montes veciñais que non teñen xunta xestora polo que non hai con quen asinar contratos Moitas parcelas son de varios donos por mor de herdanzas sen repartir e en consecuencia tampouco hai con quen facer acordos
--	--	---	---

Táboa 11. Análise dos resultados obtidos. Poboación

POBOACIÓN			
Potencialidades	Areas de mellora	Necesidades	Limitacións
P1. Xente nova que busca casas para vivir en aldeas dende as que poida vivir e traballar	M1. As casas están abandonadas, moitas delas caendo e non alugan nin se venden	N1. Facilitar o acceso á vivenda en núcleos rurais Estudar novas fórmulas de crear vivendas en áreas rurais despoboadas	L1.dificultade para mercar polos múltiples herdeiros. Imposibilidade de rehabilitar casas de centos de metros cadrados
P2. Dotación de vivendas nos núcleos rurais	M2. Intervención pública para mercar inmobles en pobos e rehabilitalos para aluguer a novas familias	N2.crear un mercado de vivendas de aluguer nas aldeas	L2.falta de intervención pública para adquirir vivendas
P3. O territorio ten recursos e oportunidades de traballo para novos poboadores	M3. Canalizar a oferta que xurde, tanto en empregos por conta allea como en oportunidades de coller negocios moi rendibles que pechan por xubilacións, para que chegue a persoas interesadas en instalarse no rural	N3. Contar cun sistema de base de datos de ofertas de emprego, de relevo de negocios e de calquera outra oportunidade Ter un rexistro accesible a calquera persoa para que se saiba da existencia desa oferta	L3.A xente conta que non aí atopar a ningún que queira traballar e non publica ofertas Os negocios péchanse porque non chega o relevo ou cando chega non está debidamente preparado en non dura non negocio

Táboa 12. Análise dos resultados obtidos. Actividade económica

ACTIVIDADE ECONÓMICA			
Potencialidades	Areas de mellora	Necesidades	Limitacións
P1.Oficios tradicionais como os teitadores, ferreiros, carpinteiros, etc	M1.Recoñecemento de mestres artesáns de oficios	N1. Recuperación de oficios tradicionais Establecer programas de apoio ó traballo continuado como a rehabilitación de pallozas para que se vexa que os oficios son rendibles e se consoliden	L1.escaso número de persoas con saberes Escaso número de persoas con intención de aprender
P2. Apoio ós pequenos negocios	M2. Evitar o peche de pequenos negocios como panadarías, casas de comidas, etc Crear un banco de negocios próximos á xubilación	N2.conseguir a continuidade dos pequenos negocios dos pobos e vilas Incentivar os alugueiros ou traspasos de negocios	L2.Xubilación de titulares actuais, Os novos non ven rendible o negocio
P3. Fomento do relevo xeracional	M3. Crear un programa de preparación de persoas interesadas en aprender a marcha do negocio que durante un ano poidan estar aprendendo co titular do negocio	N3. Conseguir que non se pechen os escasos negocios que dan vida ós pobos	L3.As persoas mozas non ven facilidades para incorporarse a un negocio que poidan alugar ou coller en traspaso ou compra no futuro
P4. infraestruturas turísticas	M4.Manter en bo estado infraestruturas turísticas como rutas de sendeirismo e outras Dixitalizar e poñer en formatos accesibles as infraestruturas	N4.Facilitar o uso das infraestruturas turísticas	L4.É necesario incorporar a visión de destino turístico que excede un ámbito municipal para facer produtos coherentes co territorio

Táboa 13. Análise dos resultados obtidos. Formación

FORMACIÓN			
Potencialidades	Areas de mellora	Necesidades	Limitacións
P1.Recuperación de saberes	M1.Formación de mestres artesáns en oficios diversos	N1. Evitar que se perda o coñecemento tradicional	L1.Pouca xente nova interesada
P2.Usar as novas tecnoloxías para a promoción do produto local	M2.Alfabetización dixital Familiarizarse co uso das tecnoloxías	N2.Saber desenvolverse con ferramentas actuais e utilízalas en beneficio da propia actividade	L2. A mala conectividade en moitas zonas Moita xente maior que xa non

	Chegar a mercados dixitais de venda directa Entrar na estratexia da granxa á mesa		quere meterse nas novas tecnoloxías
P3. Cooperar entre si os negocios aprendendo a facer produtos conxuntos como as experiencias turísticas	M3.aprender a valorar o noso Aprender a traballar cooperando	N3.Competir nun mercado cada vez mais esixente Consolidarse como destino de ecoturismo	L3. Individualismo dos titulares dos negocios
P4. Desenvolverse como destino de ecoturismo	M4. Aprender a valorar os recursos naturais Aprender a tratar cos clientes Aprender a vender os saberes creando o relato do produto	N4.formar en capacidades diversas que capaciten e lexitimen a negocios e explotacións para saber vender o que fan no territorio	L4.Pouco desenvolvido o hábito de vender e tratar con turistas Mellorable o respecto ós valores naturais e ó coidado do entorno

A.8.2 Determinación de obxectivos xerais e particulares

Táboa 14 Definición de obxectivos. Territorio.

TERRITORIO	
Obxectivo 1 Recuperar o patrimonio identitario do territorio vinculado ós teitos de palla	Subobxectivo 1.1 Recuperación da cultura de obtención do centeo para teitos de palla, apoiando a implantación de novos sementado de centeo Subobxectivo 1.2 Recuperación da metodoloxía de preparación da palla para teitar Subobxectivo 1.3 Recuperación do oficio de teitador Subobxectivo 1.4 Recuperación da metodoloxía tradicional de repasar os teitos cada ano Subobxectivo 1.5 converter todo o ciclo de obtención da palla, dende o gran ao teito nun recurso turístico
Obxectivo 2 Recuperar patrimonio vinculado á auga e aproveitamentos gandeiros	Subobxectivo 2.1 Recuperar os muíños e aceas que preparaban a fariña para facer o rico pan de centeo antes que acaben caendo no esquecemento Subobxectivo 2.2 Recuperar a tradición cerealeira e a elaboración do pan da montaña Subobxectivo 2.3 Completar o ciclo dos cereais ca parte alimentaria, creando unha nova oferta gastronómica Subobxectivo 2.4 Poñer o produto local no centro do desenvolvemento de produtos turísticos.
Obxectivo 3 Converter o territorio nun destino de Ecoturismo	Subobxectivo 3.1 Poñer en valor os recursos naturais da meirande rede de espazos protexidos de Galicia.

	Subobxectivo 3.2 Desenvolver un tipo de turismo respectuoso ca conservación e concienciado co valor das pequenas producións locais. Subobxectivo 3.3 Animar a persoas xóvenes a abrir negocios cara a un tipo de turismo mais comprometido co valor da cultura local Subobxectivo 3.4 Xerar economía para dignificar o traballo rural e os oficios tradicionais Subobxectivo 3.5 Protexer as formas de aproveitamento respectuosas ca conservación dos recursos naturais como a gandería sostible de montaña. Subobxectivo 3.5 Crear un destino turístico competitivo en base ó ecoturismo, con produtos turísticos que aproveiten as formas de economía tradicional e que impulsen os pequenos negocios
Obxectivo 4 Recuperar terras para actividades de produción primaria como a gandería, o viñado, os cereais, a horta ou as froiteiras	Subobxectivo 4.1 activar a mobilidade de terras de xuntas veciñais de montes que están sen ente xestor Subobxectivo 4.2 activar e facilitar que a xente que busca terra atope entre a terra infrautilizada. Subobxectivo 4.3 impulsar os instrumentos de mobilidade de terras Subobxectivo 4.4 recuperar o potencial produtivo de moitos cultivos que foron emblema do territorio como o centeo

Táboa 15. Definición de obxectivos. Poboación

POBOACIÓN	
Obxectivo 1 Crear oferta de vivenda en aluguer ou compra que sexa accesible para a xente	Subobxectivo 1.1 Apoiar a rehabilitación de casas de aldea para vivendas de persoas novas e familias Subobxectivo 1.2 Apoiar os alugueiros de vivendas baleiras Subobxectivo 1.3 promover a iniciativa pública para crear vivenda nas aldeas

Obxectivo 2 Dar resposta á necesidade de vivendas, locais e mesmo fincas, como condición indispensable para que a xuventude do territorio ou novos poboadores poidan asentarse	Subobxectivo 2.1 Activar fórmulas de incentivo para que as casas baleiras se integren no mercado. Subobxectivo 2.2 Apoio a persoas que queren vivir no rural no proceso de atopar vivenda no territorio. Subobxectivo 2.3 axudar nas resolucións de herdanzas para que as vivendas teñan dono que poda facer actos xurídicos con elas Subobxectivo 2.4 Establecemento dun marco de entendemento entre demandantes e ofertantes que vaia mais aló da simple intermediación, facilitando todo tipo de apoio para atopar servizos de rehabilitación, de mantemento, de tramites, etc. Subobxectivo 2.5 integración de novos poboadores con ferramentas e metodoloxías de acompañamento e mediación apoiadas pola rede de entidades do GDR3 Subobxectivo 2.6 creación de ferramentas dixitais de xeito que sexa accesible e actualizada a oferta de vivenda no territorio
Obxectivo 3 Facilitar que xente nova, novos poboadores, etc poidan por en marcha pequenos negocios e empregarse por conta allea	Subobxectivo 3.1 crear oferta laboral de interese para xente nova e novos poboadores Subobxectivo 3.2 Apoiar servizos e relevo xeracional nos pequenos negocios que funcionan Subobxectivo 3.3 Crear un servizo de ofertas laborais, de relevo en negocios e de todo tipo de oportunidades para traballar, que xurdan no territorio e que non se atopan en ningún rexistro oficial
Obxectivo 4 Promocionar e apoiar a mellora da calidade de vida nas zonas rurais	Subobxectivo 4.1 promover a transición ecolóxica apoiando a produción de enerxías renovables Subobxectivo 4.2 desenvolver modelos colaborativos como as comunidades enerxéticas locais Subobxectivo 4.3 Captar e reter persoal cualificado no territorio mediante a prospección de fórmulas de impulso do emprego ligado ós servizos e á aplicación das tecnoloxías

Táboa 16. Definición de obxectivos. Economía .

ECONOMIA	
Obxectivo 1 Apoio á recuperación de oficios tradicionais	Subobxectivo 1.1 Incentivar a entrada de xente nova en oficios tradicionais como canteiros, carpinteiros, teitadores, etc. Subobxectivo 1.2 Establecer programas de apoio ó traballo continuado como a rehabilitación de pallozas para que se vexa que os oficios son rendibles e se consoliden como alternativa para as persoas novas.

	Subobxectivo 1.3 Apoiar a alta de mestres artesáns en oficios como teiadores, canteiros.. etc
Obxectivo 2 Apoio ós pequenos negocios	Subobxectivo 2.1 Evitar o peche de pequenos negocios como panadarías, casas de comidas e outros. Subobxectivo 2.2 Crear unha base de datos de negocios que van a quedar sen relevo familiar e que poden constituír unha oportunidade para novas persoas. Subobxectivo 2.3 Incentivar o relevo con apoio ós alugueiros e traspasos de pequenos negocios
Obxectivo 3 Fomento do relevo xeracional	Subobxectivo 3.1 Crear un programa de preparación de persoas interesadas en dar continuidade a negocios actuais, que durante un ano poidan estar aprendendo co titular do negocio Subobxectivo 2.2 Animar ós titulares de negocios a que se integren nunha base de datos para darlles continuidade
Obxectivo 4 crear infraestruturas turísticas coherentes cun destino de ecoturismo	Subobxectivo 4.1 Apostar polo mantemento en bo estado de infraestruturas turísticas como as rutas de sendeirismo, miradores, micropaisaxes e outras Subobxectivo 4.2 Crear accesibilidade dixital a todas as infraestruturas turísticas nun contexto de destino de ecoturismo Subobxectivo 4.3 Favorecer a accesibilidade as infraestuturas turísticas Subobxectivo 4.4 Incorporar e implicar o empresariado e as institucións na xestión de destino de ecoturismo Subobxectivo 4.5 Diseñar oferta turística acorde ca necesidade de desenvolver o territorio cara o ecoturismo Subobxectivo 4.6 Apoiar as fórmulas de economía complementaria para pequenos negocios como explotacións gandeiras e empresas de todo tipo para desenvolver a prestación de servizos orientados ó ecoturismo e ás experiencias turísticas únicas Subobxectivo 4.7 Desenvolver e apoiar as estratexias de comercio de produto local de proximidade e da granxa á mesa co fin de mellorar a competitividade dos pequenos negocios locais Subobxectivo 4.8 Traballar a visión de destino turístico dende o punto de vista supramunicipal, creando produtos coherentes cun desenvolvemento territorial baseado no ecoturismo
Obxectivo 5 Impulsar a actividade mediante fórmulas de cooperación entre entidades públicas, axentes sociais e económicos activos no territorio do GDR3	Subobxectivo 5.1 creación e coordinación de iniciativas público privadas Subobxectivo 5.2 Desenvolvemento de estruturas de apoio local a novos poboadores e emprendedores

	Subobxectivo 5.3 Identificación de oportunidades e apoio a novas actividades económicas compatibles co desenvolvemento endógeno e sostible
--	--

Táboa 17. Definición de obxectivos. Formación

FORMACIÓN	
Obxectivo 1. Recuperación de saberes tradicionais para convertelos en actividades rendibles	Subobxectivo 1.1 Formación de mestres artesáns en oficios diversos Subobxectivo 1.2 Crear bases de coñecemento tradicional evitando a súa perda Subobxectivo 1.3 Animar a xente nova a aprender oficios tradicionais como oportunidade laboral
Obxectivo 2 formarse no uso das novas tecnoloxías e a dixitalización para a promoción do produto local a transición verde e dixital	Subobxectivo 2.1 Implantar o uso das novas tecnoloxías para a promoción do produto local Subobxectivo 2.2 Desenvolver a alfabetización dixital entre todos os segmentos de poboación Subobxectivo 2.3 aprender a comercializar produtos e servizos en formatos dixitais Subobxectivo 2.4 Formarse para implantar solucións tecnolóxicas para a dixitalización dos sectores produtivos e de servizos Subobxectivo 2.5 asesorar, formar e dar a coñecer boas prácticas ós concellos, para que lideren os desenvolvementos dixitais e sostibles no territorio
Obxectivo 3 Formarse para desenvolver actividades cooperativas entre negocios e tamén público-privadas	Subobxectivo 3.1 Aprender a cooperar entre negocios para desenvolver produtos turísticos conxuntos como por exemplo as experiencias turísticas Subobxectivo 3.2 Aprender a competir en mercados cada vez máis especializados e segmentados, sabendo valorar o noso

	Subobxectivo 3.3 Formación e asesoramento no desenvolvemento de comunidades enerxéticas locais
Obxectivo 4. Formarse para desenvolver todas as oportunidades que poden aportar os recursos do territorio	Subobxectivo 4.1 Aprender a respectar a dar valor ós recursos naturais e ás figuras de protección do territorio Subobxectivo 4.2 Formarse no trato cos clientes e en saber vender o produto local Subobxectivo 4.3 Formar en capacidades diversas a explotacións do sector primario e negocios para que empreguen os recursos do territorio como oportunidades de mellora da súa competitividade Subobxectivo 4.4 Formar e asesorar sobre as oportunidades de desenvolver produtos turísticos orientados ó ecoturismo, que impliquen a varios sectores e negocios Subobxectivo 4.5 Concienciar sobre a importancia do coidado e do embelecemento de pobos e entornos, concienciando da importancia dun medio coidado para venderse como destino de ecoturismo

B. Análise e diagnóstico do contexto territorial e socioeconómico que afecta o desenvolvemento rural no ámbito territorial proposto.

B.1. Introducción

O territorio do GDR3 é a Montaña Oriental de Lugo, un territorio cunha estrutura demográfica caracterizada polo forte envellecemento e as baixas densidades de poboación, ademais dunha elevada dispersión territorial, e sobre todo un marcado grao de illamento das poboacións potenciado polo relevo de montaña do territorio e a situación periférica dentro da Comunidade Autónoma.

O descenso poboacional foi constante e neste momento, son varios os concellos que xa non teñen capacidade obxectiva de recuperar poboación a non ser que se consiga atraer novos poboadores

A zona conta cun importante conxunto de prácticas e actividades tradicionais que posúen un elevado interese etnográfico e medioambiental, como as gandeirías extensivas de carne, as castañas nos souto ou a produción apícola. E posible recuperar outras producións que foron emblemáticas como o ovino-caprino, o porcino, os cereais ou os cultivos hortícolas que empregaron e mantiveron ecotipos específicos da zona de montaña, caracterizados pola súa rusticidade e validez para menesteres tan específicos como os teitos de palla.

O turismo sostible, enfocado nos tres eixos da sostibilidade (social, económica e ambiental) ha de ser unha baza para potenciar o valor das producións primarias e agroalimentarias artesanais de elevada calidade, entre as que destacan os queixos, os produtos cárnicos, ou produtos obtidos do medio forestal (mel, castañas ou arandos, entre outros).

A persistencia destas actividades, saberes e producións tradicionais é vital para o mantemento do patrimonio cultural e natural do territorio.

B.2. Realidade territorial

O Anexo “A” da Resolución do 18 de maio de 2022, pola que se aproban as bases reguladoras para a selección de organizacións candidatas a converterse en entidades colaboradoras da medida Leader de Galicia 2023-2027, establece un ámbito territorial inicial formado polos concellos seguintes:

GDR03: Baleira, Baralla, Becerreá, Cervantes, Fonsagrada (A), Láncara, Meira, Navia de Suarna, Negueira de Muñiz, Pedrafita do Cebreiro, Pol, Pontenova (A), Ribeira de Piquín.

Este é o ámbito territorial coincidente co que se traballou no período 2014-2020

B.3. Delimitación

B.3.1 Lista de municipios e poboación.

A delimitación inicial establecida nas bases reguladoras inclúe os seguintes concellos, que reflicten un dato de poboación total de algo mais de vinte e dous mil habitantes, que entra dentro do rango poboacional que debe acadar un Grupo de desenvolvemento rural, segundo as bases reguladoras.

Táboa 18. Lista de municipios e poboación

	Total
	2020
27004 Baleira	1.226
27901 Baralla	2.482
27006 Becerreá	2.807
27012 Cervantes	1.294
27018 Fonsagrada, A	3.389

27026 Láncara	2.584	
27029 Meira	1.748	
27034 Navia de Suarna	1.063	
27035 Negueira de Muñiz	215	
27045 Pedrafita do Cebreiro	969	
27046 Pol	1.623	
27048 Pontenova, A	2.201	
27053 Ribeira de Piquín	513	22.114

B.3.2 Mapa do territorio

Gráfico 9. Mapa do territorio

Táboa 19. Relación de municipios e superficie

<i>Relación de municipios</i>	<i>Superficie en Km2</i>
BALEIRA	168,80
BARALLA	141,20
BECERREA	172,00
CERVANTES	277,60
A FONSAGRADA	438,50
LANCARA	121,70
MEIRA	46,60
NAVIA DE SUARNA	242,60
NEGUEIRA DE MUÑIZ	72,30
PEDRAFITA DO CEBREIRO	104,90
POL	125,90
A PONTENOVA	135,80
RIBEIRA DE PIQUIN	73,00
TOTAIS	2.120,9

B.3.3 Mapa de comarcas

O GDR 03 sitúase no ámbito das tres comarcas principais da Montaña de Lugo a Comarca de Ancares, a de A Fonsagrada e a de Meira, que as colle integramente, cas excepcións dos concellos de As Nogais da comarca de Ancares e Riotorto da Comarca de Meira. Ademais das tres comarcas que conforman o territorio do GDR3 colle dous concellos limítrofes A Pontenova de a Mariña Oriental e Láncara da Comarca de Sarria.

Gráfico 10. Mapa de comarcas

Fonte, elaboración propia

B.3.4 Principais elementos biofísicos

- A montaña e os espazos naturais, problema ou oportunidade:

No mapa de zonas do Programa de Desenvolvemento Rural Sostiible este territorio coincide case **integramente (excepto A Pontenova) con zonas a revitalizar** de primeiro nivel.

Gráfico 11. Mapa de áreas a revitalizar

O GDR3 atópase case integramente dentro da **Grande área Paisaxística da Montaña Oriental**. Esta área ocupa parcial ou totalmente os concellos da A Pontenova, Riotorto, Meira, Ribeira de Piquín, Baleira, A Fonsagrada, Negueira de Muñiz, Baralla, Becerreá, Navia de Suarna, Láncara, Triacastela, As Nogais, Cervantes, O Incio, Samos, Pedrafita do Cebreiro, A Pobra do Brollón, Folgoso do Courel e Quiroga. Para os efectos da catalogación subdivídese en dúas comarcas paisaxísticas: Os Ancares-A Fonsagrada no norte e O Courel, O Incio e Samos-Triacastela no sur.

Gráfico 12. Mapa de áreas paisaxísticas

O territorio deste GDR3 sitúase na zona Norte da área, Ancares-A Fonsagrada, nel inclúense as **principais estribacións montañosas do leste de Galicia**; dentro desta zona quedarían incluídos os principais montes e serras situados nas porcións nororiental e centro-oriental de Galicia.

É un GDR3 que ten a **montaña e os espazos protexidos como as súas súas sinais de identidade** (os montes e os vales orientais), xunta 6 ZECS, unha ZEPA e tres Reservas da Biosfera e, da orixe a tres dos principais ríos de Galicia, o Miño o Eo e o Navia. Con 67.031,65 Ha, aporta **preto do 20% do espazo Rede Natura de Galicia**. Todos os concellos son Rede Natura, Reserva da Biosfera ou ámbalas dúas figuras:

Táboa 20. Importancia dos espazos protexidos

	RN2000	RB
Galicia	354.529,45	
Baleira	1.177,99	Terras de Miño
Baralla	0,00	Terras de Miño
Becerreá	873,71	Ancares
Cervantes	27.096,74	Ancares
Fonsagrada, A	3.528,12	Oscos,Eo Terras de Buron
Láncara	0,00	Terras de Miño
Meira	2,69	Terras de Miño
Navia de Suarna	17.817,14	Ancares
Negueira de Muñiz	4.547,23	Oscos,Eo Terras de Buron
Pedrafita do Cebreiro	10.279,64	
Pol	0,00	Terras de Miño
Pontenova, A	1.293,89	Oscos,Eo Terras de Buron
Ribeira de Piquín	414,50	Oscos,Eo Terras de Buron
TOTAL	67.031,65	

Mapa de espazos Rede Natura do territorio

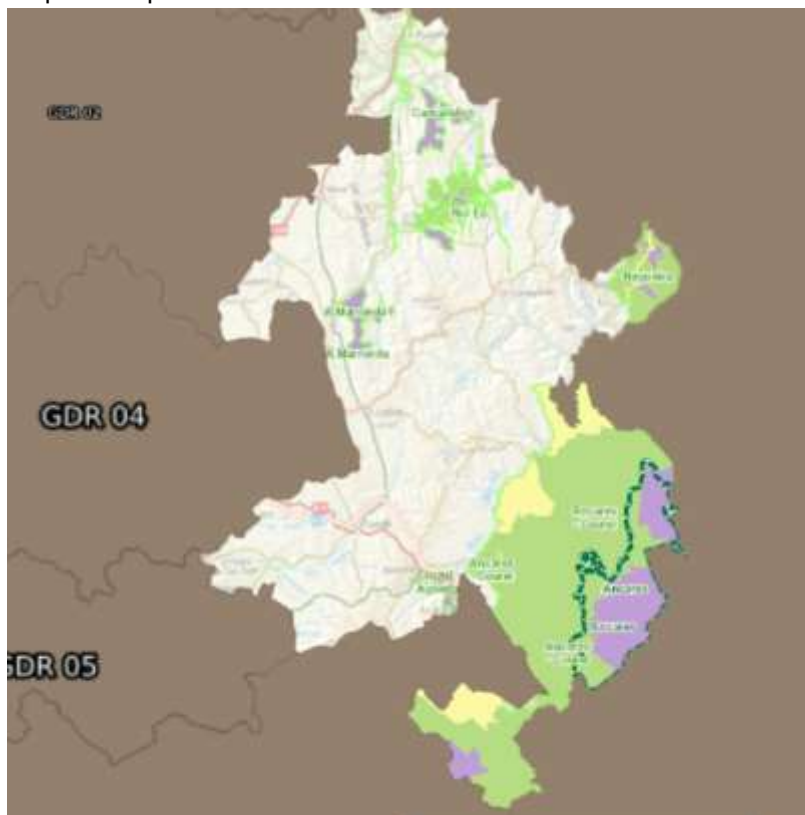

Gráfico 13. Mapa de espazos Rede Natura

Fonte : <https://estratexiasgdr.laborate.es/visor/>

A climatoloxía

Un reto para asentar poboación:

<https://www.lavozdegalicia.es/noticia/galicia/2018/10/11/rias-vigo-pontevedra-arousa-tierras-bolo-climas-preferidos-gallegos/00031539275947226719890.htm>

Un estudo da USC ven a corroborar con datos cuantitativos de 700 enquisas o coñecemento empírico, cruzando as preferencias dos enquisados cas zonas climáticas de Galicia, as comarcas da montaña sitúanse entre os lugares menos aptos climatolóxicamente para vivir, debido ó ambiente máis extremo con mais nubosidade, menos horas de sol e invernos moi fríos. Tamén debemos salientar que nos últimos anos, o clima é menos duro, as nevaradas menos abundantes e o frío menos intenso. Comenza a haber bastante xente que opta por ter unha segunda residencia no territorio para refuxiarse da calor doutras latitudes.

Descrición básica do ámbito territorial do GDR3: municipios incluídos e comarcas que forman parte do mesmo. Extensión e ubicación no contexto galego

Definitorios que poidan influír, de xeito diferencial, na estratexia do GDR3: elementos topográficos reseñables, hidrografía e climatoloxía. Principais condicionantes ou retos ambientais.

B.4. Encadramento funcional

B.4.1 Núcleos urbanos e vías de comunicación

O territorio está atravesado por dous Camiños de Santiago, o Francés que pasa polo municipio de Pedrafita do Cebreiro e o Primitivo que pasa polos concellos de A Fonsagrada e Baleira.

Trátase dunha área periférica que carece de núcleos cabeceira e non conta con tramos de viario principal da rede galega, fóra da A-6, acompañada pola N-VI.

Unicamente conta con dous Nodos para o Equilibrio do Territorio, como son A Fonsagrada e Becerreá, estas dúas vilas asumen a función de cabeceiras de comarca. A vila de Meira tamén ten categoría de nodo, e como tal, establece relacións funcionais relevantes cos concellos limítrofes que pertencen a esta área paisaxística, particularmente con Pol, Ribeira de Piquín e mesmo zonas de Baleira, A Fonsagrada e A Pontenova .

A autovía A-6 e a estrada N-VI atravesan o territorio de sureste a noroeste e dende ela parte a estrada LU-710 que chega a O Cádavo-Baleira, dende este lugar fai un nodo de comunicación ca área de A Fonsagrada a través da LU-530 a ca área de Meira a través da LU-750.

A sede do GDR3 ubícase en Baleira por esta característica de concello central do territorio dende o que hai unha boa comunicación co resto.

As estradas LU-722 e LU-723 son outras dúas vías que dende Becerreá e Pedrafita do Cebreiro comunican a parte alta da Serra de Ancares ca A6.

Como se ve, a principal vía vertebradora do territorio é a A6, dende a que se canalizan os fluxos maioritariamente en dirección norte para adentrarse no territorio do GDR3. O territorio non dispón doutros grandes medios de comunicación, do que resulta que o medio de transporte obrigado para as persas que se desprazan habitualmente é o vehículo privado, si se consultan as táboas de desprazamentos nas cabeceiras de comarca como Fonsagrada ou Becerreá mostran que

non se usa o transporte publico para ir a traballar. Isto é unha seria deficiencia que condiciona a moita xente para vir a traballar a este territorio e por tanto o mercado laboral.

B.4.2 Estrutura dos asentamentos poboacionais

O territorio do GDR3 presenta unhas características poboacionais que se detallan nos seguintes cadros:

DISPERSIÓN:

No territorio dos 13 concellos hai un total de 1.307 núcleos de poboación, esta característica implica grandes dificultades de desenvolvemento e acceso á información e ós centros de decisión, os mais preto son as cabeceiras de concellos e as tres cabeceiras de comarca A Fonsagrada, Meira e Becerreá, onde se atopan por exemplo as OACs.

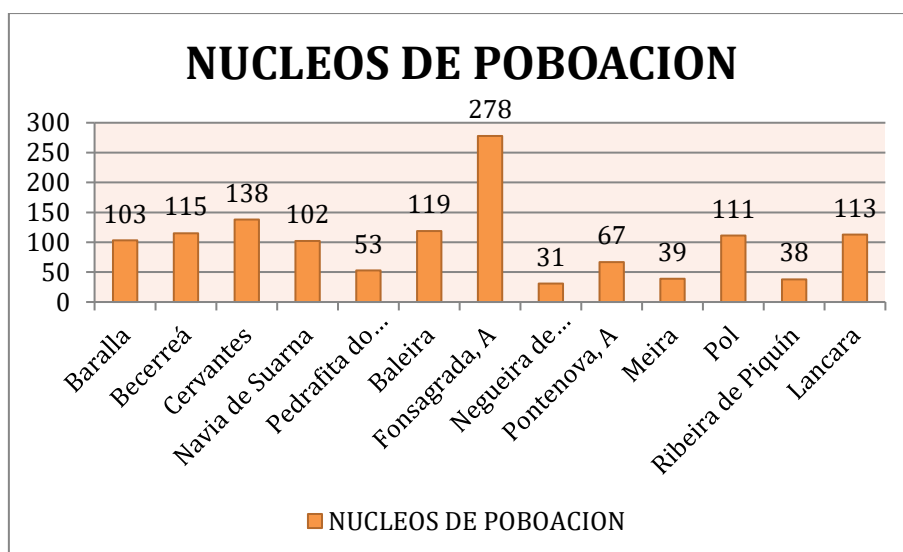

Gráfico 14. Núcleos de poboación

B.5. Marco territorial estratéxico

Os Nodos para o equilibrio do territorio son un conxunto de núcleos distribuídos por todo o territorio capaces de acoller funcións urbanas básicas, garantir o acceso da poboación rural aos servizos que a sociedade actual require e para proporcionar unha estrutura de poboamento viable, xestionar o territorio e aproveitar as oportunidades existentes nel. Estes Nodos pechan a xerarquía de asentamentos con influencia supramunicipal.

En casos como os do GDR3, diante do despoboamento xeneralizado da súa contorna rural, os Nodos para o equilibrio de territorio están chamados a constituír o nivel local básico do sistema de poboamento de Galicia con capacidade para prestar servizos adecuados á poboación e impulsar polo menos un nivel básico de actividades económicas. O apoio ao desenvolvemento dos Nodos para o equilibrio do territorio é clave para o mantemento da poboación e o xurdimento de novas dinámicas e constitúe con frecuencia a única garantía para o mantemento dun certo continxente demográfico en comarcas como as de Ancares e A Fonsagrada, abocadas a un despoboamento dificilmente reversible.

No territorio do GDR3 son tres os Nodos para o equilibrio do territorio Becerreá, Meira e A Fonsagrada.

Tal como establecen as DOT os tres Nodos do territorio do GDR3 teñen un potencial vinculado ás actividades turísticas e de lecer asociadas a activos naturais e patrimoniais, e tamén no caso de Becerreá a de ser un Nodo asociado a un gran eixo de comunicación como é a A6.

Accións fundamentais que se deberán realizar sobre estes nodos destacan as seguintes:

- Mellorar a comunicación e a conectividade facilitando a mobilidade e desprazamentos entre eles e cas cidades próximas e facilitando a xeración de actividades.
- Elevar os niveis de servizos que poden prestar á poboación, de xeito que se aumente o atractivo destes núcleos como centros de residencia e actividade.
- Inverter en calidade de vida, xa que constitúe un dos principais factores estratéxicos de atracción de poboación a estes núcleos.
- Apoiar a diversificación da base produtiva introducindo novas actividades que xeren emprego.

B.6. Tecido socioeconómico

B.6.1 Análise demográfica

Para realizar unha análise da evolución da poboación nos municipios da montaña de Lugo, podemos empezar por analizar o total da poboación nos últimos lustros

Podemos ver que la poboación total foi diminuindo de forma constante desde 2000 hasta 2021, pasando de 3.331 habitantes en 2000 a pouco mais de 2.000 actuais. Esta liña descendente débese a varios factores, como o envellecemento da poboación, a migración a outras áreas ou a diminución del número de nacementos na zona.

Se analizamos as idades da poboación en cada ano, podemos observar que a poboación menor de 16 anos tamén diminuíu de forma constante, pasando de 348 habitantes en 2000 a 209 en 2021. Isto pode indicar un envellecemento da poboación nos concellos da montaña de Lugo. En síntese, a poboación nos concellos da montaña lucense diminuíu de forma constante dende o ano 2000 ata o ano 2021, e produciuse un envellecemento da poboación na zona.

Gráfico 15: Evolución da poboación na área do GDR

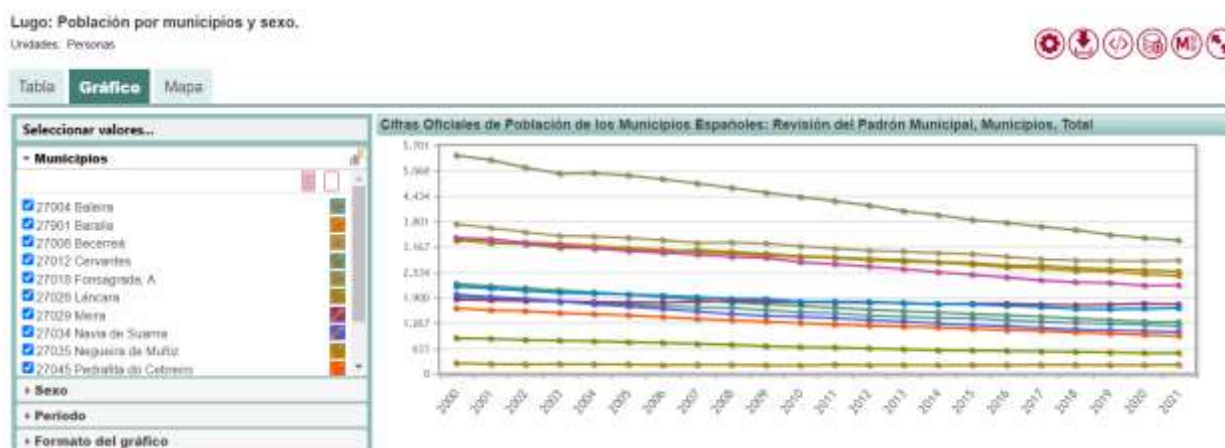

Gráfico 15. Evolución da poboación

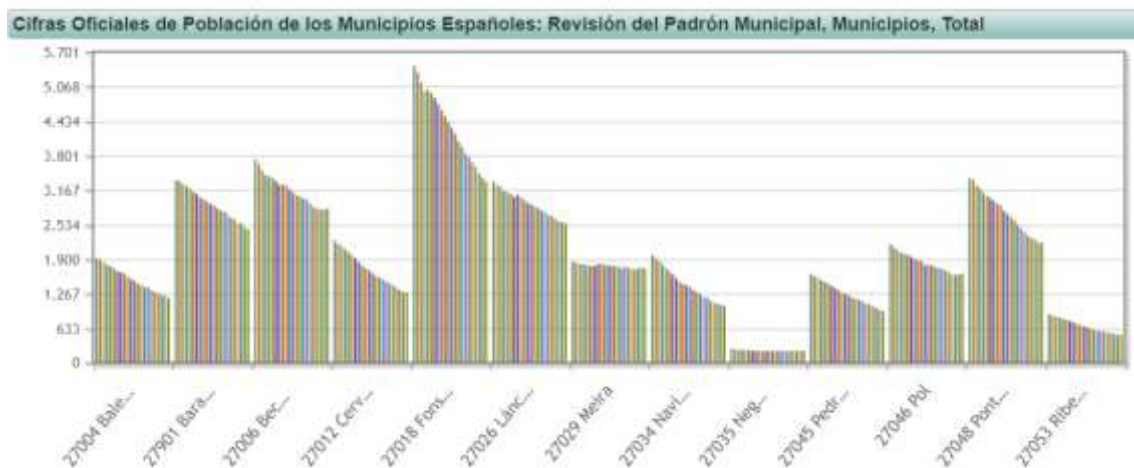

Gráfico 16. Evolución da poboación por municipio

Fonte: INE – Padrón municipal de habitantes ([INE. Cifras oficiais da poboación a 1 de xaneiro](#))

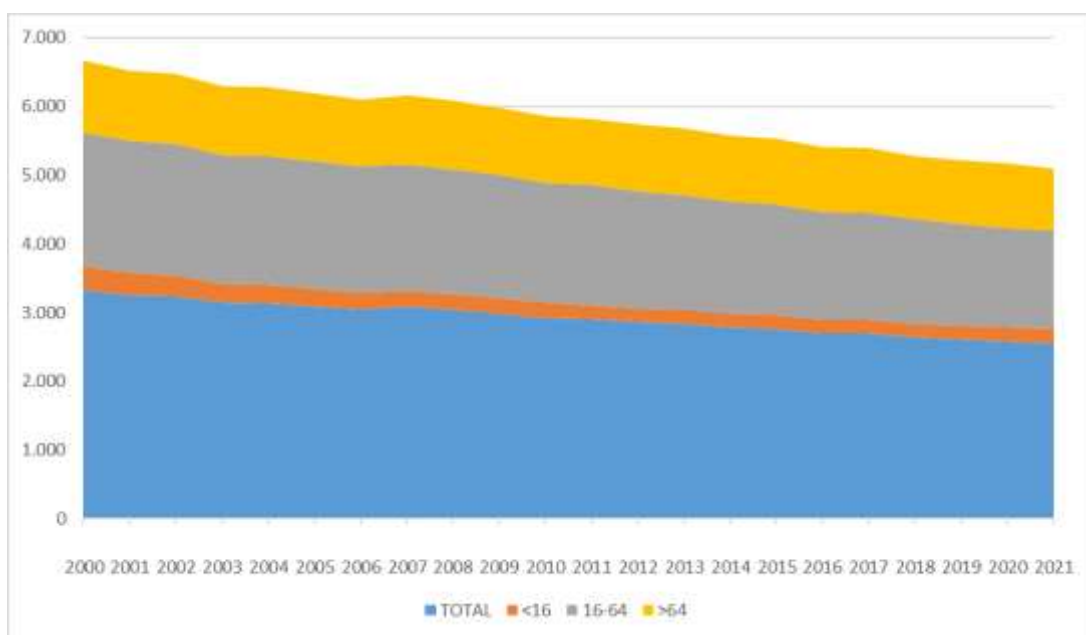

Gráfico 17. Evolución da poboación no GDR por grupos de idade

Fonte: IGE – Padrón municipal de habitantes ([IGE. Poboación segundo sexo e grandes grupos de idade](#))

Táboa 21. Distribución da poboación por grupos de idade, 2021

Concellos	Total	Menos de 16 anos	Entre 16 e 64 anos	Máis de 64 anos
Baleira	1190	65	647	478
Baralla	2445	165	1331	949
Becerreia	2826	254	1579	993
Cervantes	1288	40	669	579

A Fonsagrada	3328	154	1825	1349
Láncara	2551	209	1433	909
Meira	1731	196	1008	527
Navia de Suarna	1041	35	514	492
Negueira de Muñiz	223	23	144	56
Pedrafita do Cebreiro	943	32	503	408
Pol	1634	115	911	608
A Pontenova	2207	149	1235	823
Ribeira de Piquín	513	17	261	235
GDR	21.920	1.454	12.060	8.406
Provincia	326.013	34.912	194.602	96.499
Galicia	2.695.645	333.678	1.667.827	694.140

Fonte: IGE – Padrón municipal de habitantes ([IGE. Poboación segundo sexo e grandes grupos de idade](#))

B.6.2 Densidade

O territorio presenta características heteroxéneas en canto a densidade de poboación. Así cabe destacar o caso de Meira, que mesmo supera a media provincial, marcando unha tendencia moto mais favorable que a provincial. No extremo oposto atópanse as cifras de Negueira de Muñiz, Cervantes ou Navia de Suarna que resultan altamente alarmantes, pois non acadan os 5 habitantes por km². Con todo o municipio de Negueira de Muñiz pasou dunha densidade de 3,8 en 2015 a 4,2 en 2021, por aportar algún dato para a esperanza. Nos cadros seguintes detállanse as densidades por municipio, e as evolucións nos últimos 10 anos; en conxunto vese que é un territorio moi despoboadado, que mesmo se atopa ben lonxe da media provincial, xa de por si baixa.

Os datos de densidade de poboación para os municipios da montaña de Lugo mostran unha tendencia de decrecemento da poboación en todos os municipios dende 2001 ata 2021. A densidade de poboación media na provincia de Lugo é de 33,1 habitantes por km² en 2021, mentres que na comunidade autónoma de Galicia é de 91,2 habitantes por km² e no territorio do GDR3 de 12;73.

Os municipios con maior densidade de poboación son Meira con 37,6 habitantes por km² e Baralla con 17,4 habitantes por km². Polo contrario, os municipios con menor densidade son Cervantes con 4,7 habitantes por km², Navia de Suarna con 4,5 habitantes por km² e Negueira de Muñiz con 4,2 habitantes por km²

En xeral, os datos suxiren un descenso da poboación en todos os municipios da montaña de Lugo dende 2001 ata 2021, aínda que hai algunhas variacións entre os diferentes municipios.

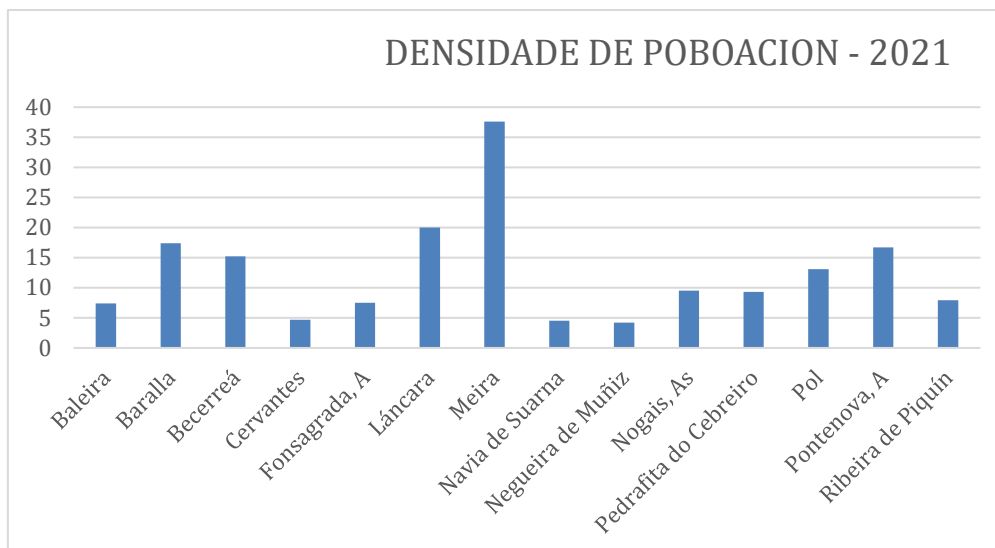

Gráfico 18. Detalle da densidade da poboación por municipio do GDR3

Táboa 22. Densidade de poboación

Concellos	Densidade 2021	Densidade 2016	Densidade 2011
Baleira	7,4	8,2	9,1
Baralla	17,4	18,9	20,5
Becerreá	15,2	16	17
Cervantes	4,7	5,3	6
A Fonsagrada	7,5	8,4	9,6
Láncara	20	21,3	23,4
Meira	37,6	37,6	37,9
Navia de Suarna	4,5	5,1	5,9
Negueira de Muñiz	4,2	3,9	3,8
Pedrafita do Cebreiro	9,3	10,7	12,1
Pol	13,1	13,6	14,4
A Pontenova	16,7	18	20,4
Ribeira de Piquín	7,9	8,5	9,4
GDR	12,7	13,5	14,6
Provincia	33,1	34,1	35,5
Galicia	91,2	92,0	93,8

Fonte: IGE – Padrón municipal de habitantes ([IGE. Poboación, entidades e densidade](#))

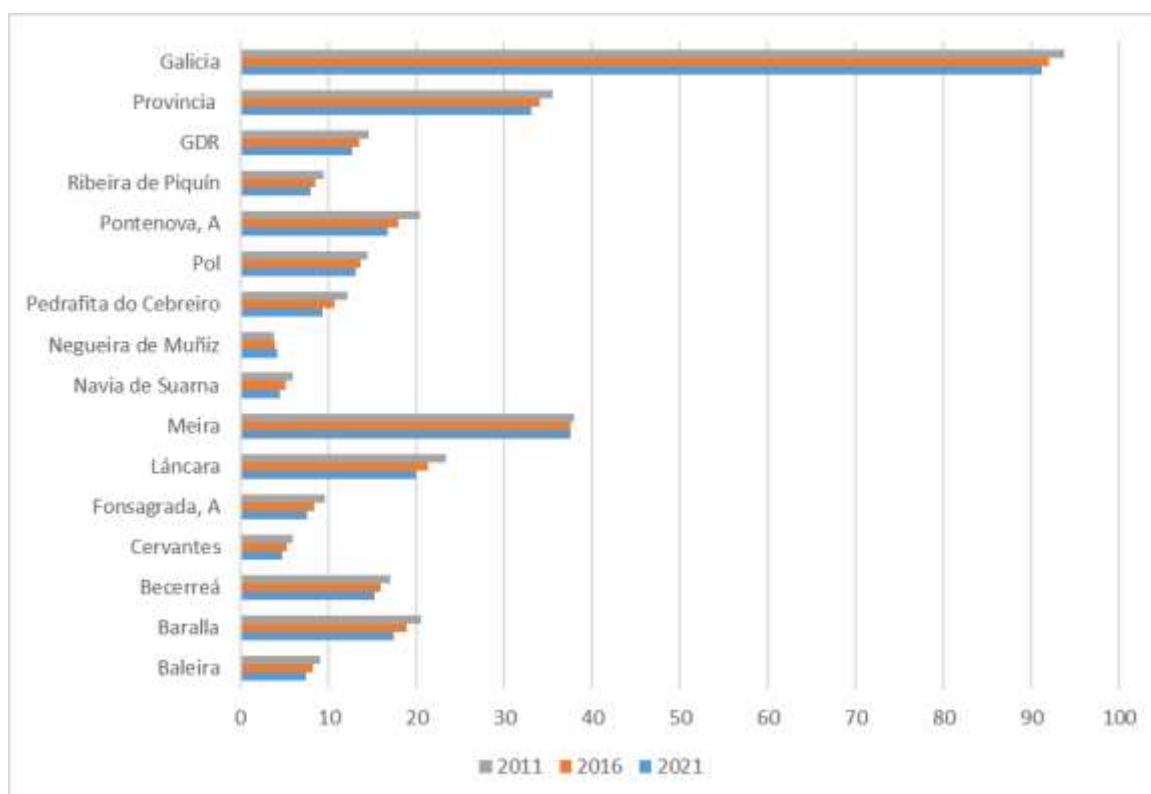

Gráfico 19. Detalle da variación de densidade da poboación por municipio do GDR

O panorama demográfico complétase cunha estrutura tan avellentada que impide a substitución xeracional, como consecuencia das emigracións do pasado e o comportamento consecuente no presente. A taxa de natalidade, moi baixa, non consegue equilibrar a alta taxa de mortalidade, dando lugar a un dos decrecementos naturais máis acusados de Galicia.

A totalidade do territorio está considerado área pouco poboada en 2020 segundo o INE, que da o dato de que o 100% da poboación de todos os municipios deste territorio vive en ZPP zona pouco poboada.

Táboa 23. Zonas pouco poboadas

	2020
27004 Baleira	100,0
27901 Baralla	100,0
27006 Becerreá	100,0
27012 Cervantes	100,0
27018 Fonsagrada, A	100,0
27026 Láncara	100,0
27029 Meira	100,0
27034 Navia de Suarna	100,0
27035 Negueira de Muñiz	100,0
27045 Pedrafita do Cebreiro	100,0
27046 Pol	100,0
27048 Pontenova, A	100,0
27053 Ribeira de Piquín	100,0

INE. Padrón Municipal de Habitantes

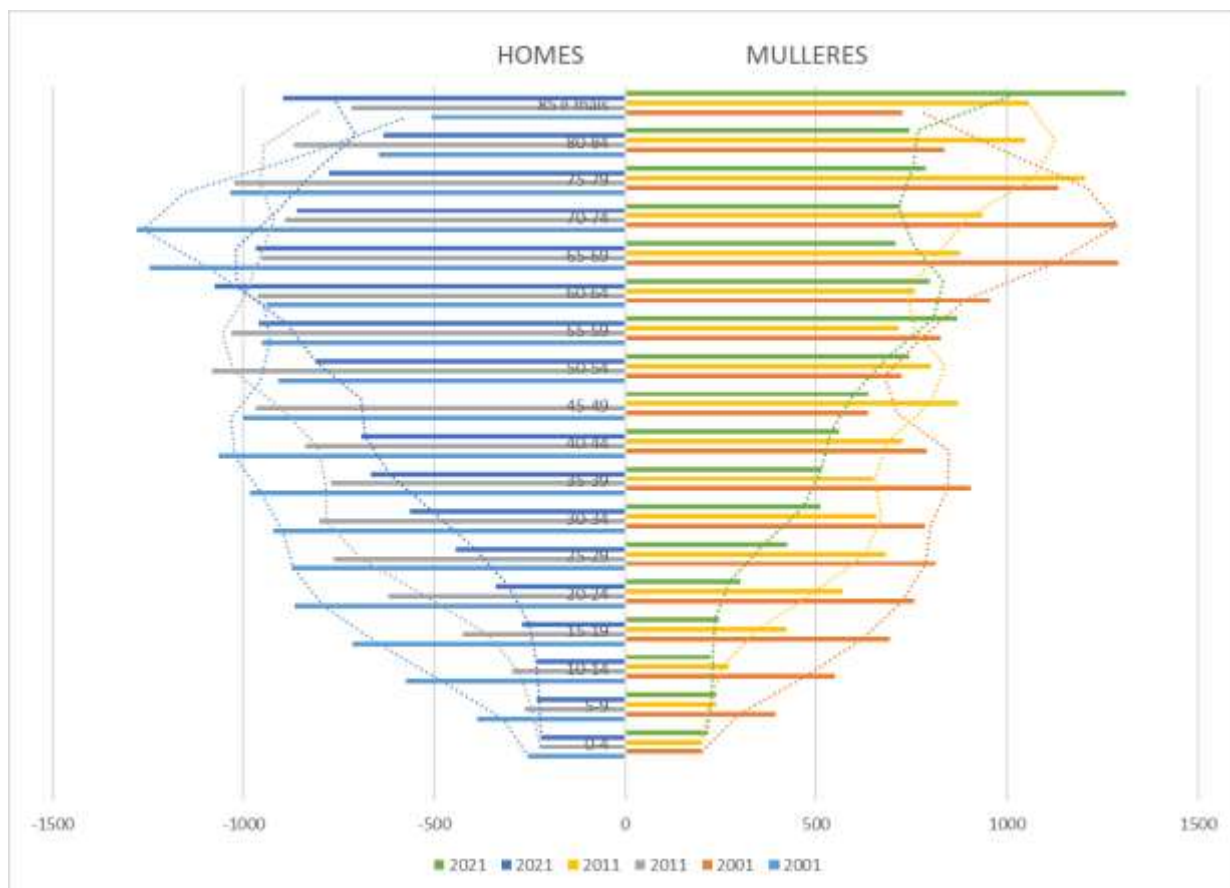

Gráfico 20. Evolución da pirámide de poboación do GDR

Fonte: IGE – Padrón municipal de habitantes ([IGE. Poboación segundo sexo e grupos quinquenais de idade](#))

Táboa 24. Saldo vexetativo

	Nacementos	Defuncións	Saldo vexetativo
Baleira			
2021	3	29	-26
Baralla			
2021	13	61	-48
Becerreá			
2021	9	53	-44
Cervantes			
2021	2	30	-28
Fonsagrada, A			
2021	9	76	-67
Láncara			
2021	11	71	-60
Meira			
2021	7	23	-16
Navia de Suarna			
2021	0	36	-36
Negueira de Muñiz			
2021	0	3	-3
Pedrafita do Cebreiro			
2021	2	32	-30
Pol			
2021	7	29	-22
Pontenova, A			
2021	11	41	-30
Ribeira de Piquín			
2021	2	15	-13
Galicia			
2021	14.759	32.843	-18.084
Lugo			
2021	1.616	5.018	-3.402

Fonte: IGE – Padrón municipal de habitantes ([IGE. Nacementos, defuncións, matrimonios e crecemento vexetativo. Galicia, provincias, comarcas e concellos. Serie 1975-2021](#))

Táboa 25. Envellecemento da poboación

Índice de envellecemento			Galicia		
	2010	209,07	Idade media no 1 de xaneiro		
	2021	217,33		2010	44,83
27004 Baleira				2021	47,74
Idade media no 1 de xaneiro			Índice de envellecemento		
	2010	53,98		2010	139,37
	2021	57,04		2021	163,59
Índice de envellecemento			Lugo		
	2010	432,89	Idade media no 1 de xaneiro		
	2021	501,41		2010	48,11
27901 Baralla				2021	50,14
Idade media no 1 de xaneiro					
	2010	52,92			
	2021	55,87			
Índice de envellecemento					
	2010	376,46			
	2021	472,62			
27006 Becerreá					
Idade media no 1 de xaneiro					
	2010	52,24			
	2021	53,14			
Índice de envellecemento					
	2010	361,63			
	2021	306,42			
27012 Cervantes					
Idade media no 1 de xaneiro					
	2010	55,67			
	2021	59,01			
Índice de envellecemento					
	2010	540,15			
	2021	965,97			
27018 Fonsagrada, A					
Idade media no 1 de xaneiro					
	2010	54,57			
	2021	57,86			
Índice de envellecemento					
	2010	485,22			
	2021	694,19			
27026 Láncara					
Idade media no 1 de xaneiro					
	2010	51,44			
	2021	52,51			
Índice de envellecemento					
	2010	317,6			
	2021	325,48			
27029 Meira					
Idade media no 1 de xaneiro					
	2010	48,69			
	2021	50,62			
Índice de envellecemento					
	2010	232,36			
	2021	239,27			
27034 Navia de Suarna					
Idade media no 1 de xaneiro					
	2010	58,39			
	2021	60,01			
Índice de envellecemento					
	2010	741,89			
	2021	875,81			
27035 Negueira de Muñiz					
Idade media no 1 de xaneiro					
	2010	53,26			
	2021	51,01			
Índice de envellecemento					
	2010	356,89			
	2021	260,17			
27045 Pedrafita do Cebreiro					
Idade media no 1 de xaneiro					
	2010	55,47			
	2021	58,18			
Índice de envellecemento					
	2010	610,11			
	2021	807,91			
27046 Pol					
Idade media no 1 de xaneiro					
	2010	53,34			
	2021	54,85			
Índice de envellecemento					
	2010	386,05			
	2021	388,69			
27048 Pontenova, A					
Idade media no 1 de xaneiro					
	2010	52,31			
	2021	55,53			
Índice de envellecemento					
	2010	336,36			
	2021	433,69			
27053 Ribeira de Piquín					
Idade media no 1 de xaneiro					
	2010	56,83			
	2021	59,77			
Índice de envellecemento					
	2010	683,55			
	2021	870,01			

Fonte: IGE – Indicadores

demográficos ([IGE. Indicadores de poboación](#))

Os índices de envellecemento en Galicia e Lugo aumentaron entre 2010 e 2021, o que indica un envellecemento xeral da poboación. A idade media da poboación tamén aumentou en Galicia e Lugo entre 2010 e 2021. No territorio do GDR3, a idade media é maior que a idade media na provincia e na comunidade autónoma, o que sumado a outros indicadores confirma que o territorio se atopa ante un notable envellecemento da poboación, común en todos os municipios da montaña.

Táboa 26. Emigración

SalDOS migratorios						
		Total	Intraprovincial	Co resto de Galicia	Co resto de España	Co estranxeiro
	Galicia					
	2021	14448	-	-	3251	11197
	Lugo					
	2021	1636	-	-263	678	1221
27004	Baleira					
	2021	3	0	5	-3	1
27901	Baralla					
	2021	52	28	3	10	11
27006	Becerreá					
	2021	-25	-23	3	4	-9
27012	Cervantes					
	2021	-7	-17	-1	9	2
27018	Fonsagrada, A					
	2021	18	-23	6	30	5
27026	Láncara					
	2021	-9	-9	-4	5	-1
27029	Meira					
	2021	19	4	-5	12	8
27034	Navia de Suarna					
	2021	-11	-20	2	2	5
27035	Negueira de Muñiz					
	2021	9	1	0	7	1
27045	Pedrafita do Cebreiro					
	2021	27	8	1	15	3
27046	Pol					
	2021	7	7	0	-2	2
27048	Pontenova, A					
	2021	13	-5	4	15	-1
27053	Ribeira de Piquín					
	2021	3	1	1	1	0

n

Fonte: IGE – Movementos migratorios ([IGE. Emigracións segundo tipo de migración](#))

Táboa 27. Inmigración

Inmigracións segundo tipo de migración						
		Total	Da mesma provincia	Doutra provincia	Doutra CCAA	Do estranxeiro
	Galicia					
	2021	104893	51580	12163	21431	19719
	Lugo					
	2021	11670	4501	1863	3056	2250
27004	Baleira					
	2021	39	24	6	8	1
27901	Baralla					
	2021	105	58	9	25	13
27006	Becerreá					
	2021	104	51	10	35	8
27012	Cervantes					
	2021	24	4	0	18	2
27018	Fonsagrada, A					
	2021	117	34	12	64	7
27026	Láncara					
	2021	72	46	8	14	4
27029	Meira					
	2021	100	45	6	25	24
27034	Navia de Suarna					
	2021	33	11	4	12	6
27035	Negueira de Muñiz					
	2021	21	2	2	16	1
27045	Pedrafita do Cebreiro					
	2021	52	26	4	19	3
27046	Pol					
	2021	70	40	8	19	3
27048	Pontenova, A					
	2021	98	36	12	41	9
27053	Ribeira de Piquín					
	2021	11	6	1	4	0

Os saldos migratorios son favorables ó incremento de poboación , son índices a ter en conta de cara a plantexar a cobertura das necesidades das persoas que poidan acollerse neste territorio.

Fonte: IGE – Movementos migratorios ([IGE. Inmigracións segundo tipo de migración](#))

B.6.3 Nivel de instrución

Os datos de nivel de instrución atopados remóntanse a 2011 polo que se considera que non aportan gran relevancia para a poder ver a situación actual.

B.6.4 Indicadores de calidade de vida

Táboa 28. Indicadores de calidade de vida

	Renda dispoñible bruta por habitante	Renda dispoñible bruta
Lugo	14894	4898717
27004 Baleira	12236	15711
27901 Baralla	12074	30474
27006 Becerreá	13774	36419
27012 Cervantes	11926	16064
27018 Fonsagrada, A	13805	46302
27026 Láncara	12679	31483
27029 Meira	14993	26193
27034 Navia de Suarna	12518	14208
27035 Negueira de Muñiz	5730	1696
27045 Pedrafita do Cebreiro	11820	11985
27046 Pol	13277	21655
27048 Pontenova, A	13853	31724
27053 Ribeira de Piquín	11097	6436

Fonte: IGE. Renda municipal dos fogares. Revisión estatística 2019; IGE
Cifras poboacionais de referencia.

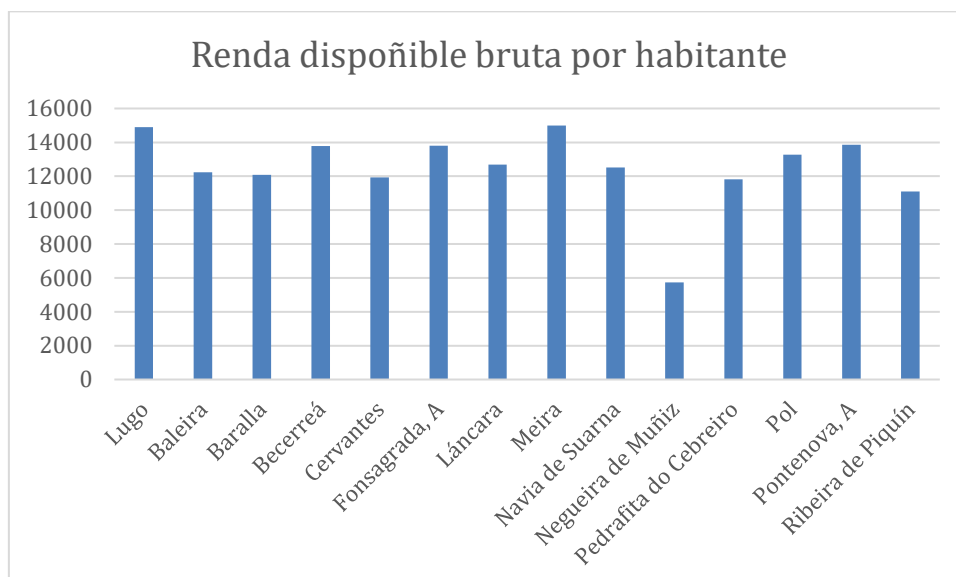

Gráfico 21. Renda dispoñible bruta

A renda dispoñible bruta por habitante e a renda dispoñible bruta son medidas da riqueza os municipios con rendas máis elevadas tenden a ter unha mellor calidade de vida que os que presentan rendas máis baixas.

En particular, nos datos obtidos, podemos ver que a cidade de Lugo ten maior renda dispoñible bruta por habitante, seguida moi de preto por Meira. Na outra banda Negueira de Muñiz ten a menor renda dispoñible bruta por habitante.

En conclusión, podemos dicir que a cidade de Lugo ten, en xeral, mellor calidade de vida que os municipios do GDR3, moi preto atópase Meira e Fonsagrada, Becerreá e a A Pontenova. Negueira de Muñiz é en xeral a que ten a peor calidade de vida.

Táboa 29. Renda dispoñible

	Miles de euros	Euros por habitante
Lugo	7412296	22424
27004 Baleira	22119	16936
27901 Baralla	41492	16157
27006 Becerreá	50743	19069
27012 Cervantes	18965	13664
27018 Fonsagrada, A	68900	19954
27026 Láncara	51879	20579
27029 Meira	44401	25636
27034 Navia de Suarna	16199	13989
27035 Negueira de Muñiz	3093	10556
27045 Pedrafita do Cebreiro	14165	13555
27046 Pol	38751	23832
27048 Pontenova, A	48474	20840
27053 Ribeira de Piquín	13721	23217

Fonte: IGE.Producto interior bruto municipal. Revisión Estatística 2019, IGE. Cifras poboacionais de referencia

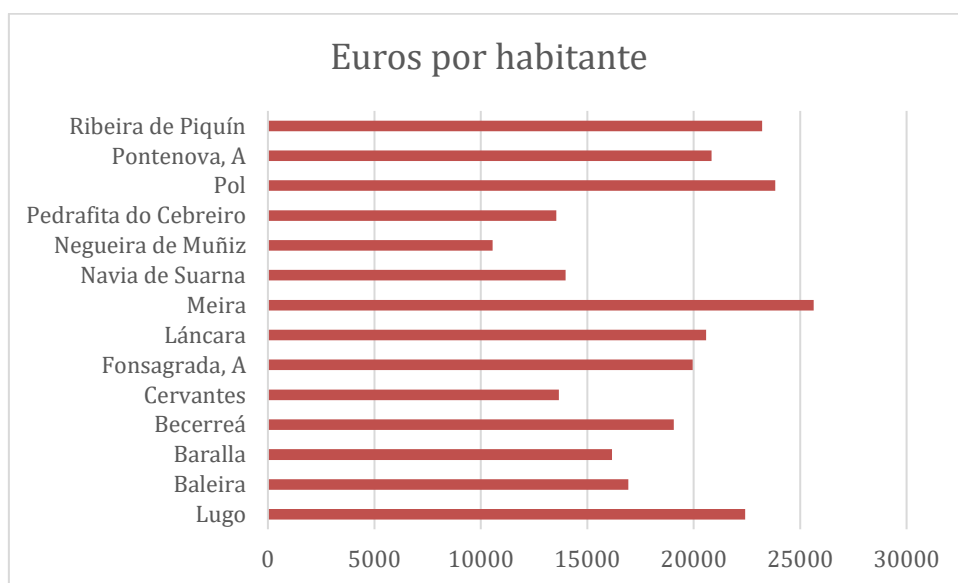

Gráfico 22. Produto Interior Bruto municipal

Fonte: IGE – Renda dos fogares municipal ([IGE - Renda municipal do sector fogares](#)) e IGE – PIB municipal ([IGE - Produto interior bruto municipal](#))

A partir dos datos achegados, pódese observar que varios concellos superan a Lugo e presentan unha renda per cápita relativamente elevada por habitante. Isto podería indicar unha boa calidade de vida nestes lugares, xa que unha renda per cápita elevada adoita estar relacionada cun maior acceso aos servizos básicos e unha mellor calidade de vida en xeral.

Por outra banda, tamén se pode observar que os concellos de Cervantes, Navia de Suarna, Negueira de Muñiz ou Pedrafita do Cebreiro, presentan unha menor renda per cápita o que podería indicar unha peor calidade de vida nestes concellos, aínda que de novo hai que ter en conta que a renda per cápita non é o único indicador da calidade de vida dun lugar e que é necesario máis información para facer unha análise completa.

En liñas xerais, os datos obtidos permiten unha primeira aproximación á calidade de vida destes concellos, pero para realizar unha análise máis completa sería necesario contar con máis información sobre aspectos como a dispoñibilidade de servizos, o acceso á educación e á sanidade ou a calidade do medio ambiente e do medio urbano.

B.6.5 Mercado de traballo

Táboa 30. Evolución dos contratos

	Total	Homes	Mulleres
Galicia			
2020/Outubro	71602	37121	34481
2021/Outubro	87652	44489	43163
2022/Outubro	67277	33568	33709
GDR3			
2020/Outubro	319	145	174
2021/Outubro	421	228	193
2022/Outubro	289	147	142
Lugo			
2020/Outubro	6916	3188	3728
2021/Outubro	8807	4272	4535
2022/Outubro	6453	3123	3330

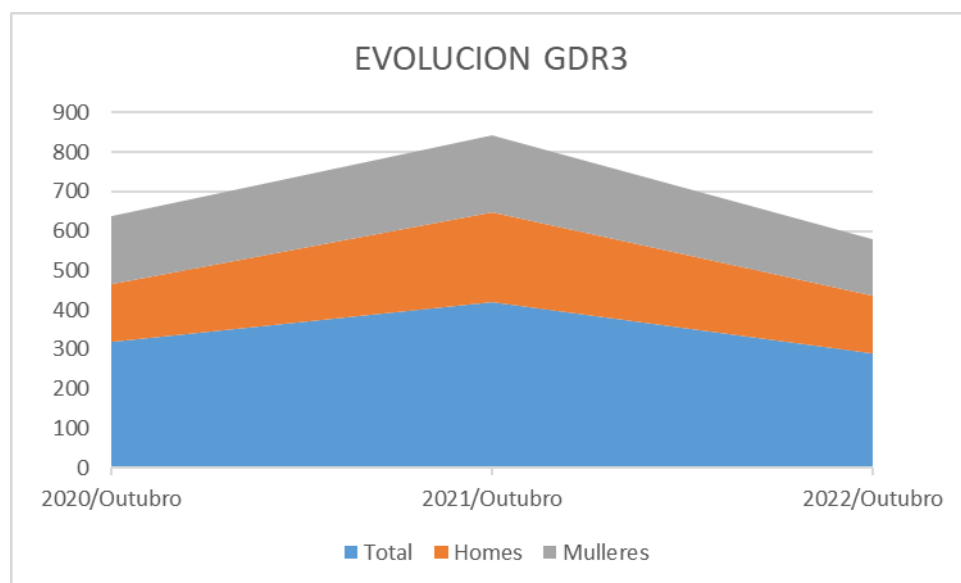

Gráfico 23. Evolución do mercado de traballo

A tendencia é similar á provincia e a Galicia, no que respecta a un descenso de contratos no anos 2022.

Analizando por sectores de actividade obtense os datos mostrados a continuación. Cabe salientar que a inmensa maioría de gandeiros son autónomos e non teñen a ningún contratado. As persoas que aparecen aquí vinculadas a agricultura e pesca son persoas con contratos por conta allea.

Táboa 31. Análise por sectores de actividade

	GDR3	Total	Homes	Mulleres
TOTAL	2020/Outubro	319	145	174
	2021/Outubro	421	228	193
	2022/Outubro	289	147	142
Agricultura e pesca				
	2020/Outubro	31	28	3
	2021/Outubro	38	31	7
	2022/Outubro	27	26	1
Industria				
	2020/Outubro	53	35	18
	2021/Outubro	54	40	14
	2022/Outubro	24	15	9
Construción				
	2020/Outubro	18	17	1
	2021/Outubro	15	14	1
	2022/Outubro	10	9	1
Servizos				
	2020/Outubro	217	65	152
	2021/Outubro	314	143	171
	2022/Outubro	228	97	131

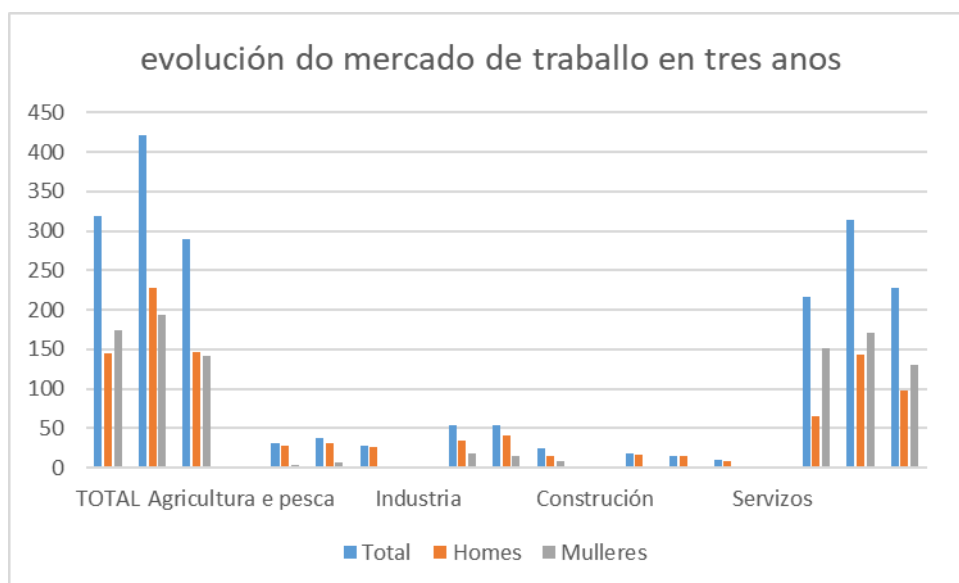

Gráfico 24. Evolución do mercado de traballo en tres anos

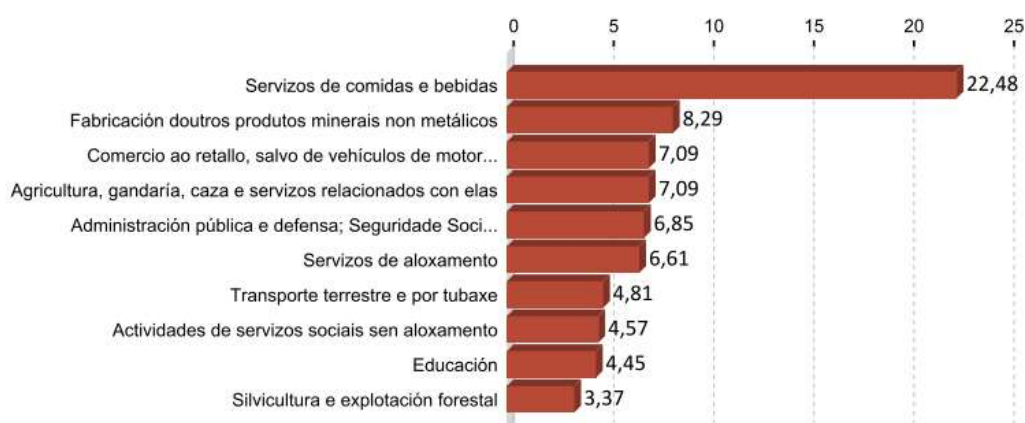
Pódese ver que o sector primario a industria e a construción perden capacidade de contratar e que medra o sector servizos. Este dato corrobóranos as táboas de emprego comarcal por actividades económicas que acredita o sector servizos como o de maior peso no mercado laboral do GDR3

Fonte: IGE – Contratos ([*IGE. Contratos iniciais segundo xénero, sector de actividade económica e localidade de residencia do traballador*](#))

DEZ ACTIVIDADES ECONÓMICAS CON MAIOR PORCENTAXE DE CONTRATOS 2017

Comarca de Ancares

Comarca de A Fonsagrada

Comarca de Meira

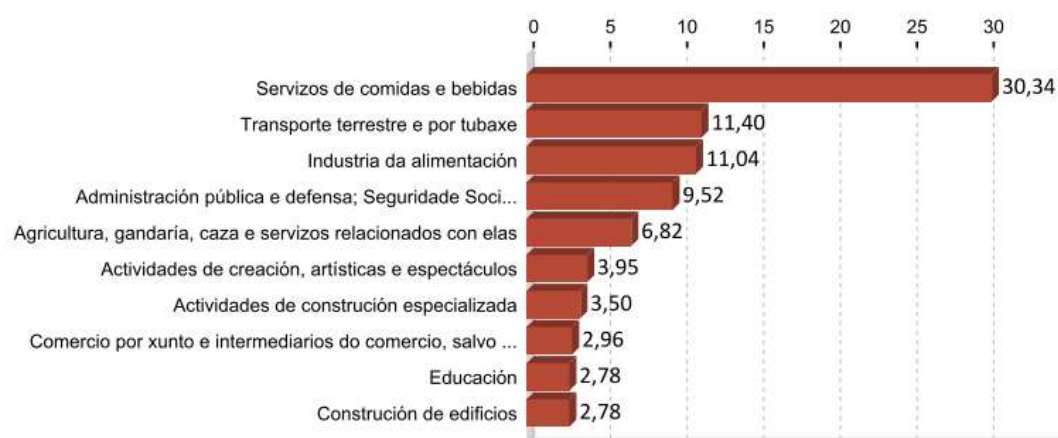

Gráfico 25. Actividades económicas con mais porcentaxe de contratos por comarcas

Fonte: Empleo.xunta.gal fichas comarcais do mercado laboral galego

Táboa 32. Paro por concellos

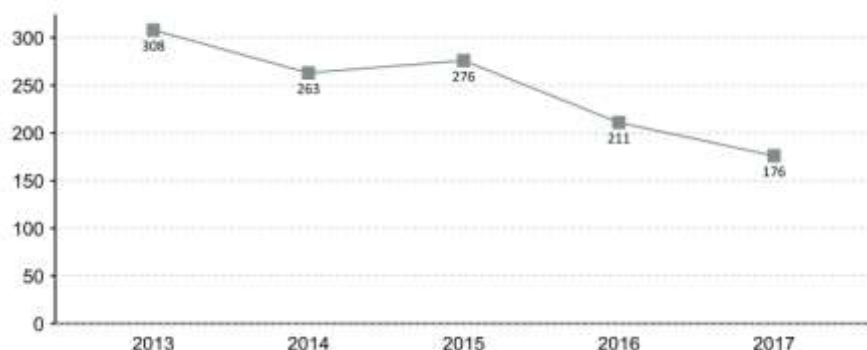
27004	Baleira	
Total		
	2020	38
	2021	27
27901	Baralla	
Total		
	2020	99
	2021	93
27006	Becerreá	
Total		
	2020	141
	2021	136
27012	Cervantes	
Total		
	2020	51
	2021	47
27018	Fonsagrada, A	
Total		
	2020	100
	2021	98
27026	Láncara	
Total		
	2020	123
	2021	103
27029	Meira	
Total		
	2020	49
	2021	41
27034	Navia de Suarna	
Total		
	2020	30
	2021	28
27035	Negueira de Muñiz	
Total		
	2020	29
	2021	32
27045	Pedrafita do Cebreiro	
Total		
	2020	39
	2021	30
27046	Pol	
Total		
	2020	44
	2021	45
27048	Pontenova, A	
Total		
	2020	76
	2021	79
27053	Ribeira de Piquín	
Total		
	2020	22
	2021	23

Paro total comarca A Fonsagrada		
2020	122	
2021	121	
Paro total comarca Ancares		
2020	360	
2021	334	

Fonte: IGE – Demandas de

emprego ([IGE. Paro rexistrado segundo xénero, grupos de idade e duración da demanda https://www.ige.eu/igebdt/esq.jsp?idioma=gl&paxina=002&ruta=verEjes.jsp?COD=744&M=1&S=&RET=](https://www.ige.eu/igebdt/esq.jsp?idioma=gl&paxina=002&ruta=verEjes.jsp?COD=744&M=1&S=&RET=))

EVOLUCIÓN ANUAL DO PARO REXISTRADO

Paro na comarca da Fonsagrada Fonte: Empleo.xunta.gal fichas comarcais do mercado laboral galego

Paro na comarca da Ancares

EVOLUCIÓN ANUAL DO PARO REXISTRADO

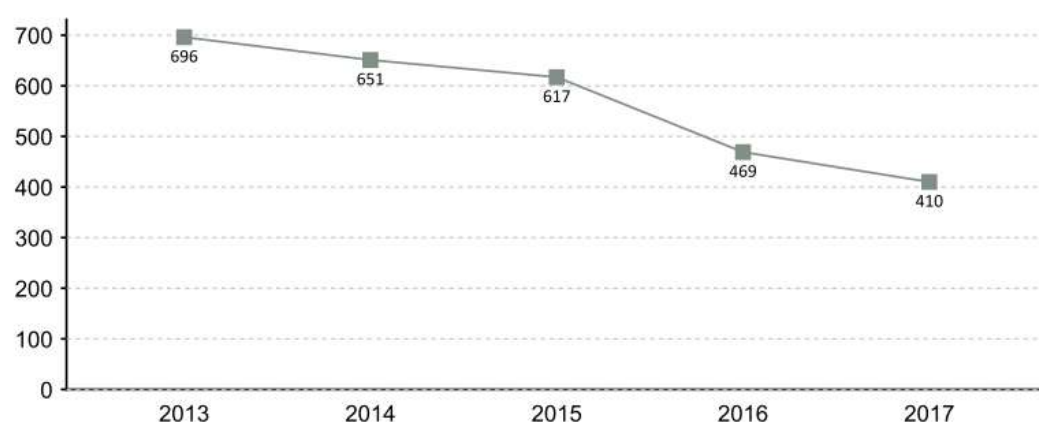

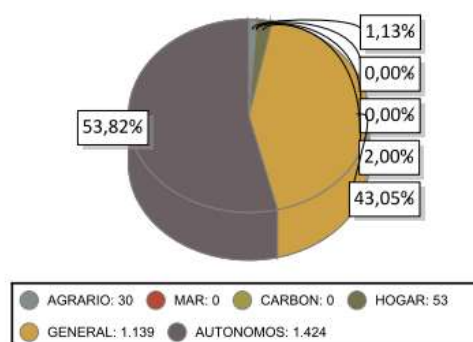
Gráfico 26. Evolución do paro por comarcas

Os datos corroboran que en ambas comarcas dende 2015 o paro está a descender, na comarca de A Fonsagrada pasou de 176 parados en 2017 a 121 en 2021. Na comarca de Ancares paso de 410 en 2017 a 334 en 2021.

Táboa 26: Afiliacións á Seguridade Social segundo réxime de afiliación. Media anual

AFILIACIÓNS OS ANCARES 2017

	Total	Variación
Os Ancares	2.646	-1,93

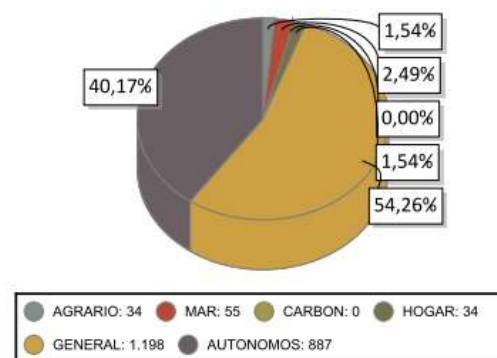
DEZ ACTIVIDADES ECONÓMICAS CON MAIOR PORCENTAXE DE AFILIACIÓNS 2017

Fonte: *Emprego.xunta.gal* fichas comarcais do mercado laboral galego

AFILIACIÓNS A FONSAGRADA 2017

	Total	Variación
A	2.208	14,46

DEZ ACTIVIDADES ECONÓMICAS CON MAIOR PORCENTAXE DE AFILIACIÓNS 2017

Gráfico 27. afiliacións á seguridade social por comarcas

No territorio as afiliacións maioritarias da agricultura e gandería seguidas dos servizos o comercio e o transporte.

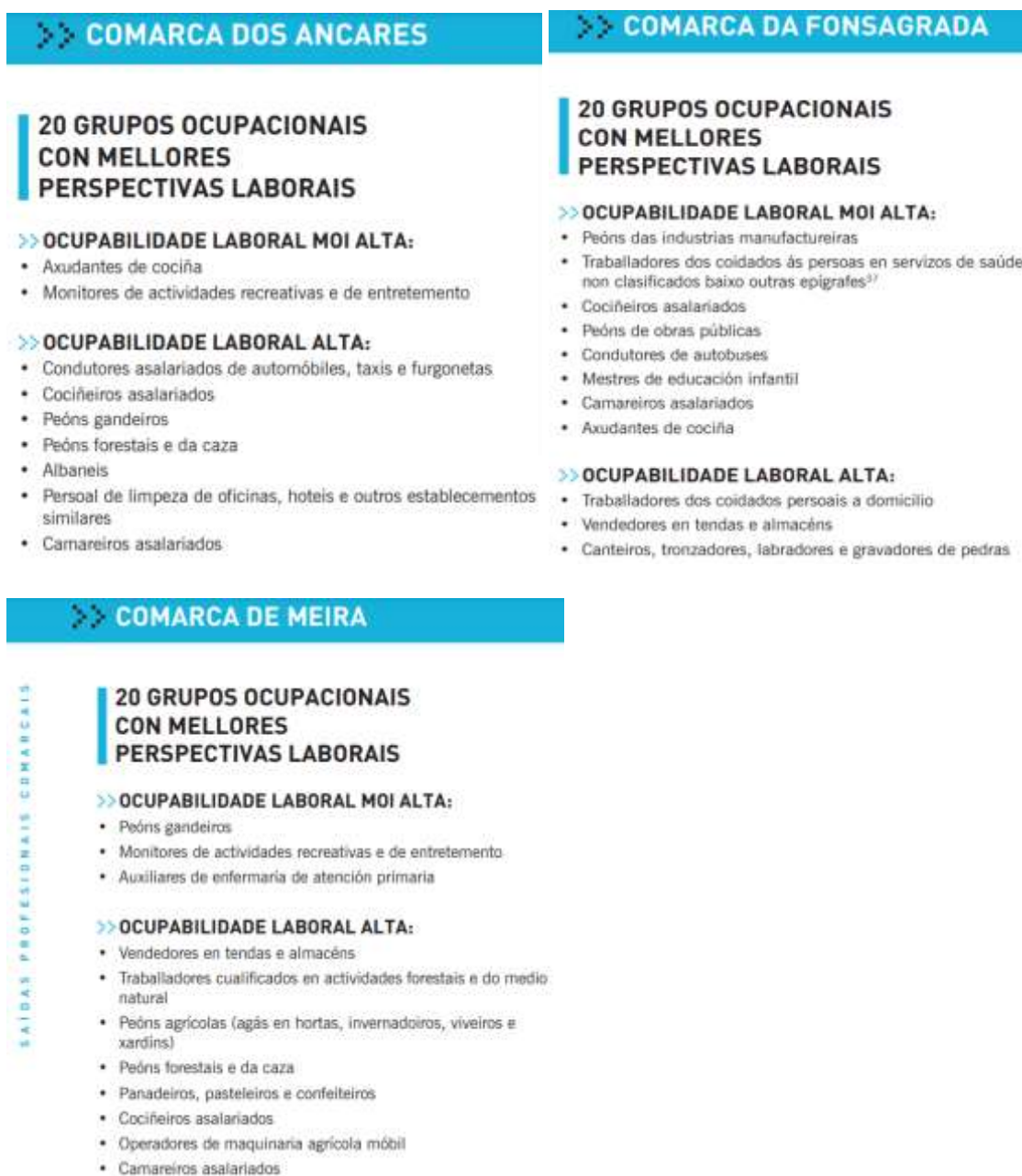

Gráfico 28. Grupos ocupacionais con mellores perspectivas laborais, por comarcas

Do informe de saídas profesionais comarcais en 2019 definidos no instituto Galego das cualificacións obtéñense as ocupacións con mellores perspectivas laborais nas tres principais comarcas que compoñen o GDR3. Tanto o sector primario coma o sector servizos mostran profesións con elevada ocupabilidade.

A poboación deste territorio ocupase fundamentalmente en tres áreas de actividade:

- Comercio, transporte e hostaleira cun 25,79% da poboación ocupada
- Educación, sanidade e servizos, cun 24,73%
- Agricultura, gandería e silvicultura cun 24,27%

Estas tres ramas de actividade principais veñen seguidas de lonxe pola construción ou os servizos técnico-financeiros.

Dentro da escasa relevancia do resto de actividades cabe destacar a digna posición da industria agroalimentaria que se sitúa no 4% de ocupación.

Esta estrutura media, é representativa dos 13 concellos, con variacións como pode ser o caso de Baleira, Cervantes, Láncara e Pol nos que a agricultura e gandería é o primeiro sector, no caso de Pol cun peso que chega a preto do 40% ou Láncara e Cervantes superando amplamente o 30%; ou o caso de A Pontenova no que a construción e a agricultura e gandería andan moi á par movéndose nun 12 %.

E por tanto un territorio no que o sector gandeiro sobre todo bovino de carne e de leite ten moito peso. A análise ocupacional amosa que un cuarto da poboación aínda desenvolve a súa actividade no campo fronte ao 5 % de Galicia.

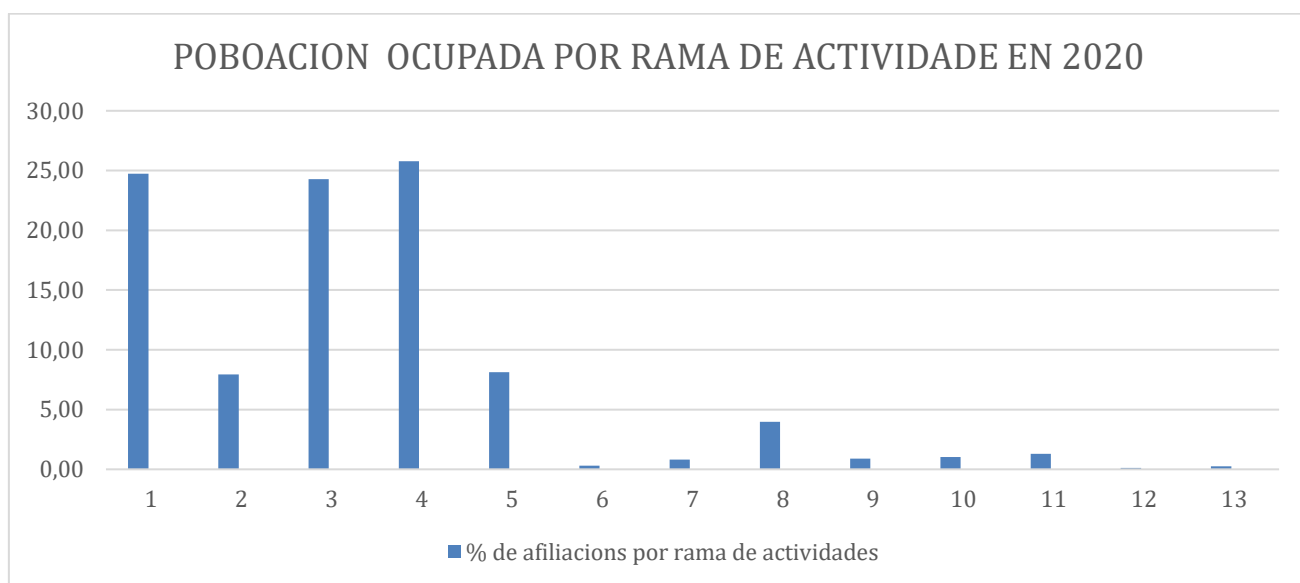

Gráfico 29. Poboación ocupada por rama de actividade

- 1 AAPP, Educación, Sanidade e outros servizos
- 2 Actividades de información, financeiros, inmobiliarios e profesionais
- 3 Agricultura, gandería e silvicultura
- 4 Comercio, transporte e hostalería
- 5 Construción
- 6 Enerxía, subministración de auga e xestión de residuos
- 7 Fabricación de material de transporte e grandes reparacións industriais
- 8 Industria agroalimentaria
- 9 Industrias extractivas e fabricación doutros produtos minerais non metálicos
- 10 Madeira, papel e mobles
- 11 Metalurxia e produtos metálicos, electrónicos, eléctricos e maquinaria
- 12 Pesca e acuicultura
- 13 Resto da industria

B.6.6 Análise empresarial

Táboa 33. Análise empresarial por concello

27004 Baleira		27901 Baralla	
2014		2014	
1 Agricultura e pesca	138	1 Agricultura e pesca	231
2 Industria, incluída a enerxía	3	2 Industria, incluída a enerxía	11
3 Construción	14	3 Construción	35
4 Servizos	50	4 Servizos	130
2020		2020	
1 Agricultura e pesca	137	1 Agricultura e pesca	204
2 Industria, incluída a enerxía	5	2 Industria, incluída a enerxía	11
3 Construción	10	3 Construción	36
4 Servizos	49	4 Servizos	124
27006 Becerreá		27012 Cervantes	
2014		2014	
1 Agricultura e pesca	159	1 Agricultura e pesca	159
2 Industria, incluída a enerxía	16	2 Industria, incluída a enerxía	7
3 Construción	38	3 Construción	15
4 Servizos	178	4 Servizos	42
2020		2020	
1 Agricultura e pesca	167	1 Agricultura e pesca	152
2 Industria, incluída a enerxía	13	2 Industria, incluída a enerxía	5
3 Construción	47	3 Construción	19
4 Servizos	170	4 Servizos	39
27018 Fonsagrada, A		27026 Láncara	
2014		2014	
1 Agricultura e pesca	319	1 Agricultura e pesca	304
2 Industria, incluída a enerxía	25	2 Industria, incluída a enerxía	9
3 Construción	33	3 Construción	43
4 Servizos	168	4 Servizos	108
2020		2020	
1 Agricultura e pesca	283	1 Agricultura e pesca	326
2 Industria, incluída a enerxía	20	2 Industria, incluída a enerxía	6
3 Construción	37	3 Construción	40
4 Servizos	170	4 Servizos	126
27029 Meira		27034 Navia de Suarna	
2014		2014	
1 Agricultura e pesca	94	1 Agricultura e pesca	85
2 Industria, incluída a enerxía	18	2 Industria, incluída a enerxía	6
3 Construción	31	3 Construción	20
4 Servizos	147	4 Servizos	43
2020		2020	
1 Agricultura e pesca	92	1 Agricultura e pesca	66
2 Industria, incluída a enerxía	19	2 Industria, incluída a enerxía	4
3 Construción	29	3 Construción	18
4 Servizos	153	4 Servizos	44

27035 Negueira de Muñiz		27045 Pedrafita do Cebreiro	
2014		2014	
1 Agricultura e pesca	7	1 Agricultura e pesca	106
2 Industria, incluída a enerxía	3	2 Industria, incluída a enerxía	4
3 Construción	0	3 Construción	5
4 Servizos	9	4 Servizos	54
2020		2020	
1 Agricultura e pesca	7	1 Agricultura e pesca	92
2 Industria, incluída a enerxía	3	2 Industria, incluída a enerxía	5
3 Construción	1	3 Construción	3
4 Servizos	6	4 Servizos	57
27046 Pol		27048 Pontenova, A	
2014		2014	
1 Agricultura e pesca	250	1 Agricultura e pesca	106
2 Industria, incluída a enerxía	12	2 Industria, incluída a enerxía	26
3 Construción	17	3 Construción	45
4 Servizos	38	4 Servizos	143
2020		2020	
1 Agricultura e pesca	228	1 Agricultura e pesca	78
2 Industria, incluída a enerxía	8	2 Industria, incluída a enerxía	23
3 Construción	16	3 Construción	44
4 Servizos	48	4 Servizos	149
27053 Ribeira de Piquín			
2014			
1 Agricultura e pesca	43		
2 Industria, incluída a enerxía	3		
3 Construción	5		
4 Servizos	24		
2020			
1 Agricultura e pesca	35		
2 Industria, incluída a enerxía	1		
3 Construción	5		
4 Servizos	20		

Fonte: IGE – Directorio de empresas ([IGE. Altas, baixas e permanencias segundo a sede social](#) e [IGE. Empresas con actividade en Galicia segundo actividade principal \(grupos CNAE 2009\) e condición xurídica](#) e [IGE. Tamaño medio das empresas con sede en Galicia](#))

En todos os municipios destacan moi por encima en número de empresas a agricultura e os servizos. Hai concellos como poden ser os tres principais Nodos comarcais nos que se aprecia crecemento empresarial. E outros mais afastados como Ribeira de Piquín no que hai caída importante de empresas. Este é o risco de perda de pequenos negocios sen relevo que van pechando como é o caso de Becerreá, Baralla e Cervantes que os servizos perderon empresas cando é un sector que está a medrar, de aí a necesidade, corroborada por datos como estes de traballar a prol do pequenos negocios de que se manteñan. Tamén se perden moitas empresas agrarias e pola mesma razón é fundamental que se activen apoios para diversificar e facer que sexan mais atraentes para os xóvenes.

Táboa 34. Número de empresas segundo o estrato de asalariados

Concellos	<2	3-5	6-9	10-19	20-49	50-99	100-249	>250
Baleira	195	4	0	1	1	0	0	0
Baralla	349	13	4	8	1	0	0	0
Becerreá	365	19	8	3	1	1	0	0
Cervantes	208	5	0	0	2	0	0	0
A Fonsagrada	469	23	11	2	5	0	0	0
Láncara	479	14	2	1	1	1	0	0
Meira	255	20	10	5	2	1	0	0
Navia de Suarna	126	4	1	0	1	0	0	0
Negueira de Muñiz	16	0	0	1	0	0	0	0
Pedrafita do Cebreiro	149	7	0	0	1	0	0	0
Pol	286	7	3	3	1	0	0	0
A Pontenova	259	14	12	5	2	2	0	0
Ribeira de Piquín	59	0	1	1	0	0	0	0

Fonte: IGE – Directorio de empresas ([IGE. Empresas con actividade en Galicia segundo actividade principal \(grupos CNAE 2009\) e estrato de asalariados](#))

Estes datos mostran unha estrutura empresarial sustentada en pequenas empresas familiares de menos de dous empregados, entre 3 e 5 empregados hai un número significativo de empresas para logo ir canedo ata que no tramo de 50 a 99 empregados solo hai 5 empresas en todo o territorio e a partir de 100 ningunha.

Esta estrutura de microempresa está moi necesitada do apoio para o relevo xeracional, xa que son as que manteñen vivos os pobos.

Táboa 35. Número de empresas segundo a súa actividade principal

Concellos	Agricultura e pesca	Industria	Construción	Servizos
Baleira	137	5	10	49
Baralla	204	11	36	124
Becerreá	167	13	47	170
Cervantes	152	5	19	39
A Fonsagrada	283	20	37	170
Láncara	326	6	40	126
Meira	92	19	29	153
Navia de Suarna	66	4	18	44
Negueira de Muñiz	7	3	1	6
Pedrafita do Cebreiro	92	5	3	57
Pol	228	8	16	48
A Pontenova	78	23	44	149
Ribeira de Piquín	35	1	5	20

Fonte: IGE – Directorio de empresas ([IGE. Empresas con actividade en Galicia segundo actividade principal \(grupos CNAE 2009\) e condición xurídica](#))

A táboa mostra que os municipios que son Nodos de desenvolvemento territorial concentran un bo número de empresas de servizos, mesmo superando ás do sector primario como é o caso de Becerreá e de Meira. A táboa ven a confirmar que as principais áreas económicas do territorio son os sector primario e o sector servizos, de aí a necesidade de orientar a estratexia a que estes sectores sexan competitivos que diversifiquen, que implanten as novas ferramentas dixitais e que se fagan atractivos á xente nova.

B.7. Equipamentos e infraestruturas

B.7.1 Infraestruturas de transportes e tecnoloxías:

O territorio é deficitario en infraestruturas viarias xa que conta cunha extensa rede viaria formada por moitas estradas de montaña. A principal vía de comunicación que pasa polo territorio é a A6 e o transporte ferroviario é inexistente.

Os servizos públicos de transporte son moi escasos, dando solo cobertura a núcleos que se atopan nas estradas que comunican con A Fonsagrada, Meira ou Becerreá. O resto do territorio carece de transporte público.

Tecnoloxías de información e comunicación: o acceso que ten o territorio a internet e a telefonía móbil segue a ser moi deficitario, con moitas zonas que nin teñen cobertura de telefonía móbil. O acceso á banda ancha é moi limitado aínda.

Este apartado de infraestruturas é un dos factores limitante para o desenvolvemento do territorio tanto a nivel de infraestrutura dixital como terrestre.

Abastecemento de auga e saneamentos: Os abastecementos de auga son habituais en todos os núcleos habitados, non así os servizos de saneamento dos que carecen moitos núcleos. A recollida de residuos sólidos urbanos tamén é habitual e pouco a pouco vanse implantando programas de compostaxe, de recollida selectiva de lixo e accións de sensibilización para o reciclaxe.

Táboa 36. Datos de equipamentos básicos municipais

Concellos	Centros de ensinanza	Centros sanitarios	Parques xardíns e áreas naturais	Instalacións deportivas
Baleira	1	1	11	5
Baralla	1	1	4	7
Becerreá	3	1	19	9
Cervantes	1	2	6	3
A Fonsagrada	2	1	10	10
Láncara	1	1	10	8
Meira	3	1	10	7
Navia de Suarna	1	1	6	3
Negueira de Muñiz	1	1	5	1
Pedrafita do Cebreiro	1	1	11	5
Pol	1	1	10	5
A Pontenova	3	1	11	9
Ribeira de Piquín	0	1	6	2

Fonte: <https://eieldelugo.usc.es/>

Os municipios do GDR3, pódese concluír que polo menos dispoñen dos equipamentos básicos referidos a centros de ensino centro médico e lugares de esparcemento que aportan calidade de vida.

Na totalidade dos concellos hai servizos de biblioteca, centros educativos agás no de Ribeira de Piquín, servizos de asistencia a domicilio para maiores, instalacións deportivas, parque e xardíns.

Hai servizos de residencias de anciáns en Baleira, Baralla, Becerreá, Láncara, Meira; Navia de Suarna, Pol, Pedrafita do Cebreiro e A Pontenova.

B.8. Matriz DAFO

Para a elaboración da Matriz DAFO terase en conta, ademais, da análise do contexto territorial e socioeconómico, a visión que teñen os distintos axentes do ámbito territorial, que se plasma no apartado A desta memoria.

Táboa 37. Matriz DAFO

DEBILIDADES	AMEAZAS
-Poboación moi envellecida, tendencias poboacións regresivas e falta de relevo xeracional, con pouca xente para traballar. -Moita parte da renda provén de pensións. -Moita xente moza que non quer quedar a traballar nun pobo, pensan que as oportunidades están nas cidades. -Mala valoración en xeral das figuras de protección dos espazos naturais. -A visión de traballo con perspectiva de comarca e de destino aínda é escasa. -Escaseza de negocios adicados ó turismo activo e de organización de actividades para os visitantes. -O recurso aloxamento está quedando moi concentrado e orientado ós camiños de Santiago e escasea no resto do territorio. -Os sitios onde comer son moi deficitarios, en varios municipios case non quedaron sitios onde comer. - Escasa penetración das novas tecnoloxías nos negocios e mesmo nas institucións. -Escasa oferta de vivendas en aluguer e en venta que sirvan para vivir. Moitas casas baleiras que non se alugan e outras que precisan fortes inversións en rehabilitación. -Dificultades ca loxística de envío de produtos locais para o mercado. - Escasa base territorial das explotacións e dificultades para acceder á terra -Gran fragmentación da propiedade, abandono de terras e propietarios descoñecidos. -Pouca xestión da caza e a pesca -Falta de autoestima individual e colectiva	-Seguir perdendo poboación e aumentando os índices de envellecemento, que non haxa políticas orientas a reverter esta situación. -Pouco apoio ó relevo xeracional de pequenos negocios e explotacións agrogandeiras. -Infraestruturas básicas en estado deficitario -Conectividade moi deficiente aínda, hai moitas zoas de sombra e moitas mais sen banda ancha. -Redes de auga, saneamento e depuración pouco dimensionadas para asumir grandes fluxos de xente sobre todo en municipios do camiño de Santiago. -Burocratización excesiva de calquera acto da vida, abrir un negocio nunha zona rural de protección é moi complexo. -Deterioro acelerado do patrimonio e dos pobo, a rixidez administrativa fai que sexa mais fácil deixar estar unha palloza cuberta de chapa que tramitar os permisos para arranxala. -Non hai redes de transporte público, nin tren, nin case liñas de autobús e as poucas que hai chegan a unha parte ínfima do territorio. -Non hai liñas de axuda específicas que apoiem a recuperación do patrimonio nas aldeas. -Competencia turística doutros territorios máis estruturados e organizados -Proximidade das capitais como atractivo residencial, hai xente que traballa no territorio e vai vivir a Lugo e a Ponferrada. -Axudas non orientadas ás pequenas explotacións multifuncionais, moita xente nova non consegue cumprir os requisitos para a incorporación á a actividade agro gandeira.
FORTALEZAS	OPORTUNIDADES

-Extensa rede de espazos protexidos (90% do territorio RB e 6 ZECs) -Métodos de produción gandeira sostible, que están desenvolvendo marcas asociadas a valores como a conservación do medio, animais felices e supervivencia de modos de vida tradicionais. -Interese de persoas mediáticas por establecerse no territorio, apoiando cos seus produtos culturais as formas de vida tradicionais. -Non hai demasiados impactos negativos que corrixir, é un espazo bastante naturalizado. -Símbolos identitarios do territorio moi fortes con expoñentes como as pallozas. -Saberes e oficios que aínda se conservan e que poden ser recursos para un desenvolvemento cara o ecoturismo. -Importante número de pequenas explotacións gandeiras en todos os municipios, que poden desenvolver o seu potencial cara un sistema agroalimentario de baixa enerxía e agroecolóxico, moi coherente cun destino de ecoturismo. -Un tecido asociativo dinámico e moi vinculado ó GDR3 -Potencial turístico asociado á calidade dos produtos das explotacións sostibles que producen con alta calidade en espazos protexidos. - Estratexia definida de orientar o territorio cara un desenvolvemento ecoturístico baseado no respecto ós valores naturais e das formas de vida sostibles. -Deseño de produtos turísticos vinculados ó territorio, ás empresas e á xente.	-Axudas Leader orientadas a apoiar os pequenos negocios, o relevo xeracional e a que se manteña actividade nos pobos -Posibilidade de empregos alternativos en actividades de turismo activo, ecoturismo, novas tecnoloxías, servizos dixitais, etc que poidan atraer a mozos ben formados. - Xente xoven con interese en retomar a casa familiar. -Desenvolvemento crecente do comercio en base ás novas tecnoloxías, de xeito que dende o territorio pódese chegar a calquera mercado. -Desenvolvemento do teletraballo que pode permitir que determinadas persoas elixan facelo dende o rural. -Instrumentos de mobilidade de terras que poden axudar a que se instale xente nova no sector primario. -Posibilidade de establecer sinerxias entre as axudas Leader e outras ferramentas como os Plans de sostibilidade turística, reto demográfico e outras. -O ecoturismo presenta un elevado potencial de crecemento segundo datos do Observatorio superior ó 30% -Mais conciencia da importancia de conservar os pobos, os oficios tradicionais e as producións alimentarias de calidade; consumidores mais concienciados de compras con sentido. -Mercado turístico de procura de experiencias únicas e emocionais. - Bono acrivare Rural que pode apoiar explotacións multifuncionais que non encaixan nas incorporacións nin en plans de mellora. - Sinerxias de traballo como a Rede de mulleres do territorio que crea un ecosistema de axuda e comunidade para a colaboración entre mulleres. - Sinerxias entre sectores como a iniciativa “A despesa de Ancares Terras de Buron” que busca a colaboración entre o sector agroalimentario, o primario e o turismo para gañar todos axudándose. - Desenvolvemento Comunidades Enerxéticas - A medio prazo, podemos ver beneficiado por un clima con invernos menos duros.
---	--

C. Análise da actuación retrospectiva do desenvolvemento local participativo no territorio de actuación: avaliación dos resultados obtidos nos programas anteriores.

C.1. Indicacións xerais sobre o contido deste apartado

Este GDR3 viu cambiar o seu ámbito territorial entre o período 2007-2013 e o período 2014-2020.

No período actual integrou ó GDR Montes e Vales da comarca de A Fonsagrada enteiro, unha parte do GDR Ancares Caurel e o municipio de Láncara. Por tanto é un GDR constituído con concellos que formaban parte doutros 3 GDRs en 2007-2013.

Caso particular é o GDR Ancares Courel que no período 2007-2013 tivo que ser intervido, polo tanto a documentación que se puido recompilar é bastante escasa, o mesmo sucede co concello de Láncara que non hai absolutamente nada de información do como foi o desenvolvemento do período 2007-2013 nese concello.

Recompilouse toda a documentación posible e con ela sacáranse as valoracións e conclusións cualitativas que se podan extraer da información coa que contan.

C.2. Análise da evolución dos principais indicadores demográficos, socioeconómicos e de servizos á poboación no territorio do GDR

A partir dos datos recollidos no apartado B, segue a verse a tendencia demográfica regresiva tanto en perda de poboación como en envellecemento.

Outra tendencia segue a ser o peche de explotacións, con perda de moitas titularidades e o consecuente abandono dos pobos. Hai una estrutura económica moi organizada en pequenos negocios familiares vinculados ó sector primario que pechan en número moi considerable.

Aumentan os negocios e os empregos no sector servizos, vinculados ó coidado de persoas e actividades de turismo.

No que atinxe ás infraestruturas, aínda con moitas deficiencias, houbo melloras na conectividade, actualmente todos os municipios superan o 75% de cobertura 4G según datos de cobertura de banda ancha a 30.06.2022 en Galicia. Datos moito peores mostra a cobertura de redes fixas a velocidades de descarga superiores a 1 Gb onde a meirande parte dos municipios do territorio non chega ó 25% de cobertura, o único municipio que supera o 50% de cobertura é Becerreá. Mesmo para as superiores a 100 Mb, o territorio do GDR3 segue a ser zona de sombra; incluso nas superiores a 30 Mb nas que está cuberta case toda Galicia hai unha zona de sombra nos municipios de Cervantes, Navia de Saurna, Baleira, a Fonsagrada e Negueira de Muñiz. Os datos expostos son do Informe de abril de 2023 do Ministerio de Asuntos económicos e Transición Dixital; polo que se ven as dificultades engadidas que ten este territorio para desenvolver calquera negocio ou servizo.

Na actualidade a conectividade é básica para traballar, e si a estas carencias sumamos a dispersión e as estradas de montaña enténdese que en toda a participación cidadá xurdan como dificultades esenciais a conectividade física e dixital e a falta de servizos.

C.3. Diagnóstico territorial recollido nas estratexias elaboradas para os períodos anteriores

Táboa 38. Resumo do diagnóstico territorial para os períodos 2014-2020 e 2023-2027

DEBILIDADES	AMEAZAS
Específicas 2014-2020	
➤ Tendencias poboacionais regresivas, envellecemento, masculinización e falta de relevo xeracional. ➤ Escasas infraestruturas de novas tecnoloxías ➤ Negativa percepción do valor dos espazos naturais protexidos. ➤ Marcas locais pouco desenvolvidas ou inexistentes ➤ Estrutura turística deficiente, particularmente con nula oferta de ocio. ➤ Problemas estruturais dos montes sen resolver e pouca profesionalización dos propietarios. ➤ Escasa base territorial das explotacións e dificultades para acceder á terra ➤ Gran fragmentación da propiedade, abandono de terras e propietarios descoñecidos. ➤ Pouca xestión da caza e a pesca ➤ Pouca valoración dos recursos da comarca e baixa autoestima ➤ Perda de saberes agroecolóxicos ➤ O Abandono da actividade agrogandeira por trabas e falta de relevo empeora o estado de conservación dos hábitats protexidos.	➤ Burocracia e exceso de normas que paralizan as iniciativas ➤ Competencia turística doutros territorios máis estruturados e organizados ➤ Cercanía das capitais como atractivo residencial e progresivo despoboamento. ➤ Mercados de produtos de baixa calidade e baixo custo cos que non poden competir as explotacións de montaña. ➤ Competencia con explotacións agrogandeiras de zonas non desfavorecidas ou máis intensificadas e non suxeitas a limitacións ambientais. ➤ A falta de plans de apoio a actividades compatibles ca Rede Natura e a falta de plans de xestión están dificultando o desenvolvemento económico sostible nestas zonas. ➤ A indeterminación e a ambigüidade derivada da falta de plans claros sobre as actividades que se poden facer ou non, fai que os promotores se enfronten á burocratización, incertidume e retrasos que a miúdo fan que se abandonen boas ideas na maraña de trámites administrativos.
Comúns a ambos períodos	
➤ Poboación moi envellecida, tendencias poboacións regresivas e falta de relevo xeracional, con pouca xente para traballar. ➤ Moita xente moza que non se plantexa quedar a traballar nun pobo, pensan que as oportunidades están nas cidades. ➤ Mala valoración en xeral das figuras de protección dos espazos naturais ➤ Escaseza de negocios adicados ó turismo activo e de organización de actividades para os visitantes. ➤ Escasa base territorial das explotacións e dificultades para acceder á terra ➤ Gran fragmentación da propiedade, abandono de terras e propietarios descoñecidos. ➤ Pouca xestión da caza e a pesca	➤ Seguir perdendo poboación e aumentando os índices de envellecemento, que non haxa políticas orientas a reverter esta situación. ➤ Burocratización excesiva de calquera acto da vida, abrir un negocio nunha zona rural de protección é moi complexo ➤ Competencia turística doutros territorios máis estruturados e organizados ➤ Cercanía das capitais como atractivo residencial, hai xente que traballa no territorio e vai vivir a Lugo e a Ponferrada.

Novas 2023-2027	
➤ Moita parte da renda provén de pensións. ➤ A visión de traballo con perspectiva de comarca e de destino aínda é escasa. ➤ O recurso aloxamento está quedando moi concentrado e orientado ós camiños de Santiago e escasea no resto do territorio. ➤ Os sitios onde comer son moi deficitarios, en varios municipios case non quedaron sitios onde comer. ➤ Escasa penetración das novas tecnoloxías nos negocios e mesmo nas institucións. ➤ Escasa oferta de vivendas en aluguer e en venta que sirvan para vivir. Moitas casas baleiras que non se alugan e outras que precisan fortes inversións en rehabilitación. ➤ Dificultades ca loxística de envío de produtos locais para o mercado.	➤ Pouco interese no relevo xeracional de pequenos negocios e explotacións agrogandeiras. ➤ Infraestruturas básicas como estradas, en estado deficitario ➤ Conectividade moi deficiente aínda, hai moitas zoas de sombra e moitas mais sen banda ancha. ➤ Redes de auga, saneamento e depuración pouco dimensionadas para asumir grandes fluxos de xente sobre todo en municipios do camiño de Santiago. ➤ Deterioro acelerado do patrimonio e dos pobo, a rixidez administrativa fai que sexa mais fácil deixar estar unha palloza cuberta de chapa que tramitar os permisos para arranxala. ➤ Non hai redes de transporte público, nin tren, nin case liñas de autobús e as poucas que hai chegan a unha parte ínfima do territorio. ➤ Non hai liñas de axuda específicas que apoien a recuperación do patrimonio nas aldeas.
FORTALEZAS	OPORTUNIDADES
Especificas 2014-2020	
➤ Conservación de valores culturais etnográficos e saberes únicos ➤ Potencial turístico asociado á calidade dos produtos e do entorno natural ➤ Existencia de sistemas produtivos que permiten o desenvolvemento de produtos de alta calidade ➤ Montes susceptibles de aproveitamento económico ➤ Espazos protexidos que poden servir como marca de calidade de produtos agroalimentarios e de destino turístico. ➤ Posibilidade de organizar a xestión conxunta dos montes. ➤ Recursos e materias primas esenciais para as zonas urbanas próximas nunha economía sostible (resina, biomasa, froitos, plantas aromáticas e medicinais, etc	➤ Demanda de produtos de calidade nos mercados, ata un 80% dos consumidores disposto a pagar máis por produtos saudable ➤ Elevado potencial de desenvolvemento dos montes ➤ Xente xoven disposta a retomar explotacións familiares. ➤ Potenciar as feiras e mercados locais de produtos artesanais e de calidade ➤ Potencial elevado para desenvolver sistemas agroalimentarios sustentables ➤ Elevado potencial de desenvolvementos do turismo asociado a espazos naturais, alimentos sans e zonas non deterioradas ➤ Potencial de desenvolvemento de produtos ecolóxicos. ➤ Potencial de desenvolvemento do turismo de caza e pesca
Comúns a ambos períodos	
➤ Saberes e oficios que aínda se conservan e que poden ser recursos para un desenvolvemento cara o ecoturismo. ➤ Símbolos identitarios do territorio moi fortes con expoñentes como as pallozas.	➤ Mais conciencia da importancia de conservar os pobos, os oficios tradicionais e as producións alimentarias de calidade; consumidores mais concienciados de compras con sentido.

➤ Potencial turístico asociado á calidade dos produtos das explotacións sostíbeis que producen con alta calidade en espazos protexidos.	➤ Mercado turístico de búsqueda de experiencias únicas e emocionais.
Novas 2023-2027	
➤ Extensa rede de espazos protexidos (90% do territorio RB e 6 ZECs) ➤ Métodos de produción gandeira sostíbeis, que están desenvolvendo marcas asociadas a valores como a conservación do medio, animais felices e supervivencia de modos de vida tradicionais. ➤ Interese de persoas mediáticas por establecerse no territorio, apoiando cos seus produtos culturais as formas de vida tradicionais. ➤ Non hai demasiados impactos negativos que corrixir, é un espazo bastante naturalizado. ➤ Importante número de pequenas explotacións gandeiras en todos os municipios, que poden desenvolver o seu potencial cara un sistema agroalimentario de baixa enerxía e agroecolóxico, moi coherente cun destino de ecoturismo. ➤ Un tecido asociativo dinámico e moi vinculado ó GDR3 ➤ Estratexia definida de orientar o territorio cara un desenvolvemento ecoturístico baseado no respecto ós valores naturais e dar formas de vida sostíbeis. ➤ Deseño de produtos turísticos vinculados ó territorio, ás empresas e á xente	➤ -Axudas Leader orientadas a apoiar os pequenos negocios, o relevo xeracional e a que se manteña actividade nos pobos ➤ Posibilidade de empregos alternativos en actividades de turismo activo, ecoturismo, novas tecnoloxías, servizos dixitais, etc que poidan atraer a xuventude ben formada. ➤ Xente xove con interese en retomar a casa familiar. ➤ Desenvolvemento crecente do comercio e das novas tecnoloxías, de xeito que dende o territorio pódese chegar a calquera mercado. ➤ Desenvolvemento do teletraballo que pode permitir que determinadas persoas elixan facelo dende o rural. ➤ Instrumentos de mobilidade de terras que poden axudar a que se instale xente nova no sector primario. ➤ Posibilidade de establecer sinerxias entre as axudas Leader e outras ferramentas como os Plans de sostibilidade turística, reto demográfico e outras. ➤ O ecoturismo presenta un elevado potencial de crecemento segundo datos do Observatorio superior ó 30%

Na análise DAFO comparada do territorio destacan algunhas cuestións a ter en conta:

- Non se conseguiu frear o declive poboacional pero do traballo feito xurdiron outras oportunidades que non había en 2007-2013.
- Hoxe cóntase cunha estratexia de territorio orientada a por en valor os espazos protexidos, os saberes e os modos de produción tradicionais cara a un turismo sensible con estes produtos como é o Ecoturismo
- Hai un desenvolvemento importante de marcas de calidade alimentarias entorno a pequenas ganderías sostíbeis.
- Están deseñados produtos turísticos do territorio que se converterán en oportunidades para buscar fórmulas de aumento da renda das explotacións e dos negocios; e que poden dar lugar a empregos complementarios ou alternativos que resulten atractivos para a xuventude.
- Hai uns instrumentos de mobilidade de terras que poden axudar a lograr obxectivos de permanencia de mais xente no territorio vinculado ó sector primario.
- A burocratización do sistema segue a ser unha ameaza e non hai unha perspectiva a curto prazo de poder ter cambios significativos, mesmo a dixitalización pode abrir fendas moi significativas deixando ó marxe a amplos sectores da poboación, non só rural.
- Moitas das axudas non se adaptan ás pequenas explotacións multifuncionais nin á diversidade de actividades que se acostuman a ter nunha explotación; por tanto moita

xente xoven que quere emprender no rural renuncia a pedir as axudas de incorporación á actividade agrogandeira e mesmo os plans de mellora.

- Para que a xente poda vivir no rural é imprescindible ter onde, o acceso á vivenda no territorio é un factor crítico, non hai mercado de aluguer e a compra e rehabilitación non é asequible para as familias de clase traballadora.

C.4. Estratexia definida polo GDR para o(s) período(s) anterior(es)

Táboa 39. Obxectivos e actuacións definidos na estratexia do período 2014-2020

OBXECTIVOS	ACTUACIÓNS
Obxectivo 1.1 Consolidar o posicionamento do sector agroalimentario da comarca do GDR3	Actuación 1.1.1 Aumentar o valor dos produtos agroalimentarios a través da súa transformación, comercialización e mellora na rede de distribución
	Actuación 1.1.2 Reforzar a posición social do sector agroalimentario e mellorar as súas condicións
	Actuación 1.1.3 Creación de imaxe de calidade para produtos agroalimentarios
	Actuación 1.1.4 Recuperar terras para cultivos agroecolóxicos, recuperación de cultivos, saberes e técnicas tradicionais.
	Actuación 1.1.5 Apoiar aproveitamentos complementarios nas explotacións agrogandeiras
	Actuación 1.1.6: Apoiar os mercados locais e plataformas de venda de produtos de calidade
Obxectivo 1.2 Favorecer o acceso á base territorial por parte das explotacións	Actuación 1.2.1 Reforzar a concertación de acordos entre propietarios e gandeiros para activar a posta a disposición dos gandeiros da terra abandonada.
	Actuación 1.2.2 Creación dun banco de terras do GDR
	Actuación 1.2.3 Apoiar acordos voluntarios entre propietarios para reordenar a propiedade
Obxectivo 1.3 Favorecer a diminución de custos nas explotacións e as economías baixas en carbono	Actuación 3.1 Reforzar a implantación de tecnoloxías de aforro de enerxía.
Obxectivo 1.4 Favorecer capacitación profesional dos titulares de explotacións e dos novos titulares	Actuación 4.1 Formación para a posta en valor dos produtos do sector primario
Obxectivo 2.1 Favorecer a xestión das propiedades comunais e loitar contra o abandono	Actuación 2.1.1 Asesorar e apoiar ós veciños e propietarios sobre procedementos de deslindes de montes.
	Actuación 2.1.2: Asesoramento e apoio para a creación de formas xurídicas de xestión de montes
Obxectivo 2.2 Mellorar o valor económico do monte	Actuación 2.2.1: Favorecer o aproveitamento da biomasa como fonte de enerxía nos fogares e nas instalacións públicas
	Actuación 2.2.2: Favorecer o uso do monte para ganderías extensivas
	Actuación 2.2.3: Favorecer o uso e aproveitamento da multifuncionalidade do monte (mel, resina, plantas, froitos, usos recreativos, etc)

	Actuación 2.2.4: Recuperar os soutos de castiñeiros e os produtos asociados como os cogomelos
	Actuación 2.2.5: Favorecer a primeira transformación da madeira
	Actuación 2.2.6: crear un servizo de asesoramento en cubicación e valoración de producións da madeiro
	Actuación 2.2.7: Realizar estudos sobre a potencialidade de producións non implantadas na zona como a resina
Obxectivo 3.1: favorecer a posta en marcha dunha estratexia comarcal integrada para crear circuitos de visitas turísticas o largo de todo o territorio	Actuación 3.1.1: Implicar ás administracións locais en proxectos conxuntos de posta en valor dos recursos turísticos
	Actuación 3.1.2: Establecer sinerxías entre os establecementos turísticos e as explotacións agrogandeiras para ofertar excelencia gastronómica
	Actuación 3.1.3: Valorización do patrimonio etnográfico cultural e medioambiental con fins turísticos
	Actuación 3.1.4: Favorecer o uso de infraestruturas e recursos ociosos para dotar de medios a estratexia de xeración de ocio territorial
Obxectivo 3.2: Facer do territorio do GDR3 un destino turístico diferencial, destacando as potencialidades do turismo de espazos naturais	Actuación 3.2.1: Promover un maior desenvolvemento do turismo de natureza asociado e espazos de recoñecido valor natural
	Actuación 3.2.2: Promover unha infraestrutura de aloxamento de calidade relacionada co agroturismo e cos valores naturais da zona
	Actuación 3.2.3: Promover o uso das novas tecnoloxías ó servizo da xestión turística e comercialización de produtos turísticos
	Actuación 3.2.4: potenciar a creación de oferta de servizos turísticos a desenvolver en elementos patrimoniais
	Actuación 3.2.5: Mellorar a oferta dos establecementos turísticos
Obxectivo 4.1: Favorecer a participación social, as relacións entre persoas do territorio e a difusión do coñecemento	Actuación 4.1.1: Habilitar espazos de encontro e de relación social e veciñal
	Actuación 4.1.2: Potenciar espazos físicos ou virtuais de transmisión e divulgación do coñecemento e do acervo cultural
	Actuación 4.1.3: Potenciar a coordinación e a cooperación entre diferentes axentes e sectores do territorio para lograr o efecto multiplicador da EDLP
Obxectivo 4.2: Favorecer a integración e o coidado de persoas desfavorecidas	Actuación 4.2.1: Habilitar espazos de coidado e acollida
Obxectivo 4.3: Mellorar o benestar e a calidade de vida nos pobos	4.3.1: Concienciar e apoiar medidas a favor do adecentamento de núcleos de poboación
	Actuación 4.3.2: Recuperar bens ou tradicións de valor etnográfico e cultural
Obxectivo 5.1: Creación e mellora ou ampliación de todo tipo de servizos para atender as demandas da poboación rural	Actuación 5.1.1: Creación de novas empresas que presten servizos á poboación rural
	5.1.2: Ampliación, mellora e fomento de oferta de novos servizos en empresa existentes
	Actuación 5.1.3: Apoio á diversificación económica e ó mantemento do emprego no rural
Obxectivo 6.1. Fomento de actividades que permitan poñer en	Actuación 6.1.3: Financiamento de pequenos investimentos para aproveitar recursos agrícolas,

valor recursos infra aproveitados das terras familiares.	gandeiros ou forestais para complementar as rendas familiares
--	---

A estratexia aplicada en 2014-2020 para o ámbito territorial do GDR3 buscou fortalecer as bases da economía local que se sustentan no sector primario, cas limitacións de apoio ós proxectos deste sector, canalizouse o apoio cara a potenciar o sector agroalimentario, e facilitar a diversificación de actividades e promover o turismo sostible. No apartado social tratouse de fomentar a participación social, integrar a sociedade civil a través das súas estruturas de participación a implicarse en proxectos de mellora da calidade de vida nas zonas rurais e crear e mellorar servizos para a poboación rural. A través de diversas actuacións, pretendeuse valorizar os produtos locais, promover a colaboración entre propietarios e gandeiros, implementar tecnoloxías de aforro de enerxía, potenciar o turismo de natureza, promover o uso sustentable do monte e fomentar a diversificación económica no rural.

C.5. Concreción da estratexia nos cadros financeiros e no baremo de priorización de proxectos

C.5.1 Cadros financeiros

Táboa 40. Cadro Financeiro 2014-2020

A estratexia concretoouse neste cadro financeiro de solicitude de fondos

Táboa 41. Cadro Financeiro 2007-2013

SUBMEDIDA	TIPO PROXECTOS	GASTO PUBLICO DA ESTRATEXIA					
		2016	2017	2018	2019	2020	TOTAL
19.2. Apoio para a realización de operacións conforme é estratexia de desenvolvemento local participativo	PRODUCTIVOS	0,00	682.500,00	682.500,00	682.500,00	682.500,00	2.730.000,00
	NON PRODUCTIVOS (entidades públicas locais)	0,00	250.000,00	500.000,00	250.000,00	100.000,00	1.100.000,00
	NON PRODUCTIVOS (institucións de carácter privado)	0,00	67.500,00	67.500,00	67.500,00	67.500,00	270.000,00
	Formación promovida polo GDR	0,00	10.000,00	40.000,00	40.000,00	10.000,00	100.000,00
	TOTAL	0,00	1.010.000,00	1.290.000,00	1.040.000,00	860.000,00	4.200.000,00
19.4 Axuda para os custos correntes da estratexia de desenvolvemento local e para a animación	Custos correntes	12.000,00	179.500,00	179.500,00	179.500,00	179.500,00	730.000,00
	Animación	0,00	80.000,00	80.000,00	80.000,00	80.000,00	320.000,00
	Total	12.000,00	259.500,00	259.500,00	259.500,00	259.500,00	1.050.000,00
TOTAL ESTRATEXIA		12.000,00	1.269.500,00	1.549.500,00	1.299.500,00	1.119.500,00	5.250.000,00

C.5.2 Baremo de priorización de proxectos

ANEXO II
PROGRAMA LEADER GALICIA 2007-2013
PLAN FINANCEIRO
ASOCIACIÓN MONTES E VALES

GDR:

Importes en Euros

MEDIDA	TIPO PROXECTOS	GASTO PÚBLICO DO PROGRAMA						
		2008	2009	2010	2011	2012	2013	TOTAL
411. Dinamización do sector agrario e forestal	Produtivos	78.327,78	149.096,33	150.141,52	156.637,72	155.625,60	154.192,04	842.021,00
412. Mellora medioambiental e do contorno rural	Non produtivos	19.081,94	37.274,08	37.535,38	39.159,43	38.906,40	38.548,01	210.505,28
413. Diversificación da economía rural e mellora da calidade de vida	Produtivos	116.018,22	226.626,43	228.215,12	238.089,33	236.550,92	234.371,91	1.279.871,92
	Non produtivos	42.997,98	83.990,93	84.579,72	88.239,25	87.669,09	86.861,52	474.338,50
	TOTAL	159.016,21	310.617,36	312.794,84	326.328,58	324.220,01	321.233,43	1.754.210,42
TOTAL ESTRATEXIA	Produtivos	192.346,00	375.722,76	378.366,64	394.727,05	392.176,52	388.563,95	2.121.892,93
	Non produtivos	62.079,93	121.265,02	122.115,11	127.398,68	126.575,49	125.409,53	684.843,75
	TOTAL	254.425,93	496.987,78	500.471,75	522.125,73	518.752,01	513.973,48	2.806.736,68
431 Gastos de funcionamento do GDR, adquisición de capacidades e promoción territorial	Funcionamento (1)	40.708,15	79.518,04	80.075,48	83.540,12	83.000,32	82.235,76	449.077,87
	Promoción	10.177,04	19.879,51	20.018,87	20.885,03	20.750,08	20.558,94	112.269,47
	TOTAL	50.885,19	99.397,56	100.094,35	104.425,15	103.750,40	102.794,70	561.347,34
TOTAL PROGRAMA		305.311,12	596.385,33	600.566,09	626.550,88	622.502,41	616.768,18	3.368.084,01
FEADER								1.938.669,18
AXE								721.411,67
XUNTA								708.003,15

Non se dispón dos baremos aplicados no período anterior, en canto ós baremos de 2014-2020, para proxectos produtivos os maia relevantes son a creación de emprego, e a tipoloxía do promotor cunha discriminación moi forte en favor de mulleres e da xuventude.

A localización nas zonas mais desfavorecidas tamén se primou con forza para favorecer a implantación de proxectos en zonas onde son mais desfavorables as condicións.

Como cuestións mellorables pódese dicir que estes baremos tiñan unha eiva de que non valoraron o mantemento de emprego que é algo importante para a continuidade de pequenos negocios. Unha opción de mellora pode ser a de puntuar o relevo en pequenos negocios e puntuar o mantemento de emprego.

Outra posibilidade de mellora e que se puntuou o criterio de Rede Natura só si o proxecto se implantaba na Rede Natura, non se tivo en conta que o concello estivera na Rede Natura.

Táboa 42. Criterios de selección e baremación de proxectos produtivos 2014-2020

BAREMOS DE PUNTUACION DE PROXECTOS PRODUTIVOS	SUBTOTAL	PARCIAL
1.- CRITERIO DE LOCALIZACION (0-15) 1.1. Taxa de evolución interanual da poboación , (0-5) 1.2. Proxectos que se desenvolvan en lugares Rede Natura, (5)..... 1.3. Taxa de envellecemento da poboación, (0-5) Índice de corrección. -1,5 >500 Hb 2.- CARACTER INNOVADOR DO PROXECTO (0-10) 2.1 Actividade innovadora, (0-5)..... 2.2. uso de fontes de enerxía renovables ou TIC, (0-5)..... 2.3 Innovacións tecnolóxicas e novas formas de explotación e aproveitamento de recursos, (0-5)..... 2.4Emprego de técnicas e procedementos innovadoras para o aproveitamento de recursos locais (0-5)..... 3. UTILIZACION DE FACTORES PRODUTIVOS DA ZONA (0-10) 3.1 Recursos humanos do territorio, (0-5)..... 3.2 Utilización de inputs procedentes de empresas do territorio, (0-5)..... 4.- TIPOLOXIA DO PROMOTOR (0-25) 4.1. Proxectos promovidos por mulleres ou persoas xurídicas cuxos socios sean mulleres, (0-7,5)..... 4.2 Proxectos promovidos por <35 anos, desempregados >55anos ou as súas persoas xurídicas,(0-7,5).. 4.3 Proxectos promovidos por discapacitados ou as súas persoas xurídicas(0-7,5)..... 4.4 Proxectos promovidos por promotores que non teñan recibido axudas (0-7)..... 4.5. Formación específica do promotor (0-3)..... 5.- CRITERIO DE EMPREGO (0-25) 5.1 Por cada emprego creado. (0-10)..... 5.2 Ratio inversión/empleo creado (0-10)..... 5.3 Creación de emprego en colectivos especiais.(0-5)..... 6.- INCIDENCIA SOBRE OS SECTORES ESTRATÉXICOS (0-15) 6.1 Proxectos de actividades vinculadas ó sector agrogandeiro e dos montes.(0-5)..... 6.2 Proxectos vinculados o desenvolvemento de produtos agroalimentarios de calidade.(0-10)..... 6.3. Proxectos vinculados á xeración de actividades de ocio e aproveit. de recursos turísticos (0-5).....		
PUNTUACION TOTAL		

O límite máximo de axudas para proxectos produtivos establece en 200.000,00€ e o 50% de axuda, sendo 20 puntos o mínimo necesario para ser subvencionable.

Para proxectos non produtivos os límites establece en 200.000,00€ e 90% de axuda se o proxecto é de alta prioridade, o límite mínimo para obter axuda é de 30 puntos

A porcentaxe de axuda aplicouse conforme á seguinte matriz:

INTERVALOS DE PUNTUACION DE PROXECTOS			
PRODUCTIVOS		NON PRODUCTIVOS	
INTERVALO DE PUNTUACION	% AXUDA	INTERVALO DE PUNTUACION	% AXUDA
De 20 a 25 puntos	25%	De 30 a 35 puntos	50%
De 26 a 30 puntos	30%	De 36 a 40 puntos	65%
De 31 a 35 puntos	35%	De 41 a 45 puntos	70%
De 36 a 40 puntos	40%	De 46 a 50 puntos	75%
De 41 a 50 puntos	45%	De 51 a 60 puntos	80%
>DE 50 PUNTOS	50%	>De 61 puntos	90%

Táboa 43. Criterios de baremación de proxectos non produtivos

CRITERIO BAREMACION NON PRODUCTIVOS	SUBTOTAL	PARCIAL
1.- IMPACTO DO PROXECTO (0-20) 1.1. Proxectos de mellora do entorno, dos valores ambientais e de rehabilitacion de pobos , (0-10) 1.2. Proxectos con potencialidade para apoiar o xurdimento de iniciativas empresariais (0-5) 1.3. Incidencia nos colectivos desfavorecidos, (0-5) 2.- CARACTER INNOVADOR DO PROXECTO (0-20) 2.1 Actividade innovadora nos produtos e servizos locais, (0-5). 2.2. uso de fontes de enerxía renovables ou TIC, (0-5) 2.3. Innovacións tecnolóxicas e novas formas de aproveitamento de recursos, (0-10) 3. UTILIZACION DE RECURSOS ENDOXENOS DA ZONA (0-15) 3.1 Proxectos que poñan en valor recursos de carácter público, (0-5) 3.2 Utilización de recursos humanos do territorio, (0-5) 3.3 Utilización de inputs procedentes de empresas do territorio (0-5) 4.- IGUALDADE DE OPORTUNIDADES (0-10) 4.1. Proxectos promovidos por asociacións de colectivos desfavorecidos, (0-5) 4.2 Proxectos de servizos a implantar nun núcleo no que non existe o servizo (0-5), 5.- INCIDENCIA SOBRE A IDENTIDADE TERRITORIAL (0-20) 5.1 Proxectos que favorezan a posta en valor de forma conxunta de recursos do territorio (0-10) 5.2 Proxectos de creación de plataformas de apoio á venda conxunta de servizos e produtos cunha imaxe de calidade diferenciada (0-10) 6.- INCIDENCIA SOBRE OS SECTORES ESTRATEXICOS (0-15) 6.1 Proxectos de actividades vinculadas á mellora da calidade de vida dos habitantes en entidades singulares onde non existan (0-5). 6.2 Proxectos vinculados o desenvolvemento das marcas de calidade territorial (0-5) 6.3. Proxectos vinculados á xeración conxunta de actividades de ocio e aprov. de recursos turísticos.(0-5)		
PUNTUACION TOTAL		

Nos baremos de puntuación de non produtivos incidíuse moito en proxectos para facer os entornos máis habitables e para favorecer o xurdimento de iniciativas empresariais o mesmo que en implantar actividades innovadoras. Cabe sinalar que por parte das asociacións houbo proxectos moi innovadores, non tanto por parte dos concellos que se centraron máis na prestación de servizos, as puntuacións así o reflectiron houbo asociacións cun 90% de axuda e concellos poucos que pasaran do 70%. O baremo de utilización de recursos do territorio foi bastante prexudicial para as puntuacións dos concellos xa que debido ó procedemento de contratación pública non poden acreditar que se traballe con empresas do territorio, este será un dos criterios a revisar.

C.6. Datos e indicadores cuantitativos sobre a execución e resultados alcanzados

C.6.1 Cifras globais 2014-2020

Táboa 44. Cifras globais 2014-2020

PROXECTOS	INVESTIMENTO		
	INVERSIÓN TOAL	% AXUDA	TOTAL AXUDA
L17-1920-03-0001	54.550,96 €	35,00%	19.092,84
L17-1920-03-0003	90.513,76 €	50,00%	45.256,89 €
L17-1920-03-0005	91.051,00 €	30,00%	27.315,30 €
L17-1920-03-0006	32.900,00 €	40,00%	13.160,00 €
L17-1920-03-0008	1.996,50 €	74,38%	1.485,00 €
L17-1920-03-0010	95.575,38 €	70,00%	66.832,07 €
L17-1920-03-0013	141.816,45 €	50,00%	73.908,23 €
L17-1920-03-0017	229.829,30 €	50,00%	114.628,79 €
L17-1920-03-0018	147.070,34 €	50,00%	71.981,40 €
L17-1920-03-0019	46.232,73 €	45,71%	21.134,13 €
L17-1920-03-0021	343.444,00 €	50,00%	171.722,00 €
L17-1920-03-0024	10.000,00 €	40,00%	4.000,00 €
L17-1920-03-0026	71.793,97 €	45,00%	32.307,28 €
L17-1920-03-0028	70.162,39 €	80,00%	56.129,91 €
L17-1920-03-0032	39.596,98 €	34,95%	13.840,58 €
L17-1920-03-0036	27.677,50 €	50,00%	13.858,75 €
L17-1920-03-0037	42.648,71 €	70,00%	29.854,10 €
L17-1920-03-0043	31.929,43 €	69,91%	22.321,41 €
L17-1920-03-0047	127.444,48 €	75,00%	95.583,36 €
L17-1920-03-0048	29.990,00 €	50,00%	14.995,00 €
L17-1920-03-0049	1.101,10 €	80,00%	880,88 €
L17-1920-03-0062	29.480,00 €	50,00%	14.740,00 €
L17-1940-03-B011	2.337,60 €	49,37%	1.151,80 €
L17-1940-03-B031	24.254,74 €	100,00%	24.254,74 €
L17-1940-03-B035	3.806,08 €	100,00%	3.806,08 €
L18-1920-03-0070	42.153,38 €	75,00%	31.615,03 €
L18-1920-03-0072	138.063,12 €	50,00%	69.031,57 €
L18-1920-03-0075	246.113,01 €	50,00%	123.056,50 €
L18-1920-03-0076	58.485,35 €	70,00%	40.939,75 €
L18-1920-03-0082	141.501,80 €	70,00%	99.051,26 €
L18-1920-03-0083	49.721,08	50,00%	24.860,54 €
L18-1920-03-0084	476.156,09 €	41,95%	199.736,50 €
L18-1920-03-0085	16.344,00 €	45,00%	7.354,80 €
L18-1920-03-0086	40.732,56 €	50,00%	20.241,28 €
L18-1920-03-0087	31.850,69 €	70,00%	22.295,48 €

L18-1920-03-0089	99.266,32 €	80,00%	79.413,06 €
L18-1920-03-0094	74.281,40 €	65,00%	48.322,93 €
L18-1920-03-0099	48.396,93 €	75,00%	36.297,70 €
L18-1920-03-0100	12.041,02 €	50,00%	6.020,51 €
L18-1920-03-0107	125.793,81 €	70,00%	88.055,67 €
L18-1920-03-0117	300.655,45 €	45,00%	135.294,95 €
L18-1940-03-B064	13.881,67 €	100,00%	13.881,67 €
L18-1940-03-B063	3.676,10 €	100,00%	3.676,10 €
L18-1940-03-B064	13.881,67 €	100,00%	13.881,67 €
L18-1940-03-B068	2.698,30 €	100,00%	2.698,30 €
L18-1940-03-B108	34.702,67 €	100,00%	34.702,67 €
L18-1940-03-B116	3.106,83 €	100,00%	3.106,83 €
L18-1940-03-B118	6.016,85 €	100,00%	6.016,85 €
L18-1920-03-0128	148.048,34 €	50,00%	74.024,17 €
L18-1920-03-0131	420.075,96 €	50,00%	200.000,00 €
L19-1920-03-0134	18.442,95 €	70,00%	12.910,07 €
L19-1920-03-0136	55.700,00 €	50,00%	27.850,00
L19-1920-03-0137	22.905,30 €	75,00%	17.178,98 €
L19-1920-03-0138	35.996,12 €	50,00%	17.998,06 €
L19-1920-03-0139	71.816,53 €	68,25%	49.015,04 €
L19-1920-03-0141	207.848,99 €	90,00%	187.064,48 €
L19-1920-03-0152	51.010,32 €	50,00%	25.505,16 €
L19-1940-03-B123	4.880,40 €	100,00%	4.880,40 €
L19-1940-03-B125	691,65 €	100,00%	691,65 €
L19-1940-03-B126	10.000,00 €	100,00%	10.000,00 €
L19-1940-03-B144	1.600,00 €	100,00%	1.600,00 €
L19-1940-03-B149	544,50 €	100,00%	544,50 €
L19-1940-03-B150	5.463,43 €	100,00%	5.463,43 €
L20-1920-03-0155	59.895,79 €	48,85%	29.260,67 €
L20-1920-03-0159	38.437,96 €	65,00%	24.974,61 €
L20-1920-03-0160	38.877,30 €	70,00%	27.214,11 €
L20-1920-03-0161	42.900,25 €	70,00%	30.068,50 €
L20-1920-03-0164	95.285,08 €	62,70%	59.741,45 €
L20-1920-03-0167	0,00 €	50,00%	31.069,25 €
L20-1920-03-0169	40.000,00 €	50,00%	20.000,00 €
L20-1920-03-0170	12.177,00 €	75,00%	9.132,75
L20-1920-03-0171	53.441,53 €	65,00%	34.736,99 €
L20-1920-03-0172	294.708,25 €	50,00%	147.354,12 €
L20-1920-03-0180	172.687,25 €	50,00%	86.343,63 €
L20-1940-03-B183	9.998,85 €	100,00%	9.998,85 €
L21-1920-03-0194	49.912,50 €	100,00%	34.938,75 €
L21-1920-03-0196	21.306,86 €	50,00%	10.653,43 €
L21-1920-03-0198	40.000,00 €	70,00%	28.000,00 €
L21-1920-03-0199	89.821,38 €	50,00%	44.910,69 €
L21-1920-03-0200	81.473,61 €	70,00%	57.031,53 €

L21-1920-03-0201	451.488,52 €	43,61%	196.900,00 €
L21-1920-03-0203	532.096,59 €	50,00%	120.247,30 €
L21-1920-03-0204	24.785,00 €	50,00%	12.785,00 €
L21-1920-03-0208	53.347,40 €	70,00%	37.343,18 €
L21-1920-03-0209	48.642,00 €	75,00%	36.481,50 €
L21-1920-03-0213	39.106,71 €	65,00%	20.800,81 €
L21-1920-03-0214	129.920,68 €	50,00%	64.960,34 €
L21-1920-03-0219	49.502,51 €	75,00%	37.126,88 €
L21-1940-03-B224	8.000,00 €	100,00%	8.000,00 €
L21-1940-03-B225	5.141,57 €	100,00%	5.141,57 €
L21-1940-03-B226	9.075,00 €	100,00%	9.075,00 €
L22-1940-03-B234	5.009,40 €	100,00%	5.009,40 €
L22-1940-03-B235	11.122,50 €	100,00%	11.122,50 €

7.329.909,48 €

3.948.940,91

Proxectos dinamizadores Proxectos non produtivos Proxectos Produtivos

Tendo en conta que as bases Leader son complexas de tramitar, e que cando un expediente libera fondos por baixas ou non execución non hai tempo material de reasignar ese diñeiro, chegase a preto dun 95 % de execución sobre o previsto na estratexia. O dato é moi bo e significativo de que a estratexia 2014-2020 foi axeitada para o territorio e moi aproveitable para as iniciativas que xurdiron.

O mais significativo é que neste periodo a media do importe de axuda pro proxecto pasou de duplicar a dos periodos anteriores chegando a un dato de 53.361 € de axuda media. A reflexión deste periode respecto ós anteriores é que Leader perdeu ese papel dinamizador de pequenas iniciativas pasando a ser de interese para iniciativas moito máis grandes.

C.6.2 Cifras globais 2007-2013

GDR ANCARES- COUREL

Táboa 45. Cifras globais 2007-2013 Ancares - Courel

PROXECTOS	INVESTIMENTO		
	INVERSIÓN TOAL	% AXUDA	TOTAL AXUDA
L09-41300-05-0001	81.484,23 €	30,30%	24.689,72
L09-43100-05-B002	4.050,28 €	100,00%	4.050,28 €
L10-41300-05-0007	43.870,51 €	34,80%	15.266,94 €
L10-41300-05-0009	48.257,91 €	37,80%	18.241,49 €
L10-41100-05-0012	99.600,00 €	40,20%	40.039,20 €
L10-41300-05-0013	114.262,86 €	33,60%	38.392,32 €
L10-41300-05-0014	152.174,43 €	33,30%	50.674,09 €
L10-41300-05-0016	64.976,42 €	35,40%	23.001,65 €
L10-41300-05-0017	9.678,50 €	33,20%	3.213,26 €
L10-41100-05-0029	42.386,56 €	44,14%	15.786,56 €
L09-43100-05-B010	8.000,00 €	100,00%	8.000,00 €

L11-41300-05-0034	5.545,00 €	39,00%	2.162,55 €
L11-41300-05-0039	33.110,76 €	42,00%	13.906,52 €
L11-41300-05-0045	356.295,96 €	32,00%	114.015,00 €
L11-41300-05-0053	24.311,52 €	44,86%	10.906,15 €
L11-41300-05-0054	5.813,40 €	48,29%	2.807,29 €
L12-41100-05-0068	29.200,00 €	36,86%	10.589,38 €
L12-41300-05-0070	14.562,12 €	58,58%	8.529,03 €
L12-41100-05-0075	30.323,59 €	58,57%	10.267,57 €
L12-41100-05-0082	7.985,60 €	40,71%	3.250,94 €
L12-41300-05-0086	20.234,92 €	58,57%	11.851,59 €
L12-41300-05-0089	55.520,00 €	64,29%	35.693,80 €
L12-41300-05-0093	14.500,00 €	58,57%	8.492,65 €
L12-41300-05-0095	47.970,99 €	63,60%	30.509,55 €
L12-43100-05-B101	2.000,00 €	100,00%	2.000,00 €
L12-43100-05-B102	2.000,00 €	100,00%	2.000,00 €
L12-43100-05-B103	2.000,00 €	100,00%	2.000,00 €
L13-41300-05-0108	117.346,28 €	43,43%	50.963,28 €
L13-41100-05-0111	48.237,32 €	40,29%	19.434,81 €
L13-41100-05-0130	41.353,33 €	40,71%	16.834,94 €
L13-41100-05-0131	54.677,93 €	39,00%	21.324,39 €
L13-41300-05-0137	21.554,69 €	39,00%	8.313,64 €
L13-41300-05-0141	5.079,34 €	38,36%	1.948,43 €
L13-41300-05-0143	5.079,34 €	38,36%	1.948,43 €

No período 2007- 2013 no GDR Ancares-Courel para os concellos que forman parte do GDR actual houbo un nivel de execución de 1.613.444 € e unha cantidade de 631.105 € en concepto de axudas.

A media de axuda situouse nun 51% e cun importe de 18.562 o que destaca que maioritariamente se apoiou a pequenos proxectos.

GDR MONTES E VALES

Táboa 46. Cifras globais 2007-2013 Montes e Vales

PROXECTOS	INVESTIMENTO		
	INVERSIÓN TOAL	% AXUDA	TOTAL AXUDA
L09-41300-03-0001	5.000,00 €	50,40%	1.341,00 €
L10-41300-03-0003	39.051,73 €	36,75%	14.351,51 €
L10-41300-03-0004	5.000,00 €	43,40%	2.170,00 €
L10-41300-03-0012	5.000,00 €	53,20%	2.660,00 €
L10-41300-03-0015	5.370,44 €	38,06%	2.043,99 €
L10-41100-03-0017	125.000,00 €	31,12%	38.900,00 €
L10-41200-03-0020	33.300,63 €	34,87%	11.611,93 €
L10-41200-03-0021	5.000,00 €	51,80%	2.590,00 €

L10-41300-03-0024	79.336,39 €	31,50%	24.990,96 €
L10-41100-03-0028	183.224,89 €	37,87%	69.387,26 €
L10-41300-03-0029	24.630,81 €	30,50%	7.512,40 €
L10-41100-03-0031	87.476,91 €	33,37%	29.195,42 €
L10-41100-03-0032	68.150,00 €	31,12%	21.208,28 €
L10-41300-03-0033	11.500,00 €	30,37%	3.492,55 €
L10-41200-03-0034	5.000,00 €	39,20%	1.960,00 €
L10-41200-03-0035	5.000,00 €	46,20%	2.310,00 €
L10-41300-03-0037	227.093,50 €	38,25%	86.863,26 €
L10-41100-03-0038	178.447,70 €	32,25%	57.549,38 €
L10-41200-03-0039	5.000,00 €	49,00%	2.450,00 €
L10-41200-03-0040	5.000,00 €	46,20%	2.310,00 €
L10-43100-03-B007	2.784,00 €	100,00%	2.784,00 €
L11-43100-03-B022	3.000,00 €	100,00%	3.000,00 €
L10-43100-03-B026	1.000,00 €	100,00%	1.000,00 €
L10-43100-03-B031	1.576,00 €	100,00%	1.576,00 €
L11-41300-03-0047	14.728,66 €	31,87%	4.694,02 €
L11-41100-03-0049	136.000,00 €	31,12%	42.323,20 €
L11-41300-03-0050	66.793,72 €	36,00%	24.045,74 €
L11-41300-03-0053	170.734,28 €	42,75%	72.988,90 €
L11-41100-03-0054	5.762,71 €	33,75%	1.944,91 €
L11-41300-03-0055	2.400,00 €	32,62%	782,88 €
L11-41300-03-0056	21.265,00 €	31,12%	6.617,67 €
L11-41100-03-0057	32.000,00 €	32,62%	10.438,40 €
L11-41100-03-0059	91.571,33 €	37,12%	33.991,27 €
L11-41300-03-0060	66.576,00 €	31,87%	21.217,77 €
L11-41300-03-0063	16.943,85 €	44,80%	7.590,84 €
L11-41300-03-0065	80.370,69 €	31,87%	25.614,14 €
L11-41100-03-0066	237.625,00 €	31,12%	73.948,90 €
L11-41100-03-0067	56.856,36 €	45,00%	25.585,37 €
L11-41300-03-0068	439.082,50 €	33,37%	146.521,83 €
L11-41300-03-0077	390.070,88 €	36,75%	143.351,04 €
L11-41300-03-0082	14.310,00 €	33,75%	4.829,62 €
L11-41100-03-0083	114.063,38 €	31,87%	36.352,00 €
L11-41100-03-0084	140.834,00 €	37,12%	52.277,58 €
L11-41100-03-0085	162.000,00 €	33,37%	54.059,40 €
L11-43100-03-B044	6.000,00 €	100,00%	6.000,00 €
L12-41100-03-0087	58.589,99 €	43,68%	25.592,11 €
L12-41100-03-0088	3.898,31 €	31,80%	1.243,39 €
L12-41100-03-0089	35.550,00 €	35,62%	12.662,91 €
L12-41100-03-0090	35.220,03 €	35,62%	12.545,37 €
L12-41100-03-0091	38.337,40 €	34,87%	13.368,25 €
L12-41300-03-0092	5.242,00 €	30,75%	1.611,91 €
L12-41100-03-0094	3.428,00 €	36,37%	1.246,76 €
L12-41300-03-0095	12.783,95 €	30,37%	3.882,49 €

L12-41100-03-0096	18.900,00 €	37,87%	7.157,43 €
L12-41100-03-0097	5.150,00 €	34,87%	2.144,50 €
L12-41100-03-0104	14.087,97 €	34,12%	4.806,82 €
L12-41100-03-0105	62.540,00 €	34,50%	21.576,30 €
L12-41100-03-0110	159.100,00 €	30,00%	47.730,00 €
L12-41100-03-0111	19.000,00 €	36,00%	6.840,00 €
L12-41300-03-0114	23.559,32 €	33,37%	7.861,75 €
L12-43100-03-B100	2.900,53 €	100,00%	2.900,53 €
L13-41300-03-0125	21.000,00 €	31,12%	6.535,20 €
L13-41300-03-0133	12.305,52 €	30,37%	3.737,18 €
L13-41300-03-0135	332.190,59 €	30,93%	102.746,55 €
L13-41300-03-0136	160.000,00 €	35,25%	56.400,00 €
L13-41300-03-0137	61.792,36 €	34,12%	21.083,55 €
L13-41300-03-0139	99.977,65 €	35,00%	34.992,18 €
L13-41300-03-0140	97.000,00 €	34,50%	33.465,00 €
L13-41100-03-0142	4.545,46 €	33,37%	1.516,82 €
L13-41300-03-0143	94.791,97 €	34,12%	32.343,02 €
L13-41100-03-0145	19.008,27 €	34,50%	6.557,85 €
L13-41300-03-0148	95.560,76 €	35,43%	33.857,17 €
L13-41300-03-0151	128.925,62 €	36,94%	47.625,12 €
L13-41300-03-0153	51.237,32 €	38,62%	19.787,85 €
L13-41300-03-0154	42.592,00 €	40,50%	14.256,00 €
L13-43100-03-B116	2.939,12 €	100,00%	2.939,12 €
L13-43100-03-B117	2.875,58 €	100,00%	2.875,58 €
L13-43100-03-B118	3.039,12 €	100,00%	3.039,12 €
L13-43100-03-B119	3.138,62 €	100,00%	3.138,62 €
L13-43100-03-B128	8.444,26 €	100,00%	8.444,26 €
L14-41300-03-0159	138.000,00 €	34,87%	48.120,60 €
L14-41100-03-0160	260.704,94 €	30,56%	79.671,43 €
L14-41100-03-0163	41.800,00 €	30,37%	12.694,66 €
L14-41100-03-0164	64.297,52 €	42,00%	27.004,96 €
L14-43100-03-B156	7.139,00 €	100,00%	7.139,00 €

No período 2007- 2013 no GDR Montes e Vales para os concellos que forman parte do GDR actual houbo un nivel de execución de 5.628.524 € e unha cantidade de 1.971.575 € en concepto de axudas.

O cadro financeiro previsto para execución de estratexia sumaba 2.806.736 € para axudas, de xeito que o nivel de execución foi do 70% sensiblemente inferior ó actual.

E interesante o dato de que neste período 2007-2013 se outorgaron axudas moi pequenas mesmo algunhas de pouco mais de preto de 2.000 €.

A media de axuda situouse nun 45% e cun importe medio de 23.195,00 € o que volve a por de manifesto que maioritariamente se apoiou a pequenos proxectos.

Unha das reflexión que se pode sacar desta análise é o interese de que Leader se centre en apoiar pequenos proxectos, en vez de aprobar proxectos moi grandes que impiden que queden fondos para moitos pequenas iniciativas.

C.6.3 Datos sobre os proxectos

A continuación analízanse os proxectos do período 2014-2020 por sectores, subsectores e estado da actividade:

Táboa 47. Análise proxectos Leader 2014-2020, por sectores e grado de permanencia

ANÁLISE PROXECTOS LEADER 2014-2020 MONTES E VALES ORIENTAIS			
PROXECTOS	SECTORES	SUBSECTORES	ACTIVIDADE
L17-1920-03-0001	SECTOR_TURISTICO	Aloxamentos	Con actividade
L17-1920-03-0003	SECTOR_TURISTICO	Sinerxías entre turismo e sector primario	Con actividade
L17-1920-03-0005	COMERCIALIZACION_EMPRESA	Empresas de servizos a poboación rural	Con actividade
L17-1920-03-0006	SECTOR_AGRARIO	Industria agroalimentaria	Con actividade
L17-1920-03-0008	SECTOR_AGRARIO	Diversificación explotacións	Con actividade
L17-1920-03-0010	SERVIZOS_POBOACION	Espazos de encontro veciñal	Con actividade
L17-1920-03-0013	COMERCIALIZACION_EMPRESA	Primeira transformación da medeira	Con actividade
L17-1920-03-0017	SECTOR_TURISTICO	Aloxamentos	Con actividade
L17-1920-03-0018	SECTOR_TURISTICO	Aloxamentos	Con actividade
L17-1920-03-0019	NOVAS_TEC_AFORRO_ENERXETICO	Aforro enerxético	Con actividade
L17-1920-03-0021	SECTOR_TURISTICO	Sinerxías entre turismo e sector primario	Con actividade
L17-1920-03-0024	SECTOR_AGRARIO	Industria agroalimentaria	Con actividade
L17-1920-03-0026	SECTOR_FORESTAL	Biomasa	Con actividade
L17-1920-03-0028	SERVIZOS_POBOACION	Espazos culturais, físicos e virtuais	Con actividade
L17-1920-03-0032	SECTOR_AGRARIO	Industria agroalimentaria	Con actividade
L17-1920-03-0036	COMERCIALIZACION_EMPRESA	Empresas de servizos a poboación rural	Con actividade
L17-1920-03-0037	SERVIZOS_POBOACION	Espacios socias	Con actividade
L17-1920-03-0043	SERVIZOS_POBOACION	Espazos de encontro veciñal	Con actividade
L17-1920-03-0047	SERVIZOS_POBOACION	Espazos de encontro veciñal	Con actividade
L17-1920-03-0048	SECTOR_AGRARIO	Industria agroalimentaria	Con actividade
L17-1920-03-0049	SERVIZOS_POBOACION	Espazos culturais, físicos e virtuais	Con actividade
L17-1920-03-0062	SECTOR_AGRARIO	Industria agroalimentaria	Con actividade
L17-1940-03-B011	SERVIZOS_POBOACION	Espazos culturais, físicos e virtuais	Con actividade
L17-1940-03-B031	SECTOR_TURISTICO	Productos turísticos supramunicipais	Con actividade
L17-1940-03-B035	NOVAS_TEC_AFORRO_ENERXETICO	Novas tecnoloxías no sector turístico	Con actividade
L18-1920-03-0070	SERVIZOS_POBOACION	Espazos culturais, físicos e virtuais	Con actividade
L18-1920-03-0072	SECTOR_TURISTICO	Sinerxías entre turismo e cultura y ocio	Con actividade
L18-1920-03-0075	COMERCIALIZACION_EMPRESA	Empresas relacionadas cas novas tecnoloxías	Con actividade
L18-1920-03-0076	SERVIZOS_POBOACION	Espacios socias	Con actividade
L18-1920-03-0082	SERVIZOS_POBOACION	Espazos culturais, físicos e virtuais	Con actividade
L18-1920-03-0083	COMERCIALIZACION_EMPRESA	Empresas de servizos a poboación rural	Con actividade
L18-1920-03-0084	SECTOR_TURISTICO	Infraestruturas de ocio	Con actividade
L18-1920-03-0085	NOVAS_TEC_AFORRO_ENERXETICO	Aforro enerxético	Con actividade

L18-1920-03-0086	SECTOR_AGRARIO	Industria agroalimentaria	Non se puido verificar
L18-1920-03-0087	SERVIZOS_POBOACION	Espazos culturais, físicos e virtuais	Con actividade
L18-1920-03-0089	SERVIZOS_POBOACION	Espazos culturais, físicos e virtuais	Con actividade
L18-1920-03-0094	SERVIZOS_POBOACION	Espazos de encontro veciñal	Con actividade
L18-1920-03-0099	SERVIZOS_POBOACION	Espazos de encontro veciñal	Con actividade
L18-1920-03-0100	SECTOR_AGRARIO	Diversificación explotacións	Con actividade
L18-1920-03-0107	SERVIZOS_POBOACION	Espazos culturais, físicos e virtuais	Con actividade
L18-1920-03-0117	SECTOR_TURISTICO	Aloxamentos	Con actividade
L18-1940-03-B064	SECTOR_AGRARIO	Mobilidade de terras	Actividade puntual
L18-1940-03-B063	FORMACION	Formación sector primario	Actividade puntual
L18-1940-03-B064	FORMACION	Formación sector primario	Actividade puntual
L18-1940-03-B068	SERVIZOS_POBOACION	Difusión da estratexía	Actividade puntual
L18-1940-03-B108	SECTOR_TURISTICO	Productos turísticos supramunicipais	Actividade puntual
L18-1940-03-B116	SERVIZOS_POBOACION	Espazos culturais, físicos e virtuais	Con actividade
L18-1940-03-B118	SERVIZOS_POBOACION	Espazos culturais, físicos e virtuais	Actividade puntual
L18-1920-03-0128	COMERCIALIZACION_EMPRESA	Empresas de servizos a poboación rural	Con actividade
L18-1920-03-0131	COMERCIALIZACION_EMPRESA	Empresas de servizos a poboación rural	Con actividade
L19-1920-03-0134	SECTOR_TURISTICO	Infraestruturas de ocio	Con actividade
L19-1920-03-0136	COMERCIALIZACION_EMPRESA	Empresas de servizos a poboación rural	Con actividade
L19-1920-03-0137	SERVIZOS_POBOACION	Espazos culturais, físicos e virtuais	Con actividade
L19-1920-03-0138	SECTOR_AGRARIO	Diversificación explotacións	Con actividade
L19-1920-03-0139	SECTOR_AGRARIO	Recuperación terras de cultivos	Con actividade
L19-1920-03-0141	SERVIZOS_POBOACION	Espazos culturais, físicos e virtuais	Con actividade
L19-1920-03-0152	SECTOR_TURISTICO	Sinerxías entre turismo e sector primario	En proceso execución
L19-1940-03-B123	SERVIZOS_POBOACION	Difusión da estratexía	Actividade puntual
L19-1940-03-B125	SERVIZOS_POBOACION	Difusión da estratexía	Actividade puntual
L19-1940-03-B126	SERVIZOS_POBOACION	Espazos culturais, físicos e virtuais	Con actividade
L19-1940-03-B144	FORMACION	Formación sector primario	Actividade puntual
L19-1940-03-B149	SECTOR_TURISTICO	Sinerxías entre turismo e sector primario	Con actividade
L19-1940-03-B150	SERVIZOS_POBOACION	Espazos culturais, físicos e virtuais	Con actividade
L20-1920-03-0155	SECTOR_AGRARIO	Industria agroalimentaria	Con actividade
L20-1920-03-0159	SERVIZOS_POBOACION	Espacios socias	Con actividade
L20-1920-03-0160	SERVIZOS_POBOACION	Espacios socias	Con actividade
L20-1920-03-0161	SERVIZOS_POBOACION	Espazos de encontro veciñal	Con actividade
L20-1920-03-0164	SERVIZOS_POBOACION	Espazos de encontro veciñal	Con actividade
L20-1920-03-0167	SECTOR_TURISTICO	Aloxamentos	En proceso execución
L20-1920-03-0169	COMERCIALIZACION_EMPRESA	Mercados virtuales, marketplace	Con actividade
L20-1920-03-0170	SERVIZOS_POBOACION	Espazos culturais, físicos e virtuais	En proceso execución
L20-1920-03-0171	SERVIZOS_POBOACION	Espazos de encontro veciñal	Con actividade
L20-1920-03-0172	COMERCIALIZACION_EMPRESA	Empresas de servizos a poboación rural	Con actividade
L20-1920-03-0180	SECTOR_TURISTICO	Sinerxías entre turismo e cultura y ocio	Con actividade
L20-1940-03-B183	SECTOR_AGRARIO	Recuperación terras de cultivos	Actividade puntual
L21-1920-03-0194	SERVIZOS_POBOACION	Espazos culturais, físicos e virtuais	Con actividade
L21-1920-03-0196	COMERCIALIZACION_EMPRESA	Empresas de servizos a poboación rural	Con actividade
L21-1920-03-0198	SERVIZOS_POBOACION	Adecantamento de pobos "feismo"	Con actividade

L21-1920-03-0199	SECTOR_TURISTICO	Sinerxías entre turismo e sector primario	En proceso execución
L21-1920-03-0200	SERVIZOS_POBOACION	Espazos culturais, físicos e virtuais	En proceso execución
L21-1920-03-0201	SECTOR_TURISTICO	Sinerxías entre turismo e sector primario	En proceso execución
L21-1920-03-0203	SECTOR_TURISTICO	Sinerxías entre turismo e cultura y ocio	En proceso execución
L21-1920-03-0204	SECTOR_AGRARIO	Recuperación terras de cultivos	En proceso execución
L21-1920-03-0208	SERVIZOS_POBOACION	Espacios socias	En proceso execución
L21-1920-03-0209	SECTOR_AGRARIO	Mobilidade de terras	En proceso execución
L21-1920-03-0213	SERVIZOS_POBOACION	Espazos culturais, físicos e virtuais	En proceso execución
L21-1920-03-0214	COMERCIALIZACION_EMPRESA	Empresas relacionadas cas novas tecnoloxías	En proceso execución
L21-1920-03-0219	SECTOR_FORESTAL	Recuperación soutos	En proceso execución
L21-1940-03-B224	COMERCIALIZACION_EMPRESA	Mercados virtuales, marketplace	Con actividade
L21-1940-03-B225	SERVIZOS_POBOACION	Espazos de encontro veciñal	Actividade puntual
L21-1940-03-B226	SECTOR_TURISTICO	Valorización patrimonio	Con actividade
L22-1940-03-B234	SERVIZOS_POBOACION	Difusión da estratexía	Actividade puntual
L22-1940-03-B235	SECTOR_TURISTICO	Productos turísticos supramunicipais	En proceso execución

Proxectos dinamizadores Proxectos non produtivos Proxectos Produtivos

Táboa 48. Analise de proxectos Leader 2014-2020, por emprego creado, mantido e de colectivos especiasi

PROXECTOS	EMPREGO					
	EMPREGO CREADO		EMPREGO MANTIDO		EMPREGO EN COOP. E SOC.	
	HOMES	MULL_COLECT. DESV.	HOMES	MULL E COLECT. DESV.	HOMES	MULL E COLECT. DESV.
L17-1920-03-0001	1					
L17-1920-03-0003	1					
L17-1920-03-0005			2			
L17-1920-03-0006				1		
L17-1920-03-0008					56	32
L17-1920-03-0010						
L17-1920-03-0013	1					
L17-1920-03-0017		2		2		
L17-1920-03-0018			1	1		
L17-1920-03-0019			1	1		
L17-1920-03-0021		1				
L17-1920-03-0024			1,71			
L17-1920-03-0026	6	1	11			
L17-1920-03-0028						
L17-1920-03-0032				4		
L17-1920-03-0036		1				
L17-1920-03-0037						
L17-1920-03-0043						
L17-1920-03-0047						
L17-1920-03-0048			2	1		
L17-1920-03-0049						
L17-1920-03-0062		1				

L17-1940-03-B011						
L17-1940-03-B031						
L17-1940-03-B035						
L18-1920-03-0070						
L18-1920-03-0072		1				
L18-1920-03-0075		1	1			
L18-1920-03-0076						
L18-1920-03-0082						
L18-1920-03-0083		1				
L18-1920-03-0084		0,25		1		
L18-1920-03-0085			1			
L18-1920-03-0086		1				
L18-1920-03-0087						
L18-1920-03-0089						
L18-1920-03-0094						
L18-1920-03-0099						
L18-1920-03-0100						
L18-1920-03-0107						
L18-1920-03-0117		1		1		
L18-1940-03-B064						
L18-1940-03-B063						
L18-1940-03-B064						
L18-1940-03-B068						
L18-1940-03-B108						
L18-1940-03-B116						
L18-1940-03-B118						
L18-1920-03-0128	1		1			
L18-1920-03-0131		7				
L19-1920-03-0134						
L19-1920-03-0136		1				
L19-1920-03-0137						
L19-1920-03-0138				1		
L19-1920-03-0139						
L19-1920-03-0141						
L19-1920-03-0152	1	1				
L19-1940-03-B123						
L19-1940-03-B125						
L19-1940-03-B126						
L19-1940-03-B144						
L19-1940-03-B149						
L19-1940-03-B150						
L20-1920-03-0155	1	1				
L20-1920-03-0159						
L20-1920-03-0160						
L20-1920-03-0161						

L20-1920-03-0164						
L20-1920-03-0167						
L20-1920-03-0169		0,5		1		
L20-1920-03-0170						
L20-1920-03-0171						
L20-1920-03-0172		3		1,61		
L20-1920-03-0180		1,5				
L20-1940-03-B183						
L21-1920-03-0194						
L21-1920-03-0196		2				
L21-1920-03-0198						
L21-1920-03-0199		1				
L21-1920-03-0200						
L21-1920-03-0201		2		6,01		
L21-1920-03-0203		1		2,75		
L21-1920-03-0204		1				
L21-1920-03-0208						
L21-1920-03-0209						
L21-1920-03-0213						
L21-1920-03-0214		0,25	0,41			
L21-1920-03-0219						
L21-1940-03-B224						
L21-1940-03-B225						
L21-1940-03-B226						
L22-1940-03-B234						
L22-1940-03-B235						

Análise do período 2007-2013

GDR ANCARES –COUREL

Táboa 49. Análise de proxectos Leader 2007-2013, Ancares-Courel, por sectores e permanencia

PROXECTOS	SECTORES	SUBSECTORES	ACTIVIDADE
L09-41300-05-0001	COMERCIALIZACION_EMPRESA	Empresas de servizos a poboación rural	Con actividade
L09-43100-05-B002	SERVIZOS_POBOACION	Espazos culturais, físicos e virtuais	Actividade puntual
L10-41300-05-0007	SERVIZOS_POBOACION	Espazos culturais, físicos e virtuais	Con actividade
L10-41300-05-0009	COMERCIALIZACION_EMPRESA	Empresas de servizos a poboación rural	Con actividade
L10-41100-05-0012	COMERCIALIZACION_EMPRESA	Primeira transformación da madeira	Non se puido verificar
L10-41300-05-0013	COMERCIALIZACION_EMPRESA	Primeira transformación da madeira	Con actividade
L10-41300-05-0014	COMERCIALIZACION_EMPRESA	Empresas de servizos a poboación rural	Con actividade
L10-41300-05-0016	COMERCIALIZACION_EMPRESA	Primeira transformación da madeira	Con actividade

L10-41300-05-0017	SECTOR_TURISTICO	Valorización patrimonio	Con actividade
L10-41100-05-0029	SECTOR_AGRARIO	Recuperación terras de cultivos	Non se puido verificar
L09-43100-05-B010	SERVIZOS_POBOACION	Espazos culturais, físicos e virtuais	Actividade puntual
L11-41300-05-0034	COMERCIALIZACION_EMPRESA	Mercados locais	Con actividade
L11-41300-05-0039	SERVIZOS_POBOACION	Espazos culturais, físicos e virtuais	Con actividade
L11-41300-05-0045	COMERCIALIZACION_EMPRESA	Empresas de servizos a poboación rural	Con actividade
L11-41300-05-0053	SERVIZOS_POBOACION	Espazos culturais, físicos e virtuais	Con actividade
L11-41300-05-0054	SERVIZOS_POBOACION	Espazos culturais, físicos e virtuais	Con actividade
L12-41100-05-0068	SECTOR_AGRARIO	Diversificación explotacións	Con actividade
L12-41300-05-0070	SERVIZOS_POBOACION	Espazos culturais, físicos e virtuais	Con actividade
L12-41100-05-0075	SECTOR_AGRARIO	Diversificación explotacións	Con actividade
L12-41100-05-0082	SECTOR_AGRARIO	Industria agroalimentaria	Con actividade
L12-41300-05-0086	SERVIZOS_POBOACION	Espazos culturais, físicos e virtuais	Con actividade
L12-41300-05-0089	SERVIZOS_POBOACION	Espazos culturais, físicos e virtuais	Con actividade
L12-41300-05-0093	SERVIZOS_POBOACION	Espazos culturais, físicos e virtuais	Con actividade
L12-41300-05-0095	SERVIZOS_POBOACION	Adecentamento de pobos "feismo"	Non se puido verificar
L12-43100-05-B101	SERVIZOS_POBOACION	Espazos culturais, físicos e virtuais	Actividade puntual
L12-43100-05-B102	SERVIZOS_POBOACION	Espazos culturais, físicos e virtuais	Actividade puntual
L12-43100-05-B103	SERVIZOS_POBOACION	Espazos culturais, físicos e virtuais	Actividade puntual
L13-41300-05-0108	SERVIZOS_POBOACION	Espacios socias	Con actividade
L13-41100-05-0111	SECTOR_AGRARIO	Mobilidade de terras	Con actividade
L13-41100-05-0130	SECTOR_AGRARIO	Mobilidade de terras	Con actividade
L13-41100-05-0131	SECTOR_AGRARIO	Mobilidade de terras	Con actividade
L13-41300-05-0137	SECTOR_AGRARIO	Industria agroalimentaria	Con actividade
L13-41300-05-0141	COMERCIALIZACION_EMPRESA	Empresas de servizos a poboación rural	Con actividade
L13-41300-05-0143	COMERCIALIZACION_EMPRESA	Empresas de servizos a poboación rural	Con actividade

GDR MONTES E VALES

Táboa 50. Análise de proxectos Leader 2007-2013, Montes e Vales, por sectores e permanencia

ANÁLISE PROXECTOS LEADER 2007-2013 MONTES E VALES			
PROXECTOS	SECTORES	SUBSECTORES	ACTIVIDADE
L09-41300-03-0001	SECTOR_TURISTICO	Valorización patrimonio	Con actividade
L10-41300-03-0003	COMERCIALIZACION_EMPRESA	Primeira transformación da madeira	Con actividade
L10-41300-03-0004	SECTOR_TURISTICO	Valorización patrimonio	Non se puido verificar
L10-41300-03-0012	SECTOR_TURISTICO	Valorización patrimonio	Non se puido verificar
L10-41300-03-0015	COMERCIALIZACION_EMPRESA	Empresas de servizos a poboación rural	Sen actividade
L10-41100-03-0017	COMERCIALIZACION_EMPRESA	Primeira transformación da madeira	Con actividade
L10-41200-03-0020	SECTOR_TURISTICO	Aloxamentos	Con actividade
L10-41200-03-0021	SECTOR_TURISTICO	Valorización patrimonio	Non se puido verificar
L10-41300-03-0024	COMERCIALIZACION_EMPRESA	Empresas de servizos a poboación rural	Con actividade
L10-41100-03-0028	SECTOR_AGRARIO	Mobilidade de terras	Con actividade

L10-41300-03-0029	SERVIZOS_POBOACION	Espazos de encontro veciñal	Actividade puntual
L10-41100-03-0031	COMERCIALIZACION_EMPRESA	Primeira transformación da madeira	Con actividade
L10-41100-03-0032	COMERCIALIZACION_EMPRESA	Primeira transformación da madeira	Con actividade
L10-41300-03-0033	COMERCIALIZACION_EMPRESA	Primeira transformación da madeira	Sen actividade
L10-41200-03-0034	SECTOR_TURISTICO	Valorización patrimonio	Non se puido verificar
L10-41200-03-0035	SECTOR_TURISTICO	Valorización patrimonio	Con actividade
L10-41300-03-0037	SERVIZOS_POBOACION	Espacios socias	Con actividade
L10-41100-03-0038	COMERCIALIZACION_EMPRESA	Empresas de servizos a poboación rural	Con actividade
L10-41200-03-0039	SECTOR_TURISTICO	Valorización patrimonio	Con actividade
L10-41200-03-0040	SECTOR_TURISTICO	Valorización patrimonio	Con actividade
L10-43100-03-B007	FORMACION	Formación sector primario	Actividade puntual
L11-43100-03-B022	SERVIZOS_POBOACION	Espazos de encontro veciñal	Actividade puntual
L10-43100-03-B026	SECTOR_TURISTICO	Infraestruturas de ocio	Con actividade
L10-43100-03-B031	SECTOR_TURISTICO	Valorización patrimonio	Actividade puntual
L11-41300-03-0047	COMERCIALIZACION_EMPRESA	Empresas de servizos a poboación rural	Con actividade
L11-41100-03-0049	COMERCIALIZACION_EMPRESA	Primeira transformación da madeira	Con actividade
L11-41300-03-0050	COMERCIALIZACION_EMPRESA	Empresas de servizos a poboación rural	Con actividade
L11-41300-03-0053	COMERCIALIZACION_EMPRESA	Empresas de servizos a poboación rural	Con actividade
L11-41100-03-0054	SECTOR_AGRARIO	Industria agroalimentaria	Non se puido verificar
L11-41300-03-0055	SECTOR_TURISTICO	Aloxamentos	Con actividade
L11-41300-03-0056	COMERCIALIZACION_EMPRESA	Empresas de servizos a poboación rural	Con actividade
L11-41100-03-0057	SECTOR_AGRARIO	Industria agroalimentaria	Con actividade
L11-41100-03-0059	SECTOR_AGRARIO	Diversificación explotacións	Con actividade
L11-41300-03-0060	COMERCIALIZACION_EMPRESA	Empresas de servizos a poboación rural	Con actividade
L11-41300-03-0063	SERVIZOS_POBOACION	Espacios socias	Con actividade
L11-41300-03-0065	COMERCIALIZACION_EMPRESA	Empresas de servizos a poboación rural	Con actividade
L11-41100-03-0066	COMERCIALIZACION_EMPRESA	Primeira transformación da madeira	Con actividade
L11-41100-03-0067	SECTOR_AGRARIO	Industria agroalimentaria	Con actividade
L11-41300-03-0068	COMERCIALIZACION_EMPRESA	Empresas de servizos sector secundario	Con actividade
L11-41300-03-0077	SERVIZOS_POBOACION	Espacios socias	Con actividade
L11-41300-03-0082	SECTOR_AGRARIO	Industria agroalimentaria	Con actividade
L11-41100-03-0083	SECTOR_AGRARIO	Industria agroalimentaria	Con actividade
L11-41100-03-0084	NOVAS_TEC_AFORRO_ENERXETICO	Aforro enerxético	Con actividade
L11-41100-03-0085	COMERCIALIZACION_EMPRESA	Primeira transformación da madeira	Con actividade
L11-43100-03-B044	COMERCIALIZACION_EMPRESA	Mercados locais	Actividade puntual
L12-41100-03-0087	COMERCIALIZACION_EMPRESA	Primeira transformación da madeira	Con actividade
L12-41100-03-0088	SECTOR_AGRARIO	Industria agroalimentaria	Con actividade
L12-41100-03-0089	NOVAS_TEC_AFORRO_ENERXETICO	Aforro enerxético	Con actividade
L12-41100-03-0090	NOVAS_TEC_AFORRO_ENERXETICO	Aforro enerxético	Con actividade
L12-41100-03-0091	SECTOR_AGRARIO	Mobilidade de terras	Con actividade
L12-41300-03-0092	COMERCIALIZACION_EMPRESA	Empresas de servizos a poboación rural	Con actividade
L12-41100-03-0094	SECTOR_AGRARIO	Diversificación explotacións	Con actividade
L12-41300-03-0095	COMERCIALIZACION_EMPRESA	Empresas de servizos a poboación rural	Con actividade
L12-41100-03-0096	NOVAS_TEC_AFORRO_ENERXETICO	Aforro enerxético	Con actividade
L12-41100-03-0097	NOVAS_TEC_AFORRO_ENERXETICO	Aforro enerxético	Con actividade

L12-41100-03-0104	SECTOR_AGRARIO	Mobilidade de terras	Con actividade
L12-41100-03-0105	SECTOR_AGRARIO	Industria agroalimentaria	Con actividade
L12-41100-03-0110	SECTOR_AGRARIO	Industria agroalimentaria	Con actividade
L12-41100-03-0111	NOVAS_TEC_AFORRO_ENERXETICO	Aforro enerxético	Con actividade
L12-41300-03-0114	COMERCIALIZACION_EMPRESA	Primeira transformación da madeira	Con actividade
L12-43100-03-B100	SERVIZOS_POBOACION	Difusión da estratexía	Actividade puntual
L13-41300-03-0125	COMERCIALIZACION_EMPRESA	Empresas de servizos a poboación rural	Con actividade
L13-41300-03-0133	COMERCIALIZACION_EMPRESA	Mercados locais	Con actividade
L13-41300-03-0135	COMERCIALIZACION_EMPRESA	Empresas de servizos sector secundario	Con actividade
L13-41300-03-0136	SERVIZOS_POBOACION	Cooperación entre axentes	Con actividade
L13-41300-03-0137	SECTOR_AGRARIO	Diversificación explotacións	Con actividade
L13-41300-03-0139	SECTOR_TURISTICO	Restaurantes	Con actividade
L13-41300-03-0140	SECTOR_AGRARIO	Industria agroalimentaria	Con actividade
L13-41100-03-0142	SECTOR_AGRARIO	Diversificación explotacións	Con actividade
L13-41300-03-0143	SECTOR_TURISTICO	Aloxamentos	Con actividade
L13-41100-03-0145	SECTOR_AGRARIO	Diversificación explotacións	Con actividade
L13-41300-03-0148	NOVAS_TEC_AFORRO_ENERXETICO	Aforro enerxético	Con actividade
L13-41300-03-0151	COMERCIALIZACION_EMPRESA	Mercados locais	Con actividade
L13-41300-03-0153	SECTOR_AGRARIO	Industria agroalimentaria	Con actividade
L13-41300-03-0154	SECTOR_TURISTICO	Productos turísticos supramunicipais	Actividade puntual
L13-43100-03-B116	SERVIZOS_POBOACION	Difusión da estratexía	Actividade puntual
L13-43100-03-B117	SECTOR_TURISTICO	Productos turísticos supramunicipais	Actividade puntual
L13-43100-03-B118	SERVIZOS_POBOACION	Espazos de encontro veciñal	Actividade puntual
L13-43100-03-B119	SERVIZOS_POBOACION	Difusión da estratexía	Actividade puntual
L13-43100-03-B128	SERVIZOS_POBOACION	Adecantamento de pobos "feismo"	Actividade puntual
L14-41300-03-0159	SECTOR_FORESTAL	Multifuncionalidade do monte	Con actividade
L14-41100-03-0160	COMERCIALIZACION_EMPRESA	Empresas de servizos sector secundario	Con actividade
L14-41100-03-0163	SECTOR_AGRARIO	Industria agroalimentaria	Con actividade
L14-41100-03-0164	COMERCIALIZACION_EMPRESA	Primeira transformación da madeira	Con actividade
L14-43100-03-B156	SERVIZOS_POBOACION	Difusión da estratexía	Actividade puntual

GDR ANCARES-COUREL 2007-2013

Táboa 51. Análise de proxectos 2207-2013 Ancares-Courel, por emprego

PROXECTOS	EMPREGO					
	EMPREGO CREADO		EMPREGO MANTIDO		EMPREGO EN COOP. E SOC.	
	HOMES	MULL_COLECT. DESV.	HOMES	MULL E COLECT. DESV.	HOMES	MULL E COLECT. DESV.
L09-41300-05-0001				0,25		
L09-43100-05-B002						
L10-41300-05-0007						
L10-41300-05-0009		1				
L10-41100-05-0012				3		
L10-41300-05-0013		1				
L10-41300-05-0014		1				

L10-41300-05-0016	1,5					
L10-41300-05-0017						
L10-41100-05-0029						
L09-43100-05-B010						
L11-41300-05-0034				1		
L11-41300-05-0039						
L11-41300-05-0045	1			1		
L11-41300-05-0053						
L11-41300-05-0054						
L12-41100-05-0068			1			
L12-41300-05-0070						
L12-41100-05-0075			1			
L12-41100-05-0082			3	2		
L12-41300-05-0086						
L12-41300-05-0089						
L12-41300-05-0093						
L12-41300-05-0095						
L12-43100-05-B101						
L12-43100-05-B102						
L12-43100-05-B103						
L13-41300-05-0108						
L13-41100-05-0111			1			
L13-41100-05-0130						
L13-41100-05-0131						
L13-41300-05-0137						
L13-41300-05-0141						
L13-41300-05-0143		2		2		
	2,5	5	6	9,25		

GDR MONTES E VALES ORIENTAIS 2007-2013

Táboa 52. Análise de proxectos 2007-2013 Montes e Vales, por emprego

PROXECTOS	EMPREGO					
	EMPREGO CREADO		EMPREGO MANTIDO		EMPREGO EN COOP. E SOC.	
	HOMES	MULL_COLECT. DESV.	HOMES	MULL E COLECT. DESV.	HOMES	MULL E COLECT. DESV.
L09-41300-03-0001						
L10-41300-03-0003			1			
L10-41300-03-0004						
L10-41300-03-0012						
L10-41300-03-0015	1					
L10-41100-03-0017			3	1		
L10-41200-03-0020				1		
L10-41200-03-0021						
L10-41300-03-0024						

L10-41100-03-0028			1	1		
L10-41300-03-0029						
L10-41100-03-0031			1			
L10-41100-03-0032			1			
L10-41300-03-0033			1			
L10-41200-03-0034						
L10-41200-03-0035						
L10-41300-03-0037				4		
L10-41100-03-0038			0,25			
L10-41200-03-0039						
L10-41200-03-0040						
L10-43100-03-B007						
L11-43100-03-B022						
L10-43100-03-B026						
L10-43100-03-B031						
L11-41300-03-0047						7,58
L11-41100-03-0049			1			
L11-41300-03-0050			1	1		
L11-41300-03-0053		4				
L11-41100-03-0054		4				
L11-41300-03-0055		2				
L11-41300-03-0056			2			
L11-41100-03-0057			1			
L11-41100-03-0059			1			
L11-41300-03-0060			3			
L11-41300-03-0063						
L11-41300-03-0065				0,25		
L11-41100-03-0066				3,2		
L11-41100-03-0067	2					
L11-41300-03-0068			55	5		
L11-41300-03-0077				2		
L11-41300-03-0082			1	6		
L11-41100-03-0083			10			
L11-41100-03-0084			3	1		
L11-41100-03-0085			4			
L11-43100-03-B044						
L12-41100-03-0087	1					
L12-41100-03-0088			1	1		
L12-41100-03-0089			2			
L12-41100-03-0090			2			
L12-41100-03-0091			1	1		
L12-41300-03-0092						
L12-41100-03-0094				1		
L12-41300-03-0095			1			
L12-41100-03-0096			1			

L12-41100-03-0097			1	1		
L12-41100-03-0104				1		
L12-41100-03-0105			1	1		
L12-41100-03-0110			10			
L12-41100-03-0111				2,28		
L12-41300-03-0114			1			
L12-43100-03-B100						
L13-41300-03-0125		14,6				
L13-41300-03-0133			1			
L13-41300-03-0135	1	34				
L13-41300-03-0136						13,58
L13-41300-03-0137						
L13-41300-03-0139	2	2				
L13-41300-03-0140			1	2		
L13-41100-03-0142			1			
L13-41300-03-0143				2,09		
L13-41100-03-0145			2	3		
L13-41300-03-0148		1				
L13-41300-03-0151		1				
L13-41300-03-0153						
L13-41300-03-0154			1			
L13-43100-03-B116						
L13-43100-03-B117						
L13-43100-03-B118						
L13-43100-03-B119						
L13-43100-03-B128						
L14-41300-03-0159						
L14-41100-03-0160	2					
L14-41100-03-0163						
L14-41100-03-0164	2					
L14-43100-03-B156						
11		62,6	117	40,82		21,16

C.7. Balance cualitativo sobre a execución, resultados e impacto do programa LEADER no territorio; grao de cumprimento da estratexia deseñada

A partir da información recollida nos subapartados anteriores elaborase un balance cualitativo da execución, cas limitacións de acceso a datos que nalgúns casos non se puideron localizar, por ser este GDR unha fusión de dous e dun concello provinte dun terceiro.

Con todo, fíxose un enorme esforzo de búsqueda de material nas antigas oficinas e de síntese, xa que non se tuvo acceso a datos informatizados do período 2007-2013, todas as táboas foron confeccionadas a partir de expedientes en papel.

A pesar das dificultades expostas chegouse a resultados e impacto da estratexia de desenvolvemento local aplicada no período 2007-2013 e cun nivel de detalle bastante próximo ó de 2014-2020. Nos seguintes epígrafes detallanse os datos obtidos:

C.7.1 Balance de resultados de 2014-2020

Os indicadores de emprego dan como resultado que se crearon 12 UTAs de homes, 33,5 de mulleres e persoas mozas; que se mantiveron 22,12 de homes e 24, 37 de mulleres e xóvenes. Outro dato significativo e que se apoiaron proxectos de sociedades de gandeiros e cooperativas que atinxen a un total de 185 homes e 118 mulleres.

Estes datos corroboran a importancia dos pequenos proxectos para xerar emprego, non houbo grandes proxectos que implicaran grandes cantidades de postos de traballo, foron proxectos pequenos dunha UTA ou dúas maioritariamente, concordantes ca estrutura económica da comarca.

O apoio público outorgado para proxectos produtivos foi na meirande parte do 50% o cal quere dicir que se adaptaron moi ben ós baremos de puntuación de acordo ca seguinte matriz que correlaciona puntuación con porcentaxe de axuda.

INTERVALOS DE PUNTUACION DE PROXECTOS			
PRODUCTIVOS		NON PRODUCTIVOS	
INTERVALO DE PUNTUACION	% AXUDA	INTERVALO DE PUNTUACION	% AXUDA
De 20 a 25 puntos	25%	De 30 a 35 puntos	50%
De 26 a 30 puntos	30%	De 36 a 40 puntos	65%
De 31 a 35 puntos	35%	De 41 a 45 puntos	70%
De 36 a 40 puntos	40%	De 46 a 50 puntos	75%
De 41 a 50 puntos	45%	De 51 a 60 puntos	80%
>DE 50 PUNTOS	50%	>De 61 puntos	90%

C.7.2 Balance de resultados de 2007-2013

A análise feita acadou ata comprobar si os proxectos subvencionados continúan tendo actividade, como se pode ver a inmensa maioría seguen estando activo, en contados casos non se puido verificar, pero hai unha porcentaxe altísima de continuidade dos proxectos.

Neste período tamén se aprecia que houbo moitas axudas moi ben acollidas pola poboación como a rehabilitación de patrimonio con pequenas axudas que no período 2014-2020 non se puideron dar.

Elaborouse un modelo de ficha para analizar os proxectos dos anteriores períodos recollendo a mesma información de cada un e esa información trasladouse a táboas de Excel.

Elaboraronse as seguintes fichas

2007-2013 Ancares Courel, 33 fichas de proxectos Anexo I

2007-2013 Montes e Vales Orientais, 84 fichas de proxectos Anexo II

2014-2020 Montes e Vales orientais, 92 fichas de proxecto Anexo III

Analizaronse en total 209 proxectos que obtieton axuda LEADER

O modelo de ficha é o seguinte:

GRUPO DE DESENVOLVEMENTO RURAL						EXPEDIENTE	
GDR 5 – Ancares - Courel						L12-41300-05-0070	
DATOS DA PERSOA SOLICITANTE							
NOME/RAZÓN SOCIAL		PRIMEIRO APELIDO		SEGUNDO APELIDO		DNI/NIF	
AMADO		QUINDÓS		GÓMEZ		76.551.026-B	
TIPO DE VÍA		NOME DA VÍA		NÚM.	BLOQ.	ANDAR	PORTA
LUGAR		VILALUZ		12			
LUGAR		PARROQUIA		CONCELLO		C.P.	
VILALUZ		O CASTRO		CERVANTES		27664	
E, NA SÚA REPRESENTACIÓN							
NOME/RAZÓN SOCIAL		PRIMEIRO APELIDO		SEGUNDO APELIDO		DNI/NIF	
TELÉFONO		TELÉFONO MÓBIL		CORREO ELECTRÓNICO			
982.151.467							
DATOS DO PROXECTO							
TÍTULO DO PROXECTO							
RESTAURACIÓN DUN HÓRREO EN VILALUZ, CERVANTES							
DESCRICIÓN DO PROXECTO							
Restauración dun hórreo con teito de palla, elemento tradicional e típico da paisaxe agraria desta zona de montaña. Trátase dun elemento tradicional de máis de 100 anos, segundo o propietario, polo que ten interese de conservación. O hórreo poderase visitar polo público en xeral. Para elo, incluírase na rede de elementos etnográficos a visitar que se está conformando na comarca, e que incluírá unha serie de elementos de interese etnográfico (hórreos, muiños, etc.), que se publicitarán en diversos lugares públicos (concellos, puntos de información turística próximos, etc.), así como nos establecementos de hostalería. Cada elemento de interese etnográfico disporá dun teléfono de contacto para concertar cita no caso que se desexe unha visita guiada.							
IMPORTE DA AXUDA SEGUNDO ICE							
ANO DA INVERSIÓN		% DA AXUDA		IMPORTE AXUDA		IMPORTE INVERSIÓN TOTAL	
ANO 2012		58,57 %		8.529,03 €		14.562,12 €	
TOTAL				8.529,03 €		14.562,12 €	
EMPREGO CREADO		EMPREGO MANTIDO		COLECTIVO DESFAVORECIDO			
HOMBRE	MULLER	HOMBRE	MULLER	MULLER	XÓVEN	DICAPAC.	EMIGRANT.
				DESEMP.			
				OUTROS			
				TOTAL EMPREGOS			
SITUACIÓN ACTUAL							
CON ACTIVIDAD		SIN ACTIVIDAD		INFORMACIÓN OBTIDA POR:		OBSERVACIÓNS	
DATA:		DATA:		CONSULTA EN PÁXINAS WEB		HÓRREOS EN CERVANTES – TURISMO DE OBSERVACIÓN	
XULLO/2022							

Gráfico 30. Modelo de ficha de avaliación individual de proxectos

Da análise do período 2007-2013 sacase un dato que ven a revelar a importancia dos programas Leader nos territorios. Cando o programa Leader 2007-2013 tivo unha boa aplicación como foi o caso de Montes e Vales, ese territorio estivo moito mellor preparado para xerar proxectos en 2014-2020 que o territorio de Ancares-Courel no que o programa Leader non funcionou ben.

En condicións normais de funcionamento vese que as tendencias de 2007-2013 seguen a estar presentes en 2014-2020 con pequenos proxectos que xeran 1-2 empregos e orientados ós sectores primario e turístico.

C.8. Avaliación do proceso de participación e da xeración de capital social

- O GDR3 segue a medrar en número de socios, rexe o principio de portas abertas e en cada Asemblea están a incorporarse novos socios. Inclúe a todos os concellos da comarca e a todos os colectivos, non hai ningún colectivo que estea ausente agás as asociacións de mozos que non hai como tal no territorio; en todo caso está representada a xente moza a través de asociacións culturais das que forman parte.
- Todos os concellos do territorio están presentes e activos no GDR3.
- O GDR é hoxe unha entidade requirida en todos os foros de participación do territorio o que indica que se ten feito un oco importante. Segundo datos dunha enquisa á que respostaron 73 persoas o GDR3 é a entidade mais coñecida a nivel de territorio, por diante de calquera outra encargada de xestión de figuras comarcais.
- Os socios que están presentes no GDR3 teñen un grao elevado de participación, nunha directiva de 21 acoden ó redor de 15, dependendo tamén. A Asemblea é menos participativa de preto de 60 socios poden acudir de 25 a 35, dependendo tamén do interese dos temas a tratar. Como principio de Responsabilidade Social Territorial ás entidades vinculadas ó GDR3 deberían ter mais posibilidade de organizar pequenos eventos que se lles puideran subvencionar, deste xeito a motivación para asistir ás reunións será moi superior.
- Os colectivos que teñen moita actividade no territorio son moito mais participativos, as pequenas asociacións que teñen pouca actividade tenden a estar menos involucradas.
- O proceso de participación, non so facilita que se obteñan datos, necesidades e propostas para incorporar a EDLP, senón que está xerando resultados en si mesmo como **Rede de mulleres do territorio** que naceu do proceso de participación .
- Outro resultado que saíu tamén do proceso participativo foi a creación da iniciativa “ A despesa de Ancares Terras de Buron” que é unha **colaboración entre o sector gandeiro, o agroalimentario e o turístico** para axudarse entre todos.

Co desenvolvemento do proceso participativo o O GDR está a promover as redes de apoio e os ecosistemas de axuda entre empresas e entidades do territorio, converténdose no principal referente da innovación e da xeración de sinerxias no seu ámbito territorial.

C.9. Avaliación dos resultados e o impacto no territorio

C.9.1 Análise 2014-2020

A continuación mostrase unha táboa na que se dispoñen todas as accións descritas para a estratexias 2014-2020 e como se adecuaron a elas os proxectos presentados

Táboa 53. Análise de adecuación dos proxectos á estratexia presentada no período 2014-2020

Plan de Acción Leader de Galicia período 2014-2020				Proxectos
Obxectivo estratéxico 1	Mellora da competitividade das explotacións agrogandeiras, creación de emprego e atracción de mocidade, en especial a través do aumento do valor engadido dos produtos procedentes da agricultura, gandería e monte, da innovación, da posta en valor de técnicas agroecolóxicas, garantindo unha actividade sostible e promovendo o uso eficiente dos recursos e a protección da biodiversidade.	Obxectivo Específico 1.1 Consolidar o posicionamento do sector agroalimentario da comarca do GDR3	Liña de actuación 1.1.1 Aumentar o valor dos produtos agroalimentarios a través da súa transformación, comercialización e mellora na rede de distribución	Exp. 03-013 “El país del Abeyero” Exp. 03-048 “Reforma de nave para extracción e envasado de mel”
			Liña de actuación 1.1.2 Reforzar a posición social do sector agroalimentario e mellorar as súas condicións	Exp. 03-086 “Adega e Centro de dinamización de Negueira”
			Liña de actuación 1.1.3 Creación de imaxe de calidade para produtos agroalimentarios	O sabor de Ancares, Ancares Terras de Burón, Son de Lugo
			Liña de actuación 1.1.4 Recuparar terras para cultivos agroecolóxicos, recuperación de cultivos, saberes e técnicas tradicionais	Exp. 03-139 “Creación dun xardín de polinizadores en Pena de Nogueira” Exp. 03-141 “Centro Pedagóxico, terapéutico e comunitario Ser”
			Liña de actuación 1.1.5 Apoiar aproveitamentos complementarios nas explotacións agrogandeiras	
			Liña de actuación 1.1.6 Apoiar os mercados locais e plataformas de venda de produtos de calidade	Exp. 03-008 “Páxina web” plataforma de venda, asociación gandeiros fonsagrada” Exp. 03-169 “Unha estratexia integral para o Sabor de Os Ancares” Exp. 03-B118 “Encontro apícola e feira do mel das Reservas da Biosfera” Exp. 03-B150 “Feira do Mel: a mel de calidade, un valor económico, ambiental e social” Exp.0 03-B225 “IV Feira do Mel”
		Obxectivo específico 1.2 Favorecer o acceso á base territorial por parte das explotacións	Liña de actuación 1.2.1 Reforzar a concertación de acordos entre propietarios e gandeiros para activar a posta a disposición dos gandeiros da terra abandonada	
			Liña de actuación 1.2.2 Creación dun banco de terras do GDR3	Exp. 03-B064 “Asesoramento para a mobilidade de terras e a diversificación económica das explotacións”
			Liña de actuación 1.2.3 Apoiar acordos voluntarios entre propietarios para reordenar a propiedade	
		Obxectivo 1.3 Favorecer a diminución de custos nas explotacións e as economías baixas en	Liña de actuación 1.3.1 Reforzar a implantación de tecnoloxías de aforro de enerxía	Exp. 03-006 “Instalación de sistema de aforro enerxético en explotación vacún de leite” Exp. 03-024 “Aforro enerxético explotación Gandeira” Exp. 03-032 “Instalación fotovoltaica en granxa avícola” Exp. 03-085 “Instalación de eficiencia enerxética nunha explotación gandeira”

		Obxectivo 1.4 Favorecer capacitación profesional dos titulares de explotación e dos novos titulares	Liña de actuación 1.4.1 Formación para a posta en valor dos produtos do sector primario	Exp. 03-B144 “Plan de sensibilización sobre a loita contra as enfermidades das abellas e a oportunidade económica-ambiental”
Obxectivo estratéxico 2	<i>Mellora do aproveitamento do monte favorecendo as competencias para a posta en marcha da xestión comunal, creación de emprego e atracción da mocidade, en especial a través da xestión sostible da madeira e outras produción garantindo a biodiversidade.</i>	Obxectivo Específico 2.1 Favorecer e xestión das propiedades comunais e loitar o	Liña de actuación 2.1.1 Asesorar e apoiar ós veciños e propietarios sobre procedementos de deslindes de montes	
			Liña de actuación 2.1.2 Asesoramento e apoio para a creación de formas xurídicas de xestión de montes	
		Obxectivo específico 2.2 Mellorar o valor económico do monte	Liña de actuación 2.2.1 Favorecer o aproveitamento da biomasa como fonte de enerxía nos fogares e nas instalacións públicas	
			Liña de actuación 2.2.2 Favorecer o uso do monte para ganderías extensivas	Exp. 03-B149 “Posta en valor de Trashumancia”
			Liña de actuación 2.2.3 Favorecer o uso e aproveitamento da multifuncionalidade do monte (mel, resina, plantas, froitos, usos recreativos, etc)	
			Liña de actuación 2.2.4 Recuperar os soutos de castiñeiros e os produtos asociados	Exp. 03-B183 “Caracterización varietal das castañas da montaña Oriental”
			Liña de actuación 2.2.5 Favorecer a primeira transformación da madeira	Exp. 03-026 “Secado de estelas para biocombustible”
			Liña de actuación 2.2.6 Crear un servizo de asesoramento en cubicación e valoración de producións da madeira	
			Liña de actuación 2.2.7 Realizar estudos sobre a potencialidade de producións non implantadas na zona como a resina	
Obxectivo estratéxico 3	<i>Mellora das infraestruturas de ocio turístico e posta en valor dos recursos naturais, paisaxísticos, gastronómicos e culturais para xerar oferta de ocio, creación de emprego no sector e atracción da mocidade.</i>	Obxectivo Específico 3.1 Favorecer a posta en marcha dunha estratexia comarcal integrada para crear circuitos de visitas turísticas o largo de todo o territorio	Liña de actuación 3.1.1 Implicar ás administracións locais en proxectos conxuntos de posta en valor dos recursos turísticos	Exp. 03-B011 “Difusión da estratexia no territorio” Exp. 03-B031 “Desenvolvemento turístico para a zona Oriental de Lugo” Exp. 03-B108 “Desenvolvemento turístico para a zona Oriental de Lugo” Exp. 03-B123 “Difusión da estratexia no territorio ano 2019”
			Liña de actuación 3.1.2 Establecer sinerxías entre os establecementos turísticos e as explotación agrogandeiras para ofertar excelencia gastronómica	Exp. 03-B125 “Asistencia a Feiras na comarca” Cociña de Ancares e Terras de Burón Exp. 03B224 “Marketplace agroalimentario. Das nosas mans a túa casa”
			Liña de actuación 3.1.3 Valorización do patrimonio etnográfico e medioambiental con fins turísticos	Exp. 03-017 “Centro de atención a peregrinos” Exp. 03-160 “Proxecto de cuberta en Lavadoiro Público en Castelo-Becerreá” Exp. 03-161 “Recuperación de Fontes no concello de Navia de Suarna”

				Exp. 03-171 “Reforma de construción tradicional para local social municipal”
			Liña de actuación 3.1.4 Favorecer o uso de infraestruturas e recursos ociosos para dotar de medios a estratexia de ocio territorial	Exp. 03-003 “Pensión tres estelas” Exp. 03-152 “Apartamentos turísticos sostibles e experiencias de ocio e ecoturismo”
		Obxectivo 3.2 Facer do territorio do GDR3 un destino turísticos diferencial, destacando as potencialidades do turismo de espazos naturais	Liña de actuación 3.2.1 Promover un maior desenvolvemento do turismo de natureza asociado a espazos de recoñecido valor natural	Exp. 03-010 “Senda do Neira” Exp. 03-028 “Dinamización turística do concello de Baleira” Exp. 03-043 “Mellora área recreativa Virxe da Veiga” Exp. 03-070 “Ruta do Dubio” Exp. 03-087 “Recuperación do Camiño para a súa incorporación ao trazado da Senda do Navia” Exp. 03-099 “Acondicionamento do paseo do Río Neira por Valdriz” Exp. 03-134 “Creación da Ruta de Sendeirismo Gamalleira-Vilameor”
			Liña de actuación 3.2.2 Promover unha infraestrutura de aloxamento de calidade relacionada co agroturismo e cos valores naturais da zona	Exp. 03-021 “Rehabilitación conxunto arquitectónico para xeración de actividades de ocio e aproveitamento de recursos rutísticos” Exp. 03-084 “Centro de BTT en Fonfría” Exp. 03-180 “Establecemento de turismo rural cabanas de Ancares” Exp. 03-199 “Proxecto de casa de agroturismo ubicada no lugar de Castrolanzán” Exp. 03-203 “Edificio polivalente: Aldea rural sostenible Casona de Labrada”
			Liña de actuación 3.2.3 Promover o uso das novas tecnoloxías ó servizo da xestión turística e comercialización de produtos turísticos	Exp. 03-019 “Plan de aforro de enerxía” Exp. 03-075 “Adaptación de espazos (vivenda+terreo) para xeneración de explotacións complementarias orientadas a poboadores neorurales” Exp. 03-201 “Novos poboadores rurais. Oito vivendas para Nómadas dixitais” Exp. 03-B035 “Páxina Web do territorio”
			Liña de actuación 3.2.4 Potenciar a creación de oferta de servizos turísticos a desenvolver en elementos patrimoniais	Exp. 03-001 “Pensión de dúas estelas” Exp. 03-072 “Eventos artísticos e culturais” Exp. 03-117 “Reforma de edificio existente para Albergue e Pensión”
			Liña de actuación 3.2.5 Mellorar a oferta dos establecementos turísticos	Exp. 03-018 “Bungalows en camping” Exp. 03-167 “Modernización e mellora de establecemento hoteleiro existente en Navia de Suarna”

Obxectivo estratéxico 4	<i>Mellora dos servizos á poboación, fomento do benestar social e posta en valor do patrimonio cultural, creación de emprego e atracción da mocidade</i>	Obxectivo Específico 4.1 Favorecer a participación social, as relacións entre persoas do territorio e a difusión do coñecemento	Liña de actuación 4.1.1 Habilitar espazos de encontro e de relación social e veciñal	Exp. 03-049 “Páxina web Club Ribeira Fútbol Sala” Exp. 03-194 “Stand promocionais para ferias no concello de Navia de Suarna” Exp. 03-200 “Reposición de cuberta e acondicionamento interior para a creación dunha sala multifuncional no edificio da casa da cultura de A Fonsagrada” Exp. 03-208 “Acondicionamento de Casa Consistorial pra casa da xuventude en o Cádavo”
			Liña de actuación 4.1.2 Potenciar espazos físicos ou virtuais de transmisión e divulgación do coñecemento e do acervo cultural	Exp. 03-107 “Construción de área de xogos tradicionais e de ocio no Concello de Pol” Exp. 03-213 “Rehabilitación do nuiño de Barcia e do seu canal de derivación de augas” Exp. 03-B126 “Os cultivos de centeo para a Restauración de teitos nas Pallozas” Exp. 03-219 “O Souto de Humboldt”
			Liña de actuación 4.1.3 Potenciar a coordinación e a cooperación entre diferentes axentes e sectores do territorio para lograr o efecto multiplicador da EDLP	Exp. 03-094 “Adecuación e mellora do entorno, aula de formación e local social da sociedade deportiva de cazadores” Exp. 03-B116 “Participación Eventos Leader Galicia” Xeodestino “Ancares Terras de Burón”
		Obxectivo específico 4.2 Favorecer a integración e o coidado de persoas desfavorecidas	Liña de actuación 4.2.1 Habilitar espazos de coidado e acollida	Exp. 03-037 “Acondicionamento Escola Unitaira para vivenda social e salón social en Santalla” Exp. 03-076 “Acondicionamento Escola Unitaria para vivenda e local social en Navallos” Exp. 03-159 “Acondicionamento de escola unitaria para local social en San Xurxo”
		Obxectivo 4.3 Mellorar o benestar e a calidade de vida nos pobos	Liña de actuación 4.3.1 Concienciar e apoiar medidas a favor do adecentamento de núcleos de poboación	Exp. 03-047 “Mellora ambiental e da habitabilidade do núcleo de Louzarela” Exp. 03-137 “Mellora do parque urbano de Valgamarín” Exp. 03-164 Humanización da Estrada LU-621 ao seu paso por Lán cara” Exp. 03-198 “Rehabilitación de espazos públicos en Veiga de Brañas”
			Liña de actuación 4.3.2 Recuperar bens ou tradicións de valor etnográfico e cultural	Exp. 03-082 “Recuperación Patrimonio Industrial” Exp. 03-089 “Mellora museolóxica e museografía do Centro Etnográfico dos Ancares” Exp. 03-B226 “Estratexias para a protección e posta en valor das Pallozas” Exp. 03-170 “Os cultivos de centeo para a restauración dos teitos nas Pallozas”

Obxectivo estratéxico 5	<i>Facilitar a diversificación, a creación e desenvolvemento de pequenas empresas e a creación e mantemento do emprego.</i>	Obxectivo Específico 5.1 Creación e mellora ou ampliación de todo tipo de servizos para atender as demandas da poboación rural	Liña de actuación 5.1.1 Creación de novas empresas que presten servizos á poboación rural	Exp. 03-005 “Oficina técnica” sector agrogandeiro” Exp. 03-128 “Implantación de carpintería artesán de madeira e moble” Exp. 03-131 “Fogar Residencial Santa Lucía de A Fonsagrada” Exp. 03-155 “Apertura de obradoiro de pan exolóxico en Ernes” Exp. 03-172 “Adecuación de local existente para implantación de centro de bienestar” Exp. 03-083 “Ariem Educación” Exp. 03-204 “Bodega” Exp. 03-209 “Implantación de platanción de Kiwi no municipio de Ribeira de Piquín” Exp. 03-214 “Gaitafilmes-mestre; estudio rural de edición cinematográfica en sinerxia coa terra e coa cultura”
			Liña de actuación 5.1.2 Ampliación, mellora e fomento de oferta de novos servizos en empresa existentes	Exp. 03-036 “Sempre Belas-Estética avanzada” Exp. 03-048 “Reforma de local para extracción e envasado de mel” Exp. 03-136 “Creación de servizo veterinario a domicilio” Exp. 03-186 Ferretería Fonsagrada”
			Liña de actuación 5.1.3 Apoio á diversificación económica e ó mantemento do emprego no rural	Exp. 03-.B011 “Difusión da estratexia no territorio”
Obxectivo estratéxico 6	<i>Facilitar o aproveitamento de recursos mediante o desenvolvemento de actividades agrícolas, gandeiras ou forestais complementarias á actividade principal non agraria da unidade familiar</i>	Obxectivo Específico 6.1 Fomento de actividades que permitan poñer en valor recursos infra-aproveitados das terras familiares	Liña de actuación 6.1.1 Financiamento de pequenos investimentos para aproveitar recursos agrícolas, gandeiros ou forestais para complementar as rendas familiares	Exp. 03-062 “Implantación de apiarios en Doní-s e O Pando” Exp. 03-100 “Proxecto de explotación apícola en Trabado” Exp. 03-100 “Proxecto de explotación apícola en Trabadelo” Exp. 03-138 “Rehabilitación de edificación para almacenamento e envasado de produtos da explotación agrícola”

Pódese ver como todos os obxectivos estratéxicos considerados tiveron boa acollida en forma de proxectos.

Case todas as liñas tiveron tamén proxectos, as de máis difícil implementación foron as vinculadas ó sector primario, que polas propias limitacións do regulamento de axudas Leader non se xeraron proxecto nelas.

C.9.2 Análise 2007-2013

GDR ANCARES COUREL

Táboa 54. Análise de adecuación dos proxectos á estratexia presentada no período 2007-2013, Ancares-Courel

Plan de Acción Leader de Galicia período 2007-2014				
			Liñas de actuación	Proxectos finalizados
Estratexia de actuación 4.1.1	1. Dinamización do sector agrario e forestal	Accións a desenvolver 1.1 Diversificar a actividade agraria cara novas formas de aproveitamento dos recursos naturais	Liña de actuación 1.1.1 Proxectos de recuperación de variedade tradicional: Proxectos de recuperación de sementes, produción e venda de variedades tradicionais (nogais e cerdeiras de floración tardía, etc). Proxectos de cooperación para o desenvolvemento de novos produtos.	
			Liña de actuación 1.1.2 Proxectos de mellora enerxética nas explotacións: Proxectos de aproveitamento enerxético dos residuos da explotación. Implantación de enerxías renovables para o aproveitamento na explotación.	
			Liña de actuación 1.1.3 Proxectos agrosilvopastoris e outras actuacións singulares: Proxectos de implantación de sistemas agrosilvopastoris de carácter colectivo ou individual en superficies de monte común.	Exp. 05-0029 “Implantación de novas técnicas de produción extensivas” Exp. 05-0068 “Cambio de sistema de manexo gandería extensiva en Papín, Baralla” Exp. 05-0075 “Cambio de sistema de manexo a gandería extensiva en Torés, As Nogais”
			Liña de actuación 1.1.4 Proxectos de diversificación cara producións agrarias singulares: Proxectos de produción de plantas ornamentais e forestais para repoboación adaptadas ás condicións da montaña. Proxectos que impliquen a introdución de novas técnicas de produción	
		Accións a desenvolver 1.2 Ampliar e mellorar a transformación de produtos nos sectores tradicionais	Liña de actuación 1.2.1 Proxectos de transformación de produtos agrarios: Pequenos proxectos de transformación de produtos agrarios de carácter tradicional, ou innovador. Proxectos de cooperación para o desenvolvemento de novos procesos agrarios.	Exp. 05-0082 “Mellora do rendemento da SAT Herbón, Baralla” Exp. 05-0130 “Extensificación en Vilar de Cucos_1” Exp. 05-0131 “Extensificación en Vilar de Cucos_2”
			Liña de actuación 1.2.2 Proxectos de transformación de produtos forestais: Pequenos serradoiros fixos ou móbiles, outras empresas de transformación primeira da madeira.	

Estratexia de actuación 4.1.2			Proxectos de cooperación para o desenvolvemento de novos procesos forestais.	
		Accións a desenvolver 1.3 Mellorar o sistema de comercialización dos produtos agrarios	Liña de actuación 1.3.1 Proxectos de comercialización de produtos agrarios e forestais: Proxectos de comercialización individual ou conxunta de produtos agrarios. Creación de redes de comercialización. (Ex: creación de páxinas web para comercialización directa, etc)	Exp. 05-0012 “Adquisición autocargador para mellora de empresa de venda de madeira”
		Accións a desenvolver 1.4 Universalizar o acceso ás novas tecnoloxías	Liña de actuación 1.4.1 Proxectos de aplicación das TICs: Proxectos de implantación de sistemas informáticos a acceso ás TIC para aplicación nas explotacións agrarias e empresas de primeira transformación.	
	2. Mellora medioambiental e do contorno rural	Accións a desenvolver 2.1 Mellorar o entorno das explotacións agrarias	Liña de actuación 2.1.1 Investimentos en explotacións para mellora hixiénico e ambiental dos núcleos rurais: Proxectos de pequenas infraestruturas de recollida, tratamento, etc de residuos agrarios. Creación e recuperación de vías pecuarias.	
			Liña de actuación 2.1.2 Proxectos de recuperación da paisaxe agraria: Recuperación de elementos históricos, naturais, culturais e patrimoniais directamente relacionados coa actividade agraria.	
		Accións a desenvolver 2.2 Poñer en valor o patrimonio natural	Liña de actuación 2.2.1 Proxectos para a recuperación natural. Proxectos para poñer en valor o patrimonio natural (flora, fauna, ...) para mellora-la xestión das actividades, especialmente a agraria. Proxectos de recuperación e protección do patrimonio natural. Proxectos de restauración de especies/zonas de alto valor natural.	

Estratexia de actuación 4.1.3	Diversificación da economía rural e mellora a calidade de vida	Accións a desenvolver 2.3 Mellorar o valor mediambiental e social nos espazos forestais	Liña de actuación 2.3.1 Proxectos de uso social, recreativo e educativo dos espazos naturais e forestais: Proxectos de transformación de produtos forestais. Actuacións en pequenos aserradoiros fixos ou móbiles, outras empresas de transformación primeira da madeira. Proxectos de cooperación para o desenvolvemento de novos procesos forestais. Proxectos de transformación de produtos forestais.	
		Accións a desenvolver 3.1 Mellorar a oferta turística asociada ao aloxamento	Liña de actuación 3.1.1 Creación ou mellora de empresas de servizos turísticos: Creación de empresas de actividades turísticas e pequenas infraestruturas de apoio ás actividades turísticas	Exp. 05-0080 “Creación de Web turística do Courel”
			Liña de actuación 3.1.2 Casas de labranza e outras modalidades de establecementos asociados a unha actividade cultural, recreativa, educativa, etc.	
			Liña de actuación 3.1.3 Proxectos de aproveitamento para o turismo e o lecer de áreas e recursos do territorio.	Exp. 05-0019 “Recuperación de sendeiro e refuxio en Quintá de Cancelada” Non se atopa o exp. Exp. 05-0095 “Mellora da habitabilidade do núcleo de Celeiró” Exp. 05-0108 “Acondicionamento área recreativa e piscinas municipais en Pedrafitas do Cebreiro”
		Obxectivo específico 3.2 Mellorar a calidade no sector turístico	Liña de actuación 3.2.1 Mellora de establecementos de aloxamento na oferta de actividades e no entorno: Acondicionamento do entorno de establecementos turísticos, e instalacións pequenas infraestruturas de soporte de actividades (xogos, etc)	
			Liña de actuación 3.2.2 Información e sinalización de lugares turísticos: Centros de atención e información ao turista, e sinalización de lugares de interese turístico.	
			Liña de actuación 3.2.3 Proxectos de promoción e diferenciación territorial para o turismo: Proxectos de divulgación do territorio ou os seus recursos, do complexo turístico integral do mesmo. Proxectos de servizos á poboación no ámbito da diversificación das explotacións agrarias como fomentar actividades turísticas	

			relacionadas coas experiencias agrarias.	
		Obxectivo 3.3 Ampliar e mellorar a transformación de produtos nos sectores tradicionais	Liña de actuación 3.3.1 Creación, modernización e mellora de pequenas industrias de transformación de produtos agrarios e forestais: Inversión en pequenas industrias agroalimentarias, da segunda transformación de madeira e da biomasa. Proxecto de elaboración e venda de produtos artesanais.	Exp. 05-0013 “Mellora de serradoiro de duelas” Exp. 05-0014 “Planta de compostaxe de residuos orgánicos” Exp. 05-0034 “Compra de maquinaria para a mellora na calidade dos produtos elaborados pola empresa –Delicias do Souto–” Exp. 05-0137 “Ampliación e mellora de queixería –Begoña de Fonchaves-Becerreá” Exp. 05-0141 “Aumento da capacidade produtiva de Carpintería en Castelo, Becerreá” Exp. 05-0143 “Ampliación de panadería –Pan Artesán de Baralla- Baralla”
		Obxectivo 3.4 Mellora a autoxestión ou a integración da poboación na xestión do medio ambiente	Liña de actuación 3.4.1 Plans de xestión de recursos naturais privados: Elaboración de planes técnicos de xestión de recursos naturais de ámbito privado	
		Obxectivo 3.5 Mellora o aproveitamento económico do medio ambiente	Liña de actuación 3.5.1 Proxectos novidosos de mellora do rendemento económico da caza e pesca e a súa integración con turismo: Proxectos singulares de valorización económica da caza e pesca.	
		Obxectivo 3.6 Potenciar as expresións da cultura viva tradicional	Liña de actuación 3.6.1 Proxectos de recuperación de tradicións: Proxectos de recuperación de xogos, música, cantigas, historias, etc, tradicionais (Museos, recopilacións, estudos, etc	Exp. 05-B002 “Ti pintas moito! Concurso de debuxo e logo ADR Ancares-Courel” Exp. 05-0007 “Acondicionamento da Igrexa de Santa Maria do Castro” Exp. 05-0017 “Posta en valor dun muíño fariñeiro para visitas culturais” Exp. 05-0039 “Recuperación dun muíño da paisaxe agraria no Mazo, As Nogais” Exp. 05-0053 “Restauración e acondicionamento exterior da Igrexa de Santa Maria do Castro” Exp. 05-0054 “Recuperación dun hórreo en Balgos, Cervantes” Exp. 05-0070 “Restauración dun hórreo en Vilaluz, Cervantes” Exp. 05-0086 “Restauración dun muíño en Barxamaior, Pedrafita do Cebreiro” Exp. 05-0089 “Restauración dun muíño en Vilaxoán, Cervantes” Exp. 05-0091 “Restauración de Capela en Miraz, Folgoso do Courel” Exp. 05-0093 “restauración dun hórreo en Río, Cervantes”

			Liña de actuación 3.6.2 Proxectos singulares de traspaso de coñecementos, do saber facer: Proxectos de recuperación do saber facer, dos coñecementos sobra a vida cotiá, a cultura, etc	Exp. 05-B010 “Promoción do Territorio e os Produtos Locais: Feiras Gastronómicas” Exp. 05-B101 “Promoción da Feira Gastronómica da Androlla de Navia de Suarna 2013” Exp. 05-B102 “Promoción da Feira Gastronómica do Queixo do Cebreiro 2013” Ecp. 05-B103 “Promoción da Feira Gastronómica do da Empanada de As Nogais 2013”
			Liña de actuación 3.6.3 Proxectos agrosilvopastorís en zonas comunais non produtivas: Proxectos de carácter non produtivo, de conservación de sistemas pastorís tradicionais.	
		Obxectivo 3.7 Adaptar as actividades de servizos á poboación ás condicións de a montaña	Liña de actuación 3.7.1 Empresas de servizos á poboación adaptadas ás condicións da montaña: Empresas de axuda ao fogar, centros de día, garderías, vivendas comunitarias, etc. Proxectos de elaboración e venda de produtos artesanais.	Exp. 05-0045 “Crematorio e parque memorial en Becerreá”
			Liña de actuación 3.7.2 Proxectos de servizos á poboación: Proxectos de pequenas infraestruturas de lecer para nenos, mozos, mulleres e vellos; locais sociais; centros de recursos para persoas con discapacidade. Proxectos de servizos á poboación no ámbito de diversificación das explotacións agrarias.	Exp. 05-0001 “Centro veterinario Ancares-Courel, SL” Exp. 05-0083 “Creación dun Centro Sociocultural en Vilela, Folgoso do Courel”
			Liña de actuación 3.7.3 Proxectos de acondicionamento de unidades produtivas ás persoas con discapacidade: Adaptación das instalacións das diferentes entidades ás condicións das persoas con discapacidade.	Exp. 05-0009 “Acondicionamento de local e instalacións para ampliación de café-bar. Casa Lucas”
		Obxectivo 3.8 Mellorar o aproveitamento integral do monte e as posibilidades económicas	Liña de actuación 3.8.1 Creación, modernización e mellora de empresas forestais: Proxectos de integración de xestión de calidade nas empresas forestais e inversións asociadas.	Exp. 05-0016 “Servizos forestais ”

GDR MONTES E VALES

Táboa 55. Análise de adecuación dos proxectos á estratexia presentada no período 2007-2013, Montes e Vales

Plan de Acción Leader de Galicia período 2007-2014 Asociación Montes e Vales			
			Proxectos finalizados
Estratexia de actuación 4.1.1	1. Dinamización do sector agrario e forestal	Accións a desenvolver 1.1 a. Proxectos de mellora da eficiencia enerxética	L11-03-0084 “Mellora da eficiencia enerxética en explotación de gando vacún de leite en Caraño, Pol” L12-03-0089 “Mellora da eficiencia enerxética en explotacións de gando vacún de leite en A Pontenova” L12-03-0090 “Mellora da eficiencia enerxética e produtiva dunha explotación de vacún de leite en Cirio, Pol” L12-03-0096 “Mellora da eficiencia enerxética e produtiva dunha explotación de vacún de leite en Puñago, Beleira” L12-03-0097 “Mellora da eficiencia enerxética nunha explotación de vacún de leite en Vilaxilde, Pol” L12-03-0111 “Mellora da eficiencia enerxética en explotación de gando vacún de leite en Silva, Pol”
		Accións a desenvolver 1.2 Redución de custos nas explotacións	L10-03-0028 “Proxecto de extensificación de explotación de vacún de carne en A Fonsagrada. Acondicionamento e mellora dunha finca. L11-03-0054 “Modernización de Penides Sociedade Cooperativa Galega en A Fonsagrada” L11-03-0057 “Adquisición dunha pala retroescavadora mixta de brazo extensible e accesorios pra explotación en A Fonsagrada” L11-03-0059 “Extensificación dunha explotación de vacún de carne en Goxe, A Fonsagrada” L11-03-0083 “Modernización da empresa –Cereales Rego-, en Meira” L12-03-0088 “Modernización de explotación de gando vacún para carne en A Fonsagrada” L12-03-0091 “Extensificación dunha explotación de vacún de carne en Vilarcha, A Fonsagrada” L12-03-0094 “Modernización de explotación de gando vacún de carne en As Lamelas, A Fonsagrada” L12-03-0104 Proxecto de extensificación de explotación de vacún de carne en A Fonsagrada” L12-03-0105 “Modernización da ganadería Piquín, S.C.” L12-03-0110 “Modernización da empresa –Cereales Rego, sl-, en Meira”. Instalación de sistema de dosificación automática. L13-03-0142 “Modernización de explotación de gando vacún de carne en A Fonsagrada” L13-03-0145 “Modernización de explotación de vacún de leite en Torneiros, Pol” L14-03-0163 “Modernización da empresa –Cereales Rego, sl-, en Meira”

Estratexia de actuación 4.1.2	2. Mellora ambiental e do contorno rural	Accións a desenvolver 1.3 Transformación e comercialización de produtos agrarios e forestais	L10-03-0031 “Ampliación de empresa forestal en A Fonsagrada” Construción dunha nave almacén de madeira e maquinaria utilizada na actividade. L10-03-0032 “Modernización de empresa forestal en Rececende, A Pontenova” Adquisición dunha autocargadora. L10-03-0038 “Construción dunha nave da empresa –Agro do País- para a produción de cereais e forraxes” L11-03-0049 “Modernización de empresa forestal en A Fonsagrada” Adquisición dunha procesadora. L11-03-0066 “Modernización dunha empresa forestal en A Fonsagrada” L11-03-0067 “Produción de zume e conservas ecolóxicas a través da cooperativa Ribeira do Navia Sociedade Galega” L11-03-0085 “Modernización de empresa forestal en A Fonsagrada”. Compra dun autocargador e dunha grúa que irá colocada nel. L12-03-0087 “Modernización de empresa forestal en A Fonsagrada” L12-03-0114 “Ampliación da empresa de servizos agrarios e forestais – Agro Pepín, sl-, en A Fonsagrada” L14-03-0154 “Modernización dunha empresa forestal en A Fonsagrada” L14-03-0164 “Creación dunha empresa forestal en Baleira”
		Accións a desenvolver 2.1 Conservación, mellora e difusión do patrimonio rural galego, tanto natural como cultural	L10-03-0020 “Modernización do Hotel A Roxoa en A Fonsagrada”. Construción dun hórreo tradicional para o coñecemento da arquitectura tradicional. L10-03-0021 “Restauración dun hórreo en Cubilledo, Baleira” L10-03-0034 “Recuperación dun conxunto de mazo e moa, en Luaces, Pol” L10-03-0035 “Recuperación dun muíño en Luaces, Pol” L10-03-0039 “Rehabilitación dun hórreo en Mendreiras, Baleira” L10-03-0040 “Rehabilitación dun hórreo en Freixo, A Fonsagrada”
		Accións a desenvolver 2.2 Poñer en valor o patrimonio natural	

		Accións a desenvolver 2.3 Mellorar o valor mediambientais e social nos espazos naturais, acción de protección e difusión	
Estratexia de actuación 4.1.3	3. Diversificación da economía rural e mellora a calidade de vida	Accións a desenvolver 3.1 Apoio á comercialización e transformación de produtos da zona	L10-03-0029 “Organización da IV Feira de Artesanía, Mobles e Antigüidades en A Pontenova” L10-03-B007 “Viaxe a Ourense”. Coñecer experiencias relativas a comercialización de produtos agrogandeiros a través de Internet. L11-03-0068 “Automatización da liña de exfoliación de pizarra na empresa –Europizarras, SA-, en Vilarchao, A Fonsagrada” L11-03-B044 “Estudo para a determinación do potencial vitivinícola das ribeiras do Navia o seu paso polos concellos de Negueira de Muñiz e A Fonsagrada” L13-03-0136 “Ampliación da sección de servizos agrícolas e gandeiros da Cooperativa Poluga de Pol” L13-03-0153 “Ampliación das instalacións de xestión e dirección da cooperativa agrogandeira Poluga de Pol”
		Obxectivo específico 3.2 Apoio a creación de PEMES tendo en conta o potencial forestal e gandeiro da zona	L10-03-0003 “Ampliación da empresa de servizos agrarios e forestais Agro Pepín, sl, en A Fonsagrada” L10-03-0017 “Ampliación dunha empresa de servizos forestais en A Fonsagrada” L10-03-0033 “Compra dunha cizalla para destronconar cepas en terrenos forestais” L13-03-0137 “Modernización da empresa de servizos agrarios e forestais –Agro Pepín, sl-en A Fonsagrada” L13-03-0140 “Mellora da calidade de alimentación nunha explotación de vacún de leite en Carañ, Pol” L14-03-0159 “Modernización da empresa de servizos agrarios e forestais –Agro Pepín, sl-, en A Fonsagrada”
		Obxectivo 3.3 Medidas de aforro enerxético TICs no medio rural. Implantación de mellora de comunicación vía internet	L10-03-0037 “Modernización e ampliación dunha vivenda comunitaria na Pobra de Burón, A Fonsagrada”. Creación de 12 prazas e colocación dun sistema de enerxía solar térmica. L12-03-0092 “Modernización do taller Fernando e Manolo, sl”. Adquisición dunha aplicación informática. L13-03-0148 “Mellora da eficiencia enerxética na casa de turismo rural –Casona de Labrada- en A Pontenova”

		Obxectivo 3.4 Posta en valor do patrimonio cultural (material e inmateral) e natural xunto co fomento de actividades turísticas complementarias ás ofertas de aloxamento	L09-03-0001 “Restauración dunha palloza en Vilardoi, Baleira” L10-03-0004 “Recuperación dun cabozo tradicional en Xudán, A Pontenova” L10-03-0012 “Recuperación dun hórreo en Robledo, Negueira de Muñiz”
		Obxectivo 3.5 Mellora o aproveitamento económico do medio ambiente	
		Obxectivo 3.6 Potenciar as expresións da cultura viva tradicional	L11-03-B044 “Organización da exposición fotográfica –O pobo das neboas–” L10-03-B026 “Sinalización da área recreativa de Fondón en A Pontenova” L10-03-B031 “Colaboración na III Edición da Malla de A Trapa, A Fonsagrada”
		Obxectivo 3.7 Adaptar as actividades de servizos á poboación ás condicións de a montaña	L10-03-0015 “Creación dunha empresa –Computer Galicia- en A Fonsagrada” L10-03-0024 “Ampliación da carpintería metálica –Aluminios García Pumares, sl”, Construción dunha nave con ponte grúa. L11-03-0047 “Modernización do taller Fernando e Manolo, sl”. Compra de maquinaria. L11-03-0050 “Ampliación da empresa –Suministros Arimar, sl- en Baleira”. Construción dunha nave e maquinaria. L11-03-0053 “Creación dun centro de atención a maiores en A Fonsagrada” L11-03-0055 “Adquisición dunha máquina planchadora pra negocio de hostelería e hospedaxe na Ribeira de Piquín” L11-03-0056 “Adquisición dunha máquina chapeadora para carpintería metálica en Meira” L11-03-0060 “Ampliación do taller mecánico Carballal, en Meira” L11-03-0063 “Arranxo da Escola de Vilarmide para local social” L11-03-0065 “Ampliación de carpintería de madeira en A Pontenova” L11-03-0077 “Ampliación de vivenda comunitaria en A Pontenova”

			L11-03-0082 “Adquisición de máquinas para fábrica de produtos cárnicos en A Fonsagrada” L12-03-0095 “Modernización de empresa de servizos fotográficos en A Fonsagrada” L13-03-0125 “Ampliación da sección de servizos agrícolas e gandeiros dunha empresa comercial –Zoonort, sl-“ L13-03-0133 “Acondicionamento de taller para fabricación artesanal de navallas en A Pontenova” L13-03-0135 “Ampliación da empresa industrial –Recense, SL-, en A Pontenova” L13-03-0139 “Posta en marcha do restaurante –A Mina- en A Pontenova” L13-03-0143 “Mellora e ampliación do hotel rural –A Roxoa- ca construción dun forno e dunha lareira” L13-03-0151 “Creación dunha pequena industria de elaboración de doces en Meira” L14-03-0160 “Ampliación da empresa industrial –Recense, sl-, en A Pontenova”
		Obxectivo 3.8 Mellorar o aproveitamento integral do monte e as posibilidades económicas	

Como se pode apreciar nas estratexias analizadas de 2007-2013 os proxectos de restauración de patrimonio e recuperación de pobos con fins de mellora de áreas turísticas tiveron unha forte importancia. Tamén destacan proxectos de apoio a feiras e ó sector primario. Como se ve, proxectos que tiveron moita demanda nas estratexias 2007-2013 estiveron excluídos na 2014-2020, pero con todo isto serve para dar unha idea clara de por onde van as necesidades da comarca.

Houbo moitos obxectivos previstos en ambas que non acadaron ningún proxecto, como é os vinculados ó monte que tamén tiveron pouco impacto na 2014-2020; por tanto débense reorientar esforzos e ligar proxectos de interese como a recuperación patrimonial con proxectos de coidado do monte. Desta análise derivan as proposta de proxectos piloto que se farán, e que van orientadas a patrimonio e monte.

C.10. Proxectos considerados casos de éxito a destacar

Neste punto identifícanse uns cantos proxectos que polas súas características consideranse exemplarizantes para o resto do territorio.

Seleccionanse proxectos nos cales se pode ver que con cantidades de diñeiro non moi elevadas se activa unha gran potencialidade.

Nesta estratexia observouse que proxectos que non foron demasiado ambiciosos en inversións executaron moi ben cun nivel de logro elevado. Os que se citan como casos de éxito son exemplo de execucións moi eficientes.

GRUPO DE DESENVOLVEMENTO RURAL						EXPEDIENTE				
GDR 3 - Montes e Vales Orientais						L20-1920-03-0169				
DATOS DA PERSOA SOLICITANTE										
NOME/RAZÓN SOCIAL		PRIMEIRO APELIDO		SEGUNDO APELIDO		DNI/NIF				
SOCIEDADE COOPERATIVA GALEGA PARA O SABOR DOS ANCARES						F-27176775				
TIPO DE VÍA		NOME DA VÍA			NÚM.	BLOQ.	ANDAR			
AVDA.		DEPUTACIÓN			8					
LUGAR		PARROQUIA		CONCELLO		C.P.				
SAN ROMÁN		SAN ROMÁN DE CERVANTES		CERVANTES		27664				
E, NA SÚA REPRESENTACIÓN										
NOME/RAZÓN SOCIAL		PRIMEIRO APELIDO		SEGUNDO APELIDO		DNI/NIF				
TELÉFONO		TELÉFONO MÓBIL		CORREO ELECTRÓNICO						
		670.300.380		carqueixa@telefonica.net						
DATOS DO PROXECTO										
TÍTULO DO PROXECTO										
ESTRATEGÍA INTEGRAL PARA O SABOR DOS ANCARES										
DESCRICIÓN DO PROXECTO										
Facer unha estratexia de marketing para divulgar, diversificar e mellorar a marca o sabor dos Ancares. Consolidarse como unha web e marca de referencia, produtos dos Ancares (carne, mel, castañas,...) cunha calidade superior a un prezo moi competitivo e servido a domicilio. Pretendese vender lotes personalizados de carne dos produtores de Ancares e incluír máis produtos do territorio. Unha vez optimizada a web, haberá que invertir en darnos a coñecer e para iso investiremos en marketing e en redes sociais. Imprementar liñas fóra do comercio electrónico. Restaurantes, burgers e centros educativos. Facer unha liña para restauración e outra para centros educativos cun potencial moi grande de cara ao futuro, en restauración e tendas gourmets o proxecto quere centrarse en burgers, restaurantes galegos e tendas gourmets de fóra de Galicia. O proxecto terá unha compoñente turística, ofreceranse biovisitas onde os colexios poderán facer actividades de agro-turismo e degustar a carne e produtos do territorio.										
IMPORTE DA AXUDA										
ANO DA INVERSIÓN	% TOTAL SUBVENCIÓN	IMPORTE AXUDA	IMPORTE INVERSIÓN TOTAL							
1º ANO 2020	57,00 %	6.719,70 €	13.439,39 €							
ANTICIPO	-----	4.680,30								
2º ANO 2021	43,00 %	8.600,00 €	26.560,61 €							
TOTAL		20.000,00 €	40.000,00 €							
EMPREGO CREADO EMPREGO MANTIDO COLECTIVO DESFAVORECIDO										
HOMBRE	MULLER	HOMBRE	MULLER	MULLER	XÓVEN	DICAPAC.	EMIGRANT.	DESEMP.	OUTROS	TOTAL EMPREGOS
	0,50		1	1,50						1,50
SITUACIÓN ACTUAL										
CON ACTIVIDAD		SIN ACTIVIDAD		INFORMACIÓN OBTIDA POR:		OBSERVACIÓNS				
DATA: XUÑO/2022		DATA:		COMPROBACIÓN GDR3						

GRUPO DE DESENVOLVEMENTO RURAL						EXPEDIENTE					
GDR 3 - Montes e Vales Orientais						L20-1920-03-0155					
DATOS DA PERSOA SOLICITANTE											
NOME/RAZÓN SOCIAL				PRIMEIRO APELIDO		SEGUNDO APELIDO		DNI/NIF			
LENTO, SOCIEDAD COOPERATIVA GALEGA								F-27516764			
TIPO DE VÍA		NOME DA VÍA				NÚM.		BLOQ.		ANDAR	
LUGAR		SAN PEDRO DE ERNES				S/N					
LUGAR		PARROQUIA		CONCELLO				C.P.			
SAN PEDRO DE ERNES		ERNES		NEGUEIRA DE MUÑÍZ				27113			
E, NA SÚA REPRESENTACIÓN											
NOME/RAZÓN SOCIAL				PRIMEIRO APELIDO		SEGUNDO APELIDO		DNI/NIF			
USOA				AREITIO		BLASCO		15.390.873-D			
TELÉFONO		TELÉFONO MÓBIL		CORREO ELECTRÓNICO							
		633.608.077		usoaareitio@gamil.com							
DATOS DO PROXECTO											
TÍTULO DO PROXECTO											
APERTURA DE OBRADOIRO DE PAN ECOLÓXICO EN ERNES											
DESCRICIÓN DO PROXECTO											
Adaptouse unha cuadra dunha antiga casa de pedra en Ernes (Negueira de Muñiz), para a apertura dun negocio de panadería artesanal e ecolóxica nela. Os obxectivos do proxecto foron: - A rehabilitación dunha antiga casa labrega, propiedade das persoas promotoras, que ademais está arquivada como patrimonio cultural galego - Aposta pola economía social, coa creación dunha cooperativa de traballo asociado que se vai solicitar nun futuro próximo - Fixación de poboación no rural, non só para as persoas promotoras, senón tamén cubrindo un servizo non existente no concello no que se vai a levar a cabo o proxecto e que pon en valor o lugar no que se asenta como posibilidade para novos poboadores - Producir e vender produtos artesanais da máxima calidade, usando os mellores ingredientes ecolóxicos, seleccionados seguindo o criterio de proximidade - Ofrecer os produtos na nosa zona GDR3 e cubrir, ademais, parte das provincias de Lugo e Oviedo, mediante transporte a vendedores e reparto a domicilio - Organizar cursos e obradoiros relacionados coa repostaría e a panadería.											
IMPORTE DA AXUDA											
ANO DA INVERSIÓN		% TOTAL SUBVENCIÓN		IMPORTE AXUDA				IMPORTE INVERSIÓN TOTAL			
1º ANO 2020		57,00 %		17.063,63 €				35.501,71 €			
2º ANO 2021		43,00 %		12.197,04 €				24.394,08 €			
		TOTAL		29.260,67 €				59.895,79 €			
EMPREGO CREADO											
HOMBRE		MULLER		HOMBRE		MULLER		MULLER		XÓVEN	
1		1						1			
COLECTIVO DESFAVORECIDO											
HOMBRE		MULLER		HOMBRE		MULLER		XÓVEN		TOTAL EMPREGOS	
1		1						1		2	
SITUACIÓN ACTUAL											
CON ACTIVIDAD		SIN ACTIVIDAD		INFORMACIÓN OBTIDA POR:				OBSERVACIÓNS			
DATA:		DATA:		COMPROBACIÓN GDR3							
XUÑO/2022											

GRUPO DE DESENVOLVEMENTO RURAL						EXPEDIENTE	
GDR 3 - Montes e Vales Orientais						L17-1920-03-0013	
DATOS DA PERSOA SOLICITANTE							
NOME/RAZÓN SOCIAL		PRIMEIRO APELIDO		SEGUNDO APELIDO		DNI/NIF	
ALBERTO		URÍA		MORENO		71.632.798-B	
TIPO DE VÍA		NOME DA VÍA		NÚM.		BLOQ. ANDAR	
PORTA							
RÚA		PONTÓN DE VAQUEROS		20		4º A	
LUGAR		PARROQUIA		CONCELLO		C.P.	
OVIEDO		OVIEDO		OVIEDO		33011	
E, NA SÚA REPRESENTACIÓN							
NOME/RAZÓN SOCIAL		PRIMEIRO APELIDO		SEGUNDO APELIDO		DNI/NIF	
TELÉFONO		TELÉFONO MÓBIL		CORREO ELECTRÓNICO			
		636.209.880		albertouria@hotmail.com			
DATOS DO PROXECTO							
TÍTULO DO PROXECTO							
EL PAÍS DEL ABYEIRO							
DESCRICIÓN DO PROXECTO							
El país del abeyeiro é un emprendemento sostible que ten como finalidade principal a de fomentar a produción e consumo de produtos apícolas respetuosos co patrimonio natural e cultural e que xeren tecido social e cultural na comarca. Usarase para elo a produción de mel, polen e outros produtos apícolas de calidade, a sensibilización, formación, educación e difusión sobre os valores e beneficios da apicultura tradicional respetuosos co medio e adaptadas a actualidade; e a conservación e posta en valor do patrimonio cultural, arquitectónico e etnolóxico apícola da comarca. Ten os seguintes obxectivos: - Creación dun modelo de negocio local, sostible economicamente, baseado en prácticas respetuosas co medio ambiente. - Axuntar esforzos e intereses públicos e privados a favor do emprego e da preservación do patrimonio vinculado a apicultura tradicional. - Promover os usos gandeiros tradicionais, adaptados ó século XXI, como a mellor ferramenta de xestión do territorio para a conservación da biodiversidade e da cultura. - Protexer as especies e espazos que conforman os diferentes hábitats do concello de Negueira de Muñiz, principalmente aqueles que se atopan en regresión grazas a apicultura tradicional, e facéndoo de forma socialmente responsable. - Por en valor o patrimonio natural e cultural da comarca. - Incentivar a conservación e planificación ambiental desde os pequenos concellos. - Crear formación e emprego, dinamizar o tecido social, económico e cultural. - Implicar e apoiar ós veciños da comarca de A Fonsagrada, Negueira de Muñiz, evitando así a despoboación. - Xerar un centro de interese social que dinamice económica e culturalmente unha das zonas mais deprimidas e esquecidas de Galicia.							
IMPORTE DA AXUDA							
ANO DA INVERSIÓN		% TOTAL SUBVENCIÓN		IMPORTE AXUDA		IMPORTE INVERSIÓN	
TOTAL							
1º ANO 2017		25,00 %		18.570,21 €		37.140,42 €	
2º ANO 2018		75,00 %		55.338,02 €		104.676,03 €	
		TOTAL		73.908,23 €		141.816,45 €	
EMPREGO CREADO		EMPREGO		COLECTIVO DESFAVORECIDO			
MANTIDO							
HOMBR E	MULLE R	HOMBR E	MULLE R	MULLE R	XÓVEN	DICAPAC	EMIGRANT. DESEMP. OUTROS TOTAL EMPREGOS
1							1
SITUACIÓN ACTUAL							
CON ACTIVIDAD		SIN ACTIVIDAD		INFORMACIÓN OBTIDA POR:		OBSERVACIÓNS	
DATA:		DATA:		COMPROBACIÓN GDR3			
XUÑO/2022							

C.11. Orientacións e leccións extraídas para o novo período 2023-2027

C.11.1 Principais leccións extraídas da análise das estratexias anteriores

Estratexia:

- Leader 2014-2020 consolidou unha capacidade de xestión que non había e iso traducíuse na capacidade superior de execución pese a ser moito mais esixente.
- E necesario apoiar pequenos proxectos, nas estratexias anteriores vese como Leader chegou a moitos promotores a base de pequenos proxectos.
- Os proxectos de mantemento do patrimonio son de moito interese para o territorio tanto nas estratexias anteriores coma na participación recollida nesta, por tanto é necesario implementar medidas para que poidan apoiarse dun xeito innovador.
- A recuperación de saberes e de modos de vida tradicional son clave nas estratexias anteriores e tamén xorden con moita forza como propostas do proceso participativo.
- E necesario que todos eses pequenos negocios que se activaron dende Leader e moitos outros teñan relevo e continuidade, cabe apostar claramente polo mantemento de emprego e apoiar o relevo xeracional.
- O apoio ó sector primario, que se diversifique e complemente rendas pode ser un elemento moi a ter en conta, para atraer a xuventude.
- A estratexia 2023-2027 encárase cunhas perspectivas de traballo levadas a cabo na comarca que implantaron unha estratexia de turismo de cara a ser destino de ecoturismo, unha definición de produtos turísticos baseados nos saberes tradicionais e nas formas de produción sostibles e unha aposta pola comercialización de produtos do territorio que poden xerar moitos máis atractivos para a xente nova.
- Nas estratexias pasadas nin se plantexaba o tema da necesidade de vivenda algo que xurde con forza nesta diagnose e que ven a ser un indicador de que hai interese de persoas por asentarse no territorio, que ven oportunidades para quedarse, cousa que non sucedía cando se fixo a estratexias 2014-2020.
- De toda a análise dedúcese que o baremos deberá seguir priorizando persoas xóvenes e mulleres que queiran emprender e continuar negocios; que hai que priorizar o relevo xeracional e o mantemento do emprego.
- Os proxectos públicos deberán ser mais ambiciosos no sentido de ser catalizadores para o asentamento de novos poboadores e acometer melloras para a calidade de vida como a rehabilitación patrimonial de pobos, as comunidades enerxéticas e a aposta pola vivenda.

Proxectos piloto:

- En canto a proxectos piloto para por en marcha de todo o análise feito e do proceso participativo están claras dúas temáticas:
 - o A busca de solucións innovadoras para recuperar o patrimonio e facelo útil, xa que calquera ben que non teña un uso acaba deteriorado enseguida. Na estratexia 2007-2013 rehabilitáronse moitos hórreos pero en realidade moitos deles xa volven estar deteriorados por non ter un uso que permita á persoa propietaria invertir na súa conservación.
 - o O apoio á recuperación de terras de alto valor para cultivos que foron emblema na comarca como o centeo, debe tratarse de recuperar o potencial cerealeiro tanto porque se trata de bioeconomía circular que proveu de material para os teitos, de comida para a xente e de comida para os animais; ademais leva asociado a recuperación dos ecosistemas de montaña, da biodiversidade e dos ecosistemas de auga asociados a presas e muíños.

Cooperación:

- No apartado de cooperación deben estar moi presentes temáticas que exceden o ámbito do GDR3 e que son comúns a outros territorios, entre outras este GDR3 elixe as seguintes:

- Aplicación dos instrumentos de mobilidade de terras, e cooperación con outros grupos para participar en iniciativas que os complementen
- Proxectos de cooperación en materia de aproveitamento de montes veciñais en man común, como solucionar cuestións como a falta de órganos de xestión, etc
- Proxectos de cooperación en materia de estratexias da granxa á mesa, para levar os alimentos locais a centros de consumo.
- Proxectos de cooperación para resolver o tema da escaseza de vivenda no ámbito rural e para facilitar o acceso a formulas habitacionais para a xuventude.

Todas estas temáticas xa foron debatidas e postas en común con outros grupos do territorio, atopándose puntos de interese común para desenvolveselas.

D. Análise do novo marco normativo e institucional e impacto previsible na futura estratexia.

D.1. Estratexias da UE

D.1.1 Documentos de maior relevancia a considerar

- Pacto Verde Europeo.
- Estratexia “da granxa á mesa” para un sistema alimentario xusto, saudable e respectuoso co medio ambiente.
- Estratexia da UE sobre a biodiversidade de aquí a 2030.
- Nova Estratexia da UE en favor dos Bosques para 2030.
- Estratexia de turismo sostible de España 2030

No GDR3 considerase de interese máximo os anteditos cinco documentos

D.1.2 Orientacións e indicacións prácticas

Táboa 56. Análise dos principais documentos e estratexias da UE con impacto no territorio do GDR3

Táboa D1. Principais documentos ou estratexias da UE; incidencia no territorio e forma na que son incorporados na estratexia do GDR3

A relevancia deses obxectivos para o territorio do GDR 3 clasifícase en 3 niveis: 1 pouco relevante, 2 relevante, 3 moi relevante. Adicionalmente, recoméndase sinalar aspectos do DAFO do territorio que gardan relación con ese obxectivo/elemento.

Para aqueles obxectivos/elementos que o GDR considera relevantes, indicar a forma na que van ser incorporados ou se relacionan coa estratexia do GDR. Por exemplo: ese obxectivo/elemento é incorporado no diagnóstico (como parte do contexto), nos obxectivos da estratexia do GDR, a través de medidas concretas do plan de acción, ...

Obxectivos/elementos seleccionados de cada documento	Incidencia no territorio do GDR (relación co DAFO)	Forma na que é incorporado na estratexia do GDR
I. Pacto Verde Europeo		
- Apoio a iniciativas que supoñan a redución de gases de efecto invernadoiro	(3) Oportunidade Concienciar da importancia de conservar os pobos, os oficios tradicionais e as producións alimentarias de calidade	Medidas no plan de acción
- Produción e utilización de enerxía limpa	(2) Oportunidade, comunidades enerxéticas	Medidas no plan de acción
- Fomento da economía circular.	(3) oportunidade desenvolver oficios tradicionais	Medidas no plan de acción
- Impulso dun sistema alimentario xusto, saudable e respectuoso co medio ambiente (Estratexia da granxa á mesa)	(3) Fortaleza: explotacións gandeiras que poden desenvolver o seu potencial cara un sistema agroalimentario de baixa enerxía e agroecolóxico	Medidas no plan de acción

- Apoio a iniciativas para protexer a biodiversidade (Estratexia sobre biodiversidade)	(3)Oportunidade Concienciar da importancia de conservar os pobos, os oficios tradicionais e as producións alimentarias de calidade	Medidas no plan de acción
- Contribución a un entorno sen substancias tóxicas	(1)	contexto
II. Estratexia “da granxa á mesa”		
<i>II.A. Producción sostible de alimentos</i>		
- Modelos de negocio verdes: secuestro de carbono por agricultores e silvicultores ('EU carbón farming' initiative)	(3)Oportunidade Concienciar da importancia de conservar os pobos, os oficios tradicionais e as producións alimentarias de calidade	Medidas no plan de acción
- Bioeconomía circular (enerxía renovable, biodigestión, enerxía solar...)	(3)Oportunidade recuperar cultivos tradicionais	Medidas no plan de acción
- Redución do uso de pesticidas químicos	(1)	contexto
- Redución da perda de nutrientes e do uso de fertilizantes	(1)	contexto
- Redución do impacto ambiental e climático da produción animal (aditivos, impulso proteaxinosas, métodos de menores emisións...)	(1)	contexto
- Redución do uso de antimicrobianos	(1)	contexto
- Mellora do benestar animal	(1)	contexto
- Sanidade vexetal (incluído impulso de variedades tradicionais e locais)	(3)Oportunidade recuperar cultivos tradicionais	Medidas no plan de acción
- Impulso da agricultura ecolóxica	(3)Oportunidade explotacións agraecoloxicas	Medidas no plan de acción
<i>II.B. Seguridade alimentaria (en particular en situacións de crise)</i>		
<i>II.C. Cadea alimentaria sostible</i>		
- Fortalecer os circuitos curtos e sistemas alimentarios locais	(3)Fortaleza: Potencial turístico asociado á calidade dos produtos das explotacións sostibles	Medidas no plan de acción
- Reforzo das DOP e IXP	(1)	contexto
- Envasado sostible (redución de químicos, materiais renovables, reciclables....)	(1)	contexto
- Economía circular na cadea de procesado e distribución	(3)Oportunidade Concienciar da importancia de conservar os pobos, os oficios tradicionais e as producións alimentarias de calidade	Medidas no plan de acción
- Integración da sustentabilidade como elemento de estratexia corporativa	(1)	contexto
- Inducir dietas máis saudables (reducindo graxas, azucre ou sal)	(3) Oportunidade: Formación na valorización do consumo de produto local	Medidas no plan de acción
- Prácticas empresariais e de marketing responsables	(1)	contexto
<i>II.D Promoción do consumo alimentario sostible e dietas saudables</i>	(3) Oportunidade: Formación na valorización do consumo de produto local	Medidas no plan de acción
- Etiquetaxes harmonizadas de sostibilidade	(1)	contexto
- Licitación pública de alimentos sostibles	(1)	contexto
<i>II.E. Redución do desperdicio de alimentos</i>	(1)	contexto

III. Estratexia da UE sobre a Biodiversidade 2030		
- Actuacións en áreas protexidas do territorio	(3) Oportunidade: recuperación do patrimonio protexido	Medidas no plan de acción
- Contribución á recuperación de ecosistemas degradados	(3) Oportunidade: valorización dos espazos naturais	Obxectivos
- Impulso de prácticas agrarias sustentables	(3) Oportunidade: valorización dos espazos naturais	Obxectivos
- Apoio a iniciativas empresariais que contribúan á recuperación de biodiversidade	(3) Oportunidade: Empregos alternativos en actividades de turismo activo, ecoturismo e novas tecnoloxías	Medidas no plan de acción
- Fomento do abastecemento sustentable de enerxías renovables	(2) Oportunidade: Formación para o aproveitamento de recursos	Medidas no plan de acción
- Apoio á ecoloxización de áreas urbanas e periurbanas	(2) Oportunidade: Mais conciencia da importancia de conservar os pobos	Medidas no plan de acción
IV. Nova Estratexia da UE en favor dos Bosques 2030		
- Promover a bioeconomía forestal sustentable para os produtos de madeira de longa duración	(2) Oportunidade: Formación para o aproveitamento de recursos	Medidas no plan de acción
- Garantir o uso sustentable dos recursos baseados na madeira para a bioenerxía	(2) Oportunidade: Formación para o aproveitamento de recursos	Medidas no plan de acción
- Promover a bioeconomía forestal non madeireira, particularmente o ecoturismo	(3) Estratexia definida de orientar o territorio cara un desenvolvemento ecoturístico baseado no respecto ós valores naturais e das formas de vida sostíbeis	Medidas no plan de acción
- Capacitar ás persoas para unha economía forestal sustentable	(3) Oportunidade: Formación no deseño de produtos turísticos vinculados ó territorio, ás empresas e á xente	Medidas no plan de acción
V. Estratexia de turismo sostible de España 2030		
- Traballar en favor da competitividade e rentabilidade do sector, apostando pola calidade e acelerando o proceso de transformación dixital	(3) Fortaleza: Potencial turístico asociado á calidade dos produtos das explotacións sostíbeis que producen con alta calidade en espazos protexidos	Medidas no plan de acción
- Preservación dos valores naturais e culturais, partindo da base que a conservación do patrimonio cultural e natural é un obxectivo prioritario	(3) Fortaleza: Estratexia definida de orientar o territorio cara un desenvolvemento ecoturístico baseado no respecto ós valores naturais e das formas de vida sostíbeis	Medidas no plan de acción
- Beneficio social, para conseguir un reparto dos beneficios do sector, e afrontar retos como a despoboación do medio rural .	(3) Oportunidades: Axudas Leader orientadas a apoiar os pequenos negocios, o relevo xeracional e a que se manteña actividade nos pobos	Medidas no plan de acción
- Adaptación permanente, posibilitar que o sector teña capacidade de resposta fronte ó novo entorno de cambios constantes	(3) Oportunidades: empregos alternativos en dixitalización	Medidas no plan de acción

* A relevancia deses obxectivos para o territorio do GDR 3 clasifícase en 3 niveis: 1 pouco relevante, 2 relevante, 3 moi relevante. Adicionalmente, recoméndase sinalar aspectos do DAFO do territorio que gardan relación con ese obxectivo/elemento.

** Para aqueles obxectivos/elementos que o GDR considera relevantes, indicar a forma na que van ser incorporados ou se relacionan coa estratexia do GDR. Por exemplo: ese obxectivo/elemento é incorporado no diagnóstico (como parte do contexto), nos obxectivos da estratexia do GDR, a través de medidas concretas do plan de acción, ...

D.1.3 Notas breves sobre cada un dos documentos seleccionados

a. Pacto Verde

O Pacto Verde é a estratexia da UE para conseguir a neutralidade climática. Engloba un amplo abano de iniciativas políticas en ámbitos moi diversos, destinadas a encamiñar á UE nesa transición ecolóxica. En particular, poderase concretar a vinculación da estratexia do GDR3 particularmente nas seguintes medidas:

- O fomento da economía circular, mediante a recuperación de formas de produción tradicionais nas que todo tiña un uso; o mellor exemplo é o ciclo do centeo que aportaba material de construción para teitos e ademais alimento para persoas e animais.
- O impulso dun sistema alimentario xusto, saudable e respectuoso co medio ambiente. (Estratexia da granxa á mesa). As pequenas granxas do territorio teñen nesta estratexia unha gran oportunidade para que os alimentos de calidade producidos en espazos protexidos, en condicións de coidado do medioambiente e en condicións axeitadas para os animais, se diferencien e se valoren.
- O apoio a iniciativas para protexer a biodiversidade (Estratexia sobre biodiversidade). O mantemento das formas de produción tradicionais son as que garanten un medio rico en biodiversidade, recuperando ecosistemas de gran valor. Moitos dos valores que se protexen están presentes grazas ós manexos tradicionais da agricultura e da gandería, a supervivencia destes manexos está completamente ligada á supervivencia da biodiversidade.
- O apoio a iniciativas que supoñan a redución de gases de efecto invernadoiro. Todos os métodos de manexo sostible e os sistemas alimentarios de baixa enerxía están directamente ligados ca redución de contaminantes.
- A produción e utilización de enerxía limpa, a posibilidade de desenvolver comunidades enerxéticas locais é un tema a desenvolver na nova estratexia.
- A contribución a un entorno sen substancias tóxicas, mediante o fomento de formas de produción agroecolóxicas.

b. Estratexia da granxa á mesa

Como un elemento central do Pacto Verde, en maio de 2020 a Comisión Europea presentou esta estratexia destinada a conseguir un sistema alimentario xusto, saudable e respectuoso co medio ambiente. Pretende transformar a forma de producir e de consumir alimentos na UE para: reducir a pegada medioambiental dos sistemas alimentarios; reforzar a súa resiliencia fronte ás crises; seguir garantindo a dispoñibilidade de alimentos saudables e asequibles, tamén para as xeracións futuras. As estratexias dos GDRs deberían prestar atención a estes obxectivos. Máis en concreto, podería abordarse a vinculación desas estratexias con:

- O fomento de prácticas que contribúan ao secuestro de carbono, mediante o apoio ás explotacións que teñan ganderías extensivas e sustentables, apoiandolles rendas complementarias procedentes do ecoturismo.

- O apoio á economía circular e á produción de enerxías renovables, favorecendo a recuperación de cultivos e oficios que eran exemplos de economía circular como o centeo e os teitadores, muiñeiros e panadeiros que pechaban un ciclo deixando u territorio rico en biodiversidade.
- O impulso de prácticas que reduzan a utilización de pesticidas químicos e o exceso de fertilización, mediante o apoio ás prácticas agrosilvopastoria.
- O apoio á produción de sementes de calidade, adaptadas ás condicións locais, fomentando a recuperación de variedades tradicionais ben adaptadas, como a colaboración co proxecto froiteiras de noso promovido polo SLG.
- O fomento da agricultura ecolóxica, como parte esencial do desenvolvemento de producións de calidade en espazos protexidos.
- O impulso de iniciativas de cooperación que reforcen a posición dos agricultores na cadea alimentaria, desenvolvendo os traballos iniciados de comercialización conxunta e consolidación de produtos turísticos que integran os produtores primarios e o territorio co sector turístico.
- O estímulo de prácticas sustentables na transformación de alimentos, no comercio maiorista e minorista, na hostalaría e nos servizos de comidas, o produto turístico que se ten posto en marcha no territorio de Cociña de Ancares Terras de Buron é un paso importante nesta liña de por en valor as producións locais de alimentos para integrar na hostelería e restauración. Incluso se deu xa o paso de activar que as producións de autoconsumo se legalicen para chegar ó mercado.
- O impulso de cadeas de comercialización cortas, mediante un clube de produto que recoñeza a todos aqueles negocios que empreguen o produto local.

c. Estratexia sobre biodiversidade 2030

A Estratexia sobre a biodiversidade, presentada tamén pola Comisión Europea en maio de 2020, é outro dos elementos centrais do Pacto Verde. Trata de protexer a natureza e contribuír á recuperación dos ecosistemas, particularmente da biodiversidade. Con isto búscase reforzar a resiliencia da sociedade fronte a ameazas como o cambio climático, os incendios forestais, a inseguridade alimentaria ou os brotes de novas enfermidades. En particular, nas estratexias dos GDRs pódese abordar a coherencia cos seguintes aspectos:

- As actuacións en áreas protexidas do territorio favorecendo prácticas de ecoturismo, para por en valor esas áreas tanto fóra coma dentro do territorio..
- A contribución á recuperación de ecosistemas degradados, intervindo na rehabilitación de pobos, recuperación de patrimonio etnográfico e natural e apostando por ser un destino de ecoturismo.
- O impulso de prácticas agrarias sustentables con proxectos de apoio a marcas que poñan en valor o produto de espazos protexidos.
- O apoio a iniciativas empresariais que contribúan á recuperación de biodiversidade, estimulando complementos de rendas para as explotacións e pequenos negocios que se basean en facer rendible o valor dos espazos protexidos..
- O fomento do abastecemento sustentable de enerxías renovables, dando a coñecer fórmulas como as comunidades enerxéticas locais.
- O apoio á ecoloxización de áreas urbanas e periurbanas, con intervencións de mellora da calidade de vida nos espazos dos pobos e das vilas, recuperando os valores naturais.

d. Nova estratexia en favor dos bosques 2030

Esta estratexia, presentada pola Comisión Europea en xullo de 2021, está baseada no Pacto Verde e na Estratexia da UE sobre biodiversidade. Inclúe medidas para reforzar a protección e restauración dos bosques, así como para mellorar a xestión forestal sustentable, de cara a garantir uns ecosistemas forestais resilientes e multifuncionais. Neste sentido, a estratexias do GDR3 contempla a súa contribución nas seguintes liñas:

- Promover a bioeconomía forestal sustentable para os produtos de madeira de longa duración, con accións como apoiar a restauración de bosques de especies autóctonas e financiar proxectos relacionados co mel e as castañas.
- A garantir o uso sustentable dos recursos baseados na madeira para a bioenerxía, incentivando o coñecemento de oportunidades de desenvolver proxectos por parte das comunidades locais.
- A promover a bioeconomía forestal non madeireira, particularmente o ecoturismo, este é unha orientación fundamental da estratexia turística dun territorio que conta coa meirande rede de espazos protexidos de Galicia.
- A capacitar ás persoas para unha economía forestal sustentable, facendo unha forte incidencia en formar a xente para que sexa capaz de aproveitar o carácter de destino de ecoturismo.

D.2. Plan Estratéxico da PAC 2023-2027 e a súa aplicación en Galicia

D.2.1 Aclaración inicial sobre os documentos relevantes a nivel español

Considérase que o principal marco a analizar a nivel español é o Plan Estratégico de la PAC de España 2023-2027 (PEPAC), no que se insire a intervención Leader. O motivo é que este define todas as medidas de desenvolvemento rural (cofinanciadas polo FEADER) que se van aplicar no período, a nivel estatal e en cada unha das Comunidades Autónomas, ademais de recoller o deseño das diferentes axudas directas do primeiro pilar da PAC e dos programas ou intervencións sectoriais. Polo tanto, o PEPAC establece o contexto operativo no que van actuar os GDRs galegos nos próximos anos.

Existen ademais moitos outros plans, programas e estratexias a nivel estatal que poden ser relevantes para a estratexia deste GDR3. Algúns deles concibidos como documentos de planificación estratéxica, mentres que outros constitúen plans de actuación dotados dun financiamento específico. Sen ánimo de facer unha lista exhaustiva, teranse como referencia os documentos de planificación estratéxica seguintes:

- Plan de Medidas ante el Reto Demográfico
- Estrategia Española de Cambio Climático y Energía Limpia
- Estrategia Española de Descarbonización a Largo Plazo
- Estrategia Española de Economía Circular 2030
- Estrategia Nacional de Infraestructura Verde y de la Conectividad y Restauración Ecológicas.

E, no referido ás oportunidades de financiamento público de accións concretas, cabe citar os programas operativos dos Fondos Estructurais (FEDER, FSE) e as actuacións financiadas cos fondos Next Generation EU (a través do Plan de Recuperación, Transformación y Resiliencia).

D.2.2 Orientacións e indicacións prácticas en relación co Plan Estratéxico da PAC

a. Necesidades identificadas no PEPAC ás que contribúe a estratexia do GDR

Táboa 57. Necesidades identificadas no PE PAC ás que contribue a estratexia de GDRs

Táboa D2. Necesidades identificadas no PE PAC de Galicia máis relevantes para o territorio e ás que pretende dar resposta a estratexia do GDR

Necesidades identificadas no PE PAC de Galicia		Relevante no territorio do GDR (marcar cunha X as que proceda)	Abordada na estratexia do GDR (marcar cunha X as que proceda)
Obxectivos específicos (OE) e obxectivo transversal (OT) da PAC 2023-2027	(sombreadas en gris as necesidades específicas de Galicia non incorporadas no documento oficial do PE PAC de España)		
OE1	Necesidade de apoio á renda da agricultura española para achegar a súa rendibilidade á doutros sectores económicos e así mellorar a súa viabilidade	X	X
OE1	Necesidade de ter en conta as diferenzas existentes entre as dimensións económicas das distintas explotacións no deseño das axudas á renda	X	X
OE1	Necesidade de ter en conta, no deseño das axudas á renda, as diferenzas existentes entre as distintas orientacións (ratio de emprego/ha) dos diferentes territorios		
OE1	Necesidade de ter en conta o papel das axudas na redución do risco ao que se enfrontan as explotacións		
OE1	Necesidade de diminuír a exposición ao risco das explotacións, en especial ante os efectos adversos derivados do aumento dos eventos meteorolóxicos extremos a causa do cambio climático, adaptando o sistema español de seguros agrarios combinados a dito fenómeno		
OE1	Avanzar cara a un maior equilibrio social e territorial na distribución das axudas directas, priorizando as explotacións agrarias profesionais de mediana e pequena dimensión		
OE1	Incrementar o volume da superficie agraria que se beneficia en Galicia das axudas directas da PAC, co fin de atenuar os desequilibrios rexionais que se rexistran actualmente en España neste aspecto	X	X
OE2	Incrementar a competitividade e sostibilidade a longo prazo das explotacións agrarias con especial atención a aquelas explotacións nas que esta competitividade se atopa máis comprometida, mediante o fomento e o apoio de investimentos individuais e colectivos e ferramentas que permitan optimizar os custes de produción	X	X
OE2	Mellorar a produtividade das explotacións agrarias e a súa sustentabilidade, favorecendo a súa transición a modelos produtivos máis sostibles	X	X
OE2	Favorecer a incorporación á actividade agraria, en particular de mozos e mulleres	X	X
OE2	Favorecer a profesionalización integral de todas as actividades económicas, buscando minimizar os efectos negativos que sobre o mercado e/ou a cadea de valor poidan exercer os produtores non profesionais	X	X

OE2	Fomentar o emprego dos recursos propios dispoñibles (tanto recursos pastables como cultivos forraxeiros) para a cabana gandeira nacional diminuindo así a dependencia exterior de materias primas destinadas á alimentación animal	X	X
OE2	Fomentar e atender as demandas dos consumidores cara produtos máis sostibles, favorecer a valorización do modelo de produción europeo, diversificar os mercados de orixe e destino e os produtos tanto en importación como en exportación	X	X
OE2	Facilitar aos produtores ferramentas áxiles para anticiparse e paliar os efectos da volatilidade dos mercados, así como das incertidumes xeradas por acordos comerciais ou polas decisións políticas, aumentando a transparencia do mercado		
OE2	Fomentar a investigación, o desenvolvemento, a innovación, a dixitalización e a transferencia de coñecemento acompañados do necesario asesoramento integral nas explotacións agrarias para incrementar a súa competitividade e sostibilidade	X	X
OE2	Apoiar os sectores ou modelos de produción de baixa produtividade, con dificultades manifestas e cuxa desaparición tería malas consecuencias económicas, medioambientais ou sociais, poñendo en risco o tecido socioeconómico do medio rural e o resto das externalidades inherentes aos mesmos	X	X
OE2	Impulsar a mobilidade da terra e a posta en produción de superficies abandonadas, co fin de ampliar a base territorial das explotacións agrarias e favorecer a súa sostibilidade económica e ambiental	X	X
OE2	Mitigar a desvantaxe no acceso aos sistemas de pagos directos por parte de mozos e novos activos con explotacións de tamaño físico reducido en contornas de difícil acceso á terra		
OE2	Mellorar a xestión e aproveitamento sostible dos pastos permanentes, especialmente os de carácter arbustivo e leñoso, e dos sistemas agroforestais, maximizando a provisión de servizos ecosistémicos, reducindo o risco de incendios e facilitando a extensificación da actividade gandeira	X	X
OE3	Agrupación do sector produtor para gañar dimensión económica facilitando o poder de negociación co resto de elos da cadea e impulsar unha maior participación dos agricultores na xeración de valor das súas producións	X	X
OE3	Fomento das producións de calidade diferenciada e ecolóxicas	X	X
OE3	Fomento dos contratos por escrito entre os diferentes operadores da cadea como un desenvolvemento da Lei 12/2013		
OE3	Eliminación das prácticas abusivas ou que producen ineficiencias na xeración de valor na cadea a través da transposición da Directiva de Prácticas Comerciais Desleais		
OE3	Desenvolvemento de canles de venda alternativos	X	X
OE3	Transparencia e interlocución entre os diferentes elos da cadea		
OE3	Apoio, dentro da cadea de valor, de medidas de adaptación e mitigación para a loita contra o cambio climático en liña co Pacto Verde Europeo (Decembro 2019) e coa Declaración de Emerxencia Climática e Medioambiental do Goberno de España	X	X
OE3	Impulsar o desenvolvemento da industria agroalimentaria, priorizando aqueles proxectos orientados a produtos diferenciados e/o con maior valor engadido	X	X

OE3	Apoio á participación dos agricultores e as súas cooperativas na transformación e comercialización dos produtos agrarios	X	X
OE4	Minimizar as emisións de Gases de Efecto Invernadoiro (GEI), contribuíndo de maneira efectiva ao cumprimento dos obxectivos nacionais do PNIEC		
OE4	Aumentar a capacidade de sumidoiro de carbono do solo, cultivos leñosos e sistemas forestais, entre outros		
OE4	Reducir a vulnerabilidade dos sistemas agrícolas, gandeiros e/ou forestais aos impactos do cambio climático e aos eventos extremos fomentando a súa adaptación		
OE4	Promover a diversificación da produción e a inclusión de cultivos e razas con maior potencial de adaptación ao cambio climático pola súa menor vulnerabilidade nos escenarios futuros de cambio climático	X	X
OE4	Aumentar o uso de enerxía procedente de fontes renovables, incluíndo a valorización de residuos e materiais de orixe agrícola, gandeira e forestal, de conformidade co establecido na Lei 22/2011	X	X
OE4	Diminuír o consumo de enerxía, promover o aforro e a mellora da eficiencia enerxética	X	X
OE4	Xerar e transferir coñecemento (I+D+i) para a implantación de sistemas agrícolas/gandeiros e/ou forestais innovadores desde a dobre perspectiva de mitigación e adaptación	X	X
OE4	Promover prácticas agrícolas que contribúan á redución e optimización do uso de insumos tales como fitosanitarios, fertilizantes, auga, enerxía, etc.	X	X
OE4	Xerar (a través de experiencias innovadoras) e mellorar o coñecemento (a través do asesoramento e a formación) en prácticas relacionadas coa atenuación do cambio climático e a paliación dos seus efectos para a súa transferencia aos agricultores/ gandeiros/ silvicultores e así impulsar o cambio cara a unha agricultura/ gandería/ silvicultura descarbonizada, resiliente e adaptada ao cambio climático, e que diversifica os ingresos e minimiza os riscos e xera emprego verde	X	X
OE4	Minimizar os riscos debidos a eventos meteorolóxicos extremos, ademais de potenciar os sistemas de seguros agrarios en relación coas adversidades do sector polos efectos do cambio climático		
OE4	Cuantificar, valorizar e monitorizar a capacidade de sumidoiro de CO ₂ dos sistemas agrarios e forestais, especialmente de bosques e pastos permanentes	X	X
OE4	Frear e reverter a tendencia de intensificación da SAU, en especial nas zonas de maior concentración gandeira	X	X
OE5	Contribuír a alcanzar e manter as masas de auga afectadas pola actividade agraria en bo estado tanto a nivel cuantitativo como cualitativo mediante unha xestión eficiente do recurso auga, nos prazos marcados no novo período de programación da PAC, establecendo un marco integrado de intervencións acorde coa planificación hidrolóxica que permita contrarrestar máis eficazmente as presións cuantitativas e cualitativas significativas derivadas da actividade agraria		
OE5	Mellorar a calidade da auga, reducindo a contaminación procedente de fontes agrarias		
OE5	Conservación e xestión de terreos forestais, incluíndo o aproveitamento gandeiro	X	X

OE5	Reducir a erosión e desertificación nas zonas agrícolas e forestais, así como os demais fenómenos de degradación dos solos agrícolas		
OE5	Mellorar a textura, a estrutura e a fertilidade do solo		
OE5	Protexer o solo agrícola de maior capacidade produtiva do selado o de determinados usos concretos		
OE5	Reducir as emisións de NH3		
OE5	Reducir as emisións de material particulado PM2.5		
OE5	Prever a emisión de material particulado PM2.5 proveniente dos incendios forestais		
OE6	Manter, recuperar e/ou mellorar a biodiversidade agrícola, gandeira e forestal, así como asegurar o uso sostible destes recursos xenéticos	X	X
OE6	Reverter a tendencia demográfica de declive que amosan as poboacións de aves esteparias e outras especies representativas de medios agrarios, como indicadores da saúde deses ecosistemas		
OE6	Manter e recuperar a biodiversidade natural, con particular atención ás especies protexidas e aos hábitats naturais ou seminaturais, terrestres ou acuáticos, especialmente na Rede Natura 2000, que estean relacionados con – ou afectados por - explotacións agrícolas, gandeiras ou forestais	X	X
OE6	Potenciar a asignación de fondos europeos en zonas Rede Natura 2000, para así contribuír adecuadamente á su financiación, no ámbito da PAC, incluíndo as actuacións do Marco de Acción Prioritaria que encaixen cos obxectivos e mecanismos de intervención da futura PAC	X	X
OE6	Conservar e mellorar a biodiversidade característica dos SAVN e a continuidade das prácticas agro-silvo-pastorais tradicionais que contribuíron a sostela polos beneficios e servizos ecosistémicos que proporcionan	X	X
OE6	Manter e mellorar a heteroxeneidade das paisaxes agrícolas e os elementos de conectividade entre hábitats e espazos protexidos	X	X
OE6	Impulsar accións que minimicen os efectos negativos dos produtos fitosanitarios sobre as poboacións de polinizadores, outros artrópodos ou sobre a biodiversidade en xeral		
OE6	Evitar o abandono de plásticos no medio a través da redución do seu uso, a boa xestión dos seus residuos ou a substitución por outros produtos		
OE6	Compatibilizar a presenza de grandes carnívoros que xeran interaccións con impactos negativos cos aproveitamentos agrícolas e gandeiros, de modo que diminúan os conflitos e mellorar a capacidade de coexistencia		
OE6	Fomentar sistemas de produción agrícolas, gandeiros e forestais sostibles, como é o caso, entre outros, da produción agraria ecolóxica	X	X
OE6	Transferencia e mellora do coñecemento das prácticas agrarias, gandeiras e forestais en materia de protección e mellora da biodiversidade a través da formación, a sensibilización e o asesoramento	X	X
OE6	Mellorar o estado de conservación das poboacións de polinizadores e mitigación dos diferentes impactos que sofren	X	X
OE7	Promover o relevo xeracional	X	X
OE7	Facilitar o acceso á terra	X	X
OE7	Facilitar o acceso ao crédito e mellorar a fiscalidade		
OE7	Mellorar a cualificación profesional		

OE7	Mellorar as condicións para a incorporación e permanencia na actividade agraria das mulleres rurais	X	X
OE8	Capitalizar e incrementar o atractivo que o medio rural supón para certos sectores da sociedade con vistas a favorecer tanto a permanencia como o asentamento de nova poboación no medio rural, en especial mozos e mulleres	X	X
OE8	Promover a visibilidade e o empoderamento da muller rural	X	X
OE8	Potenciar a función dos sistemas agroalimentario e forestal sostibles como elementos diversificadores da estrutura económica nas áreas rurais	X	X
OE8	Potenciar o emprendemento e atraer e reter o talento innovador nas zonas rurais	X	X
OE8	Mellora da dotación de infraestruturas e servizos nas áreas rurais, como elemento fundamental para frear a perda de poboación e mellorar a competitividade e a xeración de emprego e renda	X	X
OE8	Asegurar e fomentar a implementación dun desenvolvemento endógeno e a xeración de valor engadido asociada á metodoloxía participativa	X	X
OE8	Mellorar a situación dos colectivos en risco de exclusión social do medio rural con especial fincapé en mozos, mulleres e poboación inmigrante mediante o despregue e reforzo de novas tecnoloxías de calidade, así como integrar as súas necesidades nos sistemas de asesoramento e formación no medio rural	X	X
OE8	Aproveitar o potencial existente para o desenvolvemento de modelos de negocio relacionados coa bioeconomía circular que permitan xerar emprego e riqueza no medio rural, así como facilitar o aumento de investimentos en bioeconomía para contribuír á xeración de volume de negocio	X	X
OE8	Mellorar a formación, divulgación e a transferencia de coñecemento no ámbito da bioeconomía entre todos os axentes implicados e desenvolver accións innovadoras para afrontar os desafíos do sector	X	X
OE8	Fomentar a xestión forestal sostible, mediante a potenciación das figuras asociativas existentes, a consolidación da propiedade, a planificación e a súa execución; mediante o incremento dunha oferta de produtos forestais adecuada ás demandas actuais e potenciais e diferenciada a través da innovación, dixitalización e desenvolvemento de modelos de negocio na xestión, aproveitamento e transformación de maneira integrada no sector forestal a través da súa vertebración	X	X
OE8	Impulsar o investimento e desenvolvemento de actividades de silvicultura preventiva, así como a restauración de danos sobre masas forestais, a mellora das infraestruturas forestais básicas, a recuperación do trazado das vías pecuarias, así como o pastoreo de sistemas extensivos e silvopastorís	X	X
OE8	Impulsar a xestión integrada e valorización de residuos e augas residuais desde a perspectiva da economía circular, en especial no sector gandeiro, a través da reutilización a nivel de explotación e/ou do cascading a nivel local		
OE8	Estimular o aproveitamento sostible e multifuncional das superficies de Montes Veciñais en Man Común, impulsando unha mellor gobernanza por parte das comunidades locais e a ordenación dos seus recursos naturais	X	X
OE9	Mellorar o coñecemento por parte do consumidor do sector produtor e o modelo produtivo comunitario e valorizar os produtos e os sistemas de produción comunitarios	X	X

OE9	Modificar os hábitos de consumo en favor da sostibilidade e aliñalos coas recomendacións nutricionais		
OE9	Mellorar a información sobre alimentación que recibe o consumidor e os seus coñecementos con relación á alimentación	X	X
OE9	Reducir o desperdicio alimentario desde o sector produtor até o consumidor		
OE9	Profundar nos esforzos para minimizar o fraude alimentario	X	X
OE9	Adeguar a oferta á demanda crecente dos consumidores con relación á sostibilidade da alimentación mediante, entre outros, os produtos ecolóxicos e os alimentos de proximidade	X	X
OE9	Desenvolver medidas de apoio á mellora do benestar animal e outras medidas encamiñadas ás producións máis sostibles demandadas polo consumidor		
OE9	Reducir o consumo de medicamentos antimicrobianos na produción animal co obxecto de evitar a aparición de resistencias a antimicrobianos		
OE9	Mellorar a calidade alimentaria, especialmente nos comedores de institucións públicas	X	X
OE9	Facilitar unha alimentación máis sa e equilibrada á poboación en situación de pobreza e exclusión social	X	X
OE9	Promover a Dieta Atlántica	X	X
OT	POTENCIAR A FORMACIÓN AGRARIA E O INTERCAMBIO DE COÑECEMENTO NO SECTOR PRODUTOR	X	X
OT	IMPULSAR O ASESORAMENTO E A FORMACIÓN DE ASESORES E A SÚA INTERACCIÓN		
OT	REFORZAR O ECOSISTEMA DE INNOVACIÓN E SEGUIMIENTO DAS INNOVACIÓNS DESENVOLVIDAS	X	X
OT	DESENVOLVER ACTUACIÓNS LIGADAS ÁS NECESIDADES DO SECTOR EN MATERIA DE DIXITALIZACIÓN FACILITANDO A INCORPORACIÓN DE NOVAS TECNOLOXÍAS	X	X
OT	FOMENTAR O INTERCAMBIO DE COÑECEMENTO E EXPERIENCIAS ENTRE DISTINTOS ACTORES DOS SISTEMAS DE COÑECEMENTO E INNOVACION AGRARIOS (AKIS)	X	X
OT	REFORZAR E ADAPTAR AS ESTRUTURAS DE GOBERNANZA NOS SISTEMAS DE COÑECEMENTO E INNOVACION AGRARIOS (AKIS)	X	X
OT	Consolidar unha masa crítica de servizos de asesoramento agroforestal (organizacións e axentes), con carácter neutral e independente, a través da colaboración público-privada		
OT	Incrementar o esforzo investidor en I+D+i agroforestal maximizando as sinerxías entre os programas sectoriais a nivel autonómico e destes cos nacionais e europeos		
OT	Impulsar un ecosistema integrador para unha transformación dixital inclusiva, con especial atención ás pequenas explotacións, sectores, colectivos e zonas agrarias e rurais marxinais	X	X

b. Sinerxías e complementariedades coas outras medidas de desenvolvemento rural que vai xestionar a Xunta de Galicia

Táboa 58. Sinerxias con outras medidas de desenvolvemento rural da Xunta de Galicia

Medidas de desenvolvemento rural programadas en Galicia (Intervencións)	Marcar aquelas relevantes para o GDR	Elementos do DAFO do territorio cos que se relaciona esa medida [3]	Rol do GDR na medida (divulgador, beneficiario potencial, colaboración na implementación...) [3]	Posibles tipos de proxectos promovidos ou financiados polo GDR, relacionados coa medida [3]	Outras accións do GDR sinérxicas coa medida [3]
COMPROMISOS MEDIOAMBIENTALES, CLIMÁTICOS Y DEMÁS COMPROMISOS DE GESTIÓN					
<i>Intervención 6501.2 - Compromisos agroambientales en superficies agrarias: Compromisos de cultivos sostenibles</i>	x	economía circular, ecoturismo	colaborador	recuperación cereais	apoio a mobilidade de terras
<i>Intervención 6501.3 - Compromisos agroambientales en superficies agrarias: Compromisos de fomento y gestión sostenible de pastos</i>	x	economía circular, ecoturismo	colaborador		apoio a mobilidade de terras
<i>Intervención 6501.4 - Compromisos agroambientales en superficies agrarias: Apicultura para la biodiversidad</i>	x	economía circular, ecoturismo	colaborador		
<i>Intervención 6502.1 - Compromisos forestales</i>	-				
<i>Intervención 6502.2 - Compromisos de mantenimiento de forestaciones y sistemas agroforestales</i>	x	economía circular, ecoturismo	colaborador	ecoturismo en bosques	apoio á xestión dos montes
<i>Intervención 6503 - Compromisos de gestión agroambientales en agricultura ecológica</i>	-				
<i>Intervención 6505.1 - Compromisos de conservación de recursos genéticos SIGC</i>	-				
<i>Intervención 6505.2 - Compromisos de conservación de recursos genéticos No SIGC</i>	-				
ZONAS CON LIMITACIONES NATURALES U OTRAS LIMITACIONES ESPECÍFICAS					
<i>Intervención 6613 - Ayudas a zonas con limitaciones naturales u otras limitaciones específicas</i>	x	economía circular, ecoturismo	colaborador	recuperación cereais	prox. Piloto
INVERSIONES					

<i>Intervención 6841.1 - Ayudas a inversiones productivas en explotaciones agrarias vinculadas a contribuir a la mitigación-adaptación al cambio climático y uso eficiente de los recursos naturales y el bienestar animal</i>	-				
<i>Intervención 6841.2 - Ayudas a inversiones en modernización y/o mejora de explotaciones agrarias</i>	-				
<i>Intervención 6842.1 - Ayudas a inversiones con objetivos ambientales en transformación, comercialización y/o desarrollo de productos agrarios</i>	x	economía circular, alimentos de calidad ecoturismo	colaborador		
<i>Intervención 6842.2 - Ayudas a inversiones en transformación, comercialización y/o desarrollo de productos agroalimentarios</i>	x	alimentos de calidad, ecoturismo	colaborador		
<i>Intervención 6843.2 - Ayudas a inversiones en infraestructuras agrarias para fomento de la competitividad (incluidas aldeas modelo y polígonos agroforestales)</i>	x	mellora da competitividade	colaborador		apoio a mobilidade de terras
<i>Intervención 6844 - Ayudas a inversiones no productivas en explotaciones agrarias vinculadas a la mitigación-adaptación al cambio climático, uso eficiente de los recursos naturales, biodiversidad y bienestar animal</i>	-				
<i>Intervención 6864 - Ayudas a inversiones para la diversificación agraria</i>	x	economía circular, alimentos de calidad ecoturismo	colaborador		
<i>Intervención 6871 - Inversiones no productivas en servicios básicos en el medio natural</i>	x	calidade de vida	colaborador		
<i>Intervención 6872 - Inversiones no productivas en servicios básicos en zonas rurales</i>	x	calidade de vida	colaborador		
<i>Intervención 6881.1 - Inversiones forestales no productivas en repoblación y sistemas agroforestales</i>	-				
<i>Intervención 6881.2 - Inversiones forestales no productivas en prevención de daños forestales</i>	-				
<i>Intervención 6881.3 - Inversiones forestales no productivas en restauración de daños forestales</i>	-				

Intervención 6881.4 - Actuaciones silvícolas con objetivo ambiental	-				
Intervención 6883 - Inversiones forestales productivas	-				
ESTABLECIMIENTO DE JÓVENES AGRICULTORES Y PUESTA EN MARCHA DE NUEVAS EMPRESAS RURALES					
Intervención 6961.1 - Establecimiento de personas jóvenes agricultores	-				
Intervención 6961.2 - Estableciendo de nuevos agricultores	-				
COOPERACIÓN	x	desenvolvimiento local	beneficiario	todos	
Intervención 7119 - LEADER	x	desenvolvimiento local	beneficiario	todos	
Intervención 7131 - Cooperación para promover la participación en los regímenes de calidad de los productos agrícolas y alimenticios	x	desenvolvimiento local	beneficiario	todos	dinamizacion
Intervención 7132 - Cooperación para la promoción de los productos agrícolas y alimenticios en regímenes de calidad	x	desenvolvimiento local	beneficiario	todos	dinamizacion
Intervención 7161 - Cooperación de grupos operativos de la Asociación Europea para la Innovación en materia de productividad y sostenibilidad agrícola (AEI-Agri)	x	innovacion	beneficiario	todos	dinamizacion
Intervención 7162 - Grupos de cooperación para la innovación no relacionados con la AEI-Agri	x	innovacion	beneficiario	todos	cooperacion
Intervención 7191 - Proyecto de cooperación para promover las organizaciones o grupos de productores	x	innovacion	beneficiario	todos	cooperacion
INTERCAMBIO DE CONOCIMIENTOS E INFORMACIÓN "AKIS"					
Intervención 7201 - Transferencia de conocimientos y actividades de formación e información	x	innovacion	beneficiario	todos	formacion
Intervención 7202 - Servicios de asesoramiento	x	formación	beneficiario	todos	formacion

- c. Interese potencial das intervencións de desenvolvemento rural supra-autonómicas (xestionadas polo MAPA)

Táboa 59. Sinerxias das intervencións supra-autonómicas ca estratexia do GDR3

Táboa D4. Sinerxías e complementariedade da estratexia do GDR coas intervencións de desenvolvemento rural supra-autonómicas no marco do PE PAC de España 2023-2027

Medidas de desenvolvemento rural supra-autonómicas	Marcar aquelas relevantes para o GDR	Elementos do DAFO do territorio cos que se relaciona esa medida [1]	Rol do GDR na medida (divulgador, beneficiario potencial, colaboración na implementación...) [1]	Posibles tipos de proxectos promovidos ou financiados polo GDR, relacionados coa medida [1]	Outras accións do GDR sinérxicas coa medida [1]
6842.1 - Ayudas a inversiones con objetivos ambientales en transformación, comercialización y desarrollo de productos agrarios	X	estrategia de alimentos de proximidad	divulgador	todos	animc. Terrt.
6842.2 - Ayudas a inversiones en transformación, comercialización y/ o desarrollo de productos agroalimentarios	X	estrategia de alimentos de proximidad	divulgador	todos	animc. Terrt.
6843.1 - Ayudas a inversiones en infraestructuras de regadíos con objetivos ambientales	-				
7161 - Cooperación de grupos operativos de la Asociación Europea para la Innovación en materia de productividad y sostenibilidad agrícolas (EIP-Agri)	X	estrategia de innovación	posible beneficiario	todos	animc. Terrt.
7201 - Transferencia de conocimientos y actividades de formación e información	X	estrategia de formación	posible beneficiario	todos	animc. Terrt.
7202 - Servicios de asesoramiento	X	estrategia de asesoramiento	posible beneficiario	todos	animc. Terrt.

[1] Cubrir estas columnas só para as intervencións identificadas como relevantes para o GDR.

No territorio do GDR3 ten unha importancia elevada o sector agrogandeiro, por iso se analizan as posibles colaboracións cas axudas directas do primeiro pilar da PAC 2023-2027 aprobada para España, en particular dos novos eco-reximes. De consideralo oportuno, o GDR pode incorporar na análise de alineamento .

Particularmente interesantes para este territorio son as que se analizan de seguido:

Os ecorrexímenes son protagonistas da nova PAC e, constitúen un instrumento que outorga á actividade agraria un dobre valor, o da produción de alimentos e o da contribución ao medioambiente. Isto está completamente aliñado coa estratexia de territorio de orientarse cara un destino de ecoturismo nos que a sustentabilidade ambiental ten un papel determinante.

Dos nove ecorrexímenes destaca o aliñamento particularmente coa Agricultura de carbono e agroecoloxía, cas prácticas de Pastoreo extensivo, sega e biodiversidade nas superficies de pastos húmidos. Este ecorrexime pode ter complemento co apoio á diversificación das explotacións cara o agroturismo e o ecoturismo.

Outro ecorrexime de máximo interese é o de Agricultura de carbono: cubertas vexetais en cultivos leñosos en terreos de elevada pendente. Na liña do anterior podese complementar apoiando a diversificación e introducción de especies no monte, que controlen o risco de incendio.

As accións que favorecen a biodiversidade asociada a espazos agrarios, conservan a paisaxe e a calidade dos recursos naturais, auga e solo, algo que lle vaia a dar o destino impulso para posicionarse como destino de ecoturismo.

d. Outros elementos adicionais

D.3. Estratexias sectoriais e iniciativas da Xunta de Galicia relacionadas co medio rural

D.3.1 Documentos de maior relevancia a considerar

Táboa 60. Aliñamento da estratexia do GDR3 con iniciativas e plans da Consellería do Medio Rural

Táboa D5. Aliñamento da estratexia do GDR coas estratexias, iniciativas e plans da Consellería do Medio Rural

Estratexia, iniciativa ou plan -Obxectivo ou actuación relevante	Marcar (cunha X) os que se consideran relevantes para o GDR	Relación co DAFO do territorio [1] [2]	Rol do GDR nese obxectivo ou actuación (divulgador, colaboración na implementación, financiación de proxectos, ...) [1]	Posibles tipos de proxectos promovidos ou financiados polo GDR, para contribuír ao obxectivo ou actuación [1]	Outras accións do GDR sinérxicas [1]
Lei de recuperación da terra agraria de Galicia (*)					
- Promover a recuperación produtiva das terras agroforestais de Galicia, desenvolvendo para iso mecanismos de posta en valor baseados nos arrendamentos, nas cesións, nas permutas ou nas transmisións da titularidade das terras por calquera medio válido en dereito, así como na xestión conxunta das terras.	X	oportunidade	colaboracion	produtivos, non produtivos e de animacion	asesoramento e formacion

- Previr e loitar contra o abandono das terras agroforestais, establecendo medidas de recuperación, agrupación, redimensionamento, mellora estrutural e de infraestruturas que faciliten a súa mobilización e prestando atención especial ao fomento de iniciativas de xestión e aproveitamento conxunto das terras recuperadas.	X	oportunidade	colaboracion	produtivos, non produtivos e de animacion	asesoramento e formacion
- Facilitar a posta en contacto entre as persoas emprendedoras de proxectos agroforestais e as persoas titulares de terras.	X	oportunidade	colaboracion	produtivos, non produtivos e de animacion	asesoramento e formacion
- Favorecer o mantemento da poboación vinculada á actividade agroforestal, promovendo e recoñecendo o papel da muller en condicións de igualdade e a remuda xeracional.	X	oportunidade	colaboracion	produtivos, non produtivos e de animacion	asesoramento e formacion
- Afianzar a actividade agroforestal fomentando o seu desenvolvemento, así como o doutras actividades complementarias que sexan compatibles co respecto dos valores naturais, a conservación do patrimonio cultural de interese agrario e a integridade da contorna.	X	fortaleza e oportunidade	colaboracion	produtivos, non produtivos e de animacion	asesoramento e formacion
- Incentivar as producións agroforestais sustentables e, en especial, a produción ecolóxica, os sistemas gandeiros de carácter extensivo e a xestión forestal sustentable.	X	oportunidade	colaboracion	produtivos, non produtivos e de animacion	asesoramento e formacion
- Impulsar instrumentos innovadores en materia de acceso á terra que favorezan a incorporación de persoas mozas á actividade agraria.	X	oportunidade	colaboracion	produtivos, non produtivos e de animacion	asesoramento e formacion
Estratexia de dinamización do sector cárnico en Galicia					
- Avanzar cara a unha produción sustentable, respectuosa co medio ambiente, que aposte polo benestar animal e que xere riqueza e oportunidades nos espazos rurais.	X	fortaleza e oportunidade	colaboracion	produtivos, non produtivos e de animacion	asesoramento e formacion
- Impulso dos sistemas de explotación ligados á protección do medio ambiente (producións extensivas e semiextensivas).	X	oportunidade	colaboracion	produtivos, non produtivos e de animacion	asesoramento e formacion
- Mellora do nivel de transformación da industria cárnica e da xeración de valor engadido en todos os elos da cadea.	X	fortaleza e oportunidade	colaboracion	produtivos, non produtivos e de animacion	asesoramento e formacion
- Aumentar o peso das marcas de calidade.	X	fortaleza e oportunidade	colaboracion	produtivos, non produtivos e de animacion	asesoramento e formacion
- Manter ou aumentar os volumes de produción e o consumo.	X	oportunidade	colaboracion	produtivos, non produtivos e de animacion	asesoramento e formacion
- Mellorar a imaxe e o recoñecemento social dos produtores e contribuír á remuda xeracional nas explotacións cárnicas.	X	fortaleza e oportunidade	colaboracion	produtivos, non produtivos e de animacion	asesoramento e formacion
- Avanzar na promoción da carne galega.	X	oportunidade	colaboracion	produtivos, non produtivos e de animacion	asesoramento e formacion
- Mellorar o ecosistema de investigación, innovación e formación.	X	oportunidade	colaboracion	produtivos, non produtivos e de animacion	asesoramento e formacion

Plan Forestal de Galicia 2021-2040 (**)					
- Contribución do monte galego á conservación da natureza e á prestación doutros servizos ambientais.	X	fortaleza e oportunidade	colaboracion	produtivos, non produtivos e de animacion	asesoramento e formacion
- Protección, sanidade forestal e prevención e defensa contra incendios forestais.	X	oportunidade	colaboracion	produtivos, non produtivos e de animacion	asesoramento e formacion
- Xestión forestal e loita contra o abandono do monte.	X	fortaleza e oportunidade	colaboracion	produtivos, non produtivos e de animacion	asesoramento e formacion
- Recursos forestais e cadea monte-industria.	X	oportunidade	colaboracion	produtivos, non produtivos e de animacion	asesoramento e formacion
- Estatística, formación e investigación forestal.	X	oportunidade	colaboracion	produtivos, non produtivos e de animacion	asesoramento e formacion
- Planificación, ordenación e gobernanza.	X	fortaleza e oportunidade	colaboracion	produtivos, non produtivos e de animacion	asesoramento e formacion
Programa estratéxico do castiñeiro e da produción de castaña					
- Planificación, seguimento e control da produción do castiñeiro en Galicia.	X	fortaleza e oportunidade	colaboracion	produtivos, non produtivos e de animacion	asesoramento e formacion
- Investigación, transferencia e apoio ao sector viverístico.	X	oportunidade	colaboracion	produtivos, non produtivos e de animacion	asesoramento e formacion
- Desenvolvemento e revitalización de aproveitamentos.	X	fortaleza e oportunidade	colaboracion	produtivos, non produtivos e de animacion	asesoramento e formacion
- Impulso da comercialización e fomento da calidade da castaña, impulso ao desenvolvemento da IXP.	X	fortaleza e oportunidade	colaboracion	produtivos, non produtivos e de animacion	asesoramento e formacion
- Mellora da competitividade e do valor engadido das empresas.	X	fortaleza e oportunidade	colaboracion	produtivos, non produtivos e de animacion	asesoramento e formacion
Estratexia de dinamización económica, territorial e turística das comarcas vitivinícolas de Galicia 2020-2026					
- Promover a colaboración e cooperación entre as DOP (e as IXP) vitivinícolas de Galicia.	X	fortaleza e oportunidade	colaboracion	produtivos, non produtivos e de animacion	asesoramento e formacion
- Impulso do relevo xeracional e mellora da rendibilidade e a sustentabilidade da produción vitícola.	X	fortaleza e oportunidade	colaboracion	produtivos, non produtivos e de animacion	asesoramento e formacion
- Pór en valor o patrimonio cultural, natural e paisaxístico ligado ao viño.	X	fortaleza e oportunidade	colaboracion	produtivos, non produtivos e de animacion	asesoramento e formacion

E. Análise da situación actual de uso e xestión do territorio correspondente.

E.1. Análise do uso e ocupación do territorio rural

Para elaborar este apartado, de entre as diferentes opcións, optouse pola análise espacial con Sistemas de Información Xeográfica, xa que é a que ofrece un nivel de detalle maior.

Neste apartado analízase a situación dos Concellos que conforman o territorio do GDR 03; partindo da información actual dispoñible, trátase de ver a evolución dos distintos usos do solo e a tendencia destes, prestando especial interese nas terras abandonadas.

Este análise que se vai ir desagregando nos seguintes apartados está suxeito ás limitacións da información dispoñible, ó estaremos usando datos como son os mapas dos usos do SIOSE que son dos anos 2005 e 2014; desde 2014 ata a actualidade o territorio cambiou e a realidade actual é a realidade actual é diferente á situación do 2014, habendo cambios no territorio e nos usos do solo moi importantes.

Debido a falta de información na data actual, optouse pola análise de tendencias; cos datos dispoñibles fíxose unha comparativa da evolución da terra.

Para facer esta análise fíxose un muestreo en cada municipio do GDR, de tal xeito que se colleu unha parroquia de cada un dos municipios procedendo a comparar as ortofotos do ano 2004 e as ortofotos do ano 2020, vendo a evolución do terreo nestas parroquias.

Esta análise suxiren que houbo cambios importantes e moi representativos, que serven para ter unha idea da ocupación do terreo, e da súa evolución nos últimos anos.

O que sucede nun concello do GDR non pode extrapolarse a totalidade do GDR03 pola diferenza de zonas e territorios dentro do mesmo GDR03, xa que nada ten que ver a realidade dos usos do solo do Concello de Pol ou Láncara ca do Concello de Pedrafita do Cebreiro ou Cervantes.

E.1.1 Usos do solo.

Neste epígrafe analizamos a evolución dos usos do solo, porcentaxes de cada uso a nivel do GDR 03 e máis pormenorizado a nivel de Concello.

A continuación amósase unha táboa dos usos do solo segundo o SIOSE do 2014.

Táboa 61. Táboa de usos do solo, según o SIOSE 2014

CODIIGE	Clasificación	SumaDeSUPERF_HA	CuentaDeCODIIGE	% uso 2014
311	Bosque de frondosas	51435,41277	2182	24,26
330	Matorral	36127,87211	2202	17,04
312	Bosque de coníferas	26335,79824	1787	12,42
210	Cultivo herbáceo	26124,4538	1373	12,32
313	Bosque mixto	24555,68448	1219	11,58
260	Combinación de cultivos con vegetación	21475,14503	1481	10,13

340	Combinación de vegetación	19669,83135	1350	9,28
111	Casco	1199,391964	829	0,57
240	Prado	952,5659777	200	0,45
354	Suelo desnudo	894,9516904	170	0,42
352	Roquedo	717,3481658	77	0,34
320	Pastizal o herbazal	560,4592278	69	0,26
161	Red viaria o ferroviaria	521,4699214	35	0,25
513	Embalse	392,8925424	1	0,19
150	Asentamiento agrícola y huerta	341,6374835	79	0,16
123	Extracción minera	178,0250472	16	0,08
113	Discontinuo	156,5261327	72	0,07
171	Infraestructura de suministro	63,26223249	11	0,03
130	Industrial	60,86252671	28	0,03
121	Instalación agrícola y/o ganadera	59,32436001	41	0,03
172	Infraestructura de residuos	57,79957687	16	0,03
511	Curso de agua	52,34993853	18	0,02
140	Servicio Dotacional	35,19063134	17	0,02
250	Combinación de cultivos	17,2552334	3	0,01
112	Ensanche	16,6140289	2	0,01
353	Temporalmente desarbolado por incendios	12,68283517	1	0,01
163	Aeropuerto	6,584164478	1	0,00
114	Zona verde urbana	4,125473105	2	0,00
232	Frutal no cítrico	2,01112318	1	0,00
233	Viñedo	1,381760507	1	0,00

Fonte: SIOSE

Nesta táboa analízase a superficie total e porcentaxe dos usos do solo do SIOSE de 2014, destas porcentaxes sacanse algunhas conclusións que teñen moito que ver na estratexia do GDR03. O mato é dun 17,4 %, moitas destas terras poden ser obxecto de recuperación por estar abandonadas, tanto para base territorial das explotacións agrogandeiras como para outro tipo de cultivos, segundo a calidade da terra e a situación.

O viñedo en 2014 era insignificante, non acadando nin 2 ha en todo o territorio, esta situación está a mudar e na actualidade a previsión é que no ano 2023, operen no territorio 5 adegas profesionais, que están a recuperar terras para implantar os cultivos de vide, particularmente nos concellos de Navia de Suarna (Coea) e Negueira de Muñiz (Vilaseca, Pieiga e outras aldeas). A IXP Ribeira do Navia está a incidir moi positivamente na recuperación de terras para viñedo.

Preto dun 11% do territorio, sobre 22.000 Ha son cultivos con vexetación e hortas; este dato da idea de que hai un potencial importante para apoiar iniciativas como os produtos turísticos que empezaron a desenvolverse basados na incorporación de produto agroalimentario do territorio ó sector turístico. O apoio á comercialización do produto de autoconsumo será un reto desta

estratexia, para animar a incorporación das mellores terras das aldeas a este comercio de proximidade.

Os usos do solo do SIOSE amosan que máis do 50 % da superficie do territorio do GDR3 está destinado a bosque de frondosas, coníferas e matorral, e só un 22% está destinado a cultivos herbáceos e combinación de cultivos e vexetación. Isto é un claro indicativo do avance que tivo nos últimos anos o bosque, tanto de frondosas como de coníferas, o que da idea da importancia de implementar accións que protexan as terras de cultivo e pastos que son fundamentais para producir alimentos.

Gráfico do usos da terra do GDR3

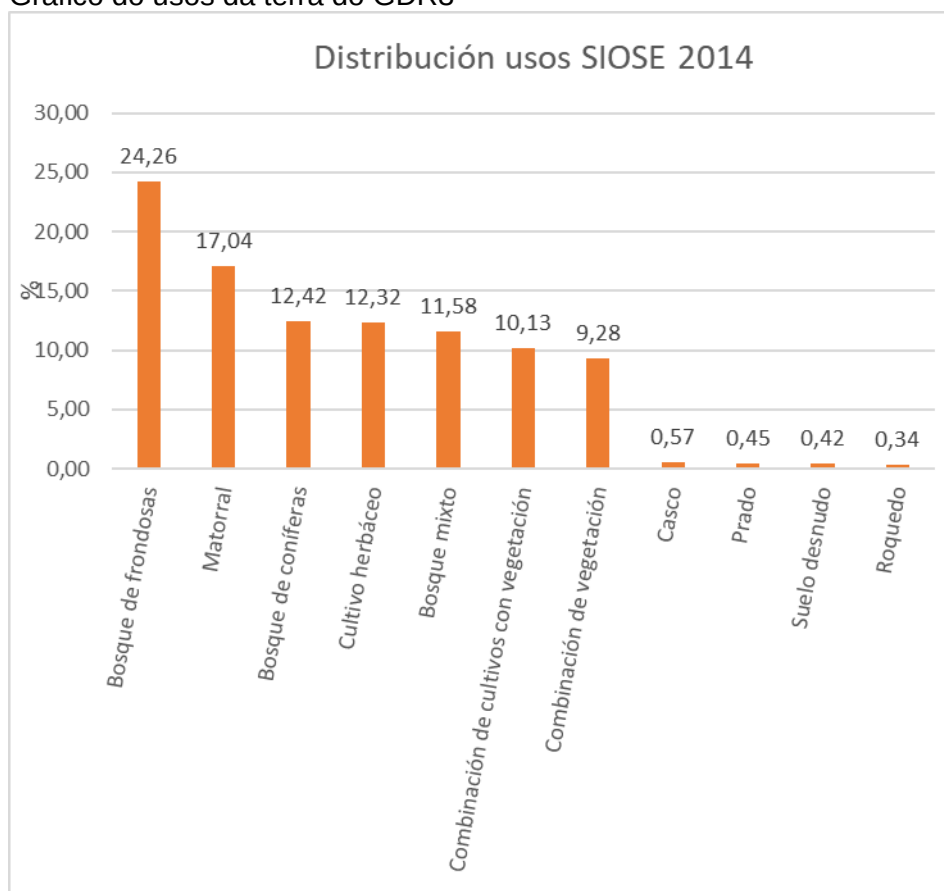

Gráfico 31. Usos da terra

Fonte: SIOSE

Nos seguintes mapas dalgúns dos concellos do GDR3, comparando o cambio de usos que houbo, segundo o SIOSE 2005 e SIOSE 2014 observanse datos moi significativos:

Nesta imaxe do Concello de Pedrafita do Cebreiro obsérvase como no territorio do concello houbo zonas, que comparando o SIOSE 2005 e o do 2014, houbo redución dos cultivos en máis dun 75% e outras zonas tiveron reducións de máis dun 50% e 25% segundo se observa. A tendencia actual vai en aumento, polo que se esta comparativa se fixese no ano 2022 estas zonas de redución de porcentaxe de cultivos serían moito maiores.

Na imaxe do Concellos de Baralla reflexase outra situación; obsérvase como no territorio do concello houbo zonas, que comparando o SIOSE 2005 e o do 2014, houbo redución dos cultivos en máis dun 75% e outras zonas tiveron reducións de máis dun 50% e 25% segundo se observa. Isto ocorre en zona de montaña con moito minifundismo e sen unha xestión da terra organizada. En cambio en zonas do concello con mellor organización territorial e concentracións parcelarias que melloran a rentabilidade das explotacións esta tendencia é inversa, xa que na zona Sur do concello nos límites có Concello de Castroverde aumentou o porcentaxe de cultivos.

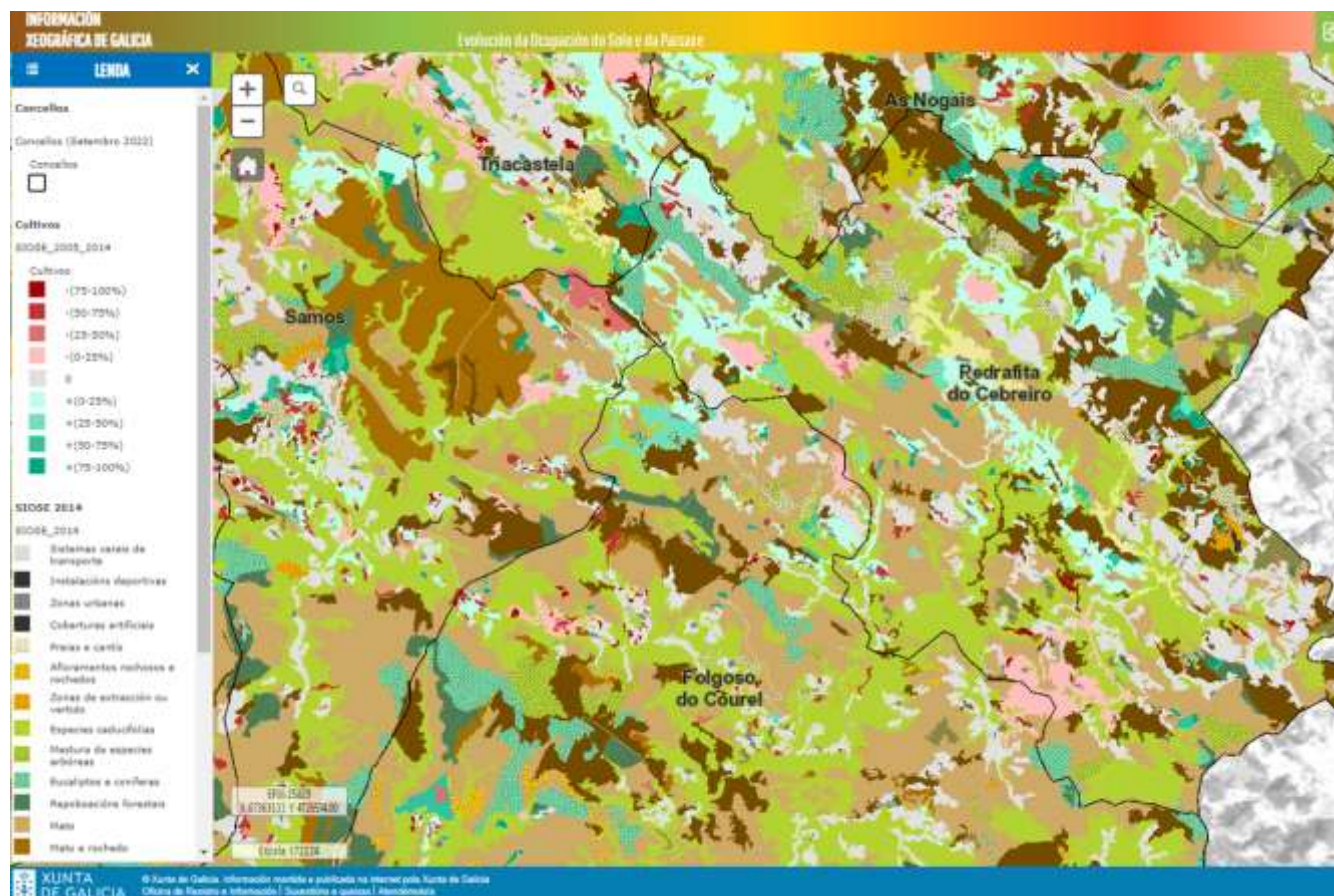
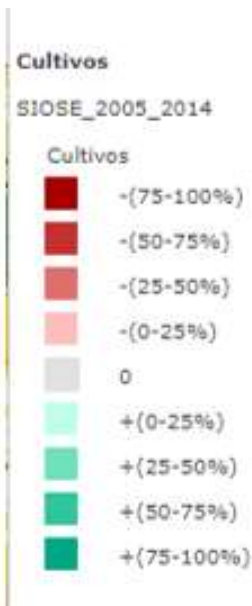
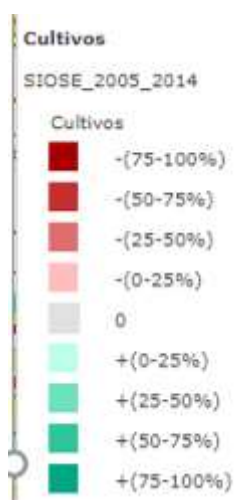

Gráfico 32. Comparativas SIOSE

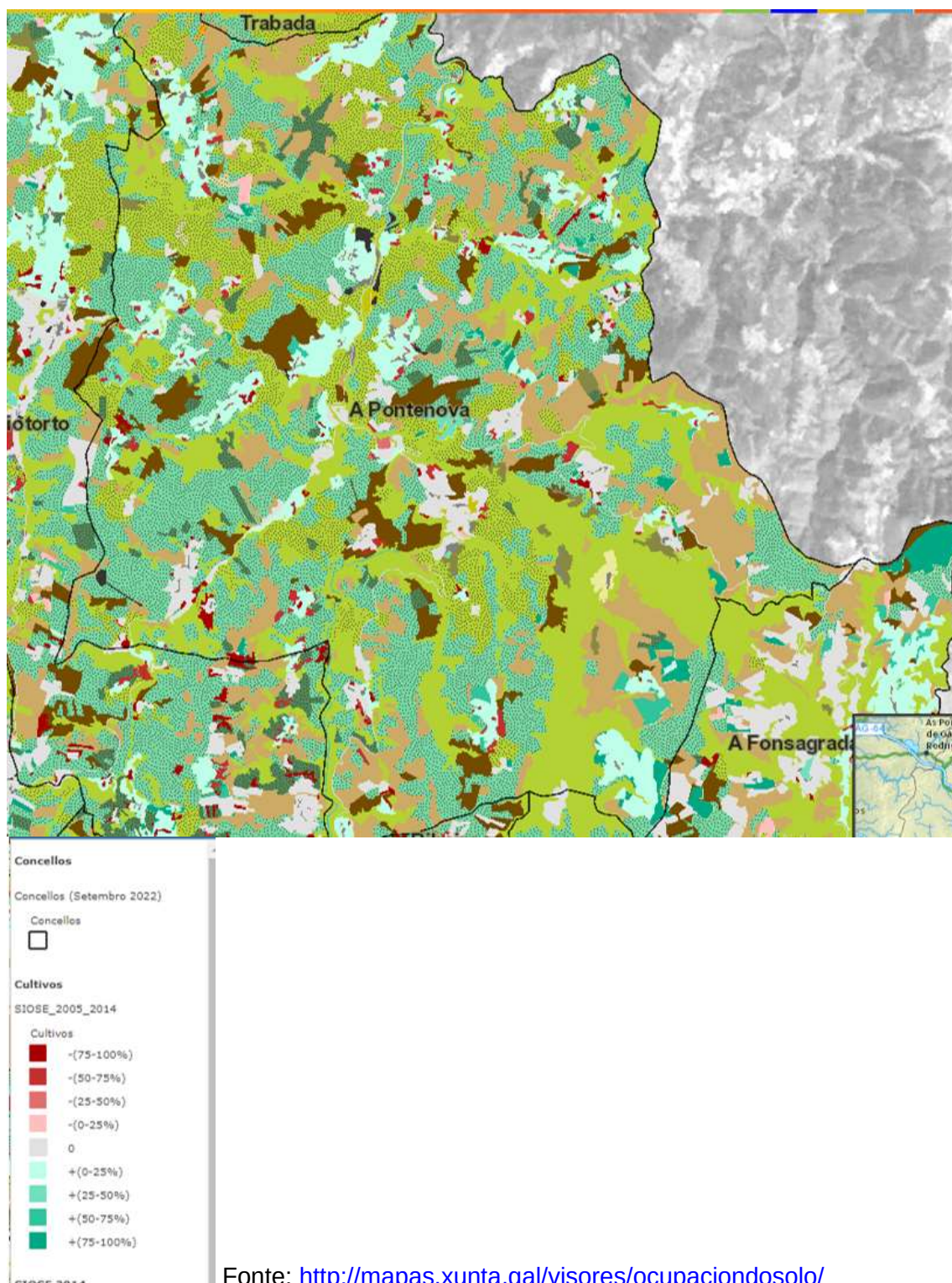

Fonte: <http://mapas.xunta.gal/visores/ocupaciondosolo/>

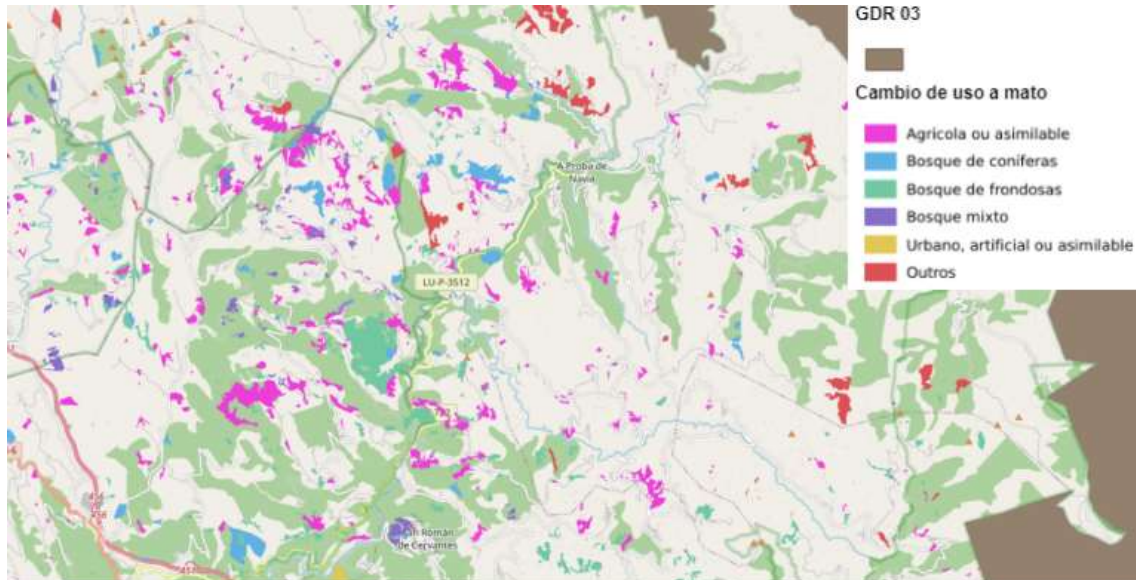

Fonte: <http://mapas.xunta.gal/visores/ocupaciondosolo/>

Na imaxe do Concello de A Pontenova obsérvase como no territorio do concello houbo poucas zonas, que comparando o SIOSE 2005 e o do 2014, houbera redución dos cultivos. En cambio en zonas do concello houbo aumento da porcentaxe de produción de cultivos. Ademais o caso en concreto deste concello é que é un concello cun elevadísimo porcentaxe de uso forestal. Debido a unha boa xestión do territorio habendo moita concentración parcelaria, que non só mellora a rendibilidade das explotacións agrarias, senón tamén forestais.

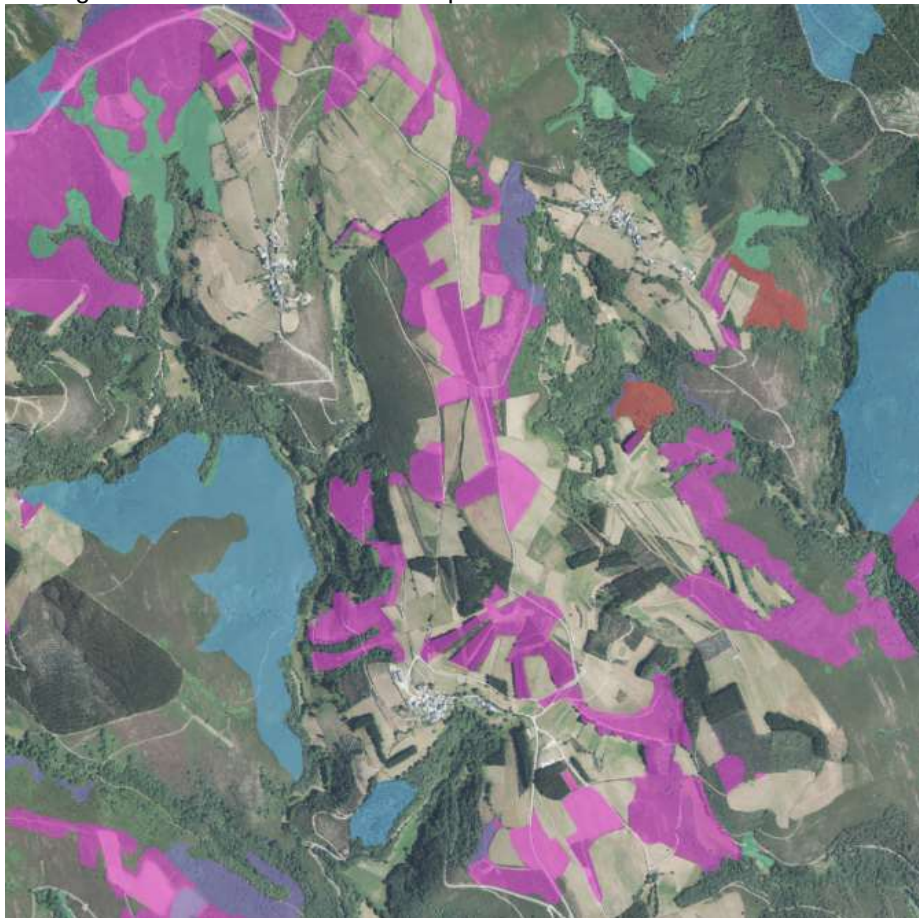

Analizando os cambios de cultivo observase que moitas hectáreas cambiaron de cultivo a mato nos entornos das aldeas o que da idea do potencial de recuperación de terra de aptitude produtiva, como mostra o seguinte mapa da zona limítrofe entre Cervantes, Navia de Suarna e Becerreá

Fonte: <https://estratexiasgdr.laborate.es/visor/>

Na seguinte imaxe observase o forte proceso de matorralización do entorno das aldeas.

Fonte: <https://estratexiasgdr.laborate.es/visor/>

E.1.2 Principais Datos Estructurais das Explotacions Agrarias

Táboa 62. Superficiea agrarias útiles por concello de GDR3

	SAU		1 SAU al aire libre		1.1 Tierra arable		1.3 Cultivos Leñosos		1.4 Pastos permanentes		1.5 Huertos para consumo propio		2 SAU en invernadero o abrigo alto accesible	
	Nº explotaciones	Superficie (ha.)	Nº explotaciones	Superficie (ha.)	Nº explotaciones	Superficie (ha.)	Nº explotaciones	Superficie (ha.)	Nº explotaciones	Superficie (ha.)	Nº explotaciones	Superficie (ha.)	Nº explotaciones	Superficie (ha.)
27048 Pontenova, A	92	1.461,87	92	1.461,86	64	169,68	18	21,60	88	1.269,38	40	1,20	1	0,01
27029 Meira	99	1.284,07	99	1.283,91	68	292,35	10	2,77	97	987,70	40	1,09	3	0,16
27046 Pol	241	5.071,80	241	5.070,95	208	2.474,14	33	48,32	232	2.545,29	116	3,20	6	0,85
27053 Ribeira de Piquín	62	661,94	62	661,63	52	71,27	19	12,66	57	576,57	39	1,13	4	0,31
27026 Láncara	358	6.591,82	358	6.591,70	304	932,30	107	49,63	350	5.605,35	174	4,42	2	0,12
27004 Baleira	218	3.960,72	218	3.959,91	186	852,05	32	26,98	210	3.078,76	103	2,12	11	0,81
27901 Baralla	433	4.615,23	433	4.614,87	264	453,13	166	168,82	427	3.988,64	235	4,28	3	0,36
27006 Becerreá	329	3.908,37	329	3.908,05	286	274,56	85	79,28	318	3.549,32	192	4,90	2	0,32
27012 Cervantes	229	4.091,55	229	4.091,55	196	289,02	34	34,87	226	3.764,20	126	3,46	0	0,00
27018 Fonsagrada, A	821	9.115,95	821	9.115,88	372	545,20	81	87,64	798	8.468,42	458	14,62	2	0,07
27034 Navia de Suarna	152	2.326,17	152	2.325,86	121	170,48	41	85,41	144	2.067,88	73	2,10	5	0,31
27035 Negueira de Muñiz	27	188,14	27	188,13	15	13,95	23	23,51	17	150,47	10	0,20	1	0,01
27045 Pedrafita do Cebreiro	733	2.981,73	733	2.981,73	145	87,08	583	120,90	730	2.770,70	98	3,05	0	0,00

3.794 46.259

FONTE: INE, DATOS CENSO AGRARIO 2020

Táboa 63. Datos estruturais das explotacións agrarias en Galicia e España

Caracterización de las Explotaciones Agrarias		Galicia	España	% Galicia / España
Datos Estructurales	nº Explotaciones	76.406	945.024	8,1
	SAU media	8,1	24,6	
	UG	1.264.278	14.442.532	8,8
	PET (miles euros)	2.468.594	38.365.605	6,4
	PET (euros) / Explotación	32.307	40.598	
	UTA	72.719	801.164	9,1
	UTA / Explotación	0,95	0,85	
Superficies Cultivos (ha)	Maíz grano	13.118	359.188	3,7
	Cultivos forrajeros	226.788	973.164	23,3
	Maíz forrajero	71.287	94.615	75,3
	Patata	11.776	46.243	25,5
	Hortalizas y flores	2.657	254.402	1,0
	Manzano	4.340	30.862	14,1
	Uva de transformación	25.216	941.099	2,7
Cabaña Ganadera (Nº cabezas) 2020	Vacuno Total	939.125	6.636.428	14,2
	Vacas nodrizas	206.127	2.098.535	9,8
	Vacas de leche	339.976	810.737	41,9
	Porcino	1.286.720	32.796.071	3,9
	Ovino	186.826	15.439.218	1,2
	Caprino	44.704	2.651.041	1,7
	Gallinas para huevos	2.557.748	50.334.758	5,1
	Pollos para carne*	89.517	696.387	12,9
	Apicultura (nº colmenas)	200.047	2.992.974	6,7

Tabla 2.2 Fuente datos estructurales: Encuesta sobre la Estructura de las Explotaciones Agrarias, 2016, INE.

Fuente datos superficies: Encuesta sobre Superficies y Rendimientos de Cultivos (ESYRCE) 2021, SG Análisis, Coordinación y Estadística, MAPA.

Fuente cabaña ganadera: Anuario de Estadística. Datos 2020. MAPA.

* miles de aves sacrificadas

SAU: Superficie Agraria Útil (ha) = Conjunto de las tierras labradas y tierras para pastos permanentes.

UG: Unidades Ganaderas: se obtienen aplicando un coeficiente a cada especie y tipo, para agregar en una unidad común diferentes especies.

UTA: Unidades de Trabajo-Año; 1 UTA equivale al trabajo que realiza una persona a tiempo completo a lo largo de un año.

PET (Producción Estándar Total): valor monetario total de la producción

Da análise destas táboas de datos estruturais sacase unha conclusión, que ven sendo coincidente cas necesidades expostas na estratexia do GDR3.

- A Superficie Agraria Util das explotacións é baixa, cun total de 3.794 explotacións e unha SAU de 46.259 Ha, a media de Ha por explotación é de pouco mais de 12; en comparación ca media de España é menos da metade.
- Hai concellos coma o de Pol no que a media é moi próxima ó resto de España con algo mais de 21 Ha por explotación, segudo de Lánacara, Baleira e Cervantes e Navia de

Suarna. Isto explicase polos lugares onde se fixo concentración parcelaria como Pol e Baleira e os que se fixo un esforzo de aproveitar montes comunais como Navia e Cervantes. No resto de municipios a media de Ha de SAU por explotación é baixa e nalgúns como o de Pedrafita ou Negueira é excepcionalmente baixa con medias moi por debaixo das de Galicia que xa son baixas respecto ás de España. Casos como Negueira con medias de 4 Ha é necesario orientarse a producións coma o viñado ou recuperar terra abandonada.

- En todo o territorio, en particular concellos como Negueira, Pedrafita, Fonsagrada, Ribeira, Baralla ou Becerreá e outros é particularmente necesario traballar na recuperación de terra agraria e Superficie Agraria Util.

E.1.3 Xestión agrogandeira e forestal do territorio

Táboa 64. comparativa de usos SIXPAC por concello para os anos 2007 e 2015

PROVINCIA	CÓDIGO CONCELLO	CONCELLO	USO	Nº RECINTOS 2007	M2 2007	Nº RECINTOS 2015	M2 2015	DIFERENCIA RECINTOS	DIFERENCIA M2	DIFERENCIA HA
27	4	Baleira	AG	253	707747	249	678036	-4	-29711	-2,97
27	4	Baleira	CA	1567	3806032	1617	4491315	50	685283	68,53
27	4	Baleira	ED	121	10150	174	28141	53	17991	1,80
27	4	Baleira	FO	11450	64519664	11279	74434731	-171	9915067	991,51
27	4	Baleira	FY	45	86504	66	207078	21	120574	12,06
27	4	Baleira	IM	1213	529632	1025	659329	-188	129697	12,97
27	4	Baleira	PA	175	890988	254	1906861	79	1015873	101,59
27	4	Baleira	PR	10103	63104791	8828	48953737	-1275	-14151054	-1415,11
27	4	Baleira	PS	7838	28459876	7224	31067391	-614	2607515	260,75
27	4	Baleira	TA	3213	5482279	2290	4917344	-923	-564935	-56,49
27	4	Baleira	TH	319	138350	282	141599	-37	3249	0,32
27	4	Baleira	ZU	790	402429	81	62517	-709	-339912	-33,99
27	6	Becerreá	AG	105	281724	104	281373	-1	-351	-0,04
27	6	Becerreá	CA	3445	4770244	3589	5004966	144	234722	23,47
27	6	Becerreá	ED	52	6189	131	19673	79	13484	1,35
27	6	Becerreá	FO	18101	56059000	20172	62059318	2071	6000318	600,03
27	6	Becerreá	FY	4435	9497896	4536	9615200	101	117304	11,73
27	6	Becerreá	IM	1294	647541	1341	761836	47	114295	11,43
27	6	Becerreá	PA	448	1874448	472	1668836	24	-205612	-20,56
27	6	Becerreá	PR	22929	59945563	22415	53856202	-514	-6089361	-608,94
27	6	Becerreá	PS	8942	26597199	11352	31115237	2410	4518038	451,80
27	6	Becerreá	TA	6928	11669662	4303	6665864	-2625	-5003798	-500,38
27	6	Becerreá	TH	6	7873	17	11091	11	3218	0,32

27	6	Becerreá	VI	8	1754	4	657	-4	-1097	-0,11
27	6	Becerreá	ZU	1758	1041685	196	60664	-1562	-981021	-98,10
27	12	Cervantes	AG	225	1022293	235	1052649	10	30356	3,04
27	12	Cervantes	CA	1293	4671438	2379	5101943	1086	430505	43,05
27	12	Cervantes	ED	7	641	72	11219	65	10578	1,06
27	12	Cervantes	FO	1106 3	8556876 3	1205 7	9117918 2	994	5610419	561,04
27	12	Cervantes	FY	985	5158601	1069	5142754	84	-15847	-1,58
27	12	Cervantes	IM	954	311143	1032	460184	78	149041	14,90
27	12	Cervantes	PA	327	3826124	603	7152438	276	3326314	332,63
27	12	Cervantes	PR	2081 9	1388634 17	2054 0	1278290 13	-279	- 1103440 4	- 1103,44
27	12	Cervantes	PS	7026	2118146 4	1003 8	2856362 9	3012	7382165	738,22
27	12	Cervantes	TA	8374	1776965 3	5742	1186767 1	-2632	-5901982	-590,20
27	12	Cervantes	TH	6	10546	9	8757	3	-1789	-0,18
27	12	Cervantes	VI	13	2053	4	1153	-9	-900	-0,09
27	12	Cervantes	ZU	638	920995	717	892784	79	-28211	-2,82
27	18	Fonsagrada (A)	AG	198	1364265	201	1377295	3	13030	1,30
27	18	Fonsagrada (A)	CA	2942	1172386 7	3822	1122571 2	880	-498155	-49,82
27	18	Fonsagrada (A)	ED	207	33084	323	42486	116	9402	0,94
27	18	Fonsagrada (A)	FO	2954 1	1961732 00	3318 3	2221899 86	3642	2601678 6	2601,68
27	18	Fonsagrada (A)	FY	1868	9463209	2105	9691554	237	228345	22,83
27	18	Fonsagrada (A)	IM	2610	1743052	2659	2184324	49	441272	44,13
27	18	Fonsagrada (A)	PA	180	1506888	886	5276574	706	3769686	376,97
27	18	Fonsagrada (A)	PR	2709 2	1417207 09	2590 1	1059581 04	-1191	- 3576260 5	- 3576,26
27	18	Fonsagrada (A)	PS	1593 1	4880456 0	1897 9	6347587 6	3048	1467131 6	1467,13
27	18	Fonsagrada (A)	TA	1018 0	2518856 7	7444	1481739 6	-2736	- 1037117 1	- 1037,12

27	18	Fonsagrada (A)	TH	2	2012	15	4936	13	2924	0,29
27	18	Fonsagrada (A)	VI	11	7718	31	10583	20	2865	0,29
27	18	Fonsagrada (A)	ZU	324	1214619	223	441125	-101	-773494	-77,35
27	26	Láncara	AG	79	475653	96	481925	17	6272	0,63
27	26	Láncara	CA	1750	3859889	1875	3918389	125	58500	5,85
27	26	Láncara	ED	365	74389	374	79063	9	4674	0,47
27	26	Láncara	FO	8693	31301780	9650	36029579	957	4727799	472,78
27	26	Láncara	FY	870	1749126	879	1727263	9	-21863	-2,19
27	26	Láncara	IM	1296	890154	1312	1233221	16	343067	34,31
27	26	Láncara	PA	798	2996270	774	2210691	-24	-785579	-78,56
27	26	Láncara	PR	8706	23293559	8159	17937158	-547	-5356401	-535,64
27	26	Láncara	PS	9190	43531393	10125	45082198	935	1550805	155,08
27	26	Láncara	TA	3877	11564498	3208	10736084	-669	-828414	-82,84
27	26	Láncara	TH	229	116711	232	110714	3	-5997	-0,60
27	26	Láncara	ZU	1061	1341110	1	815	-1060	-1340295	-134,03
27	29	Meira	AG	25	86955	180	106242	155	19287	1,93
27	29	Meira	CA	711	977812	34	89020	-677	-888792	-88,88
27	29	Meira	ED	2	266	1136	1078443	1134	1078177	107,82
27	29	Meira	FO	6126	16166571	21	3449	-6105	-16163122	-1616,31
27	29	Meira	FY	148	174854	6697	18233215	6549	18058361	1805,84
27	29	Meira	IM	612	396092	154	163923	-458	-232169	-23,22
27	29	Meira	PA	469	1156955	606	469236	137	-687719	-68,77
27	29	Meira	PR	4613	12596970	459	1033936	-4154	-11563034	-1156,30
27	29	Meira	PS	3179	10301356	4225	10148529	1046	-152827	-15,28
27	29	Meira	TA	1703	4118348	3489	10254018	1786	6135670	613,57
27	29	Meira	ZU	498	1008653	1485	4426207	987	3417554	341,76
27	34	Navia de Suarna	AG	227	1322831	6	1823	-221	-1321008	-132,10
27	34	Navia de Suarna	CA	1530	5695057	94	27792	-1436	-5667265	-566,73
27	34	Navia de Suarna	ED	71	6473	235	1447138	164	1440665	144,07
27	34	Navia de Suarna	FO	7282	45571310	1849	5995727	-5433	-39575583	-3957,56
27	34	Navia de Suarna	FY	1040	6365074	119	13244	-921	-6351830	-635,18
27	34	Navia de Suarna	IM	639	223260	9855	70592839	9216	70369579	7036,96

27	34	Navia de Suarna	PA	5255	4478842 5	1146	6450491	-4109	- 3833793 4	- 3833,79
27	34	Navia de Suarna	PR	1125 5	1121202 88	693	453304	-10562	- 1116669 84	- 11166,7 0
27	34	Navia de Suarna	PS	5581	1255514 3	4741	3672333 3	-840	2416819 0	2416,82
27	34	Navia de Suarna	TA	6492	1330237 7	1055 0	9468506 9	4058	8138269 2	8138,27
27	34	Navia de Suarna	TH	9	21205	7109	1660006 3	7100	1657885 8	1657,89
27	34	Navia de Suarna	VI	43	30075	4819	8979972	4776	8949897	894,99
27	34	Navia de Suarna	ZU	788	632031	48	32752	-740	-599279	-59,93
27	35	Negueira de Muñiz	AG	70	4144333	1	202	-69	-4144131	-414,41
27	35	Negueira de Muñiz	CA	303	1049498	55	30786	-248	-1018712	-101,87
27	35	Negueira de Muñiz	ED	2	327	797	622310	795	621983	62,20
27	35	Negueira de Muñiz	FO	3496	2456943 5	55	1230322	-3441	- 2333911 3	- 2333,91
27	35	Negueira de Muñiz	FY	379	1468520	369	1077103	-10	-391417	-39,14
27	35	Negueira de Muñiz	IM	161	90795	8	1386	-153	-89409	-8,94
27	35	Negueira de Muñiz	PA	345	3631264	3547	2908516 4	3202	2545390 0	2545,39
27	35	Negueira de Muñiz	PR	3932	3364178 1	5	2072	-3927	- 3363970 9	- 3363,97
27	35	Negueira de Muñiz	PS	1217	1873195	411	1498185	-806	-375010	-37,50
27	35	Negueira de Muñiz	TA	598	1128041	150	162964	-448	-965077	-96,51
27	35	Negueira de Muñiz	VF	2	1779	355	3610040	353	3608261	360,83
27	35	Negueira de Muñiz	VI	217	123230	3850	2888067 5	3633	2875744 5	2875,74
27	35	Negueira de Muñiz	ZU	69	162165	1248	2414964	1179	2252799	225,28
27	36	Baralla	AG	57	368127	519	902694	462	534567	53,46
27	36	Baralla	CA	2537	4380659	6	1117	-2531	-4379542	-437,95
27	36	Baralla	ED	37	5151	419	134660	382	129509	12,95
27	36	Baralla	FO	1173 3	4504646 3	6	6247	-11727	- 4504021 6	- 4504,02
27	36	Baralla	FY	3411	4994700	74	423949	-3337	-4570751	-457,08
27	36	Baralla	IM	1196	1083941	2895	4758268	1699	3674327	367,43
27	36	Baralla	PA	815	2888708	139	20482	-676	-2868226	-286,82
27	36	Baralla	PR	1006 7	3597031 2	1273 2	5201663 6	2665	1604632 4	1604,63
27	36	Baralla	PS	1053 7	3669240 9	3617	5339678	-6920	- 3135273 1	- 3135,27
27	36	Baralla	TA	2594	4142571	1369	1294766	-1225	-2847805	-284,78

27	36	Baralla	VI	2	1618	1117	3611327	1115	3609709	360,97
27	36	Baralla	ZC	308	5252341	1030 4	3157632 9	9996	2632398 8	2632,40
27	36	Baralla	ZU	1568	1041447	1079 5	3648661 1	9227	3544516 4	3544,52
27	45	Pedrafita do Cebreiro	AG	7	12384	2350	5622053	2343	5609669	560,97
27	45	Pedrafita do Cebreiro	CA	1219	2365153	2	708	-1217	-2364445	-236,44
27	45	Pedrafita do Cebreiro	ED	6	907	221	650770	215	649863	64,99
27	45	Pedrafita do Cebreiro	FO	7858	1885112 6	10	14689	-7848	- 1883643 7	- 1883,64
27	45	Pedrafita do Cebreiro	FY	874	1621894	1354	2358995	480	737101	73,71
27	45	Pedrafita do Cebreiro	IM	1060	504957	23	2880	-1037	-502077	-50,21
27	45	Pedrafita do Cebreiro	PA	426	1970727	1079 7	3106005 2	10371	2908932 5	2908,93
27	45	Pedrafita do Cebreiro	PR	1628 5	5305380 3	881	1629543	-15404	- 5142426 0	- 5142,43
27	45	Pedrafita do Cebreiro	PS	7109	2277120 6	1038	681146	-6071	- 2209006 0	- 2209,01
27	45	Pedrafita do Cebreiro	TA	2498	2934690	618	2375885	-1880	-558805	-55,88
27	45	Pedrafita do Cebreiro	TH	7	2559	1372 6	3880072 0	13719	3879816 1	3879,82
27	45	Pedrafita do Cebreiro	VI	3	680	7535	2388800 6	7532	2388732 6	2388,73
27	45	Pedrafita do Cebreiro	ZU	927	216433	2224	2627771	1297	2411338	241,13
27	46	Pol	AG	166	207944	26	11205	-140	-196739	-19,67
27	46	Pol	CA	1765	3829510	1	51	-1764	-3829459	-382,95
27	46	Pol	ED	25	2150	923	243385	898	241235	24,12
27	46	Pol	FO	1048 6	4999033 9	100	138090	-10386	- 4985224 9	- 4985,22
27	46	Pol	FY	286	772074	1765	3648834	1479	2876760	287,68
27	46	Pol	IM	1277	1482129	90	24587	-1187	-1457542	-145,75
27	46	Pol	PA	153	753156	1116 4	5305358 2	11011	5230042 6	5230,04
27	46	Pol	PR	6004	1661294 4	330	877891	-5674	- 1573505 3	- 1573,51
27	46	Pol	PS	6102	3285035 2	1517	1786534	-4585	- 3106381 8	- 3106,38

27	46	Pol	TA	3484	1893263 6	203	731825	-3281	- 1820081 1	- 1820,08
27	46	Pol	TH	62	29053	5240	1277596 2	5178	1274690 9	1274,69
27	46	Pol	VI	21	20920	5449	2383852 7	5428	2381760 7	2381,76
27	46	Pol	ZU	1227	493130	4307	2794489 5	3080	2745176 5	2745,18
27	48	Pontenova (A)	AG	135	250585	70	31026	-65	-219559	-21,96
27	48	Pontenova (A)	CA	1294	3349475	220	216933	-1074	-3132542	-313,25
27	48	Pontenova (A)	ED	53	4310	211	795743	158	791433	79,14
27	48	Pontenova (A)	FO	9629	4390909 9	1591	8596331	-8038	- 3531276 8	- 3531,28
27	48	Pontenova (A)	FY	508	1254959	157	24728	-351	-1230231	-123,02
27	48	Pontenova (A)	IM	581	523163	8197	7345799 9	7616	7293483 6	7293,48
27	48	Pontenova (A)	PA	100	808227	464	7136137	364	6327910	632,79
27	48	Pontenova (A)	PR	5544	1264853 1	875	413163	-4669	- 1223536 8	- 1223,54
27	48	Pontenova (A)	PS	2871	5507482	409	4209899	-2462	-1297583	-129,76
27	48	Pontenova (A)	TA	2158	3676938	3467	2403325 9	1309	2035632 1	2035,63
27	48	Pontenova (A)	TH	36	15642	1967	8397926	1931	8382284	838,23
27	48	Pontenova (A)	VI	4	737	2154	5792751	2150	5792014	579,20
27	48	Pontenova (A)	ZC	6026	6250298 7	36	19063	-5990	- 6248392 4	- 6248,39
27	48	Pontenova (A)	ZU	1180	686256	235	460685	-945	-225571	-22,56
27	53	Ribeira de Piquín	AG	70	515995	70	517846	0	1851	0,19
27	53	Ribeira de Piquín	CA	900	1640298	773	1523021	-127	-117277	-11,73
27	53	Ribeira de Piquín	ED	47	6906	50	6482	3	-424	-0,04
27	53	Ribeira de Piquín	FO	1611 6	3713201 6	1685 3	4243810 8	737	5306092	530,61
27	53	Ribeira de Piquín	FY	416	1319803	427	1332815	11	13012	1,30

27	53	Ribeira de Piquín	IM	652	227643	430	241764	-222	14121	1,41
27	53	Ribeira de Piquín	PA	304	735243	324	690428	20	-44815	-4,48
27	53	Ribeira de Piquín	PR	1023 4	2195038 1	8138	1622970 0	-2096	-5720681	-572,07
27	53	Ribeira de Piquín	PS	4467	5657544	4936	6891759	469	1234215	123,42
27	53	Ribeira de Piquín	TA	2985	3530442	2038	1996315	-947	-1534127	-153,41
27	53	Ribeira de Piquín	TH	55	9653	54	10966	-1	1313	0,13
27	53	Ribeira de Piquín	ZU	627	209609	135	36764	-492	-172845	-17,28

- Da táboa anterior extráense varias conclusións comparando os usos do sixpac dos anos 2007 e 2015, en case todos os concellos do GDR03 diminuíu a superficie agraria, reducíndose a superficie a pradeira e terras arables fronte o aumento da superficie forestal, excepto concellos como Ribeira de Piquín que se mantivo, pois aínda que reduciu a súa superficie destina a PA (pasto arbolado), aumentou a superficie destinada a PS (pastizal).
- Nota: tamén se advirten erros nestes datos, posto que no Concello de Pedrafita a superficie forestal case desaparece ó reducirse esta en máis de 1800 ha, non contemplando a realidade, por tanto hai limitacións nas comparativas de datos.
- Con todas as limitacións anteditas o que non cabe dúbida é a tendencia a reducir SAU en favor de aproveitamentos forestais.

Nos gráficos seguintes analízanse datos do INE sobre os tipos de gando que teñen as explotacións

Comparando o gráfico 1 e 2 obsérvase que a maioría das explotacións son de gando Bovino e as que maior número de UGT teñen, sendo bastante homoxéneas en todo o territorio do GDR03.

Destaca o concello de Láncara que é o que ten mais explotacións de Aves de Corral e de Porcino e que contan con moitas UGT, isto indícanos que neste concello este tipo de explotacións está especializada e ten unhas dimensións importantes.

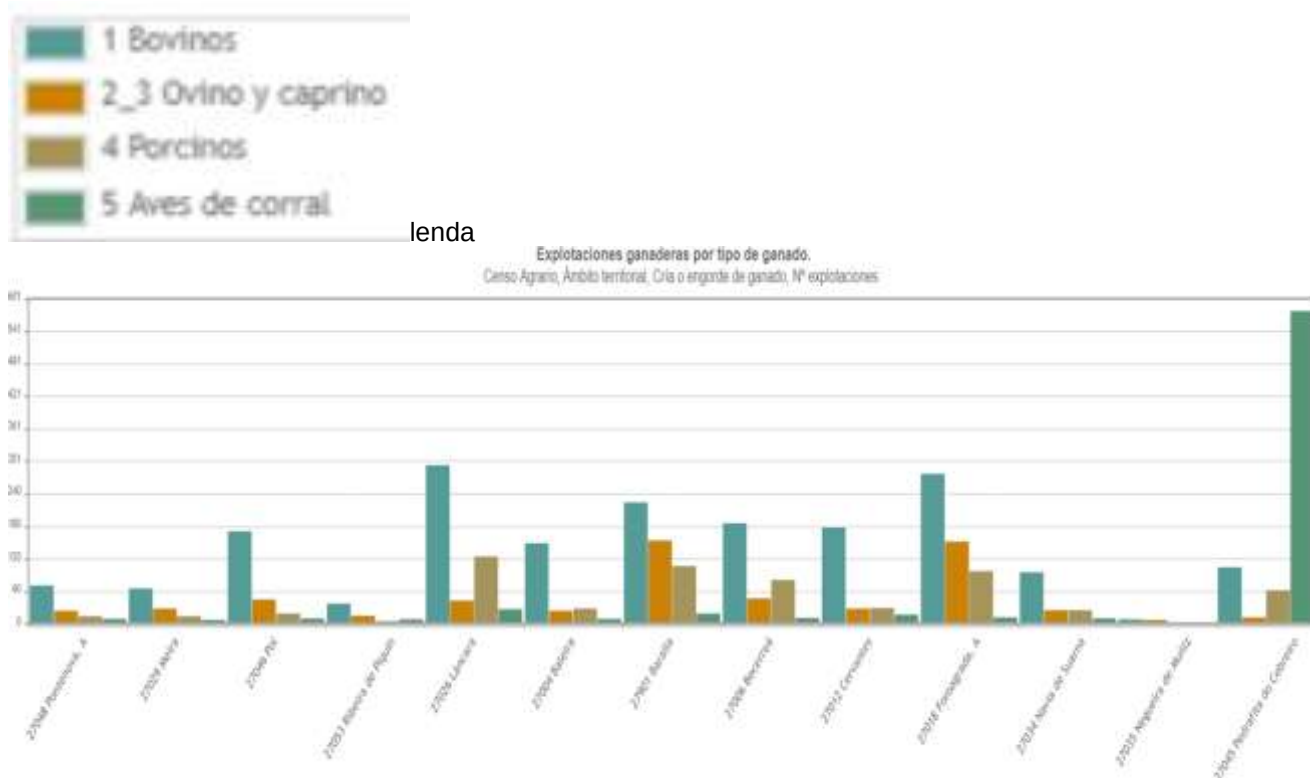

Gráfico 33. Explotacións gandeiras por tipo de gando

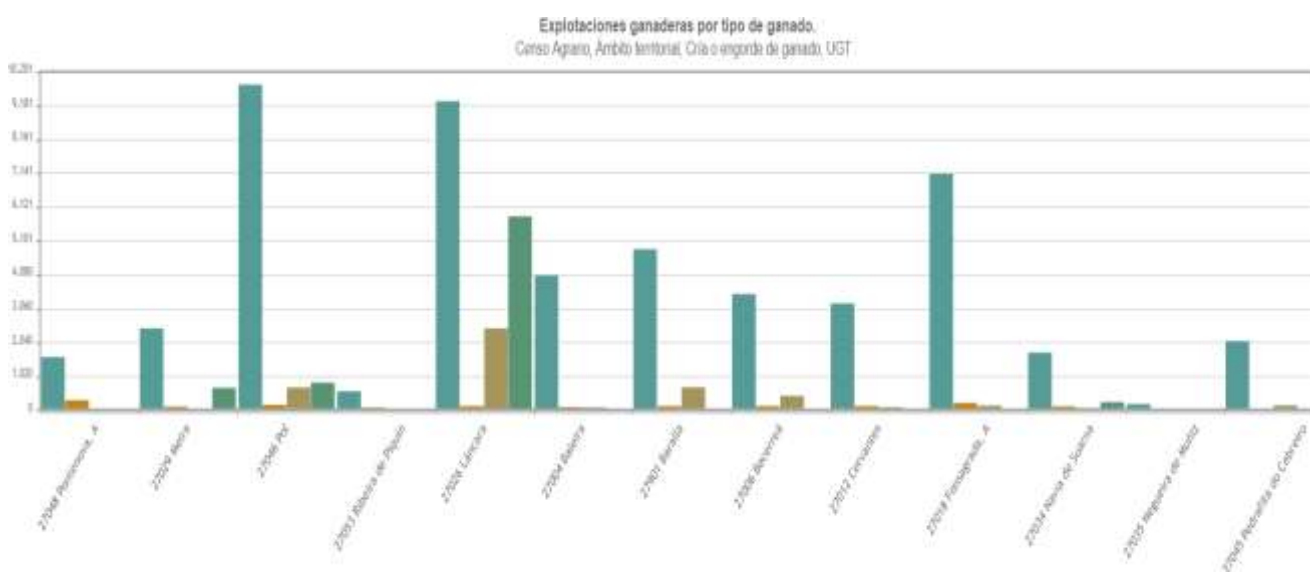

Gráfico 34. Explotación gandeiras por unidades de gando

Táboa 65. Explotaciones ganadera por tipo de ganado

Explotaciones ganaderas por tipo de ganado.

Unidades: Número y UGT

	1 Bovinos			2_3 Ovino y caprino			4 Porcinos			5 Aves de corral		
	Nº explotac.	Cabezas	UGT	Nº explotac.	Cabezas	UGT	Nº explotac.	Cabezas	UGT	Nº explotac.	Cabezas	UGT
27048 Pontenova, A	69	2.243	1.552,90	22	2.598	259,80	12	34	10,60	7	78	0,89
27029 Meira	63	3.039	2.427,70	26	646	64,60	12	73	15,56	5	90.036	630,47
27046 Pol	169	12.239	9.776,24	43	1.233	123,30	17	2.485	645,67	8	112.994	791,22
27053 Ribeira de Piquín	35	744	527,50	13	328	32,80	3	17	5,90	6	54	0,62
27026 Lán cara	291	12.760	9.276,70	41	888	88,80	122	8.148	2.425,01	25	335.334	5.798,17
27004 Baleira	147	5.473	4.025,60	22	566	56,60	26	156	39,99	7	89	1,06
27901 Baralla	223	6.982	4.813,80	152	869	86,90	105	2.198	651,44	17	242	2,68
27006 Becerreá	184	5.241	3.459,70	45	864	86,40	79	1.641	389,96	9	311	2,97
27012 Cervantes	176	4.804	3.174,30	26	852	85,20	27	140	42,45	15	146	1,78
27018 Fonsagrada, A	275	10.921	7.097,50	150	1.726	172,55	95	345	97,90	10	175	2,12
27034 Navia de Suarna	93	2.547	1.692,90	23	738	73,78	23	88	26,80	8	29.067	203,84
27035 Negueira de Muñiz	6	207	137,70	5	148	14,80	..	..	..	0	0	0,00
27045 Pedrafita do Cebreiro	103	3.104	2.042,10	10	188	18,80	60	349	101,17	576	1.217	17,04

Los datos de una explotación agrícola se ubican en el municipio onde dicha explotación tenga la mayor cantidad de SAU y/o ganado.

Fuente: Instituto Nacional de Estadística

Na táboa anterior obsérvase o número de explotacións e as UGT totais, para cada municipio que conforma o GDR03 e para cada tipo de gando. Na que se extraen datos como que na maioría dos concellos as explotacións de Ovino, caprino, porcino e Aves de Corral son para autoconsumo, xa que son explotacións que teñen de media no caso do porcino entorn a 3, 4 ou 5 animais.

Con estes datos ponse de manifesto que hai un bon número de explotacións que teñen pequenos animais como porcino, aves e mesmo ovino e caprino cuxa produción queda para o autoconsumo. Si se consegue que os proxectos emprendidos, e contemplados como reto na estratexia, de levar as producións de autoconsumo ó mercado da demanda do sector turístico local, teñan boa implantación no territorio, podese conseguir mobilizar un bo número de parcelas porque a xente aposte por dar de alta producións de galiñas, ovos, porcinos, ovellas ou cabras.

E.1.4 Análise estrutural das explotacións agrarias como xestoras do territorio

Táboa 66. *Análise estrutural das explotacións como xestoras do territorio*

	SAU		1 SAU al aire libre		1.1 Terra arable		1.3 Cultivos Leñosos		1.4 Pastos permanentes		1.5 Huertos para consumo propio		2 SAU en invernadero o abrigo alto accesible	
	Nº explota ciones	Superfici e (ha.)	Nº explota ciones	Superfici e (ha.)	Nº explotaci ones	Superfi cie (ha.)	Nº explota ciones	Superfi cie (ha.)	Nº expl otaci ones	Superfici e (ha.)	Nº explota ciones	Superfi cie (ha.)	Nº explota ciones	Superfi cie (ha.)
27048 Pontenova, A	92	1.461,87	92	1.461,86	64	169,68	18	21,60	88	1.269,38	40	1,20	1	0,01
27029 Meira	99	1.284,07	99	1.283,91	68	292,35	10	2,77	97	987,70	40	1,09	3	0,16
27046 Pol	241	5.071,80	241	5.070,95	208	2.474,1 4	33	48,32	232	2.545,29	116	3,20	6	0,85
27053 Ribeira de Piquín	62	661,94	62	661,63	52	71,27	19	12,66	57	576,57	39	1,13	4	0,31
27026 Láncara	358	6.591,82	358	6.591,70	304	932,30	107	49,63	350	5.605,35	174	4,42	2	0,12
27004 Baleira	218	3.960,72	218	3.959,91	186	852,05	32	26,98	210	3.078,76	103	2,12	11	0,81
27901 Baralla	433	4.615,23	433	4.614,87	264	453,13	166	168,82	427	3.988,64	235	4,28	3	0,36
27006 Becerreá	329	3.908,37	329	3.908,05	286	274,56	85	79,28	318	3.549,32	192	4,90	2	0,32
27012 Cervantes	229	4.091,55	229	4.091,55	196	289,02	34	34,87	226	3.764,20	126	3,46	0	0,00
27018 Fonsagrada, A	821	9.115,95	821	9.115,88	372	545,20	81	87,64	798	8.468,42	458	14,62	2	0,07
27034 Navia de Suarna	152	2.326,17	152	2.325,86	121	170,48	41	85,41	144	2.067,88	73	2,10	5	0,31
27035 Negueira de Muñiz	27	188,14	27	188,13	15	13,95	23	23,51	17	150,47	10	0,20	1	0,01
27045 Pedrafita do Cebreiro	733	2.981,73	733	2.981,73	145	87,08	583	120,90	730	2.770,70	98	3,05	0	0,00

FONTE: INE, DATOS CENSO AGRARIO 2020

As explotacións gandeiras do territorio do GDR3 estatisticamente, segundo a táboa de datos que se cita anteriormente, non contarían con suficiente SAU, por exemplo no Concello de A Pontenova que conta con 92 explotacións e ten unha SAU de 1.461 ha, co que cada explotación podería contar de media con 15 ha de SAU. Combinado coa táboa anterior este mesmo concello conta con 2.243 cabezas de gando Bovino, co que a cada cabeza de gando lle correspondería 0,65 ha. Sendo a carga gandeira de Bovino 1,54 Cabezas/ha. Isto se só temos en conta as explotacións de Bovino, co que a realidade é aínda peor. Estes datos son similares en outros concellos do GDR03, polo que é necesario favorecer mecanismos que melloren a dispoñibilidade de SAU, fomentando as concentracións parcelarias privadas, fomentando a permuta de propiedades entre propietarios privados, e poñendo en uso todos os instrumentos da Lei de mobilidade de terras e recuperación de terra agraria.

E.2. Caracterización da aptitude agraria e do abandono.

E.2.1 Caracterización da aptitude agraria dos solos

Segundo os mapas do visor (<https://estratexiasgdr.labrate.es/visor/>), que aparecen reflexados no punto E.2.3 nos que se analiza a aptitude agraria para a produción de millo e de pastos, destes mapas sácase a grandes rasgos que en todo o territorio do GDR03 hai moi pouca aptitude para millo e moita para pastos, iso tamén se observa na tipoloxía de explotación que hai maiormente no territorio do GDR03, explotacións de gando bovino de carne, a maioría delas extensivas, sendo o pasto a fonte principal de alimentación.

Dende a vista produtiva e enfocándonos na explotación de gando bovino é interesante, pero ¿qué pasa? co resto de tipos de explotacións, as explotacións de ovino, caprino e cabalar non precisan zonas aptas de millo, nin grandes extensión de pasto, son explotacións que necesitan mato, pastos semiarbustivos, polo que son interesantes en zonas que abunde o mato, ou como complemento en explotacións de bovino, para que detrás do gando limpen os pastos, ou previas á recuperación de terras, facendo o primeiro traballo.

No territorio do GDR3 abandonouse a produción de gando menor, os rebaños de cabras e ovellas son testimoniais, e sin embargo, hai un forte potencial de aproveitamento de terras por este gando e tamen de aproveitamento da carne deste gando que tiña unha gran tradición na montaña.

Activar esa nova produción de alimentos adaptados ás características do medio é un dos grandes retos da estratexia, tratando de implantar produtos turísticos e de comercialización de alimentos que contribúan a dar relevancia a estas producións que se abandonaron e que eran chave para manter aproveitadas as terras.

E.2.2 Identificación de zonas incluídas en selos ou esquemas de certificación da calidade agroalimentaria (D.O, IXP) e/ou forestal

O territorio do GDR03 está baixo o amparo de varias IXP, tales como son augardente, castaña de Galicia, pataca de Galicia, Tenreira Galega, Mel de Galicia, pan Galego..., son un claro exemplo diferenciador da calidade dos produtos producidos no territorio.

Recentemente estreouse a IXP de viños da Ribeira do Navia e xa con largo percorrido está a DOP Queixo do Cebreiro que cubre un amplo espazo do territorio

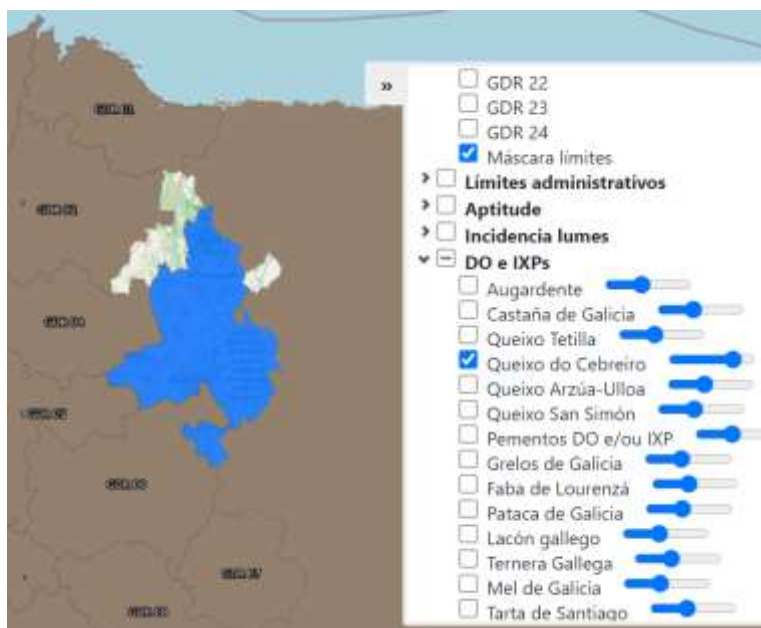

Gráfico 35. IXPs e DOPs do territorio

<https://estratexiasgdr.laborate.es/visor/>

As diferenciacións que collen toda Galicia non aportan un gran valor engadido dentro do territorio do GDR3, mais ben o aportan cara a fora do territorio, polo que habería que buscar marcas diferenciadoras como poden ser a REDE Natura 2000, A Reserva da Biosfera, e outros clubs de produto local nos que se está traballando; que diferencien a calidade de produtos de áreas cun alto grao de protección e con formas de producir moi sostibles.

Traballar os clubs de produto e os referentes de calidade e que se poidan marcar os produtos producidos nesta zona cun selo diferenciador único, é un dos retos a levar a cabo.

E.2.3 Caracterización do abandono das terras agrarias

Segundo os datos observados en táboas anteriores e mapas, non houbo un sistemático abandono da terra en este século, xa que pese o peche de moitas explotacións outras foron medrando e ampliando territorio, como se comenta en apartados anteriores na maioría dos concellos do GDR03 medrou a superficie forestal, se se comparan os usos do sixpac dos anos 2007 e 2015, pero tamén nalgúns aumentou a superficie a pastos, véndose reducida a superficie a matorral ou improdutivo, o erro posiblemente está en pesar que a terra se abandonou en este século (evidentemente nalgúns territorios é así), cando en realidade a maior transformación no territorio do GDR03 produciuse nos anos 80 e 90, coa masiva emigración, abandonado terras de cultivo e facendo plantacións masivas destas.

A cobertura de mato non é un indicador fiable de abandono de terras no territorio do GDR03, xa que en moitos concellos de montaña xa nos anos 50 existían grandes extensións de mato, no que se aproveitaban rastroxos, leñas e ía o gando maior e menor a pastar, un erro que se comete hoxe o non permitir facer estes labores en moitas zonas debido ás proteccións ambientais existentes, non se permite o rol conservacionista que xogaban as prácticas tradicionais, as leis son xeralistas e non diferencien as peculiaridades de cada territorio. Por tanto en moitas zonas non basta só con identificalos problemas, hai que xestionalos e manter prácticas ancestrais que nos permitenter esta biodeversidade.

Existen zonas infrautilizadas no territorio do GDR03 para a produción de pastos especialmente, segundo o mapa que se amosa a continuación entorno ó 90 % da superficie do GDR03 ten aptitudes boas para pasto, isto enfróntase a realidade, xa que parte deses terreos son forestais e outros imposibles ó estar en zonas de Rede Natura 2000, ter unhas pendentes excesivas, etc.,....,

Dende as competencias dos distintos estamentos administrativos deberíase apostar por facilitar as prácticas tradicionais, entendendoas como parte dun proceso de conservación de valores naturias que se están perdendo por entender a protección como algo restrictivo ós usos humanos que tiveron lugar en toda a montaña ó longo dos tempos. A paisaxe do territorio da Montaña é unha paisaxe cultural non unha paisaxe natural; e o exemplo da convivencia armónica de xente e da natureza dura, polo que se debe a xente permitir realizar usos que sempre tiveron cabida na xestión do territorio, facilitar o uso do territorio e sobre todo facilitar a vida no territorio.

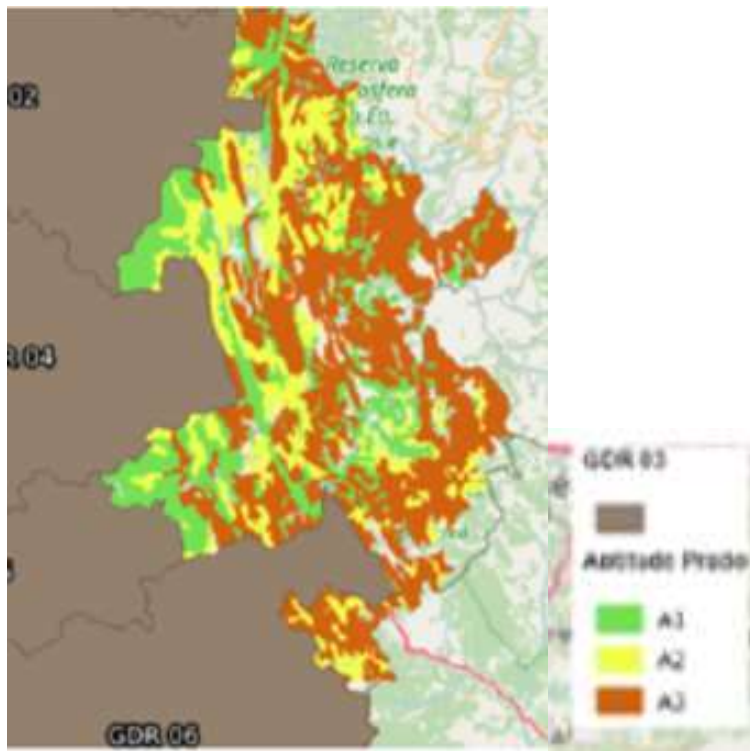

Gráfico 36. Superficie apta para pastos

Fonte: Estratexias GDR (laborate.es)

Neste mapa observase a superficie apta para pastos segundo o visor, aínda que a realidade sexa que dentro destas zonas hai moita que, por pendentes ou porque está en Rede Natura e non se permitiría cambio de uso, non se podería transformar en pastos; é indubidable o enorme potencial que existe para recuperar zonas para pastos.

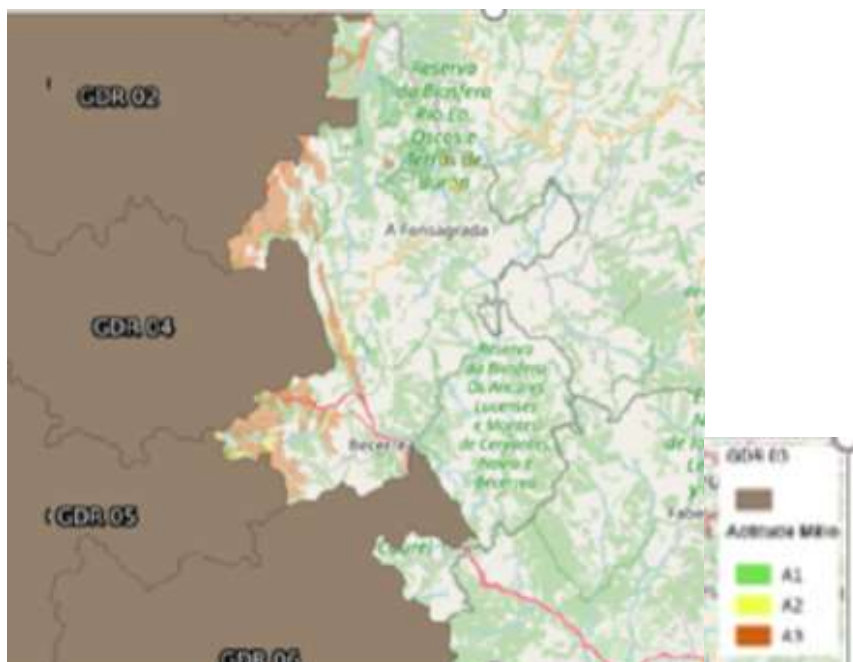

Gráfico 37. Superficie apta para millo

Fonte: Estratexias GDR (laborate.es)

Neste mapa obsérvase a superficie apta para millo segundo o visor, que considera que o territorio do GDR3 non é apto para millo, nembargantes nos últimos anos vense moitas terras que se está a poñer a millo por exemplo Baleira, Meira e outros están a sementar moita superficie de millo; demostrando que hai moita superficie no territorio que é apta para millo.

As tendencias actuais das explotacións gandeiras son cara unha maior profesionalización e teñen unha tendencia a ser mais grandes para ser rendibles, polo tanto cada vez máis demandan unha SAU maior, en moitos casos non tendo acceso a ela. Máis na situación actual de suba de prezos dos forraxes e da enerxía, tendendo a minimizar eses custos reducindo a compra de insumos e producíndoos nas explotacións.

As explotacións de maior tamaño están nas zonas do territorio como é no Concello de Meira, Pol e Láncara, concellos con unha orografía máis suave, e estas son de Bovino de leite, fronte ás explotacións de carne que poden atoparse no resto de concellos que son de menor tamaño, sendo as primeiras especialmente en intensivo, fronte as segundas que son principalmente en extensivo.

E.2.4 Tendencias na xestión territorial por parte das explotacións agrogandeiras

A problemática xeral do territorio do GDR03 en canto as explotacións é a falta de remuda xeracional, deben facerse mecanismos que fagan atractivo o campo para a xente nova, a proba disto reflexase no Censo Agrario do ano 2020, onde na provincia de Lugo hai mais de 23.000 titulares de explotacións dos cales máis de 15.000 son persoas que teñen mais de 55 anos, estas explotación na súa maioría non teñen remuda xeracional, potencialmente queda libre moita SAU, pero a nivel socioeconómico é unha hecatombe, por iso non só se hai que centrar na recuperación de SAU, tamén que se manteña o sector produtivo e económico, porque sen eles non ten obxecto a recuperación de terras.

Proxectos como os piloto que se formulan nesta estratexia van orientados a apoiar explotacións mais deversas e que poidan prestar servizos de ecoturismo, deste xeito introdúcese unha compoñente que pode resultar atractivo para persoas mozas, para mulleres e novas xeracións que poden plantxarse desenvolver o seu proxecto profesional vinculados á explotación e facendo cousas novas que lles xeren mais atractivos.

E.2.5 Incidencia dos lumes forestais

Nos seguintes mapas obsérvase a incidencia dos lumes no territorio do GDR03, e facendo un análise pormenorizado dos datos conclúese que a maioría dos incendios e os de maior extensión danse en zonas moi protexidas, zonas REDE Natura 2000.

Este dato, cando menos debe inducir a unha reflexión, si a protección entendida como a aplicación de limitacións ás numerosas actividades cas que se xestionaba o territorio é unha aposta pola conservación, ou pola contra se demostra que se someten os espazos protexidos a uns riscos incompatibles coa protección.

As excesivas limitacións que se fan nestas zonas rede Natura en aras da súa conservación, poden facer o efecto contrario, deixando ós espazos nunha meirnde vulnerabilidade ante os incendios. Estas zonas teñen a riqueza natural, paisaxística e social é grazas a xente que habita nelas, se non se permite a xente traballar as terras, segundo se veu facendo durante séculos estas zonas de interese comunitario están abocadas ó abandono e a perda de biodiversidade, e á exposición a riscos ambientais importante como os incendios.

As prácticas sostibles en Rede Natura, non só deberían ser autorizadas senón que deberían ser incentivadas para que se traballara na conservación da paisaxe cultural que foi distinguida cos máximos valores de protección.

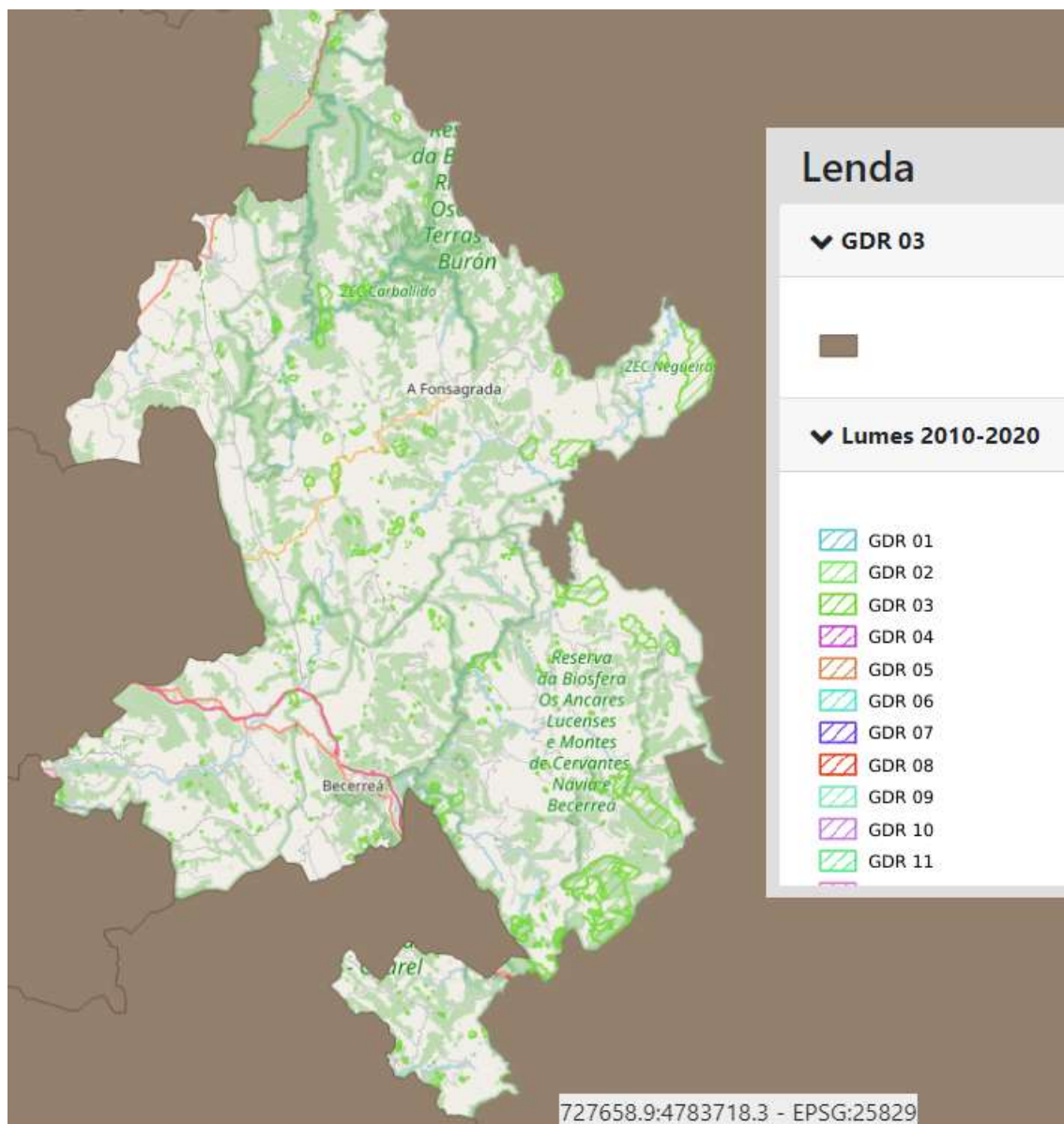

Gráfico 38. Incidencia dos lumes

Fonte: Estratexias GDR (laborate.es)

A continuación vemos un detalle do Concello de Cervantes, no que se aprecia como os meirandes incendios tiveron lugar na zona de maior protección, en pleno corazón da ZEPA Ancares.

O mesmo acontece no Zec Negueira ou no ZEC Carballido.

Esta análise pon o foco na importancia das prácticas sostible de gandería, de recuperación das zonas de cultivo de cereais para teitos de palla e para consumo humano, que se definen nas propostas de proxectos piloto G1 e G2

Outra das relacións do lume tamén se ve cos montes veciñais en man común, nos que tamén houbo grandes incendios forestais pola pouca ou nula xestión de moitos deles.

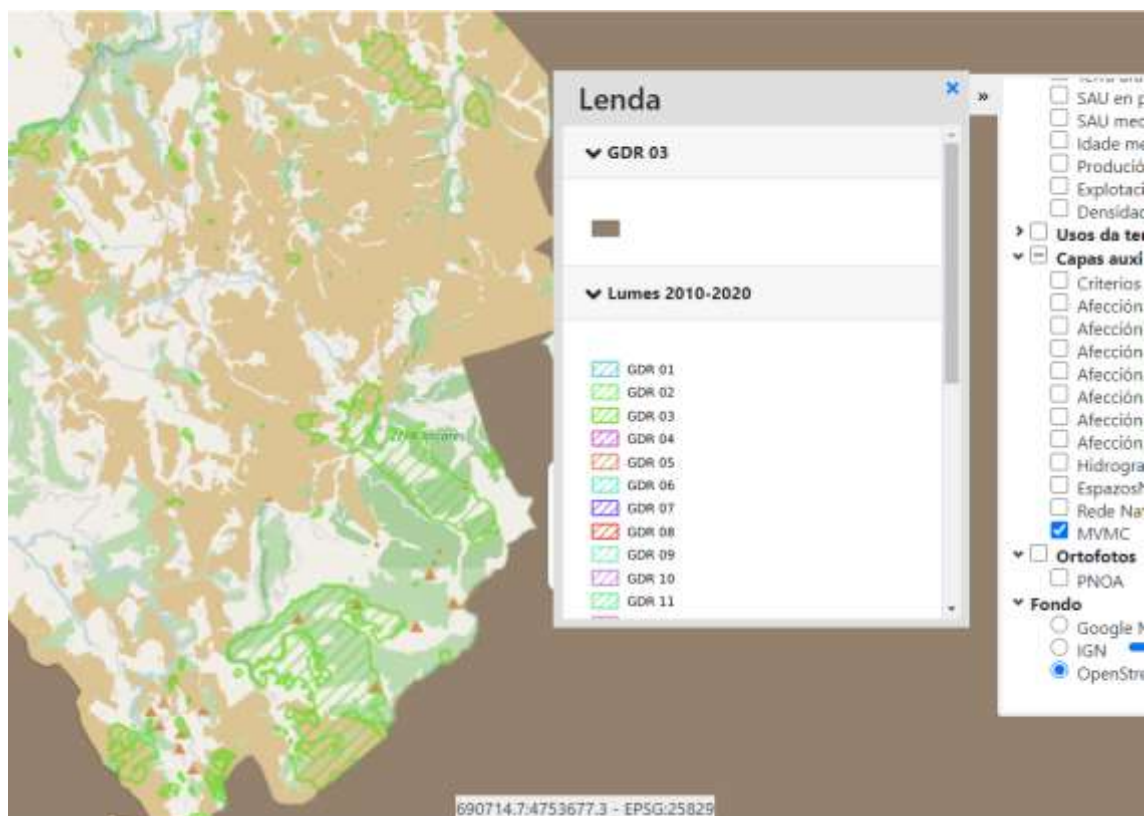

Gráfico 39. Incidencia lumes en MVMC

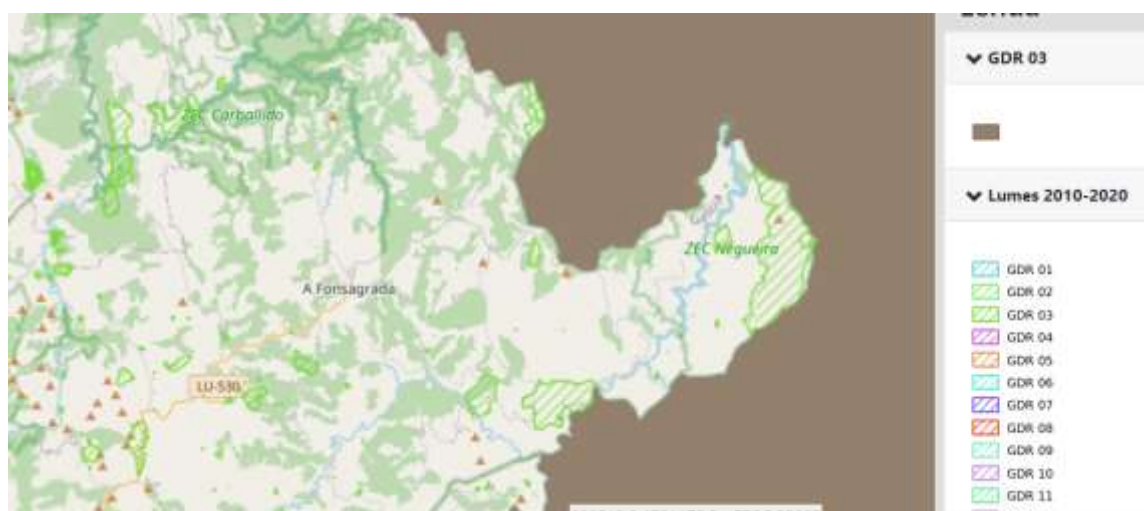

Gráfico 40. Incidencia lumes en ZECs e ZEPAs

E.3. Identificación, localización e caracterización das actividades de transformación e comercialización de producións agroforestais.

Neste apartado inventarianse as principais industrias, por sector produtivo en cada concello

Táboa 67. Empresas por concello e actividade principal

	Total	B_E Industria	F Construcción	Comercio, transporte y hostelería
	2022	2022	2022	2022
27004 Baleira	56	.	.	33
27006 Becerreá	220	9	44	107
27012 Cervantes	54	.	13	30
27018 Fonsagrada, A	206	16	30	105
27026 Láncara	169	8	34	80
27029 Meira	192	15	29	87
27034 Navia de Suarna	68	.	16	34
27035 Negueira de Muñiz	15			
27045 Pedrafita do Cebreiro	60			
27046 Pol	73	5	14	29
27048 Pontenova, A	212	21	46	84
27053 Ribeira de Piquín	23			
27901 Baralla	185	8	36	98

Fonte: INE

Na táboa seguinte analízase as empresas de cada municipio do GDR3 no sector primario

Táboa 68. Analise de empresas do sector primario por municipio

Empresas con actividade en Galicia segundo actividade principal (grupos CNAE 2009) e condición xurídica		
Número de empresas		Total
27901	Baralla	
2020		
	1 Agricultura e pesca	204
	A AGRICULTURA, GANDARÍA, SILVICULTURA E PESCA	204
	01 Agricultura, gandaría, caza e servizos relacionados con elas	196
	02 Silvicultura e explotación forestal	8
	03 Pesca e acuicultura	0
27006	Becerreá	
2020		
	1 Agricultura e pesca	167
	A AGRICULTURA, GANDARÍA, SILVICULTURA E PESCA	167
	01 Agricultura, gandaría, caza e servizos relacionados con elas	157
	02 Silvicultura e explotación forestal	10

	03 Pesca e acuicultura	0
27012	Cervantes	
2020		
	1 Agricultura e pesca	152
	A AGRICULTURA, GANDARÍA, SILVICULTURA E PESCA	152
	01 Agricultura, gandería, caza e servizos relacionados con elas	149
	02 Silvicultura e explotación forestal	3
	03 Pesca e acuicultura	0
27034	Navia de Suarna	
2020		
	1 Agricultura e pesca	66
	A AGRICULTURA, GANDARÍA, SILVICULTURA E PESCA	66
	01 Agricultura, gandería, caza e servizos relacionados con elas	63
	02 Silvicultura e explotación forestal	3
	03 Pesca e acuicultura	0
27045	Pedrafita do Cebreiro	
2020		
	1 Agricultura e pesca	92
	A AGRICULTURA, GANDARÍA, SILVICULTURA E PESCA	92
	01 Agricultura, gandería, caza e servizos relacionados con elas	92
	02 Silvicultura e explotación forestal	0
	03 Pesca e acuicultura	0
27004	Baleira	
2020		
	1 Agricultura e pesca	137
	A AGRICULTURA, GANDARÍA, SILVICULTURA E PESCA	137
	01 Agricultura, gandería, caza e servizos relacionados con elas	133
	02 Silvicultura e explotación forestal	2
	03 Pesca e acuicultura	2
27018	Fonsagrada, A	
2020		
	1 Agricultura e pesca	283
	A AGRICULTURA, GANDARÍA, SILVICULTURA E PESCA	283
	01 Agricultura, gandería, caza e servizos relacionados con elas	271
	02 Silvicultura e explotación forestal	10
	03 Pesca e acuicultura	2
27035	Negueira de Muñiz	
2020		
	1 Agricultura e pesca	7
	A AGRICULTURA, GANDARÍA, SILVICULTURA E PESCA	7
	01 Agricultura, gandería, caza e servizos relacionados con elas	7
	02 Silvicultura e explotación forestal	0
	03 Pesca e acuicultura	0
27048	Pontenova, A	
2020		
	1 Agricultura e pesca	78
	A AGRICULTURA, GANDARÍA, SILVICULTURA E PESCA	78
	01 Agricultura, gandería, caza e servizos relacionados con elas	68
	02 Silvicultura e explotación forestal	10
	03 Pesca e acuicultura	0
27029	Meira	
2020		

	1 Agricultura e pesca	92
	A AGRICULTURA, GANDARÍA, SILVICULTURA E PESCA	92
	01 Agricultura, gandería, caza e servizos relacionados con elas	84
	02 Silvicultura e explotación forestal	7
	03 Pesca e acuicultura	1
27046	Pol	
2020		
	1 Agricultura e pesca	228
	A AGRICULTURA, GANDARÍA, SILVICULTURA E PESCA	228
	01 Agricultura, gandería, caza e servizos relacionados con elas	225
	02 Silvicultura e explotación forestal	3
	03 Pesca e acuicultura	0
27053	Ribeira de Piquín	
2020		
	1 Agricultura e pesca	35
	A AGRICULTURA, GANDARÍA, SILVICULTURA E PESCA	35
	01 Agricultura, gandería, caza e servizos relacionados con elas	33
	02 Silvicultura e explotación forestal	2
	03 Pesca e acuicultura	0
27026	Láncara	
2020		
	1 Agricultura e pesca	326
	A AGRICULTURA, GANDARÍA, SILVICULTURA E PESCA	326
	01 Agricultura, gandería, caza e servizos relacionados con elas	324
	02 Silvicultura e explotación forestal	2
	03 Pesca e acuicultura	0
I.G.E. - Instituto Galego de Estatística		

Desta táboa sae un dato no que se ven facendo fincapé en toda a estratexia, que é que o tecido empresarial do territorio está sustentado nas pequenas empresas familiares do sector agrícola e gandeiro.

A aposta polo relevo xeracional destas pequenas empresas é chave para o territorio, con incentivos como a diversificación cara o ecoturismo, o aproveitamento do patrimonio, a implicación en produtos turísticos co sector turístico, a comercialización de produtos, e outras accións de apoio.

A conexión territorial de calquera cadea de valor pasa por implicar a este importante entramado de microempresas.

De seguido analízase a estrutura da pequena industria no territorio, da que tamén se extraen datos moi significativos para as accións da estratexia.

Táboa 69. Empresas por sector agroalimentario

Empresas con actividade en Galicia segundo actividade principal (grupos CNAE 2009) e condición xurídica	
Número de empresas	

		Total
27901	Baralla	
2020		
	C INDUSTRIA MANUFACTUREIRA	9
	10 Industria da alimentación	5
	10.1 Procesamento e conservación de carne e elaboración de produtos cárnicos	1
	10.2 Procesamento e conservación de peixes, crustáceos e moluscos	0
	10.3 Procesamento e conservación de froitas e hortalizas	0
	10.4 Fabricación de aceites e graxas vexetais e animais	0
	10.5 Fabricación de produtos lácteos	1
	10.6 Fabricación de produtos da moenda, amidóns e produtos amiláceos	0
	10.7 Fabricación de produtos de panadaría e pastas alimenticias	3
	10.8 Fabricación doutros produtos alimenticios	0
	10.9 Fabricación de produtos para a alimentación animal	0
	11 Fabricación de bebidas	0
	11.0 Fabricación de bebidas	0
	14 Confección de roupa de vestir	0
	15 Industria do coiro e do calzado	0
	16 Industria da madeira e da cortiza, agás mobles; cestería e espartaría	1
	17 Industria do papel	0
	18 Artes gráficas e reprodución de soportes gravados	0
	19 Coquerías e refinación de petróleo	0
	20 Industria química	0
	21 Fabricación de produtos farmacéuticos	0
	22 Fabricación de produtos de caucho e plásticos	0
	23 Fabricación doutros produtos minerais non metálicos	0
	24 Metalurxia; fabricación de produtos de ferro, aceiro e ferroalixes	0
	25 Fabricación de produtos metálicos, agás maquinaria e equipamento	3
	26 Fabricación de produtos informáticos, electrónicos e ópticos	0
	27 Fabricación de material e equipamento eléctrico	0
	28 Fabricación de maquinaria e equipamento n.c.n.	0
	29 Fabricación de vehículos de motor, remolques e semirremolques	0
	30 Fabricación doutro material de transporte	0
	31 Fabricación de mobles	0
	32 Outras industrias manufactureiras	0
	33 Reparación e instalación de maquinaria e equipamento	0
27006	Becerreá	
2020		
	C INDUSTRIA MANUFACTUREIRA	12
	10 Industria da alimentación	2
	10.1 Procesamento e conservación de carne e elaboración de produtos cárnicos	0
	10.2 Procesamento e conservación de peixes, crustáceos e moluscos	0
	10.3 Procesamento e conservación de froitas e hortalizas	0
	10.4 Fabricación de aceites e graxas vexetais e animais	0
	10.5 Fabricación de produtos lácteos	1
	10.6 Fabricación de produtos da moenda, amidóns e produtos amiláceos	0
	10.7 Fabricación de produtos de panadaría e pastas alimenticias	1
	10.8 Fabricación doutros produtos alimenticios	0
	10.9 Fabricación de produtos para a alimentación animal	0
	11 Fabricación de bebidas	1
	11.0 Fabricación de bebidas	1

	14 Confección de roupa de vestir	0
	15 Industria do coiro e do calzado	0
	16 Industria da madeira e da cortiza, agás mobles; cestaría e espartaría	0
	17 Industria do papel	0
	18 Artes gráficas e reprodución de soportes gravados	0
	19 Coquerías e refinación de petróleo	0
	20 Industria química	1
	21 Fabricación de produtos farmacéuticos	0
	22 Fabricación de produtos de caucho e plásticos	0
	23 Fabricación doutros produtos minerais non metálicos	1
	24 Metalurxia; fabricación de produtos de ferro, aceiro e ferroalixes	0
	25 Fabricación de produtos metálicos, agás maquinaria e equipamento	5
	26 Fabricación de produtos informáticos, electrónicos e ópticos	0
	27 Fabricación de material e equipamento eléctrico	0
	28 Fabricación de maquinaria e equipamento n.c.n.	0
	29 Fabricación de vehículos de motor, remolques e semirremolques	0
	30 Fabricación doutro material de transporte	0
	31 Fabricación de mobles	2
	32 Outras industrias manufactureiras	0
	33 Reparación e instalación de maquinaria e equipamento	0
27012	Cervantes	
2020		
	C INDUSTRIA MANUFACTUREIRA	5
	10 Industria da alimentación	1
	10.1 Procesamento e conservación de carne e elaboración de produtos cárnicos	0
	10.2 Procesamento e conservación de peixes, crustáceos e moluscos	0
	10.3 Procesamento e conservación de froitas e hortalizas	0
	10.4 Fabricación de aceites e graxas vexetais e animais	0
	10.5 Fabricación de produtos lácteos	0
	10.6 Fabricación de produtos da moenda, amidóns e produtos amiláceos	1
	10.7 Fabricación de produtos de panadaría e pastas alimenticias	0
	10.8 Fabricación doutros produtos alimenticios	0
	10.9 Fabricación de produtos para a alimentación animal	0
	11 Fabricación de bebidas	0
	11.0 Fabricación de bebidas	0
	14 Confección de roupa de vestir	0
	15 Industria do coiro e do calzado	0
	16 Industria da madeira e da cortiza, agás mobles; cestaría e espartaría	1
	17 Industria do papel	0
	18 Artes gráficas e reprodución de soportes gravados	0
	19 Coquerías e refinación de petróleo	0
	20 Industria química	0
	21 Fabricación de produtos farmacéuticos	0
	22 Fabricación de produtos de caucho e plásticos	0
	23 Fabricación doutros produtos minerais non metálicos	0
	24 Metalurxia; fabricación de produtos de ferro, aceiro e ferroalixes	0
	25 Fabricación de produtos metálicos, agás maquinaria e equipamento	1
	26 Fabricación de produtos informáticos, electrónicos e ópticos	0
	27 Fabricación de material e equipamento eléctrico	0
	28 Fabricación de maquinaria e equipamento n.c.n.	0
	29 Fabricación de vehículos de motor, remolques e semirremolques	0
	30 Fabricación doutro material de transporte	0

	31 Fabricación de mobles	2
	32 Outras industrias manufactureiras	0
	33 Reparación e instalación de maquinaria e equipamento	0
27034	Navia de Suarna	
2020		
	C INDUSTRIA MANUFACTUREIRA	4
	10 Industria da alimentación	3
	10.1 Procesamento e conservación de carne e elaboración de produtos cárnicos	1
	10.2 Procesamento e conservación de peixes, crustáceos e moluscos	0
	10.3 Procesamento e conservación de froitas e hortalizas	0
	10.4 Fabricación de aceites e graxas vexetais e animais	0
	10.5 Fabricación de produtos lácteos	0
	10.6 Fabricación de produtos da moenda, amidóns e produtos amiláceos	0
	10.7 Fabricación de produtos de panadaría e pastas alimenticias	2
	10.8 Fabricación doutros produtos alimenticios	0
	10.9 Fabricación de produtos para a alimentación animal	0
	11 Fabricación de bebidas	0
	11.0 Fabricación de bebidas	0
	14 Confección de roupa de vestir	0
	15 Industria do coiro e do calzado	0
	16 Industria da madeira e da cortiza, agás mobles; cestaría e espartaría	0
	17 Industria do papel	0
	18 Artes gráficas e reprodución de soportes gravados	0
	19 Coquerías e refinación de petróleo	0
	20 Industria química	0
	21 Fabricación de produtos farmacéuticos	0
	22 Fabricación de produtos de caucho e plásticos	0
	23 Fabricación doutros produtos minerais non metálicos	0
	24 Metalurxia; fabricación de produtos de ferro, aceiro e ferroalixes	0
	25 Fabricación de produtos metálicos, agás maquinaria e equipamento	1
	26 Fabricación de produtos informáticos, electrónicos e ópticos	0
	27 Fabricación de material e equipamento eléctrico	0
	28 Fabricación de maquinaria e equipamento n.c.n.	0
	29 Fabricación de vehículos de motor, remolques e semirremolques	0
	30 Fabricación doutro material de transporte	0
	31 Fabricación de mobles	0
	32 Outras industrias manufactureiras	0
	33 Reparación e instalación de maquinaria e equipamento	0
27045	Pedrafita do Cebreiro	
2020		
	C INDUSTRIA MANUFACTUREIRA	5
	10 Industria da alimentación	3
	10.1 Procesamento e conservación de carne e elaboración de produtos cárnicos	0
	10.2 Procesamento e conservación de peixes, crustáceos e moluscos	0
	10.3 Procesamento e conservación de froitas e hortalizas	0
	10.4 Fabricación de aceites e graxas vexetais e animais	0
	10.5 Fabricación de produtos lácteos	2
	10.6 Fabricación de produtos da moenda, amidóns e produtos amiláceos	0
	10.7 Fabricación de produtos de panadaría e pastas alimenticias	1
	10.8 Fabricación doutros produtos alimenticios	0
	10.9 Fabricación de produtos para a alimentación animal	0

	11 Fabricación de bebidas	0
	11.0 Fabricación de bebidas	0
	14 Confección de roupa de vestir	0
	15 Industria do coiro e do calzado	0
	16 Industria da madeira e da cortiza, agás mobles; cestería e espartaría	0
	17 Industria do papel	0
	18 Artes gráficas e reprodución de soportes gravados	0
	19 Coquerías e refinación de petróleo	0
	20 Industria química	0
	21 Fabricación de produtos farmacéuticos	0
	22 Fabricación de produtos de caucho e plásticos	0
	23 Fabricación doutros produtos minerais non metálicos	0
	24 Metalurxia; fabricación de produtos de ferro, aceiro e ferroalixes	0
	25 Fabricación de produtos metálicos, agás maquinaria e equipamento	2
	26 Fabricación de produtos informáticos, electrónicos e ópticos	0
	27 Fabricación de material e equipamento eléctrico	0
	28 Fabricación de maquinaria e equipamento n.c.n.	0
	29 Fabricación de vehículos de motor, remolques e semirremolques	0
	30 Fabricación doutro material de transporte	0
	31 Fabricación de mobles	0
	32 Outras industrias manufactureiras	0
	33 Reparación e instalación de maquinaria e equipamento	0
27004	Baleira	
2020		
	C INDUSTRIA MANUFACTUREIRA	5
	10 Industria da alimentación	2
	10.1 Procesamento e conservación de carne e elaboración de produtos cárnicos	0
	10.2 Procesamento e conservación de peixes, crustáceos e moluscos	0
	10.3 Procesamento e conservación de froitas e hortalizas	0
	10.4 Fabricación de aceites e graxas vexetais e animais	0
	10.5 Fabricación de produtos lácteos	0
	10.6 Fabricación de produtos da moenda, amidóns e produtos amiláceos	1
	10.7 Fabricación de produtos de panadaría e pastas alimenticias	1
	10.8 Fabricación doutros produtos alimenticios	0
	10.9 Fabricación de produtos para a alimentación animal	0
	11 Fabricación de bebidas	0
	11.0 Fabricación de bebidas	0
	14 Confección de roupa de vestir	0
	15 Industria do coiro e do calzado	0
	16 Industria da madeira e da cortiza, agás mobles; cestería e espartaría	0
	17 Industria do papel	0
	18 Artes gráficas e reprodución de soportes gravados	0
	19 Coquerías e refinación de petróleo	0
	20 Industria química	0
	21 Fabricación de produtos farmacéuticos	0
	22 Fabricación de produtos de caucho e plásticos	0
	23 Fabricación doutros produtos minerais non metálicos	0
	24 Metalurxia; fabricación de produtos de ferro, aceiro e ferroalixes	0
	25 Fabricación de produtos metálicos, agás maquinaria e equipamento	1
	26 Fabricación de produtos informáticos, electrónicos e ópticos	0
	27 Fabricación de material e equipamento eléctrico	0
	28 Fabricación de maquinaria e equipamento n.c.n.	0

	29 Fabricación de vehículos de motor, remolques e semirremolques	0
	30 Fabricación doutro material de transporte	0
	31 Fabricación de mobles	1
	32 Outras industrias manufactureiras	0
	33 Reparación e instalación de maquinaria e equipamento	1
27018	Fonsagrada, A	
2020		
	C INDUSTRIA MANUFACTUREIRA	16
	10 Industria da alimentación	7
	10.1 Procesamento e conservación de carne e elaboración de produtos cárnicos	3
	10.2 Procesamento e conservación de peixes, crustáceos e moluscos	0
	10.3 Procesamento e conservación de froitas e hortalizas	0
	10.4 Fabricación de aceites e graxas vexetais e animais	0
	10.5 Fabricación de produtos lácteos	0
	10.6 Fabricación de produtos da moenda, amidóns e produtos amiláceos	0
	10.7 Fabricación de produtos de panadaría e pastas alimenticias	3
	10.8 Fabricación doutros produtos alimenticios	0
	10.9 Fabricación de produtos para a alimentación animal	1
	11 Fabricación de bebidas	0
	11.0 Fabricación de bebidas	0
	14 Confección de roupa de vestir	0
	15 Industria do coiro e do calzado	0
	16 Industria da madeira e da cortiza, agás mobles; cestaría e espartaría	4
	17 Industria do papel	0
	18 Artes gráficas e reprodución de soportes gravados	2
	19 Coquerías e refinación de petróleo	0
	20 Industria química	0
	21 Fabricación de produtos farmacéuticos	0
	22 Fabricación de produtos de caucho e plásticos	0
	23 Fabricación doutros produtos minerais non metálicos	0
	24 Metalurxia; fabricación de produtos de ferro, aceiro e ferroalixes	0
	25 Fabricación de produtos metálicos, agás maquinaria e equipamento	3
	26 Fabricación de produtos informáticos, electrónicos e ópticos	0
	27 Fabricación de material e equipamento eléctrico	0
	28 Fabricación de maquinaria e equipamento n.c.n.	0
	29 Fabricación de vehículos de motor, remolques e semirremolques	0
	30 Fabricación doutro material de transporte	0
	31 Fabricación de mobles	0
	32 Outras industrias manufactureiras	0
	33 Reparación e instalación de maquinaria e equipamento	0
27035	Negueira de Muñiz	
2020		
	C INDUSTRIA MANUFACTUREIRA	3
	10 Industria da alimentación	1
	10.1 Procesamento e conservación de carne e elaboración de produtos cárnicos	0
	10.2 Procesamento e conservación de peixes, crustáceos e moluscos	0
	10.3 Procesamento e conservación de froitas e hortalizas	1
	10.4 Fabricación de aceites e graxas vexetais e animais	0
	10.5 Fabricación de produtos lácteos	0
	10.6 Fabricación de produtos da moenda, amidóns e produtos amiláceos	0
	10.7 Fabricación de produtos de panadaría e pastas alimenticias	0

	10.8 Fabricación doutros produtos alimenticios	0
	10.9 Fabricación de produtos para a alimentación animal	0
	11 Fabricación de bebidas	2
	11.0 Fabricación de bebidas	2
	14 Confección de roupa de vestir	0
	15 Industria do coiro e do calzado	0
	16 Industria da madeira e da cortiza, agás mobles; cestaría e espartaría	0
	17 Industria do papel	0
	18 Artes gráficas e reprodución de soportes gravados	0
	19 Coquerías e refinación de petróleo	0
	20 Industria química	0
	21 Fabricación de produtos farmacéuticos	0
	22 Fabricación de produtos de caucho e plásticos	0
	23 Fabricación doutros produtos minerais non metálicos	0
	24 Metalurxia; fabricación de produtos de ferro, aceiro e ferroalixes	0
	25 Fabricación de produtos metálicos, agás maquinaria e equipamento	0
	26 Fabricación de produtos informáticos, electrónicos e ópticos	0
	27 Fabricación de material e equipamento eléctrico	0
	28 Fabricación de maquinaria e equipamento n.c.n.	0
	29 Fabricación de vehículos de motor, remolques e semirremolques	0
	30 Fabricación doutro material de transporte	0
	31 Fabricación de mobles	0
	32 Outras industrias manufactureiras	0
	33 Reparación e instalación de maquinaria e equipamento	0
27048	Pontenova, A	
2020		
	C INDUSTRIA MANUFACTUREIRA	23
	10 Industria da alimentación	5
	10.1 Procesamento e conservación de carne e elaboración de produtos cárnicos	0
	10.2 Procesamento e conservación de peixes, crustáceos e moluscos	0
	10.3 Procesamento e conservación de froitas e hortalizas	0
	10.4 Fabricación de aceites e graxas vexetais e animais	0
	10.5 Fabricación de produtos lácteos	0
	10.6 Fabricación de produtos da moenda, amidóns e produtos amiláceos	0
	10.7 Fabricación de produtos de panadaría e pastas alimenticias	4
	10.8 Fabricación doutros produtos alimenticios	1
	10.9 Fabricación de produtos para a alimentación animal	0
	11 Fabricación de bebidas	0
	11.0 Fabricación de bebidas	0
	14 Confección de roupa de vestir	0
	15 Industria do coiro e do calzado	0
	16 Industria da madeira e da cortiza, agás mobles; cestaría e espartaría	4
	17 Industria do papel	0
	18 Artes gráficas e reprodución de soportes gravados	0
	19 Coquerías e refinación de petróleo	0
	20 Industria química	0
	21 Fabricación de produtos farmacéuticos	0
	22 Fabricación de produtos de caucho e plásticos	0
	23 Fabricación doutros produtos minerais non metálicos	2
	24 Metalurxia; fabricación de produtos de ferro, aceiro e ferroalixes	0
	25 Fabricación de produtos metálicos, agás maquinaria e equipamento	4
	26 Fabricación de produtos informáticos, electrónicos e ópticos	0

	27 Fabricación de material e equipamento eléctrico	0
	28 Fabricación de maquinaria e equipamento n.c.n.	1
	29 Fabricación de vehículos de motor, remolques e semirremolques	2
	30 Fabricación doutro material de transporte	0
	31 Fabricación de mobles	3
	32 Outras industrias manufactureiras	0
	33 Reparación e instalación de maquinaria e equipamento	2
27029	Meira	
2020		
	C INDUSTRIA MANUFACTUREIRA	18
	10 Industria da alimentación	5
	10.1 Procesamento e conservación de carne e elaboración de produtos cárnicos	0
	10.2 Procesamento e conservación de peixes, crustáceos e moluscos	0
	10.3 Procesamento e conservación de froitas e hortalizas	0
	10.4 Fabricación de aceites e graxas vexetais e animais	0
	10.5 Fabricación de produtos lácteos	1
	10.6 Fabricación de produtos da moenda, amidóns e produtos amiláceos	0
	10.7 Fabricación de produtos de panadaría e pastas alimenticias	4
	10.8 Fabricación doutros produtos alimenticios	0
	10.9 Fabricación de produtos para a alimentación animal	0
	11 Fabricación de bebidas	0
	11.0 Fabricación de bebidas	0
	14 Confección de roupa de vestir	0
	15 Industria do coiro e do calzado	0
	16 Industria da madeira e da cortiza, agás mobles; cestaría e espartaría	2
	17 Industria do papel	0
	18 Artes gráficas e reprodución de soportes gravados	1
	19 Coquerías e refinación de petróleo	0
	20 Industria química	0
	21 Fabricación de produtos farmacéuticos	0
	22 Fabricación de produtos de caucho e plásticos	1
	23 Fabricación doutros produtos minerais non metálicos	1
	24 Metalurxia; fabricación de produtos de ferro, aceiro e ferroalixes	0
	25 Fabricación de produtos metálicos, agás maquinaria e equipamento	6
	26 Fabricación de produtos informáticos, electrónicos e ópticos	0
	27 Fabricación de material e equipamento eléctrico	0
	28 Fabricación de maquinaria e equipamento n.c.n.	0
	29 Fabricación de vehículos de motor, remolques e semirremolques	1
	30 Fabricación doutro material de transporte	0
	31 Fabricación de mobles	1
	32 Outras industrias manufactureiras	0
	33 Reparación e instalación de maquinaria e equipamento	0
27046	Pol	
2020		
	C INDUSTRIA MANUFACTUREIRA	6
	10 Industria da alimentación	2
	10.1 Procesamento e conservación de carne e elaboración de produtos cárnicos	0
	10.2 Procesamento e conservación de peixes, crustáceos e moluscos	0
	10.3 Procesamento e conservación de froitas e hortalizas	0
	10.4 Fabricación de aceites e graxas vexetais e animais	0
	10.5 Fabricación de produtos lácteos	0

	10.6 Fabricación de produtos da moenda, amidóns e produtos amiláceos	0
	10.7 Fabricación de produtos de panadaría e pastas alimenticias	2
	10.8 Fabricación doutros produtos alimenticios	0
	10.9 Fabricación de produtos para a alimentación animal	0
	11 Fabricación de bebidas	0
	11.0 Fabricación de bebidas	0
	14 Confección de roupa de vestir	0
	15 Industria do coiro e do calzado	0
	16 Industria da madeira e da cortiza, agás mobles; cestaría e espartaría	2
	17 Industria do papel	0
	18 Artes gráficas e reprodución de soportes gravados	0
	19 Coquerías e refinación de petróleo	0
	20 Industria química	0
	21 Fabricación de produtos farmacéuticos	0
	22 Fabricación de produtos de caucho e plásticos	0
	23 Fabricación doutros produtos minerais non metálicos	1
	24 Metalurxia; fabricación de produtos de ferro, aceiro e ferroalixes	0
	25 Fabricación de produtos metálicos, agás maquinaria e equipamento	1
	26 Fabricación de produtos informáticos, electrónicos e ópticos	0
	27 Fabricación de material e equipamento eléctrico	0
	28 Fabricación de maquinaria e equipamento n.c.n.	0
	29 Fabricación de vehículos de motor, remolques e semirremolques	0
	30 Fabricación doutro material de transporte	0
	31 Fabricación de mobles	0
	32 Outras industrias manufactureiras	0
	33 Reparación e instalación de maquinaria e equipamento	0
27053	Ribeira de Piquín	
2020		
	C INDUSTRIA MANUFACTUREIRA	1
	10 Industria da alimentación	1
	10.1 Procesamento e conservación de carne e elaboración de produtos cárnicos	0
	10.2 Procesamento e conservación de peixes, crustáceos e moluscos	0
	10.3 Procesamento e conservación de froitas e hortalizas	0
	10.4 Fabricación de aceites e graxas vexetais e animais	0
	10.5 Fabricación de produtos lácteos	0
	10.6 Fabricación de produtos da moenda, amidóns e produtos amiláceos	0
	10.7 Fabricación de produtos de panadaría e pastas alimenticias	1
	10.8 Fabricación doutros produtos alimenticios	0
	10.9 Fabricación de produtos para a alimentación animal	0
	11 Fabricación de bebidas	0
	11.0 Fabricación de bebidas	0
	14 Confección de roupa de vestir	0
	15 Industria do coiro e do calzado	0
	16 Industria da madeira e da cortiza, agás mobles; cestaría e espartaría	0
	17 Industria do papel	0
	18 Artes gráficas e reprodución de soportes gravados	0
	19 Coquerías e refinación de petróleo	0
	20 Industria química	0
	21 Fabricación de produtos farmacéuticos	0
	22 Fabricación de produtos de caucho e plásticos	0
	23 Fabricación doutros produtos minerais non metálicos	0
	24 Metalurxia; fabricación de produtos de ferro, aceiro e ferroalixes	0

	25 Fabricación de produtos metálicos, agás maquinaria e equipamento	0
	26 Fabricación de produtos informáticos, electrónicos e ópticos	0
	27 Fabricación de material e equipamento eléctrico	0
	28 Fabricación de maquinaria e equipamento n.c.n.	0
	29 Fabricación de vehículos de motor, remolques e semirremolques	0
	30 Fabricación doutro material de transporte	0
	31 Fabricación de mobles	0
	32 Outras industrias manufactureiras	0
	33 Reparación e instalación de maquinaria e equipamento	0
27026	Láncara	
2020		
	C INDUSTRIA MANUFACTUREIRA	5
	10 Industria da alimentación	1
	10.1 Procesamento e conservación de carne e elaboración de produtos cárnicos	0
	10.2 Procesamento e conservación de peixes, crustáceos e moluscos	0
	10.3 Procesamento e conservación de froitas e hortalizas	0
	10.4 Fabricación de aceites e graxas vexetais e animais	0
	10.5 Fabricación de produtos lácteos	0
	10.6 Fabricación de produtos da moenda, amidóns e produtos amiláceos	0
	10.7 Fabricación de produtos de panadería e pastas alimenticias	1
	10.8 Fabricación doutros produtos alimenticios	0
	10.9 Fabricación de produtos para a alimentación animal	0
	11 Fabricación de bebidas	0
	11.0 Fabricación de bebidas	0
	14 Confección de roupa de vestir	0
	15 Industria do coiro e do calzado	0
	16 Industria da madeira e da cortiza, agás mobles; cestería e espartaría	0
	17 Industria do papel	0
	18 Artes gráficas e reprodución de soportes gravados	0
	19 Coquerías e refinación de petróleo	0
	20 Industria química	0
	21 Fabricación de produtos farmacéuticos	0
	22 Fabricación de produtos de caucho e plásticos	0
	23 Fabricación doutros produtos minerais non metálicos	0
	24 Metalurxia; fabricación de produtos de ferro, aceiro e ferroalixes	0
	25 Fabricación de produtos metálicos, agás maquinaria e equipamento	2
	26 Fabricación de produtos informáticos, electrónicos e ópticos	0
	27 Fabricación de material e equipamento eléctrico	0
	28 Fabricación de maquinaria e equipamento n.c.n.	0
	29 Fabricación de vehículos de motor, remolques e semirremolques	0
	30 Fabricación doutro material de transporte	0
	31 Fabricación de mobles	2
	32 Outras industrias manufactureiras	0
	33 Reparación e instalación de maquinaria e equipamento	0
	IGE. Explotación do directorio de empresas e unidades locais	

Esta táboa arroxa outro dato clave para os retos da estratexia; empresas que son básicas para o desenvolvemento de calquera municipio e para a calidade de vida dos habitantes, non existen en moito municipios. As panaderías son escasísimas con tendencia a desaparecer; caso de Becerreá, un Nodo de equilibrio territorial que sempre tivo dúas panaderías, a estatística saca unha panadería pero que a día de hoxe sabemos que xa se pechou. Este caso ben sucedendo

en moitos outros, pequenos negocios que cando as persoas que os rexentan se xubilan non teñen relevo xeracional.

Como as panaderías podense citar as carnicerías, pescaderías, froiterías, zapaterías, tendas de roupa e un largo etc de pequenos negocios que xeran actividade nas cabacerías municipais e que presentan unhas cifras alarmantemente baixas.

Darlles un pulo relacionándoas ca posibilidade de establecer sinerxias co sector primario e co sector turístico para relanzar os negocios e apostar polo relevo xeracional son retos desta estratexia.

No territorio son moi destacables iniciativas como as emprendidas pola Sociedade Cooperativa a Carqueixa ou a Asociación de Gandeiros de A Fonsagrada que foron capaces de apostar pola transformación e venda directa das producións primarias. Estas iniciativas, tal como se identificou durante o proceso de EDLP están chamadas e seguir sumando sinerxias con outros sectores como o turístico e captando moitos mais produtores.

E.4. ANÁLISE DA APLICABILIDADE DE INSTRUMENTOS DE RECUPERACIÓN DE TERRAS

E.4.1 Caracterización das estruturas de propiedade

Como xa se veu comentando en apartados anteriores, a propiedade na maioría do territorio do GDR03 é minifundista, habendo unha superficie media de parcela declarada na PAC entorno a 0,3 ha, polo que existe en moitas zonas un problema para conseguir terras con unha superficie adecuada para o seu uso e que estas sexan rendibles.

Por iso é importante os mecanismos propostos na Lei de Recuperación de Terras Agrarias, Lei 11/2021, na que se propoñen a creación de polígonos agroforestais, aldeas modelos,..., que se apliquen no territorio, facilitando a creación de zonas ou propiedades con superficies óptimas e rendibles para as explotacións de hoxe en día.

Por outra banda estas ferramentas teñen que servir para rachar co abandono da propiedade e que a xente que quere atopar terra teña posibilidade de atopala e de poder chegar a acordos cos propietarios dela.

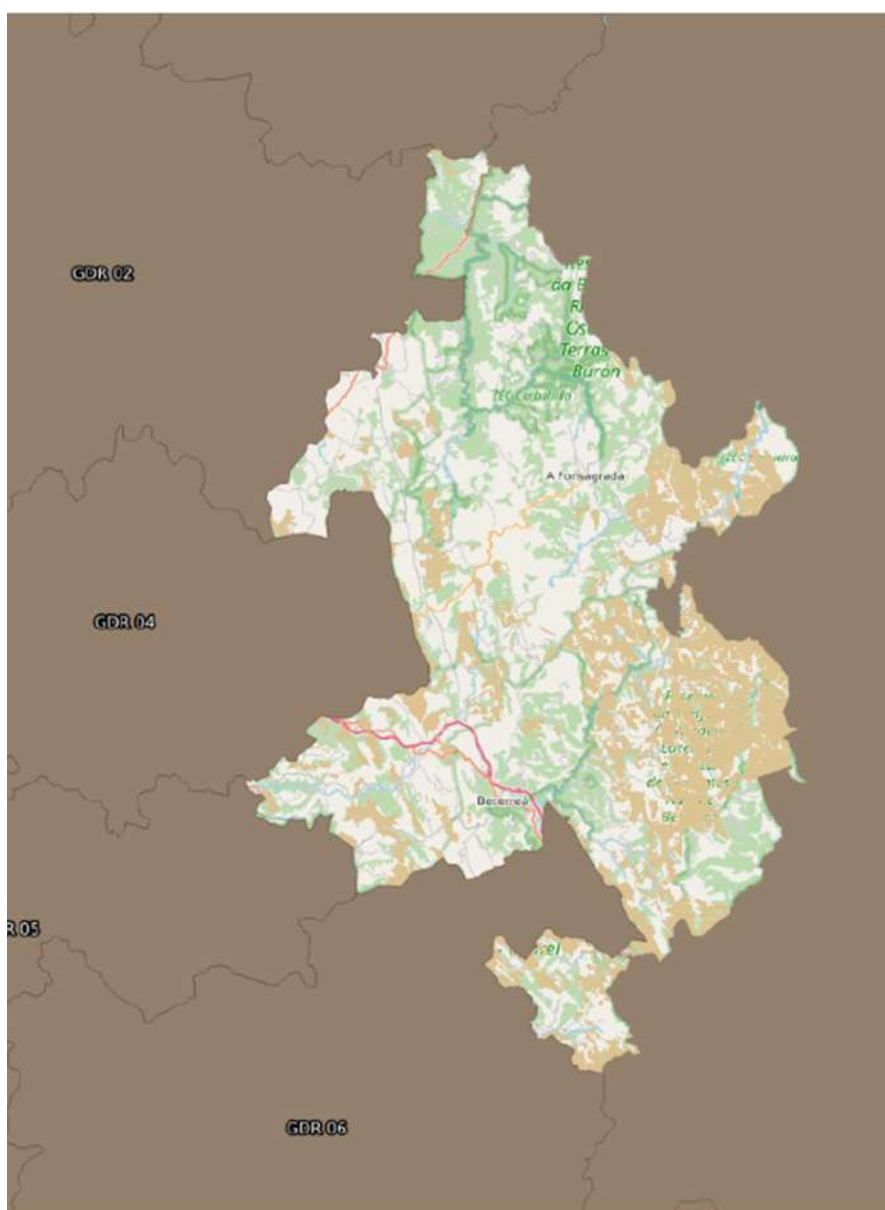
E.4.2 Instrumentos de recuperación e de re-organización executados ou en curso

No territorio do GDR03 está aprobada, pero pendente de execución a creación da aldea modelo de Barcia en Navia de Suarna.

Por outra banda hai diversos lugares interesados en facer reorganizacións da propiedade nos cales se fixeron estudos previos dende o GDR. Alguns dos concellos nos que se plantexaron proxectos foi en Cervantes (Cerrodo, Santalla, Balgos e outros lugares), A Fonsagrada (Zona limítrofe con Asturias e con Baleira); Baleira, na zona limítrofe con A Fonsagrada e zonas de abandono de concentración parcelaria) A Ribeira de Piquín (varias zonas promovidas pola Fundación Terreo). Estes son exemplo de propostas que xa xurdiron no territorio e hai moitas outras zonas do ámbito do GDR3 nas que se podería facer unha reorganización da propiedade.

E.4.3 Valoración territorial da aplicabilidade dos instrumentos de recuperación e outros previstos na Lei 11/2021 e Lei 4/2015

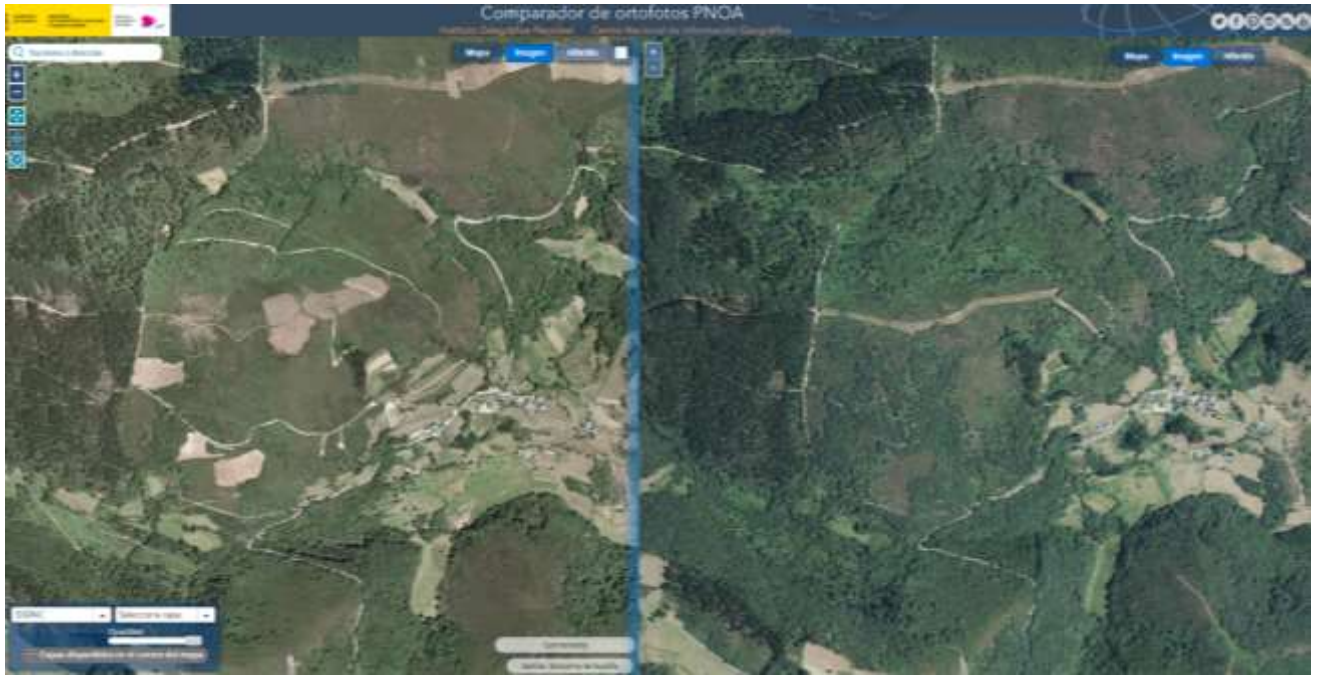
No ámbito do territorio do GDR03 existen moitos pobos que non contan con MVMC, e outros moitos que teñen grandes extensións. Algúns están xestionados polos veciños, estando algúns ben xestionados e outros non contan nin con xunta directiva. Nesta figura xurídica hai moito potencial de aplicación de ferramentas de recuperación e posta en valor de terra.

Fonte: Estratexias GDR (laborate.es)

Neste mapa observase as zonas onde existen MVMC, que son principalmente en Navia de Suarna e Cervantes.

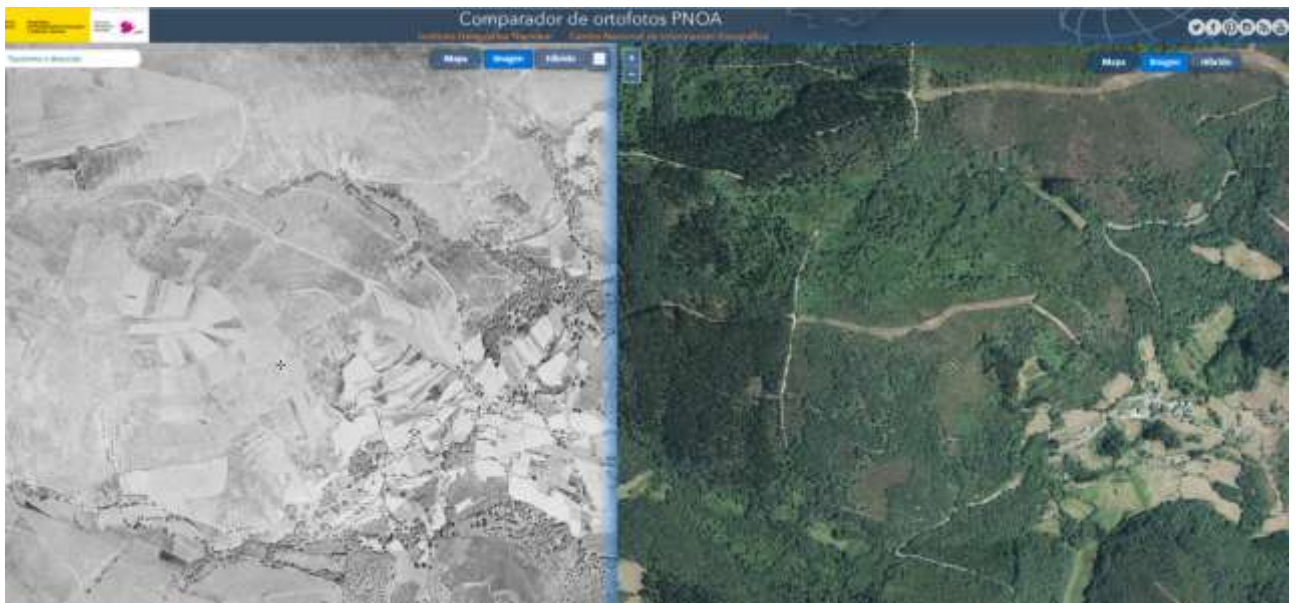
No resto do territorio existen zonas con montes varas, abertais ou de voces, que son de natureza privada, pero que tamén son interesantes de estudo e de plans de reorganización da propiedade, pois estes contan con grandes superficies en algúns casos infrutilizadas.

Fonte: https://www.ign.es/web/comparador_pnoa/index.html

Nesta mapa comparase unha ortofoto do ano 2003, con unha do ano 2020, dunha zona da parroquia de Sevane (San Xoán), en Becerreá, sendo este un monte privado de varas onde claramente no monte desapareceron as terras de cultivo, estando na actualidade a mato, ou con uso forestal por repoboación natural. Este é un exemplo de zonas do territorio no que se pode facer unha reorganización da propiedade, ou recuperación de terras de cultivo.

Anexo a este documento van varios mapas, de varios concellos e parroquias nos que se comparan as ortofotos dos anos 2005-2006 e as do 2020, nos que se observan tendencias similares, nalgúns case non hai variación, xa que esta comparativa debería ser un pouco anterior, pois o abandono das terras e cambios de uso mais importantes producíronse a finais do século pasado. Isto observase claramente se a comparativa se fai coa ortofoto do Voo Americano dos anos 50, pois nesta ortofoto vese a gran extensión que tiñan as terras de cultivo, habendo tamén zonas a mato, que servían para o pasto comunitario do gando.

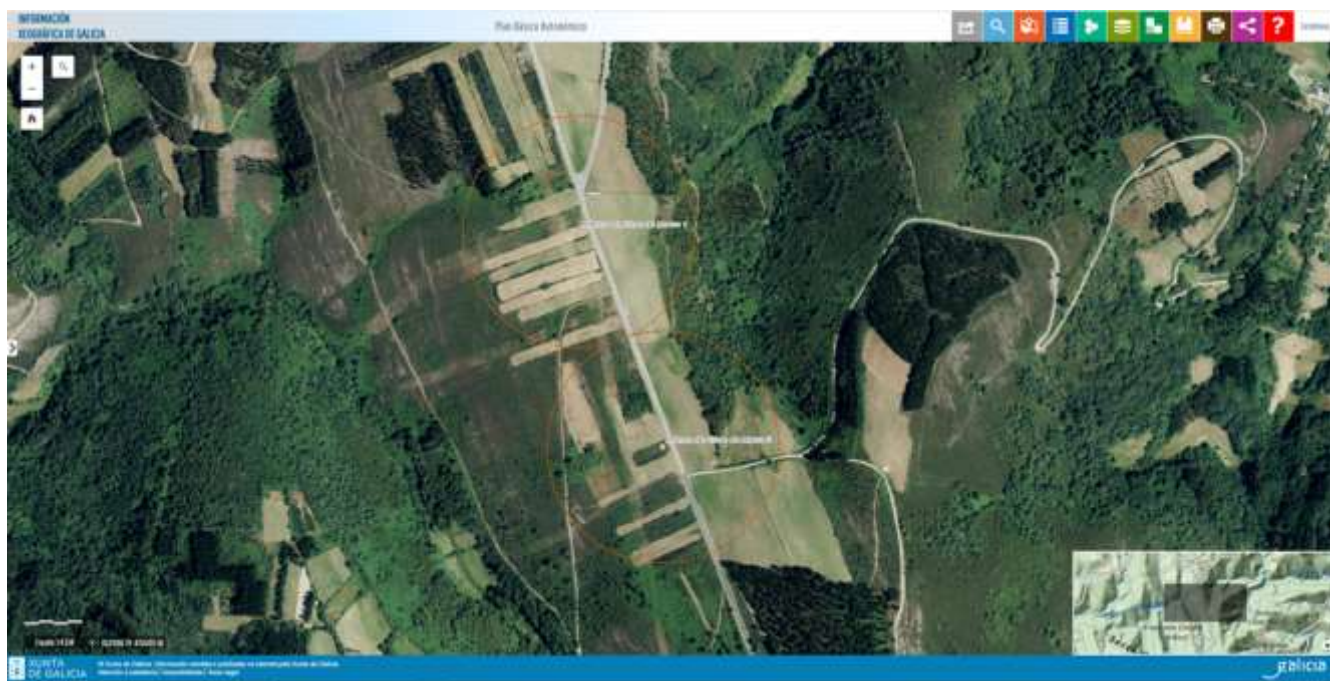

Fonte: https://www.ign.es/web/comparador_pnoa/index.html

Esta zona concreta podería ser obxecto de reorganización da propiedade, xa que ten potencial produtivo de pastos e forestal, hai terras abandonadas ou sen cultivos, hai poucas explotacións gandeiras na zona, pero de tamaño considerable e a propiedade privada ten unha excesiva fragmentación.

E.4.4 Marco de ordenación de incidencia potencial

Existe numerosa cartografía dispoñible, principalmente o Plan Básico Autonómico, no que están definidas os plans especiais e as afeccións sectoriais que pode ter unha zona, neste visor pódese ter unha idea dos problemas que pode ter unha zona para a reorganización, que afeccións ten, factores que poden limitar a execución da reorganización ou impedila, como poden ser zonas que existan castros ou elementos patrimoniais que se atopen no solo ou subsolo. Como ocorre no exemplo seguinte pertencente o concello de Becerreá a parroquia de Fontarón onde existen dúas mámoas.

Fonte: <http://mapas.xunta.gal/visores/pba/>

Neste mapa obsérvase as zonas de afección das mámoas, que condicionan as actuacións que se poden levar a cabo nesta zona.

E.5. Identificación de axentes ou iniciativas interesadas na posta en produción de terra agraria ou no desenvolvemento de actividades de transformación e comercialización de produtos agroforestais.

Os axentes interesados na posta en valor e produción de terra agraria podemoslos clasificar en tres tipos: gandeiros e gandeiras, viticultores, novas actividades agrarias de persoas do territorio ou de novos habitantes.

Moitos gandeiros que están adheridoa á cooperativa a Carqueixa e a Asociación de Gandeiros de A Fonsagrada serían receptivos a aproveitar superficies de montes. Os que contan con explotacións e necesitan aumentar a súa base territorial, estes son os gandeiros en activo e con unha perspectiva de ampliara explotación, redución de custos, etc., e xa enumerados en apartados anteriores.

Nas explotacións existentes o tipo de promotor posiblemente sexa unha persoa maior de 45 anos (segundo táboas anteriores a maioría das explotacións pertencen a titulares con máis de 55 anos), por tanto debe primarse o relevo xeracional ou a promoción por titulares novos.

Outro grupo interesante que está a buscar terra e no que sería moi apropiado aplicar a figura de polígonos, son os viticultores. A recen obtida IXP Ribeiras de Navia fai que haxa interese por parte de xente moza de empezar con adegas e custalle moito mobilizar a terra que non fai tantos anos er viñedos e agora son matorrais ou pinares.

Piega, Negueira de Muñiz, onde os novos viticultores tentan recuperar o viñedos

Coea en Navia de Suarna, tamén están a pelexar por recuperar a terra que foi viñedo

Fonte: <https://estratexiasgdr.laborate.es/visor/>

Estes viticultores afrontan un dobre problema, por un lado a dificultade económica e de negociación con propietarios para recuperar terra e por outro que non cumpren as condicións para facer unha incorporación, nestes casos o programa Leader puido apoiar a algúns cunha axuda como actividade complementaria.

Un terceiro tipo son os que queren empezar con unha nova explotación e precisan terras de cultivo, ben sexa para explotacións gandeiras, agrícolas, frutícolas , vitícolas, etc.

Estas persoas non teñen unha explotación e quere vir o territorio ou desenvolver unha no territorio é moi posible que os promotores sexa xente nova, menor de 45 anos, con ganas de emprender, que cunha vida menos asentada.

Por tanto sería importante dende o GDR03 apoiar ambas iniciativas, pero primando a creación de novas explotacións e o carácter innovador destas, o poder mobilizar e recuperar terras e a demais de dar un impulso importante a economía local.

Por outra banda cabe destacar que o axente que teña unha explotación existente vai a mobilizar terra no entorno da súa explotación e o novo emprendedor pode mobilizala en calquera zona, xa que o non estar establecido este pode establecerse en calquera lugar.

Tamén é interesante apoiar a aqueles emprendedores que aposten pola transformación dos produtos da zona, para a súa comercialización e venda, dándolles valor engadido e pechando o

círculo produtivo, podendo vender estes produtos (como xa se indicou en apartados anteriores) baixo marcas de calidade diferenciadoras.

F. Coordinación coas estratexias globais de desenvolvemento rural de Galicia

Os mecanismos e actuacións que se describen a continuación reflicten o marco de coordinación previsto á data de entrega deste documento. A coordinación da estratexia do GDR3 coas dos restantes territorios de Galicia, e con outras medidas de desenvolvemento rural xestionadas pola Administración autonómica no marco da PAC, concíbese como unha actividade continua ao longo de todo o período. Polo tanto, os citados mecanismos e actuacións adaptaranse e desenvolveranse de forma dinámica, en función das necesidades derivadas da execución da estratexia do GDR así como do contexto de planificación e gobernanza no que esta se insire, especialmente a nivel galego.

F.1. Procedementos e actuacións durante a elaboración da estratexia para a súa coordinación coas dos restantes territorios de Galicia, co fin de maximizar as sinerxías e complementariedades

F.1.1 Mecanismos xerais de coordinación no proceso de elaboración da estratexia

O marco de partida para coordinar a elaboración da Estratexia de Desenvolvemento Local Participativo (EDLP) cos restantes GDR de Galicia veu dado pola *Resolución de AGADER do 18 de maio de 2022 pola que se publica o Acordo do Consello de Dirección do 20 de abril de 2022 polo que se aproban as bases reguladoras para a selección de organizacións candidatas a converterse en entidades colaboradoras na medida Leader de Galicia para o período 2023-2027, para a concesión de axudas orientadas á adquisición de capacidades e para accións preparatorias en apoio do deseño das futuras estratexias de desenvolvemento local participativo para o período de programación 2023-2027, cofinanciadas polo fondo Feader, e para a aprobación de estratexias de desenvolvemento local, así como a correspondente convocatoria, para as anualidades 2022 e 2023* (DOG de 2 de xuño de 2022). O artigo 6.1 destas bases reguladoras establece que “*Co fin de optimizar os resultados da medida Leader en Galicia no período 2023-2027, requírese que a preparación das diferentes estratexias de desenvolvemento local estea coordinada a través dunha asociación de GDR de Galicia que agrupe polo menos a dous terzos dos GDR de Galicia*”.

O GDR3 decidiu adherirse a ese marco xeral de coordinación a través da Asociación de GDR de Galicia, o que se plasmou na súa participación nas seguintes accións concretas:

- Subscrición do Convenio de colaboración entre a Asociación de Grupos de Desenvolvemento Rural de Galicia, a Universidade de Santiago de Compostela (USC) e a Universidade de Vigo (UVigo) para a coordinación das propostas de estratexias de desenvolvemento local LEADER dos 24 GDRs de Galicia no período de programación 2023-2027.
- Utilización da “plantilla” ou guía común que se confeccionou no marco do citado Convenio para a elaboración das EDLP dos GDR de Galicia, así como do repositorio de documentos e o visor SIX-Web asociados. Isto permitiu coordinar cos restantes territorios de Galicia o contido dos diferentes apartados da estratexia, así como contar cunha información e documentación de partida común para a elaboración das estratexias dos diferentes GDR.

- Participación do Grupo nas reunións organizadas pola Asociación de GDR de Galicia para discutir e afinar os instrumentos de coordinación antes mencionados. En concreto, o Grupo participou nas seguintes reunións de coordinación:

Táboa 70. Participación do GDR3 en reunións de coordinación

18/03/2022	Reunión GDRs con Agader para a presentación do Programa Aldeas Intelixentes de Galicia
27/05/2022	Reunión de Xunta directiva da Asociación de GDR para preparar Asemblea
08/06/2022	Reunión Comité Seguimento Agader cos GDRs
13/06/2022	Reunión 30 Aniversario Avaliación LEADER (Concello de Cenlle)
20/06/2022	Asemblea Xeral ordinaria da Asociación de GDR, debatindo e acordando posibles accións de coordinación das Estratexias
22/06/2022	Comité de Seguimento do PDR (2024-2020)
28/07/2022	Reunión de Agader cos GDRs para coordinación de Estratexias
11/08/2022	Asemblea xeral da Asociación de GDR de Galicia para aprobación do Convenio
16/09/2022	Comité seguimento Convenio Asociación GDR – Universidades
29/09/2022	Reunión de coordinación AGADER – GDRs
24/10/2022	Comité seguimento Convenio Asociación GDR – Universidades
7/11/2022	Comité seguimento Convenio Asociación GDR – Universidades
8/11/2022	Participación GDRs en proxecto GAL X CLIMA (online)
10/11/2022	Asemblea Xeral da Asociación de GDR para a coordinación de Estratexias
14/11/2022	Envío de borrador aos GDR de Plantilla para elaboración de Estratexias 2023-2027
15/11/2022	Elaboración de cuestionario online para os GDRs sobre o interese na creación de Grupos Temáticos e definición de temas
16/11/2022	Reunión para coordinación do Seminario sobre Redes, Grupos e Retos (para o día 12/12/2022)
17/11/2022	Reunión de Coordinación das estratexias en Sergude (GDR/Agader/Universidades)
28/11/2022	Comité seguimento Convenio Asociación GDRs – Universidades
2/12/2022	Xornada funcionamento Visor para recuperación terras agrarias
12/12/2022	Seminario Redes, Grupos e Retos para o novo LEADER (2023-2027)
13/12/2022	Participación GDRs en proxecto GAL x CLIMA (2) (online)
2023	-Participación na confección dos Grupos Temáticos entre GDRs de Galicia e asumíuse a coordinación do Grupo de Turismo sostible en zonas rurais

	-Consolidación dos Grupos de cooperación para fortalecer alianzas cara o novo período -Participación en eventos formativos para novas oportunidades de desenvolvemento. - Participación en feiras e eventos interautonómicos para consolidar redes de cooperación -Participación en Grupos operativos de innovación territorial
--	--

- Ademais, o Grupo traballou de forma conxunta coa Asociación de GDR e co equipo de apoio técnico das Universidades. Co apoio das Universidades, seguindo o esquema facilitado e a documentación e fontes de datos elaboráronse todos os apartados da estratexia.
- Esta estratexia tamén se acolleu á opción de revisión pola Universidade, que deu lugar a unha estratexia final mellorada

F.1.2 Grupos de traballo (GT)

De modo complementario, o GDR3, en colaboración cos restantes GDR de Galicia a través da Asociación de GDR, está a participar na definición e posta en marcha de grupos de traballo, tanto grupos focais temáticos como por tipos de territorios. Estes grupos de traballo iniciarán a súa actividade durante a elaboración das EDLP, en particular na fase de definición dos obxectivos e liñas estratéxicas e de concreción do Plan de acción de cada GDR. Os grupos de traballo están concibidos para axudar a identificar ámbitos de colaboración e sinerxías a medio e longo prazo entre os diferentes territorios, así como posibilitar o intercambio de ideas no deseño das accións da EDLP. En concreto, a participación nos GT facilitaralle ao GDR3, entre outros, os seguintes aspectos:

- Poñer en común a experiencia dos períodos anteriores, tratando de extraer leccións aprendidas para o período 2023-2027.
- Intercambiar ideas sobre os obxectivos para este novo período.
- Explorar as posibilidades de coordinar proxectos e actuacións e buscar unha mellor definición dos tipos de proxectos a apoiar.

Como primeiro paso, xa se ten realizado, por parte do conxunto dos GDR de Galicia a través da Asociación de GDR, un inventario inicial dos temas de maior interese para ser abordados en grupos focais temáticos, cuxos resultados se resumen a continuación:

Táboa 71. Grupos focais de interese para o GDR3

TEMÁTICA	GDR3
Grupo: Auga e Enerxía. Cambio climático e innovación ambiental	X
Grupo: Recuperación de terras agrarias. Ferramentas para a xestión do territorio	X
Grupo: Produtos agrolimentarios. Potenciación do sector agropecuario	X
Grupo: Turismo en zonas rurais	X Coordinador

Os Grupos de Traballo son unha iniciativa de colaboración entre Grupos de Desenvolvemento Rural (GDR) de Galicia co espírito de coordinar as súas EDLP. Estrutúranse en catro temáticas específicas, segundo a táboa actualizada que se reflicte ao comezo deste documento. Estes grupos teñen como obxectivo abordar retos comúns e aproveitar oportunidades de desenvolvemento territorial nos territorios dos GDR participantes.

A través da cooperación e coordinación entre os GDR e outros axentes relevantes, os Grupos de Traballo buscan promover a reunión, formación, intercambio de coñecementos e a creación dunha rede de traballo en torno á temática elixida. O seu obxectivo principal é articular proxectos e accións que teñan un impacto positivo nos territorios rurais e traballar para a obtención de fondos que permitan o seu desenvolvemento.

GUIÓN GRUPO DE TRABALLO (GT) entre GDR de Galicia

O proceso de posta en marcha dos catro GT definidos previamente divídese en dúas fases. A primeira, consistente na definición do obxectivo deste GT, das súas temáticas, dos GDR que os forman e da metodoloxía a empregar para a súa posta en funcionamento, e que se dará por rematada coa entrega das EDLP a AGADER, cuxo prazo remata o 10 de xullo do presente ano. A segunda fase, que consistirá na posta en marcha dos GT, se iniciará coa aprobación, se é o caso, das EDLP e se prolongará durante toda a implementación das estratexias.

• PRIMEIRA FASE

Esta fase comezou durante a elaboración das EDLP e dáse por rematada o 10 de xullo de 2023, data final para a entrega das EDLP. Os traballos desenvolvidos durante esta fase levaron as seguintes premisas e conclusións:

1. Definición dos GT en base ás temáticas de interese para os GDR. Quedando constituídos como segue:
 - a. Grupo traballo: Auga e Enerxía. Cambio climático e innovación ambiental
 - b. Grupo Traballo: Recuperación de terras agrarias. Ferramentas para a xestión do territorio
 - c. Grupo Traballo: Produtos agrolimentarios. Potenciación do sector agropecuario
 - d. Grupo Traballo: Turismo en zonas rurais
 - e. Grupo Traballo: Innovación
2. Incorporación dos GDR aos GT, segundo os seus interese e de xeito voluntario. Quedando como segue:

Ao non haber GDR voluntario para coordinar o Grupo de Traballo de Innovación queda sen constituír pendente de facelo a que xurda o interese por parte dalgún GDR en lideralo e coordinalo. En todo caso a innovación será un elemento transversal no traballo de todos os GT.

Grupo: Auga e Enerxía. Cambio climático e innovación ambiental	Grupo: Recuperación de terras agrarias. Ferramentas para a xestión do territorio
Grupos inscritos: GDR2 Terra Chá GDR3 Montes e Vales Orientais GDR10 Limia Arnoia (coordinador) GDR13 Condado-Paradanta GDR15 Pontevedra-Morrazo GDR 16 Pontevedra Norte GDR 19 Terras de Compostela GDR20 Ulla Tambre Mandeo GDR24 Seitura 22	Grupos inscritos: GDR2 Terra Chá GDR3 Montes e Vales Orientais GDR4 Comarca de Lugo GDR 5 Miño Ulla GDR8 Sil-Bibei-Navea GDR9 Monteval GDR10 A Limia-Arnoia GDR12 Carballiño-O Ribeiro GDR13 Condado Paradanta (coordinador) GDR15 Pontevedra-Morrazo GDR16 Pontevedra Norte GDR17 SalnésUllaUmia GDR19 Terras de Compostela GDR21 Ordes Asdecomor GDR22 Costa da Morte GDR23 Mariñas Betanzos GDR24 Seitura 22
Grupo: Produtos agrolimentarios. Potenciación do sector agropecuario	Grupo: Turismo en zonas rurais
Grupos inscritos: GDR1 Terras de Miranda GDR3 Montes e Vales Orientais GDR 5 Miño Ulla GDR8 Sil-Bibei-Navea GDR11 ADERCOU GDR13 Condado-Paradanta GDR15 Pontevedra Morrazo GDR 16 Pontevedra Norte GDR17 SalnésUllaUmia GDR19 Terras de Compostela GDR21 Ordes Asdecomor GDR22 Costa da Morte GDR23 Mariñas Betanzos GDR24 Seitura 22 (coordinador)	Grupos inscritos: GDR1 Terras de Miranda GDR3 Montes e Vales Orientais (coordinador) GDR4 Comarca de Lugo GDR7 Valdeorras GDR9 Monteval GDR12 Carballiño-O Ribeiro GDR13 Condado-Paradanta GDR15 Pontevedra-Morrazo GDR16 Pontevedra Norte GDR17 SalnésUllaUmia GDR19 Terras de Compostela

- Os GT enmárcanse dentro do epígrafe F do Anexo C como uns instrumentos para a coordinación das EDLP. Porén, acórdase por unanimidade, dos GDR que forman os GT, que deben ser unha oportunidade de cara a atender e tentar resolver problemas territoriais detectados máis alá das competencias do LEADER, axudando a consolidar aso GDR como axentes relevantes nos territorios.
- A posta en marcha de proxectos cara á obtención de fondos para os territorios, máis alá do que nos posibilita o LEADER é un dos obxectivos principais destes Grupos de Traballo.

5. Reunirse, formarse, compartir e crear unha rede de traballo entre os GDR e con axentes das temáticas dos GT serán as principais liñas de traballo, co obxectivo de articular proxectos que teñan impacto nos territorios.
6. A composición dos GT é aberta, polo que ao longo das estratexias poderán incorporarse GDR interesados nas súas temáticas. Do mesmo xeito, preténdese que os GT sexan dinámicos e operativos. Para iso, redactarase un regulamento de funcionamento co obxecto de crear as condicións de traballo máis axeitadas e xerar produtividade. Tamén se regulará a posible baixa dos GDR que non participen activamente no GT.

- **SEGUNDA FASE:**

A partir da aprobación das EDLP por parte da AGADER, baixo un regulamento de réxime interno por definir, traballarase baixo a metodoloxía que se indica a continuación, coas seguintes consideracións:

- A metodoloxía de traballo que pretendemos desenvolver é un proceso aberto e vivo. Polo tanto acordase que se ao longo da implementación das estratexias, no caso de detectarse a necesidade de crear outros GT, os GDR interesados organizaranse en función dos seus intereses comúns.
 - Así mesmo, se dentro dun GT actual se detecta a necesidade de crear subgrupos en beneficio da súa eficacia u eficiencia poderase e deberase constituír tales subgrupos.
1. Elaborar e aprobar un regulamento de uso interno para garantir o correcto funcionamento dos GT e a obtención dos seus obxectivos.
 2. En base ás matrices DAFO de cada GDR, elaborarse unha relación de necesidades e potencialidades, en cada temática do GT, para resolver as debilidades, ameazas e/ou potenciar as fortalezas e oportunidades dos seus territorios. A continuación haberá que acordar e reflectir cales das necesidades son de interese común para os diferentes territorios e, sobre elas, marcar prioridades. O punto de partida para este traballo pode ser o que manifestaron os diferentes GDR na reunión que se celebrou en Lalín o 6 de xuño do presente ano e que se reflicten neste documento ao final do mesmo.
 3. Segundo a priorización de necesidades e pontencialidades haberá que marcar obxectivos xerais e obxectivos específicos dos GT.
 4. Definir plan de acción e as correspondente liñas estratéxicas e indicadores para o seu seguimento e avaliación
 5. Tamén será de interese Identificar os axentes e entidades de interese para os diferentes GT que, de maneira puntual, poidan participar co obxecto de formar, consultar, ou establecer colaboracións.

F.1.3 Outras actuacións para a coordinación da estratexia do GDR coas dos restantes territorios de Galicia

- O GDR3 en particular ten iniciado outros traballos de coordinación con outros grupos doutros territorios de Galicia que se detallan nas seguintes fichas:

Táboa 72. actuacións de coordinación entre seis GDRs

F.1 ACTUACIÓNS DE COORDINACIÓN DURANTE A ELABORACIÓN DA ESTRATEXIA	
COOPERACION ESTABLECIDAS QUE SE REFORZARAN - Son de Monte (coordina GDr Limia Arnoia) - Rede de Ecocomedores (Coordina Mariñas Betanzos) - Enoturismo nas IXP de viños de Galicia (coordina pontevedra Morrazo) - Mellora da estrutura da superficie agraria mediante permutas (coordina Comarca de Lugo) - Participación nos 4 Grupos temáticos de traballo, coordinadores de Turismo sostible en zonas rurais	
ACTUACIÓNS DE COORDINACIÓN DESENVOLVIDAS	
Reunións para a definición e coordinación de Estratexias: 21/06/2022 (Preparación documento inicial candidatura como GDR) 08/07/2022 (Preparación documento inicial candidatura como GDR) 11/07/2022 (Preparación documento inicial candidatura como GDR) 18/07/2022 (Preparación documento inicial candidatura como GDR) 19/07/2022 (Preparación documento inicial candidatura como GDR) 11/09/2022 (Son de Monte) 16/09/2022 (Alimentos da Biosfera) 13/10/2022 Reunión definición de posibles liñas de interese común 14/10/2022 Reunión definición de posibles liñas de interese común 23/11/2022 (Son de Monte) 2/12/2022 (Definición posibles actuacións comúns) 27/05/2023 Enoturismo nas IXP de viños de Galicia.	
XUSTIFICACIÓN DOS ÁMBITOS TEMÁTICOS DA COOPERACIÓN IDENTIFICADOS	
Todas estas áreas de cooperación corresponde a intereses comúns e definir posibles actuacións a desenvolver no período 2023-2027 nos seguintes eixos temáticos: Nova cultura do Monte (Son de Monte); Comedores escolares que consumen produto local, ecolóxico e de tempada (EcoComedores); Fomento do emprendemento na xuventude, identificando oportunidades de emprego ligados a recuperación de terras agrarias (Nó-Rural); Novos modelos enerxéticos no medio rural (Comunidades enerxéticas locais); Desenvolvemento do turismo sostible en zonas rurais	
LIÑAS DE ACCIÓN CONCRETAS A TRABALLAR NA ESTRATEXIA 2020-2027	CONEXIÓN CON OUTRAS ESTRATEXIAS
1.-Nova cultura do monte	Pacto Verde Estratexia Biodiver. 2030
2.-Fomento do emprendemento na xuventude vinculada ao medio rural	Lei de recuperación de terras agrarias
3.-Novos modelos de produción e consumo enerxético no medio rural	Lei de cambio climático
4.-Estratexias de mitigación do cambio climático, especialmente na agricultura	Pacto Verde Estratexia Biodiver. 2030
5.-Promoción da alimentación saudable nas Escolas, mediante produtos locais, ecolóxicos e de tempada	Pacto Verde Estratexia granxa-mesa
6.-Identificación de melloras para simplificación funcionamento do LEADER	
7-Estratexia de turismo sotible e Axenda 2030	
POSIBLES VÍAS DE FINANCIACIÓN PARA ACCIÓNS	LIÑA DE ACCIÓN
Traballo en Rede (Gastos funcionamento)	1; 6
Visitas e reunións de intercambio de experiencias	4;
Animación LEADER (expedientes dos GDR de Animación)	
Proxectos de Cooperación	2; 5 (Eco Comedores, proxecto presentado)
Convocatoria Grupos Operativos de Innovación Agraria	
Outras vías de financiamento (outros programas)	3;

Táboa 73. Accións de coordinación entre tres GDRs

F.1 ACTUACIÓNS DE COORDINACIÓN DURANTE A ELABORACIÓN DA ESTRATEXIA	
COORDINACIÓN DE ESTRATEXIAS CON GDR COLINDANTES AO TERRITORIO	
GDR CO QUE SE TRABALLA NA COORDINACIÓN DE ESTRATEXIAS 2023-2027	
TERRAS DE MIRANDA (GDR Nº 1), SEITURA 22 E ASOC. MONTES E VALES (GDR Nº 3)	
ACTUACIÓNS DE COORDINACIÓN DESENVOLVIDAS	Foto reunión
-Reunión coordinación de identificación de temas de interese para os tres GDR de cara a próxima anualidade. Varios luns durante todo o verá	
- Reunión de coordinación sobre o tema identificado . Data: 9 de Setembro de 2.022	
XUSTIFICACIÓN DOS ÁMBITOS TEMÁTICOS DA COOPERACIÓN IDENTIFICADOS	
Os tres GDR son limítrofes, aínda que en dúas provincias diferentes. Os tres veñen cooperando nesta anualidade de 2.022 nun proxecto de animación ao emprendedurismo denominado Revolta Rural. Buscamos apoiar iniciativas innovadoras naqueles ámbitos que definimos previamente como estratéxicos para os GDR’S. Nestas reunións acordamos darlle continuidade á iniciativa de cara a futuro e reforzala fundamentalmente a través de formación e acompañamento (mentoring) nos seis temas identificados. De momento seguiremos financiando estas actividades a través de “Traballo en rede”, sen embargo pódense abrir outras posibilidades ao longo do período de programación.	
LIÑAS DE ACCIÓN CONCRETAS A TRABALLAR NA ESTRATEXIA 2020-2027	CONEXIÓN CON OUTRAS ESTRATEXIAS
Innovación turismo activo	
Innovación comercialización turística	
Innovación na cadea alimentaria	Estratexia Granza-Mesa
Innovación no sector forestal	Estratexia Biodiv.2030 Estratexia a favor dos bosques 2030 Plan Forestal de Galicia
Innovación no uso da enerxía	Estratexia Pacto Verde
Innovación nos servizos a poboación.	
POSIBLES VÍAS DE FINANCIACIÓN PARA ACCIÓNS	ACCIÓNS
Traballo en Rede (Gastos funcionamento)	TODAS
Animación LEADER (expedientes dos GDR de Animación)	
Proxectos de Cooperación	
Outras	

Táboa 74. Accións de coordinación entre dous GDRs

F.1 ACTUACIÓNS DE COORDINACIÓN DURANTE A ELABORACIÓN DA ESTRATEXIA	
COORDINACIÓN DE ESTRATEXIAS CON GDR COLINDANTES AO TERRITORIO	
GDR CO QUE SE TRABALLA NA COORDINACIÓN DE ESTRATEXIAS 2023-2027	
TERRAS DE MIRANDA (GDR Nº 1) e Montes e Vales Orientais (GDR3)	
ACTUACIÓNS DE COORDINACIÓN DESENVOLVIDAS	Foto reunión
-Reunión coordinación de identificación de temas de interese para os dous GDR de cara a próxima anualidade. Varios encontros por teléfono para falar de posibles vías de colaboración	
XUSTIFICACIÓN DOS ÁMBITOS TEMÁTICOS DA COOPERACIÓN IDENTIFICADOS	
Os dous GDR son limítrofes, dentro da mesma provincia e comparten a situación de que un dos concellos do GDR3 é parte da comarca da Mariña Oriental, o concello de A Pontenova. Os dous GDR teñen xa unha relación habitual de cooperación e identificáronse novas oportunidades de ir un paso mais alo, en concreto na temática de turismo xeolóxico e apicultura. O concello de A Pontenova ten un importante desenvolvemento do turismo xeolóxico mineiro que pode converterse na bisagra para aproveitar o turismo xeolóxico mar- montaña. Os museos apícolas de O Valadouro e Negueira de Muñiz estableceron unha colaboración para mostrar os valores apícolas e o coñecemento das técnicas de traballo dos dous territorios a tres GAL de Polonia que se materializará no verán do 2023.	
LIÑAS DE ACCIÓN CONCRETAS A TRABALLAR NA ESTRATEXIA 2020-2027	CONEXIÓN CON OUTRAS ESTRATEXIAS
Articular experiencias turísticas mar-montaña en torno ós recursos xeolóxicos	Experiencias Turismo ESpaña
Intercambio de experiencias apícolas con Polonia	Estratexia Granxa-Mesa Estratexia Biodiv.2030 Estratexia a favor dos
POSIBLES VÍAS DE FINANCIACIÓN PARA ACCIÓNS	ACCIÓNS
Traballo en Rede (Gastos funcionamento)	TODAS
Animación LEADER (expedientes dos GDR de Animación)	
Proxectos de Cooperación	
Outras	

F.2. Mecanismos e procedementos que se van implantar ao longo do período 2023-2027 para asegurar a execución da estratexia de xeito coordinado cos restantes GDR de Galicia

O GDR3 prevé impulsar e participar nos mecanismos e procedementos que se indican a continuación, para facilitar a execución da súa estratexia de xeito sinérxico e colaborativo cos restantes GDRs de Galicia.

F.2.1 Taller de lanzamento: visión xeral das EDLP dos GDR galegos

Logo da aprobación das estratexias de desenvolvemento local, o GDR3 contribuirá á organización, coordinada pola Asociación de GDRs de Galicia, dun taller de lanzamento do novo período LEADER, no que cada Grupo exporá os principais elementos da súa EDLP, en particular do seu Plan de acción. Este taller permitirá coñecer con maior detalle as estratexias dos diferentes GDRs de Galicia, co fin de afinar as accións de coordinación no novo período. En particular, axudará a identificar os grupos de traballo xa formados (ver o punto F.1.2) que é interesante que continúen funcionando e, no seu caso, outros novos a constituír.

Ese taller de lanzamento poderá ir seguido de talleres de seguimento durante o período 2023-2027, nos que os GDRs de Galicia podan presentar e debater as actividades realizadas, resultados, atrancos e retos no proceso de execución das súas estratexias, como mecanismo de intercambio de información e coordinación.

F.2.2 Grupos de traballo

Unha vez aprobada a estratexia do GDR3, este contribuirá ao mantemento daqueles grupos de traballo (dos constituídos na fase de elaboración das estratexias) que considere de interese e/ou á creación doutros novos. Para concretar os obxectivos e actividades destes grupos de traballo tomarase, en principio, como referencia o modelo exposto anteriormente para o período de elaboración das estratexias.

Na medida das súas posibilidades, en función dos medios humanos e materiais cos que conte, propoñemos que a Asociación de GDRs de Galicia supervise e preste apoio ao funcionamento dos grupos de traballo. Ademais, en función das necesidades detectadas, ás reunións destes grupos poderán ser convidados expertos ou outros actores externos con capacidade para aportar información de interese para os GDRs.

F.2.3 Base de datos de proxectos

O GDR3 colaborará na creación e actualización dunha base de datos conxunta dos proxectos e actividades financiadas no marco das EDLP en Galicia. Base de datos que, no seu caso, incluírá tamén outras actividades promovidas polos GDRs que se consideren interesantes para o coñecemento dos outros Grupos.

A estrutura, contido, soporte tecnolóxico e ubicación desta base de datos, así como o procedemento para asegurar a súa actualización permanente, serán concretados por unha comisión *ad hoc* integrada pola Asociación de GDRs de Galicia e AGADER.

F.2.4 Impulso de proxectos de cooperación

A partir do intercambio de información nos grupos de traballo nos que participe, o GDR3 márcase o obxectivo de identificar proxectos de cooperación no marco LEADER a promover con outros territorios, e tamén explorar as oportunidades existentes noutros programas e convocatorias de financiación para proxectos que vaian máis alá do ámbito territorial deste GDR3.

F.3. Mecanismos e procedementos para asegurar a execución da estratexia de xeito aliñado con outras medidas de desenvolvemento rural xestionadas pola Administración autonómica no marco da PAC

Como punto de partida para contribuír a ese aliñamento, o GDR3 recolle no apartado D unha análise da relevancia e a posible incidencia na súa estratexia dos principais elementos do marco normativo e institucional, prestando especial atención ás medidas de desenvolvemento rural

programadas en Galicia dentro do Plan Estratéxico da PAC 2023-2027 (PE PAC), así como aos plans sectoriais e iniciativas da Xunta de Galicia relacionados co medio rural.

Tendo iso como base, o GDR3 propón os mecanismos e procedementos que se indican a continuación para asegurar o aliñamento da execución da súa coas outras medidas de desenvolvemento rural xestionadas pola Xunta de Galicia no marco da PAC, así como cos plans sectoriais e iniciativas prioritarias da Administración autonómica para o medio rural. A parte de moitas outras acción sinérxicas, destacanse as seguintes pola súa relevancia.

- Promover a recuperación produtiva das terras agroforestais de Galicia, desenvolvendo para iso mecanismos de posta en valor baseados nos arrendamentos, nas cesións, nas permutas ou nas transmisións da titularidade das terras por calquera medio válido en dereito, así como na xestión conxunta das terras. As ferramentas de mobilidade de terras deberían facerse extensibles a mobilidade de casas abandonadas.
- Establecer mecanismos propios, en coordinación con outros GDRs para facilitar a posta en contacto entre as persoas emprendedoras de proxectos agroforestais e as persoas titulares de terras.
- Incentivar as producións agroforestais sustentables e, en especial, a produción ecolóxica, os sistemas gandeiros de carácter extensivo e a xestión forestal sustentable; apoiando a aposta polo ecoturismo como actividade de diversificación.
- Apoiar a colaboración e cooperación entre as DOP (e as IXP) vitivinícolas de Galicia e potenciar o sector no territorio.
- Mellora do nivel de transformación da industria cárnica e alimentaria en xeral e da xeración de valor engadido en todos os elos da cadea; con especial atención ó relevo xeracional de pequenos negocios.
- Aumentar o peso das marcas de calidade, desenvolvendo liñas de traballo xa iniciadas de creación de clubs de produto e marcas do valor do territorio.

F.3.1 Identificación dos ámbitos prioritarios para o aliñamento e establecemento de directrices

A partir da análise das estratexias dos 24 GDRs de Galicia finalmente aprobadas, en particular do seu apartado D, AGADER e os GDRs identificarán conxuntamente os ámbitos temáticos e os tipos de proxectos ou actuacións nos que é máis necesario un aliñamento coas outras medidas de desenvolvemento rural e cos plans e iniciativas prioritarias da Xunta de Galicia para o medio rural. Sobre esa base, poderá elaborarse un documento (Guía para a execución das estratexias LEADER) no que se establezan normas e directrices para promover que a execución das estratexias dos GDRs estea aliñada coas outras medidas de desenvolvemento rural xestionadas pola Xunta de Galicia. O contido desta Guía poderá actualizarse a medida que avance a execución das estratexias, en base á experiencia acumulada, tendo en conta para isto as reunións de seguimento indicadas no punto F.3.3.

O GDR3 avaliará a forma de incorporar as normas e directrices desa Guía xeral na aplicación da súa estratexia, tanto na información subministrada aos axentes do territorio como na valoración e selección dos proxectos presentados ao Grupo.

F.3.2 Xornadas informativas e formativas para o persoal técnico dos GDR

Ademais da elaboración da citada Guía, o GDR3 considera oportuno que, ao inicio do período, se organice un programa de formación e información dirixido ao persoal técnico dos GDRs sobre os ámbitos e tipos de proxectos identificados como críticos para o seu aliñamento coas outras

medidas de desenvolvemento rural. Este programa pode ser organizado por AGADER en colaboración coa Asociación de GDRs de Galicia, contando tamén coa participación dos órganos xestores das diferentes políticas sectoriais e medidas relevantes dentro da Xunta de Galicia.

Partindo diso, o GDR3 levará a cabo actividades de información e divulgación aos axentes do territorio, sobre o tipo de proxectos financiados polo Grupo e a súa delimitación, complementariedade e sinerxías potenciais con outras medidas de desenvolvemento rural xestionadas pola Xunta de Galicia.

F.3.3 Reunións de seguimento

Como complemento do anterior, o GDR3 propón a organización periódica de reunións entre AGADER e os GDRs, coa participación tamén dos órganos xestores das medidas de desenvolvemento rural e políticas sectoriais relevantes, para avaliar o aliñamento da execución das estratexias LEADER con esas medidas e políticas sectoriais, resolver as dúbidas ou cuestións que vaian xurdindo e debater posibles adaptacións na execución desas estratexias e/ou nas políticas sectoriais e outras medidas de desenvolvemento rural.

F.3.4 Gobernanza

Para impulsar e pilotar as accións mencionadas nos puntos anteriores o GDR3 considera que sería oportuno constituír un “Comité de Coordinación e Seguimento das Estratexias LEADER”. O seu cometido sería promover o aliñamento das estratexias dos GDRs con outras medidas de desenvolvemento rural e políticas sectoriais relevantes, a través das actuacións citadas anteriormente e outras que se acorden.

O Comité estaría integrado por AGADER, unha representación dos GDRs e responsables doutros servizos da Xunta de Galicia que xestionan medidas de desenvolvemento rural ou outras políticas sectoriais relevantes para as estratexias dos GDRs.

G. Propostas de proxectos piloto.

G.1. PROPOSTA 1.

G.1.1 Denominación e breve xustificación do proxecto.

*Táboa 75. Proxecto piloto: potencial da arquitectura tradicional, hórreos, pallozas e alzadas para novos usos **refuxios***

Táboa 33: Denominación
<i>"POTENCIAL DA ARQUITECTURA TRADICIONAL, HÓRREOS, PALLOZAS E ALZADAS PARA NOVOS USOS"</i>

Táboa 34: Breve xustificación
Os HÓRREOS, as PALLOZAS e as ALZADAS, son construcións que reflicten a variedade do patrimonio etnográfico e histórico da comarca de GRD3. Forman parte dun patrimonio que se debe protexer, restaurar e poder dar usos a actividades novas, para que poidan persistir ao longo dos anos. Os cambios producidos nos sistemas agrícolas e gandeiros, xunto co despoboamento das aldeas, deixaron sen uso a maioría destas edificacións e, como consecuencia diso produciuse un forte deterioro na maioría dos elementos etnográficos e nalgúns casos o derrube parcial ou total. Entendemos que as tres construcións teñen posibilidades de adaptación para outros usos e actividades, como poden ser: miradoiros de paisaxes, nos casos dos hórreos; nestes lugares de alta montaña, teñen especial relevancia as paisaxes e vistas espectaculares, coa posibilidade de observalo dende o interior dun hórreo; apartamentos turísticos, tanto os hórreos de maiores superficies, como as pallozas e as alzadas poden adaptarse perfectamente e darlles un uso de apartamento turístico; tamén poden ser utilizados como museos etnográficos; como aloxamentos particulares, etc. Estas edificacións poden adaptarse a estes cambios de uso sen que perda a súa tipoloxía e características esenciais e ao mesmo tempo serve para conservalas e mantelas durante moitos anos. Os cambios de uso adaptando estes bens ás necesidades actuais será o único camiño para preservar o patrimonio etnográfico e cultural das comarcas do GDR3. A motivación esencial é poder darlles uns novos usos e estas construcións e crear unha infraestrutura rendible para os propietarios, de tal forma que os novos usos fagan posible o mantemento dun patrimonio etnográfico de interese xeral e preservalo da desaparición.

G.1.2 Identificación da entidade tractora proposta e outras posibles entidades participantes.

A continuación relaciónanse algunhas das entidades interesadas en participar, aínda que a lisa de todas as que poden ter interese sería demasiado extensa para reflectila. Dende a totalidade dos concellos, asociacións veciñais, comunidades de montes, cooperativas...moitas persoas a título individual, o interese neste proxecto é moi elevado

Táboa 35: Entidade tractora	
Denominación	GDR3 “Montes e Vales Orientais
Datos de contacto	Asociación Montes e Vales Orientais
Sector e actividades	GDR-asociativo

Táboa 36: Outras entidades participantes:				
Colaboración Público/Privada	Si		Non	
Entidade 1				
Denominación	TODOS OS CONCELLOS DO TERRITORIO			
Datos de contacto	Contacto de cada concello			
Sector e actividades	Administración publica			

Entidade 2	
Denominación	ASOCIACION TEITOS DE PIORNEDO
Datos de contacto	LUCIA GONZALEZ / 633842557
Sector e actividades	ASOCIATIVO

Entidade 3	
Denominación	Cooperativa A Carqueixa
Datos de contacto	ROMAN SANCHEZ / ANTONIO DELPUEBLO 670300380
Sector e actividades	COOPERATIVO

Entidade 4	
Denominación	ASOCIACION IRMANDADE NAVIEGA

Datos de contacto	TOÑO NUÑEZ 664333496
Sector e actividades	ASOCIATIVO

Entidade 5	
Denominación	ASOCIACION GANDEIROS DE A FONSAGRADA
Datos de contacto	ANA VARELA / MARCOS LOPEZ 636936626
Sector e actividades	ASOCIATIVO

Entidade 6	
Denominación	ASOCIACION MULLERES LEDICIA DE NAVIA DE SUARNA
Datos de contacto	ANA ALVAREZ 647671259
Sector e actividades	ASOCIATIVO

Entidade 7	
Denominación	ASOCIACION CORRIPA
Datos de contacto	ALBERTO URIA / VANESSA PAREDES 636209880
Sector e actividades	ASOCIATIVO

Entidade 8	
Denominación	ASOCIACION CHAO DAS SEVES
Datos de contacto	CHEMA ALVAREZ 634363782
Sector e actividades	ASOCIATIVO

Entidade 9	
Denominación	CLUBE DE MONTAÑA TERRAS DE BURON
Datos de contacto	NURIA FERNANDEZ 660011716
Sector e actividades	ASOCIATIVO

Entidade 10	
Denominación	ASOCIACION SER

Datos de contacto	OLIVER LAXE 684361405
Sector e actividades	ASOCIATIVO

G.1.3 Motivación do carácter innovador do proxecto.

O proxecto que se presenta é disruptivo co presente e coas pasadas estratexias, tense rehabilitado patrimonio co obxectivo de conservalo, e tense demostrado que non é suficiente para que o patrimonio se conserve:

1. **innovación en produto:** o patrimonio que foi creado para uns usos que na actualidade xa non se requiren caeu en desuso. As pallozas deixaron de ser casa de animais e persoas, os hórreos deixaron de ser a despensa e as alzadas o abrigo dos gandeiros cando subían os gandos á montaña. A cuestión é preguntarse para que pode servir este patrimonio agora e aí entra a innovación
 - Os **hórreos** son construcións que tiñan como finalidade esencial a almacenaxe de produtos da horta, grao e secado da carne das matanzas. Polas súas características construtivas contaban cunha ventilación especial para manter os produtos secos e illados dos animais. A función prioritaria, por tanto, era manter os produtos dispoñibles para o consumo nos meses dun inverno especialmente duro nestas comarcas da montaña. Non existe moita documentación sobre a antigüidade dos hórreos. A primeira referencia documentada sobre eles data do século XIII, nas Cantigas de Santa María de Alfonso X El Sabio, aínda que cabe a posibilidade de que sexan anteriores a esta data. Atópanse hórreos de distintas formas construtivas, pero a maioría deles son de forma cadrada, aínda que existen algúns de forma rectangular nas comarcas de A Mariña Oriental e de Meira. A construción dispón dunha estrutura cadrada ou rectangular de madeira de castiñeiro, con bases de pedra tamén de madeira ou ben de pedra calcaria ou granítica, esta soportada por piares, a súa maioría dispostas en forma troncocónica, cun remate final en pedra circular para tornar os ratos (tornarratos); as paredes (cerramentos) están realizadas con taboleiros de madeira de castiñeiro ou ben con pedra colocada de forma vertical, cunhas aperturas entre elas para a ventilación interior; a cuberta, realizábase con colmos de palla de centeo, na actualidade, ó non haber cultivos do cereais e ao non existir moitos teitadores de palla, empezaron a utilizarse as lousas como material de cubrición. Actualmente e debido ao deterioro tan importante que sofren, gran parte dos hórreos atópanse cubertos con outros materiais non acordes a súa tipoloxía, como as chapas de aceiro, plástico e outros materiais que desde logo non forman parte da construción típica dos hórreos. Para o seu acceso utilízase unhas escaleiras con banzos de pedra calcaria ou lousa, na súa maioría, e separado de hórreo o último banzo, evitando, desta forma a entrada dos animais.

- **As pallozas**, Nas comarcas de Os Ancares e Terras de Burón, existen unhas edificación arcaicas e ancestrais chamadas “pallozas”. Son edificacións realizadas de forma circular o elipsoidal, con diámetros entre os 10 e 20 metros. Utilizábanse antigamente, en parte como vivendas e en parte como corte de gando vacún e palleira, todo no mesmo recinto. A súa procedencia é prerromana. Foron utilizadas como vivendas, cortes de animais e almacéns ata mediados do século XX. As pallozas son parte moi importante da historia, do patrimonio etnográfico e da forma de vivir única dos habitantes da alta montaña luguesa. A creatividade da construción destas edificacións son un deseño baseado na convivencia entre persoas e gando, que xunto con forno e a lareira, contribuían da dar calor nos fríos invernos da montaña. As construcións son de forma circular o elipsoide, formadas por unha estrutura de pedra (muros de cachotería) de gran anchura, rematábanse cunhas lousas de grandes dimensións (barxos), que sobresaían da vertical do muro e cunha lixeira inclinación cara o exterior, servían para separar a auga de chuvia do muro evitando que entrase no interior. A cuberta en forma cónica con teitume realizada con colmos de palla de centeo, rematada nun pico ou cume, a cuberta apoia sobre unha estrutura cónica realizada en madeira. A estrutura de madeira xiraba en forma cónica sobre un tronco de madeira dun bo espesor (esteo), que se colocaba case á beira do centro da palloza ensamblando as vigas de madeira (tesoiras), as cales se ían ensamblando a outras vigas de menor espesor que apoiaban nos muros (terranchas), posteriormente colocábanse unas viguetas (tercias) para os cambios de cuberta e trazaban o desnivel do teito, sobre elas colocábanse, en forma horizontal, as ripias (taboleiros de madeira) e, sobre estes as ataduras de palla (brincaios) que suxeitaban os colmos de palla. As cubertas tiñan un gran desnivel para evitar que se acumulase a neve e facilitar a escorrentía das augas. A palloza tiñan dous accesos, un para as persoas a través dunha porta de dobre folla, colocando nunha delas unha pequena ventá e outra porta para os animais. A distribución interior das pallozas realizábase con taboleiros e constaban das seguintes dependencias: un dormitorio para o matrimonio da palloza, utilizando a parte alta do faio tamén como dormitorio para os fillos ou resto dos habitantes; na mesma planta baixa, unha corte ou cortello, para o gando, normalmente vacún e a veces dividíase a corte para dispoñer doutro espazo para os animais pequenos; normalmente na parte alta da corte dispoñía dun palleiro para almacenaxe da forraxe; un forno para cocer o pan, de vez en cando e, unha lareira onde se cocía e desenvolvía a vida cotiá. Estas edificacións son unha icona das comarcas da montaña luguesa e forman parte da cultura, da historia e da propia identidade territorial.

- **As Alzadas**, o pastoreo foi unha técnica de supervivencia moi empregada polos habitantes destas zonas de alta montaña e interiores de Galicia, para elo era indispensable que existiran as ALZADAS como refuxio do gando e dos pastores. As alzadas son construcións típicas da arquitectura popular da serra de Os Ancares, das Terras de Burón e en xeral da alta montaña luguesa. Construíanse nos lugares mais protexidos das montañas, na maioría dos casos aproveitando as ladeiras da vertente Sur, quedaban desta forma, protexidos dos ventos, neves e frío que proviña do Norte. No pasado, o pastoreo era unha das técnicas máis empregadas para o sustento e supervivencia dos habitantes da alta montaña, levando o gando dunha zona a outra, dependendo da tempada e buscando os mellores pastos. A única forma de protección para resgardarse das inclemencias do tempo foron estas construción, realizadas con muros grosos en pedra de cachotería, normalmente colocada a oso. Contaban, normalmente, cunha soa planta que servía de corte para gando, para pasar as noites, ou ben como resguardo nos días de moi mal tempo ou, tamén como refuxio cando había ataques das alimañas. En parte da planta baixa construíase un altillo que servía de lugar de descanso do pastor e ao mesmo tempo como almacén para a forraxe. A cuberta realizábase normalmente a dúas augas, aínda que se atopan algunhas a tres augas, utilizando como material de cubrición as lousas e, as mais antigas cubríanse con colmos de palla. Estas construcións foron indispensables na época, xa que o pastoreo era unha das técnicas gandeiras mais empregadas nestas comarcas, por elo, a necesidade de recuperación destas construcións que forman parte da historia das comarcas do GDR3.

2. **innovación en procesos:** o proceso de innovación sería converter os hórreos, as pallozas e as alzadas en patrimonio vivo e activo e que poidan sobrevivir no futuro. Para elo haberá que cambiar os conceptos e as medidas proteccionistas á hora de elaborar e poder darlle un valor novo cos distintos usos que sexan posibles para a súa adaptación. Sería necesaria a apertura por parte das administracións para que os usos que se expoñen sexan legais.
3. **innovación en comercialización:** Trataríase de converter algo que na actualidade non ten ningún servizo, en algo útil e que permita beneficios aos propietarios,

reconstruíndo e adaptando as edificacións aos distintos usos que se propoñen, serían susceptibles de dar un rendemento económico, sen perder por elo, a construción tradicional, a tipoloxía do elemento inventariado e o seu valor etnográfico.

G.1.4 Ámbito xeográfico de actuación

Táboa 38: Municipios e núcleos	
Nº de municipios (total)	13
Nº de núcleos de poboación (total)	Na totalidade dos municipios e na maioría de núcleos de poboación hai hórreos .En canto ás alzadas son sobre todo da zona alta de Navia de Suarna e as pallozas hai documentadas en Pedrafitado Cebreiro, Cervantes, Navia de Suarna, A Fonsagrada e Baleira

G.1.5 Obxectivos a conseguir:

Táboa 40: Obxectivos xerais
Conseguir dotar dun uso acorde cas necesidades actuais a hórreos, pallozas e alzadas, incentivando a inversión privada para convertelos en bens ós que se lles poida sacar un rendemento económico sen comprometer o seu valor patrimonial.

Táboa 41: Obxectivos específicos
A rehabilitación dos hórreo, pallozas e alzadas, respectando as súas características patrimoniais para convertelos nos seguintes usos comercializables: - Aloxamentos rurais singulares (exemplo: aloxamento para peregrinos), nas comarcas que compoñen o GDR3, polos que transcorren o Camiño Francés, o Camiño Primitivo e a Vía Küniq. - Apartamentos turísticos (Esta solución sería posible nas pallozas, nas alzadas e nos hórreos que tiveran unha superficie suficiente) - Puntos de información turística - Cantinas ou bar-tenda (gran parte destas edificacións poderían adaptarse facilmente, por superficie e forma e este tipo de uso). - Museos etnográficos - Biblioteca, sala de música, xogos, cine, etc (actualmente existe un hórreo no núcleo de O Cebreiro, no concello de Pedrafitade O Cebreiro, destinado a tenda na planta alta e na baixa a sala de actividades culturais (conferencias, concertos, obradoiros, cursos, etc) A continuación apórtanse algúns exemplos de como algunhas persoas xa buscaron solucións deste tipo

planta baixa sala polivalente

hórreo en O Cebreiro, planta alta tenda e

G.1.6 Actividades propostas:

Táboa 42: Listaxe de actividades	
Actividade	Descrición e xustificación
1. Identificación de edificacións de interese prioritario	Coñecemento pormenorizado da realidade legal e do estado actual de cada edificación susceptible de entrar no proxecto.
2. Catálogo de usos posibles	Creación dun catálogo de usos establecendo diferentes funcións de cada elemento e en función da localización, debendo priorizar unhas edificacións sobre outras.
3. Inventario dos hórreos e de das alzadas	O GDR3, no ano 2021, realizou un inventario sobre as pallozas das súas comarcas, onde foron catalogadas todas as pallozas existentes, configurando unhas fichas, indicando as condicións construtivas, deterioro actual, clases de materiais utilizados con posterioridade, etc. Neste proxecto piloto que se pretende realizar, levaríase a cabo o inventario dos hórreos de das alzadas, co mesmo formato que o das pallozas e, ter desta forma un catálogo exacto do número de hórreos e alzadas existentes, comprobando o seu estado de conservación, mantemento, utilidade e usos, dimensións, características, xeorreferenciacións, etc

4. Planificación de intervencións	Planificaranse intervencións para destinar recursos ás edificacións prioritarias, rexidas polo principio básico de dotar de funcionalidades sen desvirtuar o valor patrimonial.
5. Accións explicativas e elaboración de documentos técnicos ante a administración para favorecer os cambios de uso	En Europa o cambio de uso está sendo unha excelente vía para preservar o patrimonio cultural, axeitándoo ás necesidades actuais. Hai que ter en conta que na actualidade os hórreos, as pallozas e as alzadas non teñen a función que tiñan cando foron construídas. Na actualidade, a maioría das edificacións atópase en desuso polo tanto haberá que encontrar novas alternativas e novos usos acordes aos novos sistemas socioculturais. As actuacións que se levarían a cabo nos hórreos, pallozas e alzadas, permitirían darlle por unha banda un uso ou unha actividade e por outra, cumprirse con todo o exposto na Lei de Patrimonio Cultural, en canto a protección, conservación, acrecentamento, difusión e fomento do patrimonio cultural de Galicia, ademais de servir á cidadanía como unha ferramenta de cohesión social, desenvolvemento sostible e fundamento da identidade cultural das comarcas que integran o GDR3, tal e como determina a Lei de Patrimonio Cultural, para as xeracións futuras.

G.1.7 Resultados esperados, posibles beneficiarios e impacto no emprego :

(Descrición polo miúdo dos resultados do proxecto; identificando, cando sexa posible aos beneficiarios - ou achegando un número estimado dos mesmos. Estimacións sobre impacto esperado en facturación e emprego dos beneficiarios.

Táboa 44: Descrición dos resultados esperados		
Resultado 1 RECONSTRUCCIÓN E ADAPTACIÓN DE HÓRREOS PARA ALOXAMENTOS RURAIS SINGULARES		
Descrición	Que varios hórreos do territorio, adquieran o uso para aloxamentos turísticos rurais	
Beneficiarios	- Propietarios de hórreos - Aldeas rurais porque se recupera a calidade ambiental, etnográfica e se loita contra o feísmo e o abandono. - Poboación do territorio en xeral - Turistas	
Impactos esperados	Facturación (€)	Estimase o seguinte: que poida ser ocupado por 2 prazas o custo por noite de aloxamento estimase en 70€/dia. Estimase unha ocupacion de 120 días/ano Estimase unha facturación anual de 8.400€
	Empregos (Nº)	Esta actividade reforzaría o mantemento de emprego nas explotacións familiares.

Outra información de interese	Na recuperación de todos estes elementos patrimoniais priorizarase ás familias que teñen estes elementos asociados a unha explotación agrogandeira no territorio, de xeito que se entende como unha maneira de diversificar a explotación e obter rendas complementarias. Tamén servirá como incentivo para que xente nova se incorpore e tome o relevo, ó ter mais elementos de atractivo.
-------------------------------	---

Táboa 44: Descrición dos resultados esperados		
Resultado 2 RECONSTRUCCIÓN E ADAPTACIÓN DE HÓRREOS PARA CANTINAS OU BAR - TENDA		
Descrición	Que varios hórreos do territorio, adquiren o uso para pequenas cantinas rurais ou ben pequenas tendas/bar	
Beneficiarios	- Propietarios de hórreos - Aldeas rurais porque se recupera a función social dos lugares de encontro veciñal. - Poboación do territorio en xeral, xa que na maioría dos lugares desapareceron as antigas cantinas, e non hai espazos de relación veciñal. - Turistas en xeral, porque na meirande parte dos pobos da montaña non hai nin onde mercar un café ou un bocadillo.	
Impactos esperados	Facturación (€)	Estimase o seguinte: esta partida é difícil de estimar xa que hai pobos nos que aínda existe bastante xente que vai xerar recursos e haberá outros que terán unha facturación mínima, sendo casi que un proxecto de prestación dun servizo social á comunidade. Tamén hai pobos que van ter moitos mais atractivos turísticos que outros, e por tanto van xerar mais beneficios. Este tramo vai a ter moita elasticidade, dende a mera función social ó que xere uns ingresos interesantes.
	Empregos (Nº)	Esta actividade reforzaría o mantemento de emprego nas explotacións familiares e incluso nalgúns casos, a creación dalgún posto de traballo autónomo.
Outra información de interese	Na recuperación de todos estes elementos patrimoniais priorizarase ás familias que teñen estes elementos asociados a unha explotación agrogandeira no territorio, de xeito que se entende como unha maneira de diversificar a explotación e obter rendas complementarias. Tamén servirá como incentivo para que xente nova se incorpore e tome o relevo, ó ter mais elementos de atractivo. Tamén se priorizará a pobos de interese turístico que non teñen ningún tipo de establecemento.	

Táboa 44: Descrición dos resultados esperados	
Resultado 3 RECONSTRUCCIÓN E ADAPTACIÓN DE HÓRREOS PARA ACTIVIDADES CULTURAIS E /OU MUSEÍSTICAS	
Descrición	Que varios hórreos do territorio, adquiren o uso para pequenos centros etnográficos; culturais: para charlas,

	eventos, obradoiros, bibliotecas, etc; pequenos museos e outras actividades relacionadas ca etnografía e cultura.	
Beneficiarios	- Propietarios de hórreos - Aldeas rurais porque se recupera a función social e cultural nos pobos. - Poboación do territorio en xeral, xa que na maioría dos lugares non hai sitios para facer un pequeno evento cultural nos pobos. - Turistas en xeral, que poderán desfrutar da etnografía e cultura dos pobos.	
Impactos esperados	Facturación (€)	Estimase o seguinte: que o uso deste ben poida ser ó redor de 120 días ó ano. Estimase unha participación media de 5 persoas por día e 5 € de media de custo. Isto daría unha media de 3.000€
	Empregos (Nº)	Esta actividade reforzaría o mantemento de emprego nas explotacións familiares.
Outra información de interese	Na recuperación de todos estes elementos patrimoniais priorizarase ás familias que teñen estes elementos asociados a unha explotación agrogandeira no territorio, de xeito que se entende como unha maneira de diversificar a explotación e obter rendas complementarias. Tamén servirá como incentivo para que xente nova se incorpore e tome o relevo, ó ter mais elementos de atractivo. Tamén se priorizará a pobos de interese turístico que non teñen ningún tipo de establecemento.	

Táboa 44: Descrición dos resultados esperados		
Resultado 4 RECONSTRUCCIÓN E ADAPTACIÓN DE PALLOZAS PARA ALOXAMENTOS RURAIS SINGULARES		
Descrición	Que varias pallozas do territorio, aduqiran o uso para aloxamentos turísticos rurais	
Beneficiarios	- Propietarios de pallozas - Aldeas rurais porque se recupera a calidade ambiental, etnográfica e se loita contra o feísmo e o abandono. - Poboación do territorio en xeral - Turistas	
Impactos esperados	Facturación (€)	Estimase o seguinte: que poida ser ocupado por 4-6 prazas o custo por noite de aloxamento estimase en 150 €/dia. Estimase unha ocupación de 120 días/ano Estimase unha facturación anual de 18.000€
	Empregos (Nº)	Esta actividade reforzaría o mantemento de emprego nas explotacións familiares e a creación de postos de traballo autónomo e por conta allea.
Outra información de interese	Na recuperación de todos estes elementos patrimoniais priorizarase ás familias que teñen estes elementos asociados a unha explotación agrogandeira no territorio, de xeito que se entende como unha maneira de diversificar a explotación e obter rendas complementarias. Tamén se	

	priorizará a mulleres e xente nova que se incorpore a este negocio.
--	---

Táboa 44: Descrición dos resultados esperados		
Resultado 5 RECONSTRUCCIÓN E ADAPTACIÓN DE PALLOZAS PARA CANTINAS OU BAR - TENDA		
Descrición	Que varias pallozas do territorio, adquiran o uso para cantinas, casas de comidas rurais ou ben tendas/bar	
Beneficiarios	- Propietarios de pallozas - Aldeas rurais porque se recupera a función social dos lugares de encontro veciñal e a prestación de servizos básicos. - Poboación do territorio en xeral. - Turistas en xeral, porque as pallozas atópanse en lugares de gran interese turístico, nos que non se atopan servizos que respondan as necesidades básicas dos turistas, como é atopar lugares onde comer.	
Impactos esperados	Facturación (€)	Estimase o seguinte: estimase unha ocupación de 180 días/ano cunha media de 10 comidas diarias, mais venda de produtos e servizo de bar, unha media de 12€/persoa. Estimase en torno a 21.600€/ano.
	Empregos (Nº)	Esta actividade reforzaría o mantemento de emprego nas explotacións familiares e incluso nalgúns casos, a creación dalgún posto de traballo autónomo ou por conta allea.
Outra información de interese	Na recuperación de todos estes elementos patrimoniais priorizarase ás familias que teñen estes elementos asociados a unha explotación agrogandeira no territorio, de xeito que se entende como unha maneira de diversificar a explotación e obter rendas complementarias. Tamén servirá como incentivo para que xente nova se incorpore e tome o relevo, ó ter mais elementos de atractivo e de negocio. Tamén se priorizará a pobos de interese turístico que non teñen ningún tipo de establecemento para dar servizos de comidas e bar a turistas.	

Táboa 44: Descrición dos resultados esperados		
Resultado 6 RECONSTRUCCIÓN E ADAPTACIÓN DE PALLOZAS PARA ACTIVIDADES CULTURAIS E /OU MUSEÍSTICAS		
Descrición	Que varias pallozas do territorio, adquiran o uso para lugares de dinamización cultural do territorio, estando adaptadas para realizar concertos, eventos, retiros de empresa, exposicións, e un largo elenco de actividades culturais, museísticas e etnográficas.	
Beneficiarios	- Propietarios de pallozas - Aldeas rurais porque se recupera a función dos pobos como centros de difusión cultural. - Poboación do territorio en xeral, xa que se contribúe a recuperar a vida cultural dos pobos.	

	- Turistas en xeral, que poderán desfrutar de recursos visitables e lugares onde coñecer a cultura do territorio - Poboación que busca espazos para facer traballos e eventos en lugares singulares.	
Impactos esperados	Facturación (€)	Estimase o seguinte: que o uso deste ben poida ser ó redor de 120 días ó ano. Estimase unha participación media de 15 persoas por día e 10 € de media de custo. Isto daría unha media de 18.000€
	Empregos (Nº)	Esta actividade reforzaría o mantemento de emprego nas explotacións familiares e mesmo a diversificación cara a apertura dun pequeno negocio.
Outra información de interese	Na recuperación de todos estes elementos patrimoniais priorizarase ás familias que teñen estes elementos asociados a unha explotación agrogandeira no territorio, de xeito que se entende como unha maneira de diversificar a explotación e obter rendas complementarias. Tamén servirá como incentivo para que xente nova se incorpore e tome o relevo, ó ter mais elementos de atractivo e de negcio. Tamén se priorizará a pobos de interese turístico que non teñen ningún tipo de establecemento cultural.	

Táboa 44: Descrición dos resultados esperados		
Resultado 7 RECONSTRUCCIÓN E ADAPTACIÓN DE ALZADAS COMO REFUXIOS DE MONTAÑA		
Descrición	Que varias alzadas do territorio, adquiriesen o uso para refuxio de montaña.	
Beneficiarios	- Propietarios de alzadas - Turistas de alta montaña como sendeiristas, montañeiros, e poboación en xeral afeccionada á montaña. - Persoas afeccionadas á fotografía de natureza e á observación de fauna e flora convertendoas en <i>hide</i> de observación de fauna. - Gandeiros de montaña, como os transhumantes e outros que poden usar as alzadas como lugares de vixilancia do gando, e como puntos de observación para turistas.	
Impactos esperados	Facturación (€)	Estimase o seguinte: isto é un uso mais ben gratuito. Orientaríanse como proxectos non produtivos das comunidades de montes propietarios. O beneficio viría do lado de xerar un atractivo para xente por exemplo afeccionada a ver fauna, que viría a este <i>hide</i> deixando beneficios a outros establecementos do territorio.
	Empregos (Nº)	Esta actividade reforzaría o mantemento de emprego nos negocios do territorio.

Outra información de interese	Na recuperación de todos estes elementos patrimoniais priorizarase ás Comunidades de Montes veciñais en man comun para que poñan en valor o patrimonio comunal.
-------------------------------	---

G.1.8 Incidencia do proxecto sobre determinados sectores da poboación

A análise deste capítulo, está incluída na proposta 2, xa que ambas propostas de proxectos piloto teñen unha incidencia similar nos colectivos de xente nova e de mulleres. Analízase a perspectiva de xénero e o impacto que poden ter na xente moza.

G.1.9 Impacto na mellora do ambiente e na valorización dos recursos naturais

A proposta de rehabilitación de patrimonio para adaptar a usos actuais enténdese que tan só aporta impactos positivos na contorna e no medioambiente. Entre outros cabe destacar os seguintes beneficios:

- A recuperación e preservación de tódolos saberes culturais, do patrimonio, do paisaxe, da identidade dos pobos, cuxo máximo expoñente son as pallozas, os hórreos e as alzadas.
- A recuperación dos saberes arquitectónicos tradicionais, como poden ser a construción dos teitos en palla, construción da estrutura en madeira, a reconstrución dos muros en cachotería, respectado e recuperando dunha forma correcta a arquitectura popular.

- A recuperación de cultivos de centeo para a rehabilitación dos teitos das pallozas, hórreos e alzadas e polo tanto a recuperación dunha paisaxe “searas de centeo” que se perdeu hai anos.
- A recuperación ademais do patrimonio cultural o patrimonio ambiental e dos saberes culturais ancestrais das comarcas do GDR3.
- A recuperación das paisaxes arquitectónicas.

- Evitaríase a preocupación polo impacto visual actual que poidan ter as obras para readecuar os hórreos, pallozas e alzadas, que na actualidade é importante.
- Evitaríase a utilización de materiais non permitidos polas normativas.

G.1.10 Orzamento necesario e solvencia económica

Xunto coa información orzamentaria e o seu prazo de execución será recomendable efectuar, con carácter previo, unha avaliación contable que achegue unha cuantificación do beneficio económico do citado proxecto. Asemade, será de moita utilidade completar esta información co cálculo do Valor Actual Neto (VAN) do proxecto xunto co cálculo da súa Taxa Interna de Retorno (TIR)

Táboa 47: Orzamento e prazo de execución para o resultado 1 RECONSTRUCCIÓN E ADAPTACIÓN DE HÓRREOS PARA ALOXAMENTOS RURAIS SINGULARES	
Orzamento (€)	757,65 €/m²
Prazo de execución	De 12 a 24 meses
Ingresos esperados (€)	8.400 €/ano
Custos de explotación (€)	Dependendo dos m² que teña o hórreo
Axudas solicitadas (€)	50% do orzamento presentado
% do grao de apoio público	50% do orzamento presentado

Táboa 47: Orzamento e prazo de execución para o resultado 2 RECONSTRUCCIÓN E ADAPTACIÓN DE HÓRREOS PARA CANTINAS OU BAR - TENDA	
Orzamento (€)	707,56 €/m²
Prazo de execución	De 12 a 18 meses
Ingresos esperados (€)	Estimase o seguinte: esta partida é difícil de estimar xa que hai pobos nos que aínda existe bastante xente que vai xerar recursos e haberá outros que terán unha facturación mínima, sendo casi que un proxecto

	de prestación dun servizo social á comunidade.
Custos de explotación (€)	Dependendo dos m ² que teña o hórreo
Axudas solicitadas (€)	50% do orzamento presentado
% do grao de apoio público	50% do orzamento presentado

Táboa 47: Orzamento e prazo de execución para o resultado 3 RECONSTRUCCIÓN E ADAPTACIÓN DE HÓRREOS PARA ACTIVIDADES CULTURAIS E /OU MUSEISTICAS	
Orzamento (€)	687,83 €/m²
Prazo de execución	De 12 a 18 meses
Ingresos esperados (€)	3.000 €/ano
Custos de explotación (€)	Dependendo dos m ² que teña o hórreo
Axudas solicitadas (€)	50% do orzamento presentado
% do grao de apoio público	50% do orzamento presentado

Táboa 47: Orzamento e prazo de execución para o resultado 4 RECONSTRUCCIÓN E ADAPTACIÓN DE PALLOZAS PARA ALOXAMENTOS RURAIS SINGULARES	
Orzamento (€)	849,07 €/m²
Prazo de execución	De 12 a 24 meses
Ingresos esperados (€)	18.000 €/ano
Custos de explotación (€)	Dependendo dos m ² que teña a palloza
Axudas solicitadas (€)	50% do orzamento presentado
% do grao de apoio público	50% do orzamento presentado

Táboa 47: Orzamento e prazo de execución para o resultado 5 RECONSTRUCCIÓN E ADAPTACIÓN DE PALLOZAS PARA CANTINAS OU BAR - TENDA	
Orzamento (€)	909,18 €/m²
Prazo de execución	De 12 a 18 meses
Ingresos esperados (€)	21.600 €/ano

Custos de explotación (€)	Dependendo dos m ² que teña a palloza
Axudas solicitadas (€)	50% do orzamento presentado
% do grao de apoio público	50% do orzamento presentado

Táboa 47: Orzamento e prazo de execución para o resultado 6 RECONSTRUCCIÓN E ADAPTACIÓN DE PALLOZAS PARA ACTIVIDADES CULTURAIS E /OU MUSEISTICAS	
Orzamento (€)	825,40 €/m ²
Prazo de execución	De 12 a 18 meses
Ingresos esperados (€)	18.000 €/ano
Custos de explotación (€)	Dependendo dos m ² que teña a palloza
Axudas solicitadas (€)	50% do orzamento presentado
% do grao de apoio público	50% do orzamento presentado

Táboa 47: Orzamento e prazo de execución para o resultado 7 RECONSTRUCCIÓN E ADAPTACIÓN DE ALZADAS COMO REFUXIOS DE MONTAÑA	
Orzamento (€)	842,42 €/m ²
Prazo de execución	De 12 a 18 meses
Ingresos esperados (€)	Estimase o seguinte: esto é un uso mais ben gratuito. Orientaríanse como proxectos non produtivos das comunidades de montes propietarias. O beneficio viría do lado de xerar un atractivo para xente por exemplo afeccionada a ver fauna, que viría a este <i>hide</i> deixando beneficios a outros establecementos do territorio.
Custos de explotación (€)	Dependendo dos m ² que teña a alzada
Axudas solicitadas (€)	70% do orzamento presentado
% do grao de apoio público	70% do orzamento presentado

Neste proxecto son varios os resultados, que poden ter rentabilidades moi diversas; dende o que presta unha función social ata o que pode ser un negocio moi rendible. Na recuperación de patrimonio moitas veces non hai que buscar o beneficio conforme a uns ratios económicos, xa que os beneficios mais importantes son difíciles de medir, como poden ser o beneficio social, ambiental e de recuperación de entornos.

Cal é o custo de deixar que se perda o patrimonio? É imposible de calcular no sentido das implicacións que pode ter incluso a nivel de conservación de espazos protexidos.

Débase tentar de recuperar este patrimonio antes de que sexa demasiado tarde, como ocorre xa con moitas das pallozas que se reflexaron no inventario como irrecuperables.

G.2. PROPOSTA 2.

G.2.1 Denominación e breve xustificación do proxecto.

Táboa 76. Proxecto piloto, recuperación do potencial dos cultivos de cereais relacionados coa bioeconomía circular

Táboa 50: Denominación

RECUPERACION DO POTENCIAL DOS CULTIVOS DE CEREAIS RELACIONADOS COA BIOECONOMIA CIRCULAR.

Táboa 51: Breve xustificación

Na Montaña cultivábase fundamentalmente catro tipos de cereais :

- O centeo, cereal de ciclo largo que se sementaba en setembro, no que o produto principal era a palla para teitos e para comida dos animais e o grao para elaborar pan e alimentar os animais co subproduto da muiñada.
- O trigo “gordo” que era un trigo de ciclo largo que se viña sementando en outubro e era ben apreciado para elaborar pan.
- O trigo “serodio”, que se sementaba en abril e era o mais apreciado de todos para a elaboración de pan.
- Avea, que se viña sementando en xaneiro nas terras de monte e tanto a palla coma o gran eran moi valiosos para alimentar o gando

Xeograficamente estes cereais sementábanse de xeito que o trigo serodio ía ás mellores terras, as que estaban preto das casas; O trigo gordo seméntabase en terras mais alonxadas das vivendas e de menos calidade, mais preto do monte. O centeo sementábase nas fincas de monte, o mesmo que a avea. Estes aproveitamentos configuraban un mosaico ó redor das aldeas que impedía que o monte se achegase ás casas, facendo barreiras de protección contra os lumes. Moitas das terras onde se cultivaba un trigo de magnífica calidade hoxe están abandonadas, colonizadas pola matogueira ou mesmo con pinos e eucaliptos que converten as aldeas nun polvorín fronte ó lume.

G.2.2 Identificación da entidade tractora proposta e outras posibles entidades participantes.

Táboa 35: Entidade tractora				
Denominación		GDR3 “Montes e Vales Orientais		
Datos de contacto		Asociación Montes e Vales Orientais		
Sector e actividades		GDR-asociativo		
Táboa 36: Outras entidades participantes:				
Colaboración Público/Privada	Si		Non	
Entidade 1				
Denominación		TODOS OS CONCELLOS DO TERRITORIO		
Datos de contacto		Contacto de cada concello		
Sector e actividades		Administración publica		

Entidade 2	
Denominación	ASOCIACION TEITOS DE PIORNEDO
Datos de contacto	LUCIA GONZALEZ / 633842557
Sector e actividades	ASOCIATIVO

Entidade 3	
Denominación	Cooperativa A Carqueixa
Datos de contacto	ROMAN SANCHEZ / ANTONIO DELPUEBLO 670300380
Sector e actividades	COOPERATIVO

Entidade 4	
Denominación	ASOCIACION IRMANDADE NAVIEGA
Datos de contacto	TOÑO NUÑEZ 664333496
Sector e actividades	ASOCIATIVO

Entidade 5	
Denominación	ASOCIACION GANDEIROS DE A FONSAGRADA
Datos de contacto	ANA VARELA / MARCOS LOPEZ 636936626
Sector e actividades	ASOCIATIVO

Entidade 6	
Denominación	ASOCIACION MULLERES LEDICIA DE NAVIA DE SUARNA
Datos de contacto	ANA ALVAREZ 647671259
Sector e actividades	ASOCIATIVO

Entidade 7	
Denominación	ASOCIACION CORRIPA
Datos de contacto	ALBERTO URIA / VANESSA PAREDES 636209880
Sector e actividades	ASOCIATIVO

Entidade 7	
Denominación	ASOCIACION SER
Datos de contacto	OLIVER LAXE 684361405
Sector e actividades	ASOCIATIVO

Cítanse, sen pretender ser exhaustivo, as entidades mais vinculadas ó sector primario e tamén á recuperación de patrimonio cultural, e que tamén están implicadas no deseño da estratexia. Non obstante, neste proxecto están interesadas en participar varias Comunidades de Montes Veciñais e asociacións de veciños e de cazadores.

G.2.3 Motivación do carácter innovador do proxecto.

- Innovación en produtos: O estudo de 2017 do Mapama sobre as producións alimentarias de montaña fai unha aproximación dos potenciais produtivos dos alimentos de montaña adicando un peso moi importante ós cereais. No territorio do GDR3 están a perderse os usos e costumes de sementado de cereais e as variedades autóctonas que eran aptas para palla de teitos. Durante o pasado período 2014-2020 fíxose unha experiencia moi exitosa de recuperación dos sembrados ca asociación teitos de Piornedo que pode ser escalable a todo o territorio. Por tanto a innovación centrase en escalar este pequeno proxecto exitoso.
- Como se deduce do análise das estratexias pasadas houbo un forte interese en recuperar o patrimonio etnográfico e moi pouco en proxectos de recuperar o potencial produtivo do monte. Este proxecto piloto pretende ligar a recuperación do patrimonio ca recuperación dos ecosistemas que o sostían, E dicir si queres recuperar un hórreo ou unha palloza tes que producir a palla, non ten sentido inverter unha cantidade enorme de diñeiro en recuperar un hórreo ou unha palloza e logo deixala deteriorar durante o paso do tempo; as pallozas e os hórreos son organismos vivos nos que cada ano hai que repasar zonas como se fixo ó longo de toda a existencia. Para iso é necesario cultivar centeo cada ano, facer os colmos dun ano para outro e facer cada ano as labores de mantemento. Este foi o aprendizaxe co proxecto de cooperación levado a cabo en Piornedo e trátase de aplicalo a todo o territorio, incentivando que a xente ten que cultivar para poder manter o patrimonio e dispor de produtos para facer mais rendibles as explotacións.
- Innovación en comercialización: Este proxecto ademais de ser de bioeconomía circular encaixa de cheo nun destino de ecoturismo. Todo o proceso de cultivo dos cereais e preparación para pan ou para palla de teitos son actividades do máximo interese para facer produtos ecoturísticos que complementen a renda das explotacións, dos pequenos negocios locais e que os fagan mais atractivos á xente moza.

G.2.4 Ámbito xeográfico de actuación

En calquera das mais de 1000 seguintes entidades, poderíase establecer programas de recuperación do potencial da terra de cereais, xa que todas elas tiñan o seu entramado de cultivo de cereais no entorno da aldea.

Táboa 56: Municipios e núcleos (Relación)	
Relación de municipios e núcleos de poboación	CONCELLOS DO GDR3 - Concello de Baleira (Comarca de A Fonsagrada) ➤ 12 parroquias e 25 entidades de poboación - Concello de Baralla (Comarca de Os Ancares) ➤ 30 parroquias e 111 entidades de poboación - Concello de Becerreá (Comarca de Os Ancares) ➤ 26 parroquias e 133 entidades de poboación - Concello de Cervantes (Comarca de Os Ancares) ➤ 21 parroquias e 140 entidades de poboación - Concello de A Fonsagrada (Comarca de A Fonsagrada) ➤ 29 parroquias e 293 entidades de poboación - Concello de Láncara (Comarca de Sarria) ➤ 26 parroquias e 175 entidades de poboación - Concello de Meira (Comarca de Meira) ➤ 2 parroquias e 39 entidades de poboación - Concello de Navia de Suarna (Comarca de Os Ancares) ➤ 20 parroquias e 107 entidades de poboación - Concello de Negueira de Muñiz (Comarca de A Fonsagrada) ➤ 6 parroquias e 31 entidades de poboación - Concello de Pedrafita do Cebreiro (Comarca de Os Ancares) ➤ 12 parroquias e 55 entidades de poboación - Concello de Pol (Comarca de Meira) ➤ 19 parroquias e 113 entidades de poboación - Concello de A pontenova (Comarca de A Mariña Oriental) ➤ 11 parroquias e 67 entidades de poboación - Concello de Ribeira de Piquín (Comarca de Meira) ➤ 5 parroquias e 55 entidades de poboación

G.2.5 Obxectivos a conseguir:

Táboa 57: Obxectivos xerais
O obxectivo xeral é a recuperación de terras de potencial agrícola. O monte na Montaña de Lugo era parte do complexo agrario cas funcións de fornecer de leña, estrume, cereais e zona de pastoreo para o gando. O cereal que se sementaba no monte era complementario do que se sementaba nas terras de cultivo. Como obxectivo principal citase a recuperación do mosaico tradicional no que había unha transición entre as aldeas e o monte de tal xeito que estas estaban protexidas.

Táboa 58: Obxectivos específicos
- Recuperar variedades autóctonas que estaban ben adaptadas ó sistema agroclimático da montaña, pode ser unha oportunidade para diversificar rendas das explotacións, para dar de alta novos produtores e para traballar unha liña de produto de recuperar o pan de calidade da montaña. - A aprobación da IXP Pan Galego abre un escenario importante para recuperar variedades de trigo. A inseguridade no abastecemento alimentario de certos produtos e a carestía doutros, propician un contexto favorable.

- Facer explotacións mais rendibles mediante a bioeconomía circular. A carestía de determinados insumos destinados alimentación animal, tamén pode revalorizar esas terras de boa aptitude cerealeira que están abandonadas con vistas a sementado de cereais para gando. - Dispor de palla para teitar: A palla do centeo non é un subproduto, é o produto principal, pois con ela desenvólvese o proceso de elaborar os colmos para teitar pallozas e hórreos, era a mellor palla escolmada a que se convertía nuns atados que despois se colocaban nos teitos das pallozas - Ligar aproveitamento do monte e recuperación do patrimonio para activar os proxectos de aproveitamento do monte.
--

G.2.6 Actividades propostas:

Táboa 59: Listaxe de actividades	
Actividade	Descrición e xustificación
1. Identificación de localizacións	Selección dos lugares estratéxicos onde escalar o proxecto de Piornedo
2. Identificación de axentes cooperadores	Selección de destinatarios da recuperación de terras para cereal
3. Selección de variedades a sementar	Selección dos cereais que teñen impacto na recuperación do patrimonio, como o centeno para recuperar teitos ou o trigo para recuperar o pan.
4. Apoio á posta en cultivo de parcelas	Selección das parcelas que mellor cumpran os requisitos de recuperar medioambiente e patrimonio para apoiar os traballos de posta en cultivo
5. Apoio para o aproveitamento de produtos e subprodutos	Apoio para aprender o oficio de traballar o cereal de xeito que sirva para teitos, coa axuda e ensinanza dos poucos expertos que quedan. Apoio para aproveitar e comercializar o gran para elaborar o pan centeo
6. Definición de produtos de ecoturismo	Deseños de experiencias e produtos turísticos acordes con cada explotación que participe no programa para diversificar rendas de cara ó ecoturismo

Táboa 60: Descrición das actividades enumeradas		
Activi-dade	Calendario	Participantes
1.	Fase previa	Equipo técnico do GDr Asociacións colaboradoras Concellos Asistencia técnica Expertos do territorio
2.	Fase 1	Equipo técnico do GDr Asociacións colaboradoras Concellos Asistencia técnica
3.	Fase previa	Equipo técnico do GDr Asociacións colaboradoras asistencia técnica Expertos do territorio

4.	Fase 2 semente (meses de setembro a novembro)	Equipo técnico do GDr asistencia técnicas Explotacións implicadas
5.	Fase 3 cultivo e colleita (meses de novembro a agosto do ano seguinte)	Equipo técnico do GDr asistencia técnicas Explotacións implicadas Expertos do territorio
6.	Fase de recopilación e produción de resultados transferibles. Todo o proceso	TODOS os axentes implicados

G.2.7 Resultados esperados, posibles beneficiarios e impacto no emprego :

Táboa 61: Descrición dos resultados esperados		
Resultado 1 RECUPERACION DE FINCAS PARA SEMENTAR DE CEREAIS		
Descrición	Traslado da experiencia de Piornedo a outros puntos do territorio e implantación de parcelas de cultivo para palla de teitos e gran para pan da montaña	
Beneficiarios	Explotacións xestoras ou propietarias da terra	
Impactos esperados	Facturación (€)	Mellora económica dos resultados da explotación
	Empregos (Nº)	Consolidación do emprego da explotación
Outra información de interese	Diversificación das rendas das explotacións	
Resultado 2 RECUPERACION DA COMERCIALIZACIÓN DE GRAN DA MONTAÑA PARA PAN E PALLA PARA TEITAR		
Descrición	Crear un mercado de palla para teitar e gran para recuperar as producións de pan da montaña.	
Beneficiarios	Compradores e vendedores de palla para teitos. Compradores e vendedores de gran para elaborar pan.	
Impactos esperados	Facturación (€)	Mellora económica dos resultados da explotación e dos pequenos negocios
	Empregos (Nº)	Consolidación do emprego da explotación e do negocio e apertura de novas liñas de negocio
Outra información de interese	Diversificación das rendas das explotacións e dos negocios	
Resultado 3 DESEÑO DE EXPERIENCIAS DE ECOTURISMO COMERCIALIZABLES		
Descrición	Crear un mercado de oferta de experiencias turísticas, vinculadas ós saberes tradicionais, que resulten atractivas para o ecoturista	
Beneficiarios	As explotacións e negocios que crean a experiencia de ecoturismo. Os negocios da zona por incremento dos visitantes O conxunto da sociedade por ter un medioambiente mellor conservado e mais protección das aldeas contra o risco de incendios.	
Impactos esperados	Facturación (€)	Mellora económica dos resultados da explotación e dos pequenos negocios
	Empregos (Nº)	Consolidación do emprego da explotación e do negocio e apertura de novas liñas de negocio.
Outra información de interese	Diversificación das rendas das explotacións e dos negocios. Implantación do ecoturismo como unha vertente máis do negocio das explotacións.	

G.2.8 Incidencia do proxecto sobre determinados sectores da poboación, perspectiva de xénero

A continuación analízase a perspectiva de xénero e o impacto que pode ter este proxecto e o anterior sobre Pallozas, hórreos e alzas, nas mulleres e nos xuventude.

Esta proxecto dará lugar a varios factores que poden incidir na loita contra o despoboamento feminino:

- Vincular aproveitamentos agrarios e turismo pode ser visto como unha oportunidade por mulleres, especialmente as novas, que vexan a posibilidade de que o medio rural pode ser un bo lugar para emprender un proxecto de vida.
- A pandemia despertou o interese en moitas familias de recuperar as súas raíces rurais e dar a oportunidade aos seus fillos de crecer nun ambiente máis apegado aos valores naturais. Adoitan orientar o seu emprendemento rural cara ao turismo ou sectores vinculados como artesanía, transformación agroalimentaria, alimentos ecolóxicos, ou actividades culturais, o que encaixa de pleno con este proxecto piloto.
- O empuxe que pode dar o ecoturismo ó xurdimento de actividades turísticas tamén xerará que moitas mulleres atopen traballo na súa contorna, poden traballar en diversas actividades como, propietarias dos inmobles, guías turísticas, cociñeiras, camareiras, limpadoras, recepcionistas, etc sen necesidade de irse a unha cidade para buscar un traballo similar.
- Desenvolver este tipo de proxectos tamén pode xerar influencia na autoestima das mulleres rurais e particularmente en algunhas mulleres que traballan na explotación familiar e atendendo as necesidades da casa e a familia, que senten que non realizan un verdadeiro traballo, de modo que, ao dar o paso para traballar como asalariadas ou titulares dun negocio turístico complementario da explotación, senten como verdadeiras traballadoras e cunha autoestima moi superior.
- As mulleres que se profesionalizan cara ao turismo rural, teñen máis proxección e recoñecemento social que aquelas que traballan cos seus maridos nunha actividade gandeira tradicional.
- O traballo nunha explotación gandeira xunto coa parella, resulta pouco atractivo á maioría das novas, o que dá lugar a unha escasa substitución xeracional, con todo, complementado co turismo pode resultar máis atraente ás mozas para plantexarse unha profesión.
- O turismo rural sostible proporcionará, sen dúbida, oportunidades de autoemprego e de emprego por conta allea a mulleres no medio rural e unha maior autoestima en xeral.
- Cabe introducir a cuestión de como o emprego que proporciona o turismo pode acentuar os roles de xénero. O turismo exposto con participación activa da poboación local, adquire, en moitos casos, o valor de complemento á actividade principal gandeira e agrícola que desenvolve a familia. Exponse unha diversificación económica da explotación, mantendo a actividade principal agrícola ou gandeira e incorporando o agroturismo como actividade complementaria. Esta casuística dá lugar a que a familia acometa unha nova actividade económica cos mesmos recursos de traballo familiar. A persoa que tradicionalmente vén exercendo o papel de ama de casa é a muller e, o traballo relacionado coa prestación dun servizo turística percíbese como unha extensión do traballo doméstico.
- A pesar destas últimas cuestións o turismo rural sostible, que pode derivar dun proxecto deste tipo, pode ser unha ferramenta para empoderar e facilitar o arraigamento das mulleres, que atopen na prestación de servizos de ecoturismo un complemento de interese que lles faga plantexarse vivir no territorio.

- O mesmo pode suceder para a xuventude, o desenvolvemento de servizos de ecoturismo traerá consigo a necesidade de servizos que non existen como o uso das novas tecnoloxías e a dixitalización, cuestión esta que sin dúbida deberá ser acometida polas novas xeracións.

G.2.9 Impacto na mellora do ambiente e na valorización dos recursos naturais

Escenario tendencial: se se manteñen as actuais variables do sistema de non intervención cun plan estratéxico que aposte polo turismo sostible, o escenario tendencial máis probable é que se siga perdendo poboación e sígase deteriorando a paisaxe cultural construída sobre o medio físico.

Que se perdan os valores naturais por falta da acción humana que mantén os equilibrios. Chegarase a que a mera protección sen intervención acabe co recurso que se protexe. A desaparición de pobos e bens patrimoniais xunto con espazos naturais antropizados, cambiará a paisaxe tal como definen as figuras actuais de protección.

Manteranse algunhas ganderías de montaña, seguindo a tendencia decrecente en número de gandeiros por falta de substitución xeracional. Se non hai unha aposta política por intervir nas variables actuais continuará a perda inexorable de servizos con infraestruturas cada vez máis deficientes que privarán ao espazo natural do uso turístico. O inventario de pallozas realizado polo GDR identificou moitas que están en estado irrecuperable, se non se adoptan medidas que protexan este patrimonio como un atractivo turístico de gran valor ambiental, perderase a identidade da serra os saberes e os ecosistemas protexidos.

A implantación das dúas proposta de proxecto piloto darán lugar a novas profesións e oportunidades laborais. Consolidarase a vida nas aldeas de montaña, ao redor da identidade, saberes e cultura. Pode haber un aliciente para abrir pequenos negocios que asenten xente na contorna.

O sector agroalimentario do territorio iniciouse con éxito no comercio dixital con plataformas como <https://www.osabordosancares.com/es/sabor-de-os-ancares/> que está consolidada; outras nunha liña de consolidación como <https://sondelugo.com/é/> e outras emerxentes como <https://gayas.es/> é posible que continúe a súa liña ascendente engadindo a vertente das experiencias turísticas vinculadas ós recursos naturais

O feito de que as pequenas explotacións agrogandeiras entrasen con forza no comercio dixital permite pensar que o seguinte paso é abrirse ás experiencias de agroturismo. Que dúbida cabe que un plan de desenvolvemento ecoturístico potenciaría de forma clara o agroturismo. Todo parece indicar a que a COVID-19 motivou o auxe polas viaxes e destinos cuxa oferta principal son as actividades e experiencias na natureza, polo que o turismo rural e o ecoturismo serán dos máis beneficiados ao desenvolverse e ter lugar en espazos abertos e non masificados. As pequenas explotacións poden percorrer o camiño de potenciar os compoñentes da paisaxe cultural para ofrecer experiencias de ecoturismo, que xeren un alto interese nos viaxeiros rurais e ecoturistas (tradicións, pobos, gastronomía, modos de producir os alimentos sostibles, etc.).

A Lei 45/2007, do 13 de decembro, para o desenvolvemento sostible do medio rural, texto consolidado en 2009 pretende levar a cabo un impulso de desenvolvemento nas zonas rurais e, prioritariamente, nas que padecen un grao maior de atraso relativo, calquera que sexa a súa localización dentro do Estado. Esta é unha Lei que define unha acción política de primeira orde polo volume de poboación potencialmente beneficiaria, pola amplitude do territorio de actuación afectado, e pola cantidade de recursos financeiros públicos e privados que se verán comprometidos. (LEI DE DESENVOLVEMENTO SOSTIBLE DO MEDIO RURAL, 2009). En CAPÍTULO VI Medidas para o desenvolvemento rural sostible, o Artigo 20. Diversificación Económica, recolle, entre outras, que para incentivar a diversificación económica incluíranse medidas que teñan por obxecto: e) Fomentar o turismo rural, en particular a través dunha adecuada ordenación da oferta e a mellora da demanda turística,

cunha atención preferente ao fomento dun turismo sostible nas zonas rurais prioritarias, e ao agroturismo ou turismo ligado á actividade agraria.

Posteriormente, en 2011 aprobouse outra figura recollida na lei, o Plan estratéxico do patrimonio natural e da biodiversidade 2011-2017, que di “Se as actividades turísticas na natureza planifícanse e xestionan en termos de sustentabilidade poden supoñer unha fonte de beneficios para as comunidades locais e un impulso para a conservación da biodiversidade e o uso sostible dos seus recursos. Neste sentido cabería destacar que frecuentemente os beneficios derivados do turismo en enclaves con altos valores naturais non repercuten significativamente sobre as poboacións locais, senón que reverten en enclaves distantes mentres que as cargas localízanse na contorna das zonas visitadas. É preciso reconducir esta situación por medio do desenvolvemento de adecuadas estratexias que fomenten unha participación máis activa de todos os sectores implicados.” (Plan Estratéxico Do Patrimonio Natural e da Biodiversidade , 2011)

En resumo, en cuestión de impactos ambientais este plan piloto e o anterior van orientadas a recuperar os saberes e oficios que deron orixe a espazos protexidos e complementa o recurso económico cara o ecoturismo; esta forma de turismo pode xerar conservación dos bens patrimoniais, mellorar o estado de ecosistemas asociados a formas antrópicas de aproveitamento do medio e xerar conciencia na poboación da importancia dos espazos protexidos.

A nivel de impactos sociais, os máis significativos serán o reforzo da conciencia de identidade cultural, cambios sociais cara á valorización dos recursos e enriquecemento cultural a través da interacción turista-sociedade local.

A nivel económico, será unha actividade xeradora de empregos, mesmo en nichos de mercado inexistentes na actualidade como o do turismo activo ou as novas tecnoloxías o que pode atraer a poboación nova. Xerará diversificación das actividades económicas actuais mesmo con negocios complementarios a moitos dos existentes como o agroturismo. Ademais, pode ser un impulso ao reforzo das infraestruturas. É importante a implicación da comunidade para que non se xere unha repartición pouca equitativa.

Ofertar produtos de destino de non masificación e orientado cara a un tipo de turismo alternativo, respectuoso e concienciado co valor de protexer as contornas naturais e os medios de vida tradicionais, achegará un alto valor engadido á comarca.

Existe un amplo elenco normativo coincidente coa necesidade de poñer en valor o capital natural como fonte de ingresos e xerador de emprego, para o desenvolvemento das comunidades locais.

G.2.10 Orzamento necesario e solvencia económica

Táboa 64: Orzamento e prazo de execución	
Resultado 1 RECUPERACION DE FINCAS PARA SEMENTAR DE CEREAIS	
Orzamento (€)	4.500€/Ha
Prazo de execución	Ano e medio-dous
Ingresos esperados (€)	Os ingresos terán que ver ca venda de palla e gran, sendo moi variables en función de como se comporte o cultivo. Moitos dos ingresos virán pola repercusión directa na mellora dos índices económicos da explotación ó dispor de cereais e alimento para os animais. Tamén repercutirán na recuperación do patrimonio ó dispor de palla para teitar

	Tamen se debe ter en conta o beneficio ambiental de recuperar ecosistemas dunha gran riqueza de biodiversidade
Custos de explotación (€)	Os custos de recuperación da terra veñen dados polo laboreo, abonado e peches contra o xabaril
Axudas solicitadas (€)	50% do orzamento
% do grao de apoio público	50% do orzamento admisible

Táboa 64: Orzamento e prazo de execución Resultado 2 RECUPERACION DA COMERCIALIZACIÓN DE GRAN DA MONTAÑA PARA PAN E PALLA PARA TEITAR	
Orzamento (€)	3.500€/Ha
Prazo de execución	Ano e medio-dous
Ingresos esperados (€)	Os ingresos terán que ver ca venda de palla e gran, sendo moi variables en función de como se comporte o cultivo. Moitos dos ingresos virán pola repercusión directa na mellora dos índices económicos da explotación ó dispor de cereais e alimento para os animais. Tamén repercutirán na recuperación do patrimonio ó dispor de palla para teitar Tamen se debe ter en conta o beneficio ambiental de recuperar ecosistemas dunha gran riqueza de biodiversidade
Custos de explotación (€)	Os custos de facer o proceso de obter palla e colmos para os teitos e mallar o gran e moer para empezar a dispor de fariña para elaborar pan.
Axudas solicitadas (€)	50% do orzamento
% do grao de apoio público	50% do orzamento admisible

Táboa 64: Orzamento e prazo de execución Resultado 3 DESEÑO DE EXPERIENCIAS DE ECOTURISMO COMERCIALIZABLES	
Orzamento (€)	1.500€/ explotación/experiencia
Prazo de execución	Dous anos
Ingresos esperados (€)	Os ingresos terán que ver coa venda de visitas turísticas ás explotacións, estimase que durante 80 días unha media de 3 visitas por 10 € visita , o que pode deixar uns ingresos de 2.400 € por explotación que repercutirían en seguir coa sostibilidade do proceso.
Custos de explotación (€)	Os custos relacionados con facer visitables as actividades experienciales.
Axudas solicitadas (€)	50% do orzamento
% do grao de apoio público	50% do orzamento admisible

ESTRATEGIA DE DESENVOLVEMENTO LOCAL

ASOCIACION MONTES E VALES ORIENTAIS- GDR3

APARTADOS H e I

Contido

Índice de táboas.....	2
<i>Consideracións previas.....</i>	3
<i>H. Obxectivos</i>	4
H.1. Obxectivos xerais	5
H.2. Obxectivos específicos.....	7
H.3. Indicadores para o seguimento do nivel de consecución dos obxectivos	10
<i>I. Plan de acción.....</i>	13
I.1. Liñas estratéxicas e medidas ou liñas de actuación	14
I.2. Proxectos e accións específicas con impacto significativo	19
I.3. Actuacións propias de animación a realizar polo grupo	21
I.4. Plan de formación do GDR.....	22
I.5. Plan de cooperación e traballo en rede con outros GDR e entidades	25
I.6. Planificación temporal	29
I.7 indicadores de avaliación.....	31
I.8 Normas de xestión	34
I.9 proposta de cadro financeiro	37
I.10 Baremos de selección	38

Índice de táboas

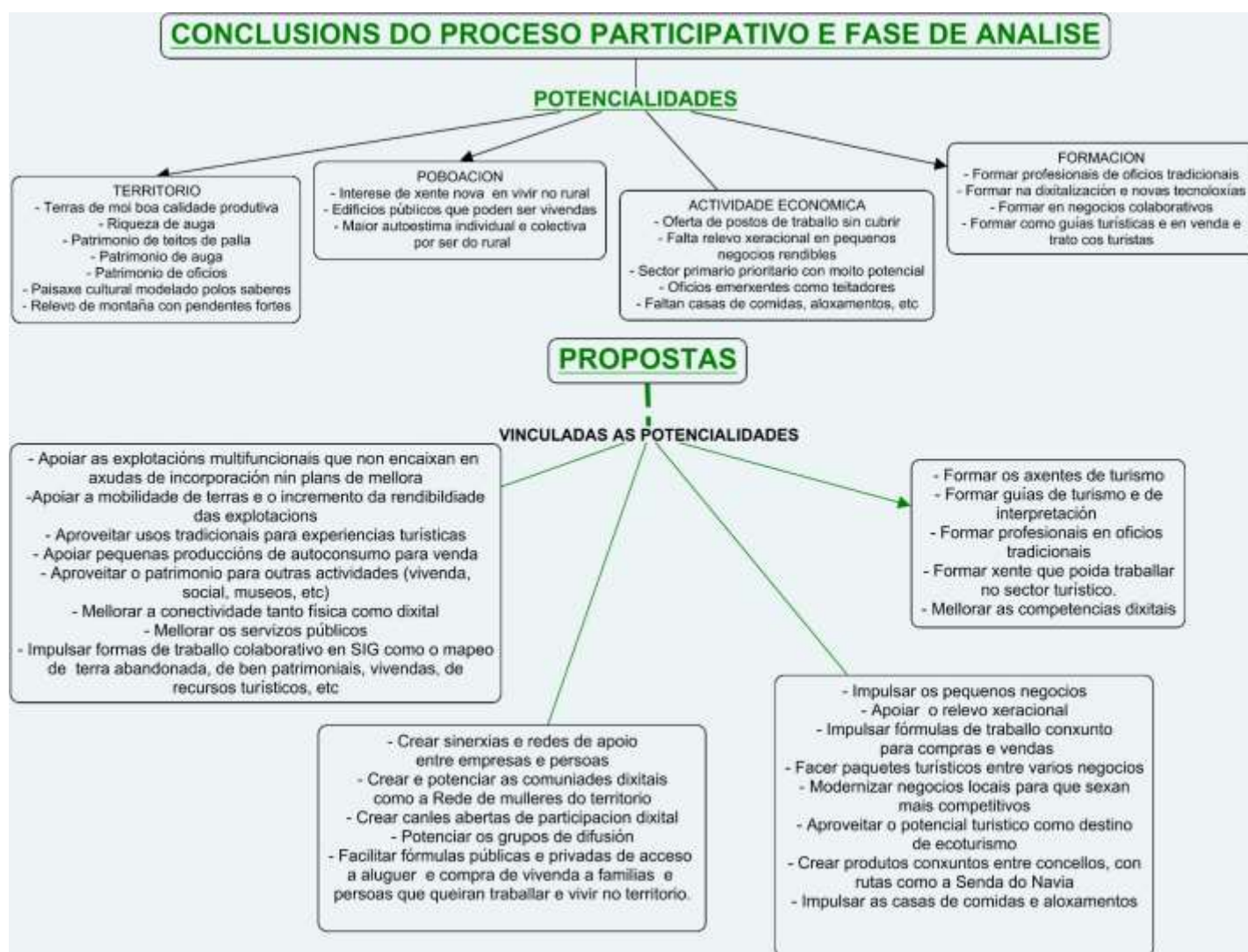
Táboa 1. Relación priorizada dos obxectivos xerais da estratexia.....	5
Táboa 2. Relación priorizada dos obxectivos específicos da estratexia	7
Táboa 3. Indicadores para o seguimento do nivel de consecución dos obxectivos	10
Táboa 4. Liñas estratéxicas e medidas ou propostas de actuación.....	14
Táboa 5. Proxectos e accións específicas con impacto significativo	19
Táboa 6. Programación das actuacións propias de animación a realizar polo grupo ...	21
Táboa 7. Plan de formación.....	23
Táboa 8. Plan de cooperación e traballo en rede	25
Táboa 9. Planificación temporal dos proxectos e actividades.....	29

Consideracións previas

Seguindo o procedemento recollido no Anexo C das “bases reguladoras para a selección de organizacións candidatas a converterse en entidades colaboradas na medida Leader de Galicia para o período 2023-2027, para a concesión de axudas orientadas á adquisición de capacidades e para accións preparatorias en apoio do deseño das futuras estratexias de desenvolvemento local participativo para o período de programación 2023-2027, cofinanciadas polo fondo Feader, e para a aprobación de estratexias de desenvolvemento local”, no seguinte documento elaboranse os apartados H e I que configura a proposta de Estratexia de desenvolvemento local participativo para o GDR-3.

A modo de resumo gráfico dos apartados anteriores, pátense do seguinte mapa conceptual que reflexa dun modo resumido as principais aportacións do intenso proceso participativo que se desenvolveu neste GDR con vistas a configurar unha estratexia acorde ca realidade do territorio.

Fonte: elaboración propia con Cmap Tools

H. Obxectivos

O proceso participativo deu como resultado unhas reflexións xerais de como debe articularse unha estratexia de desenvolvemento no territorio.

A primeira delas, xeral e transversal, puxo de manifesto a necesidade de que o programa **Leader se oriente sobre todo en apoiar pequenos proxectos**. Deste xeito tense chegado a unha unanimidade de que a **máxima axuda** a outorgar sexa de **100.000€**, co excepción dos proxectos que creen 5 ou mais postos de traballo que poderán acadar os 200.000 € de axuda máxima, tanto para proxectos produtivos coma non produtivos. A finalidade desta limitación á cantidade máxima de axuda é que se facilite o financiamento de mais proxectos pequenos, que xeran moito mais tecido socioeconómico que concentrando as axudas en grandes proxectos. Os datos analizados dos dous períodos anteriores, corroboran **a importancia dos pequenos proxectos para xerar emprego**, non houbo grandes proxectos que implicaran grandes cantidades de postos de traballo, foron proxectos pequenos dunha UTA ou dúas os que crearon emprego no territorio.

Outra das conclusións xerais que orientan o establecemento de obxectivos e plan de acción é a necesidade de **apoiar os relevos xeracionais**, particularmente en pequenos negocios que son imprescindibles no territorio (panaderías, tendas de alimentación, casas de comidas, etc...) como mostra da gravidade da situación exposta, na vila de Becerreá, un dos Nodos da comarca, pecharon por xubilación no 2022 as dúas únicas panaderías existentes, sin que se producira relevo.

Resulta moi destacable a valoración xeral das entidades de organización da sociedade civil e do empresariado local, sobre o papel do GDR como entidade dinamizadora da creación de sinerxías e redes de apoio e colaboración no territorio. Resulta chamativo que durante o proceso de participación se crease a **Rede de Mulleres do GDR3** e xurdise tamén “**A despensa de Ancares Terras de Burón**” dúas iniciativas de promoción das sinerxias entre mulleres e entre sectores. O GDR tense convertido nun **referente a nivel da innovación e da xeración de sinerxias** no seu ámbito territorial, e este debe seguir sendo o camiño.

Outra das reflexións de relevancia para o deseño da estratexia, é que moitos **pequenos proxectos**, sobre todo os relacionados con explotacións multifuncionais, **non atopan unha liña de axuda axeitada**, na meirande parte dos casos non compren requisitos para ter unha incorporación ou un plan de mellora; Leader debe apoiar estes pequenos proxectos nos que a persoa emprendedora ten que conxugar actividades diversas.

Na análise de todas as estratexias aplicadas nos distintos GDR que operaron no territorio dende 2007 a 2020, reflexase que tiveron **pouco impacto, entre promotores privados e públicos, os proxectos vinculados ó monte**; sendo este un recurso de moita relevancia débense reorientar esforzos dinamizadores e ligar proxectos de interese como a recuperación patrimonial con proxectos de coidado do monte. Desta análise derivan as propostas de proxectos piloto que se farán, e que van orientadas a patrimonio e monte.

O territorio ten **un forte potencial para desenvolverse cara o Ecoturismo**, poñendo en valor a rede de espazos protexidos, preto do 50% é Rede Natura e mais do 90% Reserva da Biosfera. Os saberes tradicionais, as formas de produción sostible, o patrimonio, a comercialización de produtos do territorio e os pequenos negocios de aloxamento, restauración e turismo activo, son as bases para configurar **produtos turísticos que poden xerar moito dinamismo** no sector e atractivo para que a xente nova queira apostar por negocios neste campo.

Nas estratexias 2007-2013 non xurdiu a **necesidade da vivenda**, sen embargo en 2014-2020, xurde con forza esta necesidade, e contra mais nos achegamos cara o final do período máis se reforza; medra o número de persoas que queren asentarse no territorio e que se atopan co punto crítico de que non hai mercado de aluguer de vivenda. **Os proxectos públicos** que aposten por **facilitar acceso a vivenda** para persoas que queiran vivir e traballar no territorio deben ter **máxima prioridade**, o mesmo que os **de mellora da calidade de vida nos pobos**, os de espazos de apoio a actividade como os **obradoiros compartidos**, os **produtos turísticos supramunicipais**, ou as **comunidades enerxéticas**. Todos estes proxectos irán na liña de contribuír á **loita contra a grave despoboación** dos concellos do territorio.

O GDR tamén debe apostar nesta estratexia por **adquirir capacidades e potencial de liderar a innovación** no territorio, a través da formación, intercambios e cooperación con outros territorios en temáticas como a mobilidade de terras, o turismo sostible, o aproveitamento de montes, o Pacto Verde europeo, as novas fórmulas de vivenda no rural e outros campos de interese que xurdan.

H.1. Obxectivos xerais

Táboa 1. Relación priorizada dos obxectivos xerais da estratexia

Orde	Obxectivos xerais	Xustificación no marco da estratexia (*)
1º	Sector primario: apoiar a multifuncionalidade das explotacións como recuperadoras de terra agraria, xestoras de monte, produtoras de alimentos, prestadoras de servizos ecosistémicos e xeradoras de emprego. Mellorar o valor económico do monte e a resiliencia fronte a catástrofes como os incendios forestais	Facilitar o acceso á terra para as explotacións, previndo o seu abandono e promovendo a súa posta en valor. Reducir os custos das explotacións, mediante o fomento de modelos produtivos extensivos; recuperar os saberes das explotacións diversas e orientadas a múltiples actividades. Potenciar o aproveitamento da biomasa e uso do monte para ganderías extensivas, cereais, aproveitamento multifuncional do monte, e recuperación dos soutos de castiñeiros e outras producións tradicionais do monte Reducir a dependencia de recursos do exterior, apoiando as actividades sostibles e promovendo o uso eficiente dos recursos e a protección da biodiversidade.
2º	Sector agroindustrial: Apoiar a consolidación do sector agroalimentario do territorio do GDR3. Apoiar fórmulas de bioeconomía e economía circular, estratexias da granxa á mesa, consumo de produto local e outras.	Fortalecer o sector agroalimentario local, aumentar o valor dos produtos, reforzar a posición social dos profesionais e crear unha imaxe de calidade para os produtos agroalimentarios; reforzar as estruturas de colaboración intersectorial.
3º	Sector turístico: Facer do territorio do GDR3 un destino turístico diferencial, destacando as potencialidades do turismo de espazos naturais, mediante o ecoturismo. Favorecer a posta en marcha dunha estratexia comarcal integrada para crear produtos turísticos relevantes e con capacidade de atraer mercados de distancia media e longa. Promover o turismo de natureza, infraestruturas de aloxamento de calidade, uso das novas tecnoloxías na xestión turística, creación de	Aproveitar o feito diferencial de contar destacando as potencialidades do turismo de espazos naturais. Implicar ás administracións locais na posta en valor dos recursos turísticos, e na configuración dun destino diferenciado e atractivo. Apoiar sinerxias entre establecementos turísticos, explotacións agrogandeiras, valorización do patrimonio cultural e medioambiental e uso de infraestruturas ociosas para xerar ocio territorial.

	oferta de servizos turísticos e mellora dos establecementos turísticos.	
4ª	Servizos innovadores: Innovación e redes de apoio, creación de sinerxias entre persoas, empresas, administracións e formas de agrupación da sociedade. Uso das novas tecnoloxías e datos para a xestión de negocios e plans.	Facilitar a integración e cooperación entre persoas a creación de ecosistemas de apoio. Apoiar empresas de servizos innovadores. Habilitar espazos de encontro, potenciar a transmisión e divulgación do coñecemento e fomentar a coordinación e cooperación entre axentes e sectores do territorio.
5ª	Servizos sociais: Mellora do benestar e da calidade de vida	Crear novas empresas e ofertas de servizos para a poboación rural, ampliar e mellorar a oferta de servizos existentes e apoio á diversificación económica e mantemento do emprego no rural. Favorecer a integración a vivenda e o coidado de persoas desfavorecidas. Promover liñas de apoio a un envellecemento activo e digno no entorno rural.
6ª	Loita contra a despoboación e fomento da recuperación da poboación rural	Mellorar o benestar e a calidade de vida nos pobos, rehabilitando espazos de relación veciñal. Promover medidas de adecentamento de núcleos de poboación, recuperación do patrimonio cultural e etnográfico. Apoiar a dispoñibilidade de oferta de vivenda para persoas que queiran buscar no territorio un lugar para vivir e traballar. Promover os espazos de traballo conxunto como os obradoiros compartidos, nos que se facilite o inicio dunha actividade sen empezar facendo fronte á carga burocrática que require iniciar un negocio.
7ª	Formación e capacitación Adquisición de capacidades por parte do GDR para liderar a innovación, o acceso a recursos de financiamento e a dinamización territorial. Proporcionar formación para potenciar o aproveitamento de recursos e a posta en valor dos diferentes sectores de actividade. Promover a innovación e a adopción de novas tecnoloxías, fomentar o desenvolvemento de novos métodos e técnicas, así como a incorporación de tecnoloxías dixitais, agricultura de precisión, enerxías renovables e outras solucións sostibles que poidan mellorar a produtividade, a eficiencia e a calidade dos produtos. Asesorar e apoiar os veciños e propietarios na xestión das propiedades comunais e promover formas xurídicas de xestión de montes. Establecer mecanismos para xestionar e difundir o coñecemento que pode incluír a creación dunha plataforma en liña para	Establecer mecanismos para que o grupo de desenvolvemento se capacite para axudar a todos os sectores do territorio a acceder a recursos innovadores e financiamento necesarios para o desenvolvemento das súas actividades, orientando sobre programas e axudas dispoñibles a nivel local, rexional, nacional ou supranacional. Fomentar a colaboración e o intercambio de coñecementos a través de redes de cooperación, encontros periódicos e eventos de todo tipo, onde se poidan compartir experiencias, boas prácticas, oportunidades e mellores técnicas dispoñibles. Desenvolver programas de formación oficios tradicionais que aborden as necesidades existentes. Fortalecer as capacidades e o coñecemento xeral para impulsar o desenvolvemento sustentable e as sinerxias entre os sectores de actividade no territorio.

	compartir boas prácticas, a organización de seminarios e conferencias, a publicación de guías e manuais, entre outras actividades que faciliten a transferencia de coñecemento e a adopción de métodos eficaces.	
--	--	--

H.2. Obxectivos específicos

Táboa 2. Relación priorizada dos obxectivos específicos da estratexia

Orde	Obxectivos específicos	Obxectivo(os) xeral(ais) ao(s) que se vincula	Xustificación no marco da estratexia (*)
1º	-Reforzar a multifuncionalidade das explotacións, para producir diferentes produtos e servizos	1º	Xustifícanse na necesidade de consolidar o sector primario que é a base da economía do territorio e das paisaxes protexidas que son o distintivo do territorio.
2º	-Apoiar o aproveitamento de terras de aptitude agraria para produción de alimentos, implantando ferramentas de mobilidade de terras e prácticas agroecolóxicas	1º	Mobilizar terra para as explotacións de profesionais e tamén para actividades complementarias e mesmo para novos cultivos acordes cas novas demandas alimentarias.
3º	-Apoiar modos de produción agroecolóxicos e sistemas baixos en carbono	1º e 2º	Recuperar o potencial produtivo das terras agrarias de acordo a modos tradicionais baseados na economía circular
4º	-Poñer en valor as producións de autoconsumo como fórmulas complementarias para que a xente aproveite as fincas de mellor calidade nos entornos das aldeas	1º e 2º	Facilitar fórmulas diversas de que a xente obteña ingresos adicionais e se vincule o rural aproveitando os recursos. Traballo de sinerxias co sector da industria agroalimentaria e o turismo
5º	-Aumentar o valor dos produtos agroalimentarios a través da súa transformación, comercialización e mellora das redes de distribución	1º e 2º	-Consolidar o posicionamento do sector agroalimentario da comarca do GDR3 como referente dos produtos alimentarios procedentes de sistemas alimentarios sostibles.
6º	-Mellorar o valor económico do monte e a resiliencia fronte a catástrofes como os incendios forestais con técnicas de agro-silvicultura e silvopastoreo	1º	Favorecer a xestión das propiedades comunais e loitar contra o abandono
7º	-Fortalecer o sector agroalimentario local, para aumentar a súa capacidade de transformación das producións primarias.	1º e 2º	Aumentar o valor dos produtos do territorio, consolidar a estratexia Da Granxa á mesa e consolidar unha imaxe de calidade para os produtos agroalimentarios ligados a prácticas de gandería extensiva e coidadoras da biodiversidade e a paisaxe
8º	-Traballar as estruturas de colaboración intersectorial, do sector agroalimentario co primario e cos servizos.	1º, 2º e 3º	Aumentar o valor dos produtos agroalimentarios e plantexar estruturas de colaboración nas que todos os sectores se benefician do traballo dos demais,

			traballando unidos por unha imaxe de territorio rico en biodiversidade
9º	Consolidarse como destino de Ecoturismo implicando a empresas administracións e sociedade civil	1º, 2º, 3º, 4º	O ecoturismo busca unificar a todos os sectores do territorio en torno o concepto de desenvolvemento sostible, para fomentar o crecemento social, económico e cultural salvagardando os recursos naturais. Aproveitar o feito diferencial de ser unha das meirandes redes de espazos protexidos de Galicia e de España
10º	Implicar ás administracións locais na posta en valor dos recursos turísticos, e na configuración dun destino diferenciado e atractivo.	3º	Implicar ás administracións locais na posta en valor dos recursos turísticos, e na configuración dun destino diferenciado e atractivo que exerza de foco de atracción para mercados de media e larga distancia
11º	Promover a creación de oferta de servizos turísticos e mellora dos establecementos turísticos uso das novas tecnoloxías na xestión turística e o turismo activo	3º	Ofrecer ás persoas visitantes a resposta ás preguntas de que ver/que facer , onde durmir e onde comer, que son as claves para o desenvolvemento do territorio.
12º	Potenciar as redes de apoio, a creación de sinerxías entre persoas, empresas, administracións e formas de agrupación da sociedade.	4º	Facilitar a integración e cooperación entre persoas para diversificar a economía e os servizos e a creación de ecosistemas de apoio, como a Rede de mulleres do territorio
13º	Apoiar empresas de servizos innovadores e o uso das novas tecnoloxías e datos para a xestión de negocios e plans.	4º	Implantación do uso de datos para a toma de decisións e creación de sistemas colaborativos baixo SIGs para coñecemento de recursos do territorio, o exemplo da rede de micropaisaxes pode ampliarse a localización de terras para mobilizar, a mapeo de recursos turísticos, etc.
14º	Habilitar espazos de encontro, potenciar a transmisión e divulgación do coñecemento e fomentar a coordinación e cooperación entre axentes e sectores do territorio.	4º	Potenciar a coordinación e a cooperación entre diferentes axentes e sectores do territorio para lograr o efecto multiplicador da EDLP
15º	Apoio a empresas e ofertas de servizos para a poboación rural	5º	Mellora do benestar e da calidade de vida e creación de novas, para ampliar e mellorar a oferta de servizos existentes e apoio á diversificación económica e mantemento do emprego no rural.
16º	Habilitar espazos de coidado e acollida para persoas desfavorecidas.	5º	Favorecer a integración e o coidado de persoas desfavorecidas
17º	Promover medidas de adecentamento de núcleos de poboación, recuperación do patrimonio cultural e etnográfico e dotar de oportunidades innovadoras ó patrimonio abandonado	6º	Mellorar o benestar e a calidade de vida nos pobos, rehabilitando espazos de relación veciñal e abrindo posibilidades de por en valor o patrimonio etnográfico.
18º	Apoiar a dispoñibilidade de oferta de vivenda para persoas que	Relacionado con todos	E necesario potenciar un mercado de alugueiro dende o sector público e o privado, xa que a deficiencia de vivenda

	queiran buscar no territorio un lugar para vivir e traballar.		impide a moitas persoas instalarse no territorio
19º	Promover os espazos de traballo conxunto como os obradoiros compartidos en espazos públicos.	2º e 6º	E necesario facilitar o inicio dunha actividade, sen que a persoa promotora teña que empezar facendo fronte á carga burocrática que require iniciar un negocio. Espazos habilitados cun rexistro sanitario poden permitir que as persoas empecen un negocio sen necesidade de comprometer un diñeiro que non teñen.
20º	Formación e capacitación Adquisición de capacidades por parte do GDR para liderar a innovación, o acceso a recursos de financiamento e a dinamización territorial.	7º	Establecer mecanismos para que o grupo de desenvolvemento se capacite para axudar a todos os sectores do territorio a acceder a recursos innovadores e financiamento necesarios para o desenvolvemento das súas actividades, orientando sobre programas e axudas dispoñibles a nivel local, rexional, nacional ou supranacional. Fomentar a colaboración e o intercambio de coñecementos a través de redes de cooperación, encontros periódicos e eventos de todo tipo, onde se poidan compartir experiencias, boas prácticas, oportunidades e mellores técnicas dispoñibles. Fortalecer as capacidades e o coñecemento xeral para impulsar o desenvolvemento sustentable e as sinerxias entre os sectores de actividade no territorio.
21º	Proporcionar formación para potenciar o aproveitamento de recursos e a posta en valor dos diferentes sectores de actividade. Desenvolver programas de formación en oficios tradicionais e novos, que aborden as necesidades existentes.	7º	Oficios tradicionais como teitadores, canteiros ou outros mais innovadores como guías de interpretación, etc, teñen un campo de traballo amplo que pode permitir a persoas xóvenes desenvolver unha actividade empresarial ineresante
22º	Promover a innovación e a adopción de novas tecnoloxías Establecer mecanismos para xestionar e difundir o coñecemento que pode incluír a creación dunha plataforma en liña para compartir boas prácticas, a organización de seminarios e conferencias, a publicación de guías e manuais, entre outras actividades que faciliten a transferencia de coñecemento e a adopción de métodos eficaces.	7º	Fomentar o desenvolvemento de novos métodos e técnicas, así como a incorporación de tecnoloxías dixitais, agricultura de precisión, enerxías renovables e outras solucións sostibles que poidan mellorar a produtividade, a eficiencia e a calidade dos produtos.
23º	Asesorar e apoiar os veciños e propietarios na xestión das propiedades comunais e promover formas xurídicas de xestión de montes.	7º	Fomentar fórmulas alternativas de uso e xestión do monte.

H.3. Indicadores para o seguimento do nivel de consecución dos obxectivos

Táboa 3. Indicadores para o seguimento do nivel de consecución dos obxectivos

Obxectivos xerais			
Nº	Obxectivo	Indicador	Unidade de medida
OX1	Sector primario: apoiar a multifuncionalidade das explotacións como recuperadoras de terra agraria, xestoras de monte, produtoras de alimentos, prestadoras de servizos ecosistémicos e xeradoras de emprego. Mellorar o valor económico do monte e a resiliencia fronte a catástrofes como os incendios forestais:	-Explotacións que implementan multifuncionalidade ligada á xestión sostible da terra e da biodiversidade -Terras que se recuperan para produción de alimentos -Superficie de monte que se xestiona con proxectos orientados ó silvopastoralismo, cultivos e á resiliencia do monte. -Explotacións que promoven a recuperación de cultivos tradicionais -Empregos creados, por idade e colectivos específicos	Nº explotac. Nº de Ha Nº de Ha Nº de CMVMC Nº de titulares Nº empregos
OX2	Sector agroindustrial: Apoiar a consolidación do sector agroalimentario do territorio do GDR3. Apoiar fórmulas de bioeconomía e economía circular, estratexias da granxa á mesa , consumo de produto local e outras	-Empresas agroalimentarias que implementan practicas de economía circular e uso eficiente de recursos -Alianzas establecidas entre o sector agroalimentario, o primario e o turismo -Empregos creados, por idade e colectivos específicos	Nº empresas Nº alianzas Nº empregos
OX3	Sector turístico : Aposta comarcal integrada para facer do territorio do GDR3 un destino turístico diferencial, destacando as potencialidades do turismo de espazos naturais, mediante o ecoturismo. Promover o turismo de natureza, as infraestruturas de calidade, o uso das novas tecnoloxías a creación de oferta de servizos turísticos e a creación e mellora dos establecementos turísticos.	-Accións conxuntas de todos os concellos para crea imaxe de destino de turismo de natureza e ecoturismo -Empresas que se adhíren a clubes de produto de ecoturismo ou marcas de clidade como Reserva da Biosfera -Infraestruturas creadas ou melloradas con criterios de sostibilidade turística -Negocios de turismo activo, de aloxamento e restauracion de calidade mellorados ou creados -Alianzas establecidas con outros sectores para desenvolver clubs de produto e actividade promocional -Produtos turísticos diversificados -Empregos creados, por idade e colectivos específicos	Nº Accións Nº empresas Nº infraestr. Nº negocios Nº alianzas Nº Produtos Nº empregos
OX4	Servizos innovadores: Innovación e redes de apoio, creación de sinerxias entre persoas, empresas, administracións e formas de agrupación da sociedade. Uso das novas tecnoloxías e datos para a xestión de negocios e plans.	-Proxectos de innovación -Colaboracións e alianzas estratéxicas -Empresas que implementan a tecnoloxía no seu negocio -Espazos de encontro e colaboración -Empregos creados, por idade e colectivos específicos	Nº proxectos Nº alianzas Nº empresas Nº espazos Nº empregos
OX5	Servizos sociais: Mellora do benestar e da calidade de vida Crear novas empresas e ofertas de servizos para a poboación rural, ampliar e mellorar a oferta de servizos de integración e apoio á diversificación económica e mantemento do emprego no rural. Habilitar espazos de coidado e acollida para persoas desfavorecidas.	-Empresas e servizos creados -Personas desfavorecidas integradas y atendidas -Persoas beneficiadas polos servizos -Espazos habilitados para coidado, relacion social e acollida -Empregos creados, por idade e colectivos específicos	Nº empr/serv Nº persoas Nº persoas Nº espazos Nº empregos
OX6	Loita contra a despoboación e fomento da recuperación da poboación rural Mellorar o benestar e a calidade de vida nos pobos, rehabilitando espazos de relación veciñal. Promover medidas de adecentamento de núcleos de poboación, recuperación do patrimonio cultural e etnográfico. Apoiar a dispoñibilidade de oferta de vivenda.	-Dispoñibilidade de oferta de vivendas no territorio rural -Espazos de relación veciñal rehabilitados. -Núcleos de poboación nos que se realizaron melloras -Proxectos de recuperación do patrimonio cultural e etnográfico -Espazos de traballo conxunto (obradoiros compartidos) -Crecemento da poboación por núcleo no que houbo intervencións	Nº vivendas dispoñibles Nº espazos % sobre total Nº de bens Nº espazos % crecemen.

	Promover os espazos de traballo conxunto como os obradoiros compartidos		
OX7	Formación e capacitación Adquisición de capacidades por parte do GDR para liderar a innovación, o acceso a recursos de financiamento e a dinamización territorial. Proporcionar formación para potenciar o aproveitamento de recursos e a posta en valor dos diferentes sectores de actividade, promover a innovación, asesorar e apoiar na xestión da terra e establecer mecanismos para difundir o coñecemento .	-Rexistro do número de programas de formación e capacitación levados a cabo para o GDR e a comunidade local -Persoas participantes que adquiren novas capacidades -Empresas participantes en accións de formación -Existencia dunha plataforma en liña para compartir boas prácticas -Eventos e encontros realizados para fomentar a colaboración e o intercambio de coñecementos entre os sectores. -Enquisas de satisfacción das persoas participantes -Rexistro do número de programas de formación enfocados en oficios tradicionais -Enquisas de avaliación da capacidade xeral do GDR para impulsar o desenvolvemento sustentable.	Nº accións Nº persoas Nº empresas Existe/non Nº Eventos % satisfacc. Nº accións Índice de capacidade
Obxectivos específicos			
Obxectivo específico		Indicadores específicos	
OE1	Reforzar a multifuncionalidade das explotacións, para producir diferentes produtos e servizos	-Explotacións que diversifican a súa produción agrícola ou gandeira, incorporando novas actividades ou a prestación de servizos ecosistémicos. - Postos de traballo creados nas explotacións grazas á diversificación	Nº explotac. Número de postos
OE2	Apoiar o aproveitamento de terras de aptitude agraria para produción de alimentos, implantando ferramentas de mobilidade de terras e prácticas agroecolóxicas	-Proxectos de mobilidade de terra implementados -Superficie de terras mobilizadas e postas en produción agrícola grazas ás ferramentas de mobilidade de terras. -Persoas beneficiadas polas actividades complementarias desenvolvidas nas terras de aptitude agraria mobilizadas, como turismo rural, agroturismo ou venda directa ao consumidor.	Nº acordos Nº Ha Nº persoas
OE3	Apoiar modos de produción agroecolóxicos e sistemas baixos en carbono	-Superficie de terras agrarias que adoptan prácticas agroecolóxicas -Contribución á reduccción de emisións -Acordos entre empresas e propietarios agroforestais para compensacion HdC	Nº Ha Nº Tn Nº acordos
OE4	Poñer en valor producións de autoconsumo como fórmulas complementarias para que a xente aproveite as fincas de mellor calidade nos entornos das aldeas	- Número de fincas de mellor calidade nos entornos das aldeas utilizadas para pequenas producións. -Familias ou persoas que se dedican á produción -Acordos de colaboración cos sectores turístico e agroalimentario	Nº Ha Nº persoas Nº acordos
OE5	Aumentar o valor dos produtos agroalimentarios a través da súa transformación, comercialización e mellora das redes de distribución	-Accións de promoción e marketing para dar a coñecer e promover os produtos agroalimentarios da comarca. -Acordos de colaboración e intercambio de coñecementos entre os produtores e transformadores -Produtos que melloran valor engadido debido á súa transformación.	Nº accións Nº acordos Nº produtos
OE6	Mellorar o valor económico do monte e a resiliencia fronte a catástrofes como os incendios forestais con técnicas de agro-silvicultura e silvopastoreo	-Propiedades comunais xestionadas de forma sostible e activa. -Superficie de terreo forestal utilizado para técnicas de agro-silvicultura e silvopastoreo. - Participación e implicación da comunidade local na xestión e coidado do monte	Nº Ha Nº Ha Nº actividades
OE7	Fortalecer o sector agroalimentario local, para aumentar a súa capacidade de transformación das producións primarias.	- Aumento no número de empresas agroalimentarias locais que realizan procesos de transformación de produtos primarios. -Incremento na comercialización de produtos agroalimentarios locais. -Participación e implicación dos actores locais, como agricultores, gandeiros, transformadores e consumidores, na estratexia Da Granxa á mesa.	Nº empresas Nº de canles Nº participan.
OE8	Traballar as estruturas de colaboración intersectorial, do sector agroalimentario co primario e cos servizos.	- Iniciativas e proxectos de colaboración entre o sector agroalimentario, o sector primario e o sector de servizos.	Nº iniciativas

		-Creación de sinerxias económicas e sociais entre os sectores, coa xeración de emprego e riqueza no territorio. -Consolidación de estruturas e plataformas de coordinación e comunicación entre os diferentes sectores, facilitando a colaboración e o intercambio de coñecemento.	Nº accións Nº plataform.
OE9	Consolidarse como destino de Ecoturismo implicando a empresas administracións e sociedade civil	-Empresas turísticas comprometidas co ecoturismo e a súa participación en iniciativas de desenvolvemento sostible. -Crecemento no número de visitantes que elixen o territorio do GDR3 como destino de ecoturismo. -Incremento na oferta de servizos turísticos relacionados co ecoturismo, como rutas de sendeirismo, actividades de observación da natureza, turismo rural, restauración e aloxamento sostible. -Consolidación do territorio do GDR3 como un destino de ecoturismo.	Nº empresas Nº visitantes Nº prazas Certificación destino
OE10	Implicar ás administracións locais na posta en valor dos recursos turísticos, e na configuración dun destino diferenciado e atractivo.	-Participación activa das administracións e da sociedade civil na promoción e desenvolvemento do ecoturismo no territorio -Grao de colaboración e cooperación entre as administracións locais e os axentes turísticos do territorio, para asegurar unha xestión coordinada e integrada do destino turístico diferenciado e atractivo	Nº Accións Nº colaborac.
OE11	Promover a creación de oferta de servizos turísticos e mellora dos establecementos turísticos uso das novas tecnoloxías na xestión turística e o turismo activo	-Novos establecementos turísticos creados no territorio -Mellora na calidade dos establecementos turísticos existentes. -Incorporación e uso das novas tecnoloxías na xestión turística. -Empresas que oferta actividades de turismo activo	Nº establec. Puntuacións Nº empresas Nº empresas
OE12	Potenciar as redes de apoio, a creación de sinerxias entre persoas, empresas, administracións e formas de agrupación da sociedade	- Redes de apoio e colaboración establecidas no territorio do GDR3 -Proxectos e iniciativas de colaboración -Crecemento e fortalecemento da Rede de mulleres do territorio -Iniciativas e programas de formación e capacitación para fortalecer as redes de apoio e sinerxias	Nº redes Nº convenios Nº de mulleres Nº iniciativas
OE13	Apoiar empresas de servizos innovadores e o uso das novas tecnoloxías e datos para a xestión de negocios e plans	-Empresas de servizos innovadores -Crecemento na adopción e uso de novas tecnoloxías -Implantación de ferramentas de análise de datos -Percepción da innovación e o uso de tecnoloxías e datos por parte das empresas e a sociedade en xeral	Nº empresas Enquisas % Enquisas % Enquisas de opinión
OE14	Habilitar espazos de encontro, potenciar a transmisión e divulgación do coñecemento e fomentar a coordinación e cooperación entre axentes e sectores do territorio.	-Grao de efecto multiplicador da Estratexia de Desenvolvemento Local Participativo (EDLP), na coordinación e cooperación entre os diferentes axentes e sectores do territorio. -Crecemento na percepción da importancia da coordinación e cooperación entre os axentes e sectores do territorio	Indicadores de impacto económico Social e cultural
OE15	Apoio a empresas e ofertas de servizos para a poboación rural	-Mellora do benestar e da calidade de vida da poboación rural -Diversificación económica do ámbito rural que contribúe a manter servizos esenciais -Relevos en negocios e capacidade de creación de novos empregos sostibles na zona rural.	Enquisas Nº empresas Taxa retenc. Postos trab.
OE16	Habilitar espazos de coidado e acollida para persoas desfavorecidas.	-Uso de espazos de acollida e demanda -Mellora da calidade de vida das persoas desfavorecidas -Mellora da integración social das persoas desfavorecidas e participación destas persoas na vida social e comunitaria.	Ind, demand Enquisas Ind. Sociais de particip.
OE17	Promover medidas de adecentamento de núcleos de poboación, recuperación do patrimonio cultural e etnográfico e dotar de	-Impacto na recuperación e posta en valor do patrimonio cultural e etnográfico. -Bens patrimoniais que prestan un servizo innovador	Indicadores de estado Tipo de bens

	oportunidades innovadoras ó patrimonio abandonado	-Oportunidades innovadoras xurdidas a partir do patrimonio abandonado, como a creación de espazos de coworking, iniciativas empresariais ou actividades turísticas baseadas no patrimonio local.	Número oportunidade.
OE18	Apoiar a dispoñibilidade de oferta de vivenda para persoas que queiran buscar no territorio un lugar para vivir e traballar.	-Iniciativas públicas e privadas para fomentar o mercado de alugueiro, para facilitar o acceso á vivenda en aluguer. -Efectividade das medidas de apoio e dispoñibilidade de vivenda. -Iniciativas de rehabilitación e rexeneración urbana para poñer en valor inmobles desocupados ou en estado de deterioro	Nº iniciativas satisfacción Nº iniciativas
OE19	Promover os espazos de traballo conxunto como os obradoiros compartidos en espazos públicos	-Impacto na facilitación do emprendemento e negocios que comezan a operar nos espazos de traballo conxunto -Impacto na creación de emprego e na diversificación económica do territorio -Satisfacción das persoas usuarias dos espazos de traballo conxunto	%persoas que inician negocio Tipos de negocio Enquisas
OE20	Formación e capacitación Adquisición de capacidades por parte do GDR para liderar a innovación, o acceso a recursos de financiamento e a dinamización territorial	-Redes de cooperación e intercambio de coñecementos establecidas polo GDR - Encontros periódicos, boas prácticas e eventos promovidos polo GDR. -Grado de incidencia do asesoramento que o GDR presta no territorio	Nº e tipo de redes Nº accións Indicadores participac.
OE21	Proporcionar formación para potenciar o aproveitamento de recursos e a posta en valor dos diferentes sectores de actividade. Desenvolver programas de formación en oficios tradicionais e novos, que aborden as necesidades existentes.	-Persoas participantes nos programas de formación que adquiren habilidades e coñecementos necesarios para potenciar o aproveitamento de recursos e a posta en valor dos diferentes sectores de actividade. - Certificacións ou recoñecementos obtidos polas persoas participantes nos programas de formación, demostrando adquisición de habilidades para desenvolver os oficios	Enquisas e Indicadores cuantitativos Número de certificados
OE22	Promover a innovación e a adopción de novas tecnoloxías. Establecer mecanismos para xestionar e difundir o coñecemento	-Grao de implicación e interese na transferencia de coñecemento e adopción de métodos eficaces. -Variedade, coherencia ca estratexia e relevancia das propostas. -Guías, manuais e outros materiais publicados polo GDR. -Alianzas establecidas polo GDR con entidades, empresas ou expertos en innovación e tecnoloxía	Enquisas Tipo accións Nº materiais Nº e tipo de alianzas
OE23	Asesorar e apoiar os veciños e propietarios na xestión das propiedades privadas e comunais, no uso das ferramentas de mobilidade de terra e promover formas xurídicas de xestión de montes.	-Iniciativas promovidas polo GDR para promover e facilitar o uso das ferramentas de mobilidade e xestión de terra -Redes ou plataformas de intercambio de coñecemento e boas prácticas en xestión de propiedades e montes comunais. -Participación e colaboración entre os propietarios e veciños.	Nº iniciativas Nº redes Nº accións

I. Plan de acción

Segundo o Anexo C das bases reguladoras, neste apartado cada entidade seleccionada deberá describir un plan de acción que incluíra, como mínimo, o seguinte contido:

- Identificación das liñas estratéxicas e propostas de actuación.
- Identificación de proxectos cun impacto significativo nos obxectivos e liñas estratéxicas de actuación.
- Programación das actuacións propias de animación a realizar polo grupo.

- Plan de formación que inclúa unha planificación dos cursos.
- Plan de cooperación con outros GDR e entidades.

I.1. Liñas estratéxicas e medidas ou liñas de actuación

Recoller aquí as liñas estratéxicas, e para cada liña estratéxica as medidas ou liñas de actuación, para a consecución dos obxectivos definidos no apartado H.

Táboa 4. Liñas estratéxicas e medidas ou propostas de actuación

	Liña estratéxica	Descrición	Obxectivos xerais (OX)/ Obxectivos específicos (OE)	Medidas ou liñas de actuación
LE1	Consolidar o sector primario como garante do desenvolvemento sustentable, social, económico e ambiental e xestor da paisaxe cultural e da biodiversidade	O sector primario aporta estrutura social ás comunidades rurais actividade económica e xestión do medio fronte ós riscos. Os sistemas de produción sostibles en liña co ODS 12 son as armas de loita contra a perda de biodiversidade, solos e capacidade alimentaria.	OX1 OE1 OE2 OE3 OE4 OE6	M1.1 Apoiar a multifuncionalidade das gandeirías e actividades agrarias, con prestación de servizos ecosistémicos, agroturísticos, culturais, de venda directa e calquera servizo complementario acorde cos ODS M1.2 Apoiar o aproveitamento da terra abandonada a través de aplicación de instrumentos da LRTAG e proxectos comunitarios e veciñais. M1.3 Apoiar pequenos proxectos de recuperación de terras para pasar as producións de autoconsumo a producións legalizadas para a venda M.1.4 Apoiar a recuperación de cultivos tradicionais vinculados e os seus ciclos de bioeconomía circular como o centeo ou outros cultivos M.1.5 Apoiar as comunidades de montes en proxectos de aumento do aproveitamento e da resiliencia do monte fronte a riscos ambientais. M.1.5 Apoiar proxectos de cultivos ecolóxico, tradicionais ou outras fórmulas garantes da sostibilidade M.1.6 Apoiar proxectos que contribúan á redución de emisións M.1.7 Fomentar acordos entre empresas e propietarios agroforestais para compensación de pegada de Carbono M.1.8 Dinamizar os acordos de colaboración entre o sector primario e

				os sectores agroalimentario, turístico, cultural, investigador ou outros M.1.9 Implicar a comunidade local na xestión e coidado do monte e apoiar a capacidade xestora das xuntas veciñais M.1.10 Apoiar proxectos de cooperación entre entidades do territorio e outras entidades para aproveitar os recursos endóxeos.
LE2	Apoiar a consolidación do sector agroalimentario do territorio como garante do Pacto Verde europeo a través do desenvolvemento da Estratexia da Granxa á Mesa.	O sector agroalimentario está chamado á responsabilidade de liderar, agrupar e facer atractivo o sector primario a través das fórmulas de incentivo á transformación de comercialización do produto local, da implantación de procesos de bioeconomía circular e da colaboración intersectorial	OX2 OE5 OE7 OE8	M2.1 Apoio ás empresas agroalimentarias que implementen procesos de transformación das pequenas producións locais. M2.2 Apoio ás prácticas de economía circular e uso eficiente de recursos M2.3 Apoio ás alianzas de colaboración entre este sector, o primario e o consumo, particularmente o turismo e os servizos sociais e educativos do territorio. M.2.4 Apoio ás redes de loxística, distribución e fórmulas innovadoras de comercialización M.2.5 Apoio as accións de promoción e marketing para dar a coñecer e promover os produtos agroalimentarios da comarca. M.2.6 Apoio ós desenvollos de novos ciclos de transformación de produto local e produtos de 5ª gama M.2.7 Apoio ás complementariedades como a participación do sector en servizos turísticos
LE3	Aposta comarcal integrada para facer do territorio do un destino turístico diferencial, destacando as potencialidades do turismo de espazos naturais, mediante o Ecoturismo	Poñer en valor a meirande rede de espazos protexidos de Galicia, con preto do 50% do territorio en Rede Natura e o 90% en Reserva da Biosfera. O Ecoturismo que promove o turismo de natureza dende o respecto ós valores naturais e ós modos de vida locais é o camiño para o	OX3 OE9 OE10 OE11	M3.1 Promover accións conxuntas de todos os concellos para crear imaxe de destino de turismo de natureza e ecoturismo M3.2 Apoiar as empresas para que se adhiran a clubs de produto de Ecoturismo ou marcas de calidade como Reserva da Biosfera M3.3 Apoiar a creación, mellora e consolidación de negocios de turismo activo, de aloxamento e de restauración concordantes coa promoción do produto local, dos saberes, modos de vida, cultura e paisaxe

		desenvolvemento sostible, apoiado nas novas tecnoloxías e na creación de oferta de servizos turísticos sostibles		M.3.4 Apoio ás infraestruturas creadas ou melloradas con criterios de sostibilidade turística, de orientación ó ecoturismo, de turismo adaptado á estratexia de loita contra o cambio Climático e os ODS M.3.5 Apoio a pequenos negocios negocios que respontan as tres preguntas do turismo: qué facer, onde comer e onde durmir, especificamente en lugares onde non existen ou pecharon. M.3.6 Apoio ás alianzas con outros sectores para desenvolver clubs de produto e actividade promocional. M.3.7 Apoio ó aproveitamento de recursos para diversificar produtos turísticos M.3.8 Apoio á incorporación das novas tecnoloxías e medidas de compensación de pegada de carbono e adaptación o cambio Climático na xestión turística M.3.9 Creación de eventos e actividades para crear imaxe de territorio de Ecoturismo tanto de cara ó tecido interno como cara ó exterior
LE4	Servizos innovadores: Innovación e redes de apoio, creación de sinerxias entre persoas, empresas, administracións e formas de agrupación da sociedade. Uso das novas tecnoloxías e datos para a xestión de negocios e plans	Apoio e fomento da innovación e servizos innovadores mediante a creación de redes territoriais, a colaboración entre empresas e institucións, o uso de tecnoloxías e análise de datos, o reforzo da Rede de Mulleres do Territorio, o fomento das Aldeas Intelixentes, a transmisión e posta en común de coñecemento, o apoio ás empresas e servizos para a poboación rural con foco na sustentabilidade e o cumprimento dos	OX4 OE12 OE13 OE14 OE15	M.4.1 Consolidar e fomentar a creación de redes territoriais e alianzas estratéxicas para concorrer a proxectos de desenvolvemento acordes ca estratexia, como Grupos Operativos, xeodestino e outros. M.4.2 Apoiar as empresas e entidades que implementen servizos innovadores, solucións tecnolóxicas e a análise de datos como unha variable dos seus negocios, plans e programas M.4.3 Apoiar os espazos de encontro e colaboración entre persoas, empresas e institucións M.4.5 Fortalecer a Rede de mulleres do territorio como espazo de intercambio de ideas e networking . M.4.6 Promover o concepto de SMART villages (aldeas intelixentes) apoiando o uso eficiente das tecnoloxías, a sustentabilidade ambiental, a diversificación económica

		Obxectivos de Desenvolvemento Sostible (ODS) da Axenda 2030, e o apoio ao relevo xeracional nas empresas tradicionais.		e a mellora da calidade de vida e benestar dos habitantes M.4.7 Traballar e difundir o efecto multiplicador da participación sobre a que se articula a EDLP, fomentando a transmisión e posta en común de coñecemento entre axentes territoriais M.4.8 Apoio a empresas e ofertas de servizos para a poboación rural, orientados a aproveitamento de recursos para actividades sostibles e cumprimento dos ODS- Axenda 2030, como as fórmulas de aproveitamento de enerxías renovables M.4.9 Apoio a relevos xeracionais en negocios tradicionais, que xeren novos empregos baseados na innovación e na sustentabilidade. M.4.10 Apoiar a implantación de sistemas de colaboración abertos, baseados en tecnoloxías SIX accesibles para identificar recursos como terra abandonada, recursos turísticos, vivendas, etc
LE5	Impulsar empresas e servizos para o medio rural, mellorando o benestar e a calidade de vida dos habitantes. Fomentar a diversificación económica e medidas de coidado de persoas vulnerables	Mellorar o benestar e a calidade de vida. Apoiar novas empresas e ofertas de servizos para a poboación rural, ampliar e mellorar a oferta de servizos de integración e apoio á diversificación económica e mantemento do emprego no rural. Habilitar espazos de coidado e acollida para persoas desfavorecidas, e espazos de envellecemento no rural.	OX5 OE16	M.5.1 Apoio á creación e consolidación de oferta de servizos para a poboación rural. M.5.2 Apoio á creación de servizos e espazos de acollemento e integración de persoas desfavorecidas. M.5.3. Apoio á creación de espazos e servizos para facilitar o envellecemento activo no rural. M.5.4 Apoiar medidas de integración social das persoas desfavorecidas e participación destas persoas na vida social e comunitaria
LE6	Loita contra a despoboación rural a través da mellora da oferta de vivendas, espazos de traballo colaborativos, aproveitamento do patrimonio cultural e etnográfico e	Promover a loita contra a despoboación orientando e apoiando medidas de mellora da oferta de vivendas, espazos de traballo colaborativos, aproveitamento do	OX6 OE17 OE18 OE19	M.6.1 Proxectos de apoio á dispoñibilidade de oferta de vivendas no territorio rural. M.6.2 Apoio á rehabilitación de espazos para a relación veciñal e comunitaria M.6.3 Apoio a proxectos de recuperación de patrimonio cultural e

	rehabilitación das aldeas.	patrimonio cultural e etnográfico e rehabilitación das aldeas, rehabilitación de espazos para a relación veciñal, apoio ós establecementos de economía social en pobos pequenos e fórmulas innovadoras de traballo e residencia no rural.		etnográfico para usos tradicionais e novos usos M.6.4 Apoio a espazos de traballo conxunto como obradoiros compartidos M.6.5 Apoio ós establecementos de hostalería, restauración e pequeno comercio como entidades de economía social en pobos de menos de 200 habitantes, particularmente cando rehabiliten patrimonio etnográfico M.6.7 apoiar fórmulas innovadoras de traballo e residencia no rural, coworking, coliving, nómadas dixitais e outras
LE7	Formación e capacitación para liderar a innovación, acceso a financiamento e dinamización territorial no GDR, potenciando o aproveitamento de recursos e a posta en valor dos sectores de actividade, promovendo a innovación e asesorando na xestión da terra, e difundindo o coñecemento.	A formación e capacitación do GDR para liderar a innovación, o acceso a financiamento e a dinamización territorial é fundamental para potenciar o aproveitamento de recursos e valorizar os sectores de actividade. Ademais o GDR debe asesorar en ferramentas de mobilidade e xestión de propiedades privadas e comunais; formación en oficios tradicionais e novas tecnoloxías. Promover a participación activa nas redes de colaboración e intercambio de coñecemento e experiencias.	OX7 OE20 OE21 OE22 OE23	M.7.1 Apoio á adquisición de capacidades do GDR para liderar a innovación e o acceso a recursos para o desenvolvemento territorial M.7.2 Promover a participación do GDR e, axentes territoriais con capacidade de arrastre, nas redes e plataformas de cooperación, colaboración, intercambio de coñecemento experiencias e boas prácticas. M.7.3 Aplicar os mecanismos dos AKIs de coñecemento dende a gobernanza e a participación efectiva dos axentes do territorio, para crear eventos e espazos de colaboración e aprendizaxe nos sectores estratéxicos do territorio M.7.4 Desenvolver programas de formación en oficios tradicionais e novos, que aborden necesidades a cubrir no territorio M.7.5 Proporcionar formación para potenciar o aproveitamento de recursos e a mellora dos diferentes sectores de actividade M.7.6 Promover o uso das novas tecnoloxías para adquirir formación e difundir coñecemento M.7.7 Asesorar e orientar para promover e facilitar o uso das ferramentas de mobilidade e xestión de terra

				M.7.8 Asesorar e apoiar a propietarios na xestión das propiedades privadas e comunais M.7.9 Asesorar as entidades e empresas para aproveitar os recursos turísticos e implantar a sostibilidade dende o enfoque do ecoturismo
--	--	--	--	---

I.2. Proxectos e accións específicas con impacto significativo

Recóllense na seguinte táboa un conxunto de proxectos con capacidade de arrastre que se considera que poden ter un impacto significativo á hora de aproveitar as potencialidades e dar resposta ás necesidades detectadas. Son proxectos que poden promover o fortalecementos das comunidades veciñais dos pobos, mellorar a calidade de vida, promover a diversificación económica e estimular a busca de solucións innovadoras

Táboa 5. Proxectos e accións específicas con impacto significativo

	Proxecto / Acción específica	Obxectivo xeral/ específico ao que responde	Liña estratéxica na que se enmarca	Tipo de proxecto ou acción (*)	Produtivo / Non produtivo (**)	Descrición (***)
P1	Creación de redes territoriais e alianzas estratéxicas	OE4 OE12	LE4	(A) (C)	NP	O proxecto supón un reforzo dos servizos que ven levando a cabo o GDR como ente dinamizador das redes de traballo. Reforzamento da rede de mulleres do territorio; reforzamento das redes de innovación territoriais como o GO Gayas, ou da rede de espazos turísticos singulares entre concellos. Consolidación de redes intraterritoriais, como Grupos de Traballo entre GDRs ou cooperación
P2	Programa de apoio á dispoñibilidade oferta de vivenda, fincas e negocios	OX 6 OE18	LE6	(A)	NP P	O proxecto buscará animar e incentivar a posta en aluguer de vivendas baleiras. Desenvolverase como unha plataforma colaborativa na que se poidan localizar e describir as ofertas existentes. Ven a desenvolver o Banco de casas, fincas e negocios iniciado dende o GDR
P3	Programa de apoio á recuperación de terra de boa aptitude agraria para produción de alimentos e revitalización das aldeas	OX1,OX2 OE1 OE2 OE3 OE4 OE5 OE6,OE7 OE8	LE1 LE2	(A) (C)	NP P	Incentivar o emprego dos instrumentos da LRTAG. Animar as producións de autoconsumo a converterse en producións para a industria agroalimentaria e o turismo recuperando as fincas dos entornos das casas.

						Reforzamento dun proxecto de animación iniciado en 2022. Consolidación do proxecto de cooperación de Ecocomedores. Consolidación de Grupo de traballo entre GDRs sobre mobilidade de terras agrarias
P4	Programa de apoio á recuperación dos elementos etnográficos e da diversidade do monte. Diversificación de usos dos ben etnográficos cara servizos sociais, turísticos, culturais, etc	OX1 OX6 OE3 OE6 OE17	LE1 LE6	(A) (C)	NP P	Apoiar proxectos de recuperación da bioeconomía do monte para recuperar patrimonio como o ciclo do centeo e os teitos de palla. Consolidación do proxecto de cooperación Son de Monte e de proxectos de animación e colaboración con asociacións como o de Teitos de Piornedo. Realización de estudos para avaliar o potencial dos bens etnográficos para usos distintos ós orixinais.
P5	Certificación do territorio como destino de Ecoturismo	OX3 OX7 OE9 OE10 OE11	LE3 LE7	(A) (C)	NP	Apoiar a diferenciación do territorio en base a un dos potenciais que o distinguen que é a elevada % en Rede Natura e Reserva da Biosfera. Consolidará o papel do GDR como xestor do xodestino turístico e a certificación do territorio na Asociación Española de Ecoturismo, co impulso á certificación de empresa e adopción do modelo de ecoturismo.
P6	Programa de capacitación do GDR e dos axentes locais	OX7 OE20, OE21 OE22 OE23	LE7	(A) (C)	NP	Capacitar o GDR como axente capaz de liderar a innovación e os grupos de captación de recursos para o territorio. Capacitar a axentes locais en redes de apoio, novas tecnoloxías, oficios tradicionais e redes de colaboración.

I.3. Actuacións propias de animación a realizar polo grupo

Táboa 6. Programación das actuacións propias de animación a realizar polo grupo

	Actuación	Contido das actividades previstas (destinatarios, recursos utilizados, formatos e canles, ...)
A1	Xestión Xeodestino Ancares-Terras de Burón	Concellos do territorio/ fondos de animación e convenio dos concellos/páxina web, rrss folletos físicos QR
A2	Presencia informativa e de promoción de recursos locais en feiras e eventos do territorio	Entidades do territorio/fondos de animación/ stand, páxina web, rrss, panfletos
A3	Apoio e presenza en actividades organizadas por membros do GDR (concellos, asociacións, cooperativas)	Entidades do territorio/fondos de animación/, páxina web, rrss, panfletos
A4	Interlocución con axentes para captación de fondos para o territorio. Como os xa iniciados en colaboración ca Fegamp de territorio rural intelixente ou experiencias Turismo España	Xunta de Galicia, Unión Europea, Goberno de España, Deputación de Lugo, FEGAMP / convenios de colaboración / medios humanos e técnicos do GDR
A5	Proxectos de Innovación que poidan ser de interese para o territorio, como os Grupos Operativos apoiados	Innovación en sector agrario, turístico, forestal/ fondos de animación, medios humanos e técnicos do GDR
A6	Organización de eventos promocionais de produtos, de cultura, de medioambiente, xornadas temáticas, obradoiros e calquera evento de interese para o territorio como Feira do mel ou xornadas de ecoturismo, de proxectos labregos, etc	Axentes territoriais en xeral//fondos de animación/, páxina web, rrss, panfletos
A7	Estudos e publicacións como a actualización da rede de micropaisaxes ou abrir un inventario de vivendas mediante aportacións colaborativas en sistemas de información xeográfica abertos	Concellos do territorio, axentes, publico en xeral/fondos de animación/, páxina web, rrss, panfletos

I.4. Plan de formación do GDR

Este plan de formación permitirá adaptar a oferta formativa ás necesidades específicas do mercado laboral do territorio, ofrecendo cursos en sectores estratéxicos e garantindo a calidade da formación impartida mediante a selección axeitada do persoal formador e do alumnado.

I.4.1 Diagnose do mercado laboral do territorio e relación coa estratexia do GDR

- A primeira necesidade detectada durante a fase participativa da EDLP é que o GDR, entendido como a suma do equipo técnico, directiva, Asemblea e mesas, se consolide como entidade capaz de asesorar e liderar en innovación, a captación de fondos e o establecemento de sinerxías e fomento das alianzas locais. En base a esta identificación de necesidade defínense tres liñas formativas xerais que deben estar abertas durante todo o período, xa que delas depende estar ó tanto das oportunidades para innovar, desenvolver proxectos e liderar as redes de apoio no territorio e con outros territorios.
- O análise e diagnóstico do mercado laboral no territorio deu como resultado que se articula entorno a tres sectores estratéxicos, o sector primario, o sector agroalimentario e o sector turístico; en todos os sectores é común a necesidade de implantar as novas tecnoloxías e traballar con elas. En función desta necesidade planifícase a formación continua para entidades e empresas do territorio
- Hai oficios tradicionais que son un recurso de gran potencial para crear postos de traballo de interese para persoas novas e mesmo pequenas empresas moi rendibles, tales como as técnicas dos teitos de palla, da cantería e carpintería tradicional e oficios de uso das materias primas e recursos tracionais (muiñeiros, zoqueiros, cesteiros, panadeiros, etc)
- E moi necesario apoiar as redes de colaboración entre empresas, tanto dentro dun sector como entre sectores. Esta formación deberá estar aberta durante todo o período para consolidar as redes de cooperación empresarial, e ha de servir para impulsar sementes como a xurdida durante a fase participativa de Rede de mulleres do territorio.
- O territorio ten un forte potencial para desenvolver o ecoturismo polo que é necesario proporcionar a todo o tecido produtivo e asociativo as ferramentas para coñecer as oportunidades que abre e aprobeitalo; non solo a empresas do sector turístico, senón a outras como as pequenas granxas que poden ofertar experiencias de ecoturismo .
- O territorio ten un forte potencial de crecemento do sector primario a través da diversificación, da prestación de servizos ecosistémicos, das actividades concordantes co Pacto Verde europeo, da posta en valor de terras

abandonadas de boa aptitude agraria e da xestión dos montes con actividades silvícolas e pastorais que os fagan mais resilientes a catástrofes.

- Segundo informe do Ine publicado a 30 de xuño de 2023 este é o territorio cun meirande número de vivendas baleiras por concello. Varios concellos superan o 50% de vivendas baleiras, con algúns que superan o 70% polo que é necesaria unha acción formativa e informativa sobre oportunidades para aproveitar estas vivendas.
- Selección, a partir desa diagnose, dos sectores prioritarios aos que se dirixirán as actividades formativas do GDR.
- Relación desas actividades formativas cos obxectivos e liñas estratéxicas da Estratexia de desenvolvemento local.

I.4.2 Plan de formación

Táboa 7. Plan de formación

Actividade formativa (*)	Xustificación (**)	Formato	Duración	Requisitos alumnado	Requisitos persoal formador
Sector: (identificación do sector ao que van dirixidas as actividades formativas)					
F1. Liderazgo e innovación territorial	Capacitar equipo técnico,persoal, equipo directivo do GDR e membros da Asamblea. en habilidades de liderazgo e innovación para impulsar o desenvolvemento territorial.	Bloques formativos de curta duración de 4 a 10 horas	Formación continua durante todo o periodo	Pertencer ó equipo técnico, directiva, asemblea ou mesas sectoriais do GDR	Persoas expertas en Estratexias de liderado, xestión do cambio, fomento da innovación e identificación de oportunidades de desenvolvemento.
F2. Acceso a financiamento para proxectos territoriais	Capacitar equipo técnico e persoal directivo do GDR na identificación e xestión de recursos financeiros para financiar proxectos territoriais.	Bloques formativos de curta duración de 4 a 10 horas	Formación continua durante todo o periodo	Pertencer ó equipo técnico, directiva, asemblea ou mesas sectoriais do GDR	Persoas expertas en Fontes de financiamento, elaboración de proxectos, xestión de axudas e subvencións, seguimento e avaliación económica.
F3. Dinamización Territorial e Participación Cidadá	Desenvolver competencias de dinamización territorial e fomento da participación cidadá no GDR	Bloques formativos de curta duración de 4 a 10 horas	Formación continua durante todo o periodo	Pertencer ó equipo técnico, directiva, asemblea ou mesas sectoriais do GDR	Persoas expertas en Técnicas de dinamización, creación de redes e alianzas, participación cidadá, xestión de conflitos

F4. Formación en Novas Tecnoloxías para o Desenvolvemento Territorial:	Capacitar ao persoal do GDR de entidades e empresas no uso de datos e aplicación de novas tecnoloxías para o desenvolvemento territorial e o desempeño do traballo nos negocios	Bloques formativos de curta duración de 4 a 10 horas	Formación continua durante todo o período	Abertos a empresas e entidades. Accións específicas e adaptadas a cada sector de negocios. Accións para fomentar o uso de SIX abertos e colaborar identificando recursos	Persoas expertas en TICs, plataformas dixitais, análise de datos, xestión de información xeorreferenciada e usos de ferramentas específicas para negocios.
F5. Formación para a recuperación de Oficinas Tradicionais	Capacitar aos participantes na recuperación e desenvolvemento de oficinas tradicionais do territorio.	Bloques formativos curtos de descuberta do oficio. Bloques formativos de duración adaptada a sentar as bases do oficio	Formación a desenvolver durante todo o período	Aberta a persoas interesadas	Persoas expertas en técnicas e prácticas dos oficios tradicionais, historia e valorización do patrimonio cultural, innovación nos oficios tradicionais.
F6. Formación en técnicas de colaboración empresarial e Redes de Cooperación	Fomentar a colaboración entre as empresas do territorio e crear redes de cooperación para potenciar o desenvolvemento económico local.	Bloques formativos de curta duración de 4 a 10 horas	Formación continua durante todo o período	Abertos a empresas e entidades. Accións específicas e adaptadas á colaboración intrasectorial e intersectorial .	Persoas expertas en Estratexias de colaboración empresarial, creación de redes de cooperación, xestión de proxectos colaborativos, intercambio de recursos e coñecementos.
F7. Formación para a diversificación e Valorización do Sector Primario no Territorio	Este curso ten como obxectivo proporcionar aos participantes as habilidades e coñecementos necesarios para aproveitar o potencial de crecemento do sector primario no territorio, a través da diversificación de actividades, prestación de servizos ecosistémicos, cumprimento dos obxectivos do Pacto Verde europeo, posta en valor de terras abandonadas e	Bloques formativos de curta duración de 4 a 10 horas A Formación combinará sesións teóricas, estudos de caso e visitas de campo para observar in situ as boas prácticas e exemplos	Formación continua durante todo o período	Abertos a empresas e entidades de todo o territorio	Persoas expertas nas temáticas de diversificación, mobilidade, xestión de proxectos, posta en valor e uso sostible de recursos e

	xestión sostible dos montes.				
F8. Programa de capacitación para o apoio á recuperación de vivendas	Formar ás persoas propietarias sobre as distintas posibilidades que teñen de dar saída ás vivendas baleiras.	Píldoras formativas de 2 a 4 horas de formación Visitas a experiencias no territorio e fóra do territorio	Formación continua durante todo o período	Abertos a Concellos, peroas propietarias e titulares de vivendas de todo o territorio	Persoas expertas en soporte legal, programas de rehabilitación, técnicas de bioconstrucción, clasificación de vivendas turísticas.
Sector: (identificación do sector ao que van dirixidas as actividades formativas)					
F1.	Dirixida particularmente ó sector asociativo territorial, vinculado ó GDR				
F2.	Dirixida particularmente ó sector asociativo territorial, vinculado ó GDR				
F3.	Dirixida particularmente ó sector asociativo territorial, economía social				
F4.	Novas tecnoloxías é intersectorial				
F5.	Dirixida particularmente ós oficios tradicionais				
F6.	Dirixido particularmente a economía social e empresas				
F7.	Dirixida particularmente ó sector primario				
F8.	Dirixida particularmente ás persoas propietarias e titulares de vivendas				

I.5. Plan de cooperación e traballo en rede con outros GDR e entidades

Recoller aquí o plan de cooperación e traballo en rede con outros GDR e entidades, no que se especifiquen os seguintes aspectos:

- Sinerxías identificadas con outros GDR ou territorios.
- Fórmulas de colaboración futuras, mediante proxectos de cooperación ou outras formas de colaboración.
- Accións concretas a desenvolver.

Táboa 8. Plan de cooperación e traballo en rede

Actividade de cooperación (*)	GDR ou entidades (**)	Obxectivos da cooperación	Forma de colaboración (***)	Accións concretas
C1. Son de Monte	Proxecto de cooperación coordinado polo GDR10 Limia Arnoia	Difundir a cultura, os saberes e os usos de monte	Proxecto de cooperación	-Valorización de producións do monte -Recuperación das terras de cultivos no monte para palla de teitos -O monte para usos culturais, recreativos, producións

				alimentarias, compensación de pegada de Carbono
C2. Rede Eco-comedores	Proxecto de cooperación coordinado polo GDR Mariñas Betanzos	Animar o consumo de produtos ecolóxicos, de temporada e proximidade en comedores escolares e colectivos	Proxecto de cooperación	- Promocionar os produtos locais, facilitando a comercialización en circuitos curtos -Animar a confección de menús escolares con produto local de temporada
C3. Enoturismo nas IXP de viños de Galicia	Proxecto de cooperación coordinado polo GDR Pontevedra Morrazo	Fomento do enoturismo nas IXP vitícolas de Galicia e dar a coñecer os seus viños.	Proxecto de cooperación	- Promover e consolidar os Itinerarios enoturísticos - Combinar as potencialidades da industria do viño e do turismo -Apoiar a recuperación de terras de aptitude vitivinícola
C4. Mellora da estrutura da terra agraria mediante permutas voluntarias	Proxecto de cooperación coordinado polo GDR Comarca de Lugo	Fomentar as permutas de terras para mellorar a base territorial das explotacións	Proxecto de cooperación	-Animación ás permutas voluntarias de terra -Facilitación dos trámites administrativos e rexistrals
C5. Grupo de Traballo de Auga enerxía, cambio climático e innovación ambiental	Grupo de traballo coordinado polo GDr Limia Arnoia	Xestión da auga e enerxía como factores limitantes no desenvolvemento	Proxecto de Grupo de traballo temático	Accións de interese no GDR3: -Comunidades Enerxéticas -Xestión de auga potable en rutas e Camiños de peregrinaxe
C6. Grupo de Traballo de recuperación da terras agrarias e ferramentas para a xestión do territorio	Grupo de traballo coordinado polo GDR Condado Paradanta	A LRTAG debe ser unha oportunidade para xerar novas actividades produtivas no sector primario e artellar fórmulas de convivencia entre	Proxecto de Grupo de traballo temático	Accións de interese no GDR3: -Aplicación dos instrumentos da LRTAG

		estas e os residentes dos territorio favorecendo a transición ecolóxica dos territorios.		
C7. Grupo de Traballo de produtos agroalimentarios e potenciación do sector agropecuario	Grupo de traballo coordinado polo GDR Seitura 22	Implementación da Estratexia da Granxa a Mesa. Sist. Alimentarios Sostibles. Ecocomedores.	Proxecto de Grupo de traballo temático	Accións de interese no GDR3: -Estratexia da Granxa á mesa -Sistemas alimentarios sostibles -Consumo de proximidade
C8. Grupo de Traballo de Turismo sostible en zonas rurais	Grupo de traballo coordinado polo GDR Montes e Vales Orientais	Traballar a sostibilidade turística nas zonas rurais dende o enfoque social, económico e ambiental.s.	Proxecto de Grupo de traballo temático	Accións de interese no GDR3: Desenvolvemento do Ecoturismo agroturismo e turismo de natureza -crear experiencias sostibles
C9. Traballo en rede Rural Talent, Revolta Rural	Grupo de traballo en rede cos GDRs de A Mariña e Seitura e Caixabank Obra social	Coordinación en rede para impulsar o talento rural	Proxecto de traballo en rede	Accións de interese no GDR3: -Impulsar proxectos innovadores de talento rural
C10. Traballo en rede co GDR de A Mariña	Grupo de traballo en rede entre o GDR Montes e Vales e o GDr Terras de Miranda	Os dous GDR teñen unha relación habitual de cooperación e traballo en rede e identificáronse novas oportunidades a través de proxectos que afectan a ambos territorios	Proxecto de traballo en rede	-Apicultura, os museos apícolas de Negueira de Muñiz e Valadouro manteñen unha cooperación e con eles deseñouse un encontro con apicultores polacos. -Turismo mineiro xeolóxico. Aproveitar a circunstancia de que o concello de A Pontenova pertence o GDR

				da montaña e turísticamente á mariña polo que se pode consolidar como enlace do turismo xeolóxico mar-montaña
C.11 Grupos operativos	Grupo de apoio á innovación con axentes do territorio e do suroccidente asturiano	Desenvolvemento de recursos alimentarios de 5ª gama co produto local e vinculación ó potencial turístico	Traballo en rede	-consolidación de novas fórmulas de innovación
C.12 Grupo de colaboración interautonómica para a loita contra a despoboación	Traballo en rede Integración na Plataforma Volver al pueblo e colaboración ca Fundación Edes, Coceder, Fundación Parque Histórico do Navia e Gal Navia Porcia	Desenvolvemento de estratexias para abordar o problema da despoboación no territorio da montaña oriental de Lugo e no suroccidente asturiano	Proxecto de traballo en rede	-consolidar estratexias de loita contra a despoboación a través do aprendizaxe de modos de afrontar o problema noutros lugares
C.13 Coordinaciónn cas tres RB do territorio	Traballo en rede Deputación de Lugo, Gal Oscos Eo, o concello de Vegadeo e outros da RB	Colaboración para programar actividades nas RB, e para impulsar a colaboración ca RB Oscos Eo Terras de Burón	Proxecto de traballo en rede	-consolidar as marcas RB para os produtos locais e promover proxectos de desenvolvemento sostible
C.14 Impulso a proxectos comúns con Asturias	Traballo en rede cos concellos da Senda do Navia	Programación de encontros e actividades para impulsar a ruta interautonómica da Gran Senda do Navia	Proxecto de traballo en rede	-Impulsar o proxecto da Gran Senda do Navia e outras colaboracións entre os municipios
C.15 Impulso ó ecoturismo	Traballo en rede Asociación española de ecoturismo	Impulsar a certificación do territorio como destino de ecoturismo	Proxecto de traballo en rede	-Diferenciar o territorio como destino de ecoturismo baseado nos seus valores naturais e rede de espazos protexidos.

I.6. Planificación temporal

Planificación temporal preliminar, por semestres, para a execución dos proxectos e accións recollidos nos apartados I.2 a I.5 (táboas 5, 6, 7, 8).

Táboa 9. Planificación temporal dos proxectos e actividades

Proxectos/ actividades	Semestres (*)													
	23 1S	23 2S	24 1S	24 2S	25 1S	25 2S	26 1S	26 2S	27 1S	27 2S	28 1S	28 2S	29 1S	29 2S
<i>Proxectos e accións específicas con impacto significativo</i>														
P1 Creación de redes territoriais e alianzas estratéxicas														
P2 Programa de apoio á dispoñibilidade oferta de vivenda, fincas e negocios														
P3 Programa de apoio á recuperación de terra de boa aptitude agraria para produción de alimentos e revitalización das aldeas														
P4 Programa de apoio á recuperación dos elementos etnográficos e da diversidade do monte. Diversificación de usos dos ben etnográficos cara servizos sociais, turísticos, culturais, etc														
P5 Certificación do territorio como destino de Ecoturismo														
P6 Programa de capacitación do GDR e dos axentes locais														
Actuacións propias de animación														
A1 Xestión Xeodestino Ancares-Terras de Burón														
A2 Presencia informativa e de promoción de recursos locais en feiras e eventos do territorio														
A3 Apoio e presenza en actividades organizadas por membros do GDR (concellos, asociacións, cooperativas)														
A4 Interlocución con axentes para captación de fondos para o territorio. Como os xa iniciados en colaboración ca Fegamp de territorio rural intelixente ou experiencias Turismo España														
A5 Proxectos de Innovación que poidan ser de interese para o territorio, como os Grupos Operativos apoiados														
A6 Organización de eventos promocionais de produtos, de cultura, de medioambiente, xornadas temáticas, obradoiros e calquera evento de interese para o territorio como Feira do mel ou xornadas de ecoturismo, de proxectos labregos, etc														
A7 Estudos e publicacións como a actualización da rede de micropaisaxes ou abrir un inventario de vivendas mediante aportacións colaborativas en sistemas de información xeográfica abertos														
Actividades formativas														
F1 Liderazgo e innovación territorial														

F2 Acceso a financiamento para proxectos territoriais															
F3 Dinamización Territorial e Participación Cidadá															
F4 Formación en Novas Tecnoloxías para o Desenvolvemento Territorial:															
F5. Formación na recuperación de Oficios Tradicionais															
F.6 Formación en fórmulas de colaboración Empresarial e Redes de Cooperación															
F7. Formación para a diversificación e Valorización do Sector Primario no Territorio															
F8. Programa de capacitación para a recuperación de vivendas															
Actividades de cooperación															
C1 Son de Monte															
C2 Rede Eco-comedores															
C3 Enoturismo nas IXP de viños de Galicia															
C4. Mellora da estrutura da terra agraria mediante permutas voluntarias															
C5. Grupo de Traballo de Auga enerxía, cambio climático e innovación ambiental															
C6. Grupo de Traballo de recuperación da terras agrarias e ferramentas para a xestión do territorio															
C7. Grupo de Traballo de produtos agroalimentarios e potenciación do sector agropecuario															
C8. Grupo de Traballo de Turismo sostible en zonas rurais															
C9. Traballo en rede Rural Talent, Revolta Rural															
C10. Traballo en rede co GDR de A Mariña															
C.11 Grupos operativos															
C.12 Grupo de colaboración interautonómica para a loita contra a despoboación															
C.13 Coordinaciónn cas tres RB do territorio															
C.14 Impulso a proxectos comúns con Asturias															
C.15 Impulso ó ecoturismo															

I.7 indicadores de avaliación

Introducción

A metodoloxía Help Desk é un enfoque utilizado para a avaliación do desenvolvemento rural, que busca proporcionar unha orientación e apoio práctico para a identificación e selección de indicadores axeitados para medir o progreso e os resultados das accións implementadas nun proxecto. O obxectivo principal desta metodoloxía é facilitar a recompilación de datos e a avaliación do impacto das intervencións da EDLP que se plantexa para o desenvolvemento rural do territorio do GDR3.

No caso específico dos indicadores seleccionados foron escollidos tendo en conta os obxectivos xerais e estratéxicos establecidos e as liñas de accións propostas, así como os proxectos prioritarios. Cada indicador foi deseñado para medir un aspecto específico contribuíndo ó conxunto da avaliación do progreso e impacto do conxunto da estratexia.

Os indicadores seleccionados abranguen diferentes ámbitos, como a promoción da innovación, o aproveitamento de recursos nos sectores estratéxicos, a formación e capacitación, a dinamización territorial, o apoio ás empresas e emprendedores, a recuperación do patrimonio cultural e natural, a colaboración empresarial, a loita contra a despoboación, entre outros. Estes indicadores deseñanse para proporcionar unha visión integral do desenvolvemento da estratexia

A selección destes indicadores baséase na súa relevancia para medir o impacto e evolución das accións de desenvolvemento recollidas na estratexia. Cada indicador debe ser mensurable, específico, axeitado, relevante e temporalmente definido (SMART), asegurando así a súa efectividade na avaliación e seguimento.

Descrición da metodoloxía de indicadores

A metodoloxía Help Desk segue unha serie de pasos e criterios para asegurar a adecuación dos indicadores seleccionados. Os pasos principais da metodoloxía que se terán en conta son os seguintes:

1. Definición dos obxectivos: Na Estratexia establecéronse os obxectivos de desenvolvemento rural. Estes obxectivos, agrupados en xerais e específicos, compren o check SMART mensurables, alcanzables, relevantes e temporalmente definidos.
2. Identificación dos aspectos clave: Identificáronse os aspectos clave que se deben medir para determinar o progreso e impacto da estratexia.

3. Selección de indicadores: Seleccionouse un cadro de indicadores axeitados en función dos obxectivos e aspectos clave identificados. Estes indicadores son coherentes cos obxectivos con capacidade de medir de os resultados.
4. Definición dos parámetros dos indicadores: Establécense os parámetros e criterios para cada indicador, incluíndo a fonte de datos, a frecuencia de recompilación, as unidades de medida e os valores de referencia para a comparación e a avaliación.
5. Recompilación de datos: Recolleranse os datos necesarios para calcular os indicadores seleccionados. Estes datos poden proceder de fontes internas do proxecto, como informes e bases de datos, ou de fontes externas, como estatísticas oficiais ou estudos de campo
6. Análise e interpretación dos resultados: Analizar os datos recompilados e interpretar os resultados dos indicadores. Comparar os resultados coas metas establecidas e avaliar o progreso e o impacto do proxecto..
7. Informe e comunicación dos resultados: Elaborar informes que presenten os resultados da avaliación. Comunicar os resultados aos actores relevantes na implementación da estratexia

A metodoloxía Help Desk busca asegurar que os indicadores seleccionados sexan relevantes, válidos, fiables e útiles para a avaliación da estratexia de desenvolvemento rural, por tanto introduce un proceso de mellora que segue unha serie de pasos para garantir que os indicadores seleccionados son axeitados e eficaces en todo momento. Este proceso de mellora está enfocado na revisión e adaptación dos indicadores existentes para asegurar a súa calidade e relevancia durante todo o período de aplicación da Estratexia.

Os pasos principais deste proceso son os seguintes:

1. Avaliación dos indicadores existentes: Inicialmente, realizarase unha avaliación dos indicadores previstos na EDLP. Analizaranse os seus resultados, a súa relevancia, a súa capacidade de medir os obxectivos desexados e a súa adecuación ás necesidades actuais.
2. Identificación de áreas de mellora: Baseándose na avaliación dos indicadores definidos, identificaranse as áreas nas que se require unha mellora. Pode ser necesario modificar, substituír ou engadir novos indicadores para cubrir aspectos relevantes que non se están a medir adecuadamente.
3. Selección de novos indicadores: Seleccionan os novos indicadores que se axusten ás áreas de mellora identificadas. Estes novos indicadores deben ser coherentes cos obxectivos da estratexia e ter a

capacidade de proporcionar información valiosa sobre o seu progreso e impacto.

4. Definición de parámetros e criterios: Definíranse os parámetros e criterios para cada novo indicador seleccionado. Estes parámetros incluírán a fonte de datos, a frecuencia de recompilación, as unidades de medida e os valores de referencia para a comparación e a avaliación.
5. Implementación dos novos indicadores: Os novos indicadores seleccionados serán implementados na avaliación da estratexia de desenvolvemento rural.
6. Monitorización e avaliación continua: Realízase unha avaliación dos novos indicadores implementados e o seu funcionamento e contribución á medición do conxunto de resultados da estratexia.
7. Retroalimentación e axustes: Con base nos resultados da monitorización e avaliación, realizaranse axustes nos indicadores, se é necesario. Así desenvólvese un proceso continuo de mellorar a calidade dos indicadores e asegurar que están actualizados e serven para proporcionar información relevante e útil.

Cadro de indicadores iniciais

Estes indicadores, suporán unha visión de conxunto do estado xeral de evolución da estratexia e do impacto que está a ter no territorio. As fontes de datos serán os indicadores cualitativos e cuantitativos establecidos para cada unha das liñas de acción

Táboa 10. Cadro de indicadores iniciais

I1	Porcentaxe de terras de aptitude agraria mobilizadas para as explotacións profesionais e actividades complementarias.
I2	Número de redes territoriais e alianzas estratéxicas creadas e participación en proxectos de desenvolvemento.
I3	Número de empresas e entidades apoiadas na implementación de servizos innovadores e solucións tecnolóxicas.
I4	Nivel de cobertura do territorio con eventos e espazos de encontro e colaboración entre persoas, empresas e institucións.
I5	Nivel de implicación nas iniciativas e actividades promovidas para o intercambio de coñecementos e experiencias entre axentes territoriais.
I6	Grado de penetración no territorio da Rede de mulleres do territorio e actividades realizadas para o intercambio de ideas e networking.
I7	Incremento do mercado de vivendas dispoñibles para o seu aluguer ou venda no territorio rural. Mellora do nivel de dinamismo do mercado de vivenda dispoñible.
I8	Nivel de mellora da habitabilidade das aldeas , en función dos espazos de relación veciñal dispoñibles.
I9	Impacto das medidas na recuperación do patrimonio cultural e etnográfico. Eficacia da

	rehabilitación de patrimonio para novos usos.
I10	Porcentaxe de demanda de vivenda satisfeita /insatisfeita para persoas interesadas en vivir e traballar no territorio.
I11	Capacidade do GDR para establecer alianzas estratéxicas consolidadas para concorrer a proxectos de desenvolvemento.
I12	Percepción do liderado do GDR para promover a innovación territorial
I13	Nivel de acollemento entre empresas e entidades das medidas de apoio á implementación de servizos innovadores, solucións tecnolóxicas e análise de datos.
I14	Nivel de eficacia na colaboración e aprendizaxe conxunto entre os sectores estratéxicos do territorio.
I15	Valoración do papel do GDR na difusión e posta en común de coñecemento entre axentes territoriais.
I16	Nivel de coñecemento e aplicación de documentos estratéxicos como os ODS- Axenda 2030, Pacto Verde Europeo, Instrumentos da Lei de Mobilidade de Terra Agraria, Estratexia de biodiversidade ou Estratexia de Turismo sostible.
I17	Nivel de acollida do Bono Activa Rural e resultado do mesmo nos relevos xeracionais en negocios tradicionais que xeran novos empregos baseados na innovación e sustentabilidade e na creación de novos negocios necesarios para o rural.
I18	Nivel de incremento da capacitación do equipo técnico e membros da Directiva e Asemblea do GDR para liderar a innovación e acceder a recursos para o desenvolvemento territorial.
I19	Nivel de incremento do interese en formarse en oficios tradicionais e novas profesións para cubrir necesidades do territorio.
I20	Nivel de cobertura dos diferentes sectores de actividade con accións de formación para o aproveitamento de recursos.
I21	Análise da mellora do nivel de resiliencia do monte fronte a catástrofes gracias ó asesoramento para a xestión de propiedades privadas e comunais.
I22	Nivel de implementación do ecoturismo no territorio e implicación dos axentes sectoriais no aproveitamento de recursos turísticos e na implantación da sostibilidade dende o enfoque do ecoturismo.

Este cadro de indicadores de avaliación do impacto da EDLP no territorio do GDR3 é o definido inicialmente. Como se expuxo na metodoloxía, estarán suxeitos ó proceso de mellora continua de tal xeito que evolucionarán ó longo do período de aplicación da EDLP.

I.8 Normas de xestión

A resolución da Axencia Galega de Desenvolvemento Rural, establece as condicións e os obxectivos para garantir a idónea execución do Programa Leader.

Por outra banda a xestión do programa Leader contará ca aplicación informática que ten o seu cadro de normas.

En canto a normas de xestión, sustentaranse nos seguintes principios:

-Cumprimento da **normativa legal**: garantindo o cumprimento de todas as leis, regulamentos e políticas aplicables relacionadas co desenvolvemento rural, que sexan aplicables á xestión do programa Leader.

-Participación e **implicación da comunidade**: Neste marco normativo, o papel do GDR será contribuír a crear as condicións para facer do seu ámbito territorial un lugar atractivo para a poboación e para a actividade económica. Fomentar a participación activa e a implicación da comunidade local no proceso de toma de decisións, así como na implementación e seguimento das accións do programa.

-Prevese contar cun **equipo técnico** conformado por tres persoas para a xestión directa do programa Leader (administrativo, técnico e xerente) este equipo será o encargado da xestión do programa leader e de buscar sinerxias para dinamizar a comunidade e buscar oportunidades de desenvolvemento para o territorio.

-Capacitarse para liderar: o GDR aplicará o principio de **capacitarse para liderar** a dinamización do territorio e a busca de oportunidades, para isto fomentárase a participación activa dos actores locais, incluíndo a comunidade, as organizacións locais e as administracións públicas, o GDR por medio do seu equipo técnico , será o encargado de dinamizar a participación.

-**Responsabilidade Social Territorial**: apoiando ás pequenas entidades vinculadas ó GDR3 na organización de pequenos eventos para os que, moitas veces teñen ideas pero non teñen capacidade organizativa por si mesmas, cun pequeno apoio do GDR xeran un gran retorno e visibilidade para o GDR xa que os seus eventos teñen moito impacto no entorno. Con este pequeno apoio tamén se logra que estas asociacións estean moito máis motivadas a participar.

-**Principio de portas abertas**: incentivarase que se fagan socias todas aquelas entidades asociativas e de representación de intereses colectivos, fundacións e outras entidades sen ánimo de lucro, que desenvolvan a súa actividade dentro do ámbito territorial dos concellos que configuran o GDR3. A adquisición da condición de socio activase medinte presentación de solicitude da entidade interesada e acreditación de que ten actividade no territorio.

-**Transparencia na xestión**: implementaranse os mecanismos para asegurar a transparencia na xestión do programa, incluíndo a rendición de contas aos actores clave e á comunidade.

- **Publicidade**, vinculada ao principio anterior, garantirá o coñecemento por todas as persoas e entidades dos procedementos vinculados ao programa de axudas, pero tamén dos vinculados a todas as actividades que fai o GDR con especial atención á comunicación dixital.

-**Equidade e xustiza social**: Garantir que as accións e os recursos do programa se distribúan de forma equitativa, tendo en conta as necesidades e as desigualdades presentes no territorio, apoiando e achegando a información ás persoas que teñen máis dificultade de acceso a ela.

- **A eficacia** é outro dos principios que o GDR terá presente, co obxectivo último de dar cumprimento aos fins que se formula na estratexia, mediante o cumprimento dos seus obxectivos, dunha maneira sistemática, ordenada e cuantificada.

- **A eficiencia** do gasto público. Este principio debe terse presente non só no que respecta á aplicación do programa de axudas, senón tamén no que respecta aos custos de xestión do programa. Para isto deberán solicitarse diferentes orzamentos, co obxectivo de comparar investimentos no caso de proxectos, ou das posibles actividades de animación que poida realizar o GDR. Teranse coma referencia prezos de mercado, polo cal, de existiren diferenzas notables, poderíase solicitar apoio técnico para facer unha valoración ou unha xustificación motivada do orzamento.

- **Sustentabilidade ambiental**: Integrar a dimensión ambiental en todas as accións que promova ou nas que participe o GDR, promovendo a exemplaridade ambiental e as prácticas sostibles, a protección do medio ambiente e a conservación dos recursos naturais.

- **Igualdade de oportunidades**: promover a igualdade de oportunidades para todos os actores do territorio, tendo en conta de prestar especial apoio a colectivos desfavorecidos, diversidade de xénero, idade, diversidade funcional; que o GDR sexa un espazo accesible e acoledor

- Promover a **accesibilidade comunicativa**: Garantir a comunicación para todas as persoas, independentemente das súas habilidades dixitais. Prover información e materiais en diferentes formatos e ofrecer servizos de atención personalizada. Utilizar unha linguaxe clara e comprensible en todas as comunicacións dixitais.

- **A atención ao público**, mediante a determinación dun horario e instalacións accesibles para o conxunto de público que demande información presencial sobre o GDR, o programa de axudas, ou calquera outra iniciativa que poida gardar relación co Grupo

- **O apoio, asesoramento e información** ás potenciais persoas beneficiarias sobre as cuestións relacionadas coa subvencionalidade dos gastos dos proxectos para poder obter financiamento, a descrición dos requisitos de admisibilidade das solicitudes, os procedementos e prazos correspondentes para a presentación de axudas, os criterios de selección das operacións, as condicións das axudas e o que implican en canto á súa xustificación, verificación, etc.

- **A tramitación dilixente** dos expedientes en todas as fases do procedemento.

- **Sensibilización e formación**: Sensibilizar ao persoal e aos colaboradores sobre a importancia da accesibilidade e proporcionar formación sobre como facer que os recursos e a información sexan accesibles. Promover unha cultura de inclusión e diversidade na xestión do programa.

- **Participación activa e efectiva:** fomentar a participación de todas as persoas, incluíndo aquelas con necesidades especiais, provendo espazos e ferramentas que permitan a participación de todas as voces e asegurarse de que as opinións e as necesidades de todas as persoas sexan escoitadas e consideradas.

- **O consenso á hora de tomar decisións.** Malia a que estatutariamente se contemple unha regra de maiorías á hora de adoptar decisións, o GDR terá en conta as normas que eviten o conflito de intereses, intentando procurar que as decisións se adopten por consenso e non por maioría. Isto afondará na boa gobernanza do GDR e na mellora das relacións entre as entidades que o forman. Tanto a decisión por maioría, como os quorum necesarios para a súa adopción, respectarán o establecido no marco estatutario e regulamentario do grupo.

- **Monitorización e avaliación:** Realizar un seguimento constante para asegurarse de que se están cumprindo as normas de xestión e para identificar áreas de mellora. Incluír a avaliación do cumprimento das normas de xestión como parte dos criterios de avaliación do programa.

I.9 proposta de cadro financeiro

Para conseguir os obxectivos, medidas e liñas de acción previstas, plantexase o seguinte cadro financeiro de axuda

GDR 03: Montes e Vales Orientais

SUBMEDIDA	TIPO PROXECTO	GASTO PÚBLICO DA ESTRATEXIA							
		2024	2025	2026	2027	2028	2029	TOTAL	%
19.2 Apoio a realización de operacións conforme á extratexia de desenvolvemento local participativo	Produtivos	580.000,00	580.000,00	580.000,00	580.000,00	180.000,00	0,00	2.500.000,00	65,05%
	Non produtivos (entidades públicas locais)	250.000,00	250.000,00	250.000,00	250.000,00	80.000,00	0,00	1.080.000,00	28,10%
	Non Productivos (institucións de carácter privado)	50.000,00	50.000,00	50.000,00	50.000,00	25.000,00	0,00	225.000,00	5,85%
	Formación	6.400,00	6.400,00	6.400,00	6.400,00	6.400,00	6.300,00	38.300,00	1,00%
	TOTAL 19.2	886.400,00	886.400,00	886.400,00	886.400,00	291.400,00	6.300,00	3.843.300,00	100,00
19.3 Cooperacion	cooperación	35.000,00	35.000,00	35.000,00	35.000,00	35.000,00	17.000,00	192.000,00	5,00%
19.4 Funcionamento e animacion	Funcion. Animación	180.000,00	180.000,00	175.000,00	175.000,00	125.000,00	125.000,00	960.000,00	24,98%
TOTAL MEDIDAS 19.2 + 19.3 + 19.4								4.995.300,00	

Por outra banda plantexáronse dous proxectos piloto para os que será necesario acadar fondos piloto fóra deste cadro financeiro.

O proxecto de recuperación de patrimonio para outros usos estimase que debería acadar unha intensidade de axuda media do 65% de modo que para mobilizar un número de recursos considerable, nos que é mais urxente intervir debería contarse cun proxecto piloto de 1.500.000€

O proxecto de recuperación de terra para centeo, estimase un custo de 3.500€/Ha cunha porcentaxe de apoio do 50%. Unha previsión de axuda de 300.000€ podería mobilizar da orde de 170Ha.

I.10 Baremos de selección

En Anexo baremos

Baleira a 10 de xullo de 2023

BAREMOS DE SELECCIÓN DE PROXECTOS

PROXECTOS PRODUTIVOS

PROXECTOS NON PRODUTIVOS

A.- Criterios para proxectos produtivos.

- A puntuación máxima é de 100 puntos, para que un proxecto sexa subvencionable terá que obter como mínimo 20 puntos.
- A porcentaxe de axuda que poderá acadar un proxecto relacionarase ca puntuación obtida conforme á seguinte táboa:

Puntuacion	% de axuda
De 20 ata 25 puntos	 25%
Mais de 25 ata 30 puntos	 30%
Mais de 30 ata 35 puntos	 35%
Mais de 35 ata 40 puntos	 40%
Mais de 40 ata 50 puntos	 45%
Mais de 50 puntos	 50%

- Os proxectos que opten polo Bono Activa Rural, entrarán na concorrência competitiva xeral, no caso de ter dereito a axuda, esta asignarase en función do criterio 5.2.b de acordo á seguinte táboa:

Puntuacion	% de axuda
Mínimo un emprego a 1/4 de xornada	 25%
Mínimo un emprego a media xornada	 50%
Mínimo un emprego a xornada completa	 100%

O mínimo para optar a axuda é ¼ de xornada.

- A axuda máxima que poderá obter un proxecto é de 100.000,00€, ca excepción dos proxectos que creen 5 postos de traballo ou mais, que poderán optar á axuda máxima de 200.000,00€.

1. LOCALIZACION DO PROXECTO.

1. Localización do proxecto	
Criterios	Puntos
1.1 Taxa de evolución interanual da poboación da parroquia	ata 5
1.2 Proxectos que se desenvolvan en lugares REDE NATURA	5
1.3 Taxa de envellecemento da poboación (2)	ata 5
Índice de corrección	de -0,5 a -1,5
Puntuación máxima neste apartado	15 Puntos

1.1 Ata un máximo de 5 puntos, de acordo cos seguintes tramos:

- *Parroquias cunha caída de poboación igual o superior ó 30 %: 5 puntos.*
- *Parroquias cunha caída de poboación igual ou maior ó 20 % e menor do 30 %: 4 puntos.*
- *Parroquias cunha caída de poboación igual ou maior ó 10 % e menor do 20 %: 3 puntos.*
- *Parroquias con caída de poboación menor do 10 %: 2 puntos.*
- *Parroquias con caída de poboación igual ou menor ó 25 %: 1 punto.*

Calculada cos datos do INE (*INE base/ nomenclátor: poboación do Padrón continuo por entidades colectivas*)
 Censo de poboación en 2001 e censo de poboación en 2015 e segundo a fórmula

$$\text{Taxa} = \frac{\text{Poboación actual} - \text{poboación en 2001}}{\text{Poboación en 2001}} \times 100$$

Anexo A.- Táboas de taxas de evolución interanual da poboación por parroquias

1.3 Ata un máximo de 5 puntos, de acordo cos seguintes tramos:

- *Parroquias con una taxa de envellecemento igual ou superior ó 50 %: 5 puntos.*
- *Parroquias con una taxa de envellecemento inferior ó 50% e igual ou superior ó 40 %: 4 puntos.*
- *Parroquias con una taxa de envellecemento inferior ó 40 % e igual ou superior ó 30 %: 3 puntos.*
- *Parroquias con una taxa de envellecemento inferior ó 30 % e igual ou superior ó 20 %: 1 punto.*

Calculada ca seguinte fórmula (porcentaxe de poboación >65 anos), segundo datos do IGE para o ano 2015

$$\text{Taxa} = \frac{\text{Poboación} > 65 \text{ anos}}{\text{Poboación total}} \times 100$$

Anexo B.- Táboas de taxas de envellecemento por parroquias

Índice de corrección: A puntuación resultante verase corrixida de acordo ó seguinte dato de poboación:

- *Proxectos localizados en entidades singulares de poboación de máis de 500 habitantes: - 1,5 puntos.*
- *Proxectos localizados en entidades singulares de poboación de menos de 500 habitantes e máis de 250: - 1 puntos.*
- *Proxectos localizados en entidades singulares de poboación de menos de 250 habitantes e máis de 100: - 0,5 puntos.*

Anexo B.- Táboas de taxas de envellecemento da poboación por parroquias

2. CARÁCTER INNOVADOR DO PROXECTO.

2. Carácter innovador do proxecto	
Criterios	Puntos
2.1 Actividade innovadora: no uso de recursos locais infrautilizados, ou en novos produtos e servizos locais	ata 5
2.2 Uso de fontes de enerxía renovables e ou incorporación de TIC	ata 5
Puntuación máxima neste apartado	10 puntos

2.1 Ata un máximo de 5 puntos, de acordo cos seguintes tramos:

- *Os recursos que se empregan, os produtos ou servizos que se prestan non se usan ou non existen a nivel de entidade singular, 1 punto*
- *Os recursos que se empregan, os produtos ou servizos que se prestan non se usan ou non existen a nivel de parroquia, 2,5 puntos*
- *Os recursos que se empregan, os produtos ou servizos que se prestan non se usan ou non existen a nivel de municipio, 4 puntos*
- *Os recursos que se empregan, os produtos ou servizos que se prestan non se usan ou non existen a nivel de territorio do GDR, 5 puntos*

2.2 Ata un máximo de 5 puntos, de acordo cos seguintes tramos da porcentaxe que supoña este investimento sobre o custo total do proxecto subvencionable:

- Ata un 15% , 1 punto
- Mais de 15% ata 25%, 2 puntos
- Mais de 25% ata 35%, 3 puntos
- Mais de 35% ata 45%, 4 puntos
- Mais do 45 %, 5 puntos

3. UTILIZACIÓN DE FACTORES PRODUTIVOS DA ZONA

3. Utilización de factores produtivos da zona	
Criterios	Puntos
3.1 Utilización de recursos humanos do territorio	ata 5
3.2 Utilización de inputs procedentes de empresas do territorio	ata 5
Puntuación máxima neste apartado	10 puntos

3.1. Ata un máximo de 5 puntos, de acordo cos seguintes tramos da porcentaxe

- A totalidade das persoas promotoras están empadroadas no territorio do GDR, 5 puntos
- O 50% ou máis están empadroadas no territorio do GDR, 2,5 puntos
- O 20% ou máis están empadroadas no territorio do GDR, 1 punto

3.2 . Ata un máximo de 5 puntos, de acordo cos seguintes tramos da porcentaxe:

- Ata un 20% , 1 punto
- Mais do 20% ata 40%, 2 puntos
- Mais do 40 ata 60%, 3 puntos
- Mais do 60 ata 80%, 4 puntos
- Mais do 80 % 5 puntos
- Excepción: as inversións, que pola súa natureza non sexa posible adquirilas no territorio do GDR3, non se terán en conta para o cálculo da porcentaxe.

4. TIPOLOXIA DAS PERSOAS PROMOTORAS

4. Tipoloxía das persoas promotoras	
Criterios	Puntos
4.1 Proxectos promovidos por mulleres ou persoas xurídicas cuxos socios sexan mulleres	7,5
4.2 Proxectos promovidos por menores de 35 anos ou por persoas desempregadas maiores de 55 anos, ou persoas xurídicas cuxos titulares pertencen aos colectivos referidos nun porcentaxe igual o superior ó 50 % do capital social	7,5
4.3 Proxectos promovidos por persoas con diversidade funcional ou persoas xurídicas cuxos titulares sexan persoas con diversidade funcional nun porcentaxe igual ou superior ó 50 % do capital social	7,5
4.4 Proxectos promovidos por promotores que non teñan recibido axudas de AGADER nos últimos 5 anos.	ata 7
4.5 Formación específica das persoas promotoras vinculada ó proxecto a desenvolver:	3
Puntuación máxima neste apartado	25 puntos

4.1 Ata un máximo de 7,5 puntos, de acordo cos seguintes tramos da porcentaxe:

- A porcentaxe de mulleres socias ou titulares do proxecto é do 100%, 7,5 puntos
- A porcentaxe de mulleres socias ou titulares do proxecto é do 65% ou superior , 6 puntos
- A porcentaxe de mulleres socias ou titulares do proxecto é do 50% ou superior , 5 puntos
- A porcentaxe de mulleres socias ou titulares do proxecto é do 25% ou superior , 2,5 puntos

4.2 Ata un máximo de 7,5 puntos, de acordo cos seguintes tramos da porcentaxe:

- A porcentaxe de persoas xoves ou desempregadas maiores de 55 anos socias ou titulares do proxecto é do 100%, 7,5 puntos
- A porcentaxe de persoas xoves ou desempregadas maiores de 55 anos socias ou titulares do proxecto é do 65% ou superior , 6 puntos
- A porcentaxe de persoas xoves ou desempregadas maiores de 55 anos socias ou titulares do proxecto é do 50% ou superior , 5 puntos
- A porcentaxe de persoas xoves ou desempregadas maiores de 55 anos socias ou titulares do proxecto é do 25% ou superior , 2,5 puntos

4.3 Ata un máximo de 7,5 puntos, de acordo cos seguintes tramos da porcentaxe:

- A porcentaxe de persoas con diversidade funcional socias ou titulares do proxecto é do 100%, 7,5 puntos
- A porcentaxe de persoas con diversidade funcional socias ou titulares do proxecto é do 65% ou superior , 6 puntos
- A porcentaxe de persoas con diversidade funcional socias ou titulares do proxecto é do 50% ou superior , 5 puntos
- A porcentaxe de persoas con diversidade funcional socias ou titulares do proxecto é do 25% ou superior , 2,5 puntos

4.4 Ata un máximo de 7 puntos, de acordo cos seguintes tramos da porcentaxe:

- Axudas acumuladas por importe superior a 100.000€: 0 puntos
- Axudas acumuladas entre 50.001 e 100.000 €: 2 puntos
- Axudas acumuladas entre 25.001 e 50.000 €: 4,5 puntos
- Axudas acumuladas ata 25.000 €: 7 puntos

4.5 Ata un máximo de 3 puntos, de acordo cos seguintes tramos da porcentaxe:

- Acredita formación ou experiencia mínima de 2 anos de traballo no sector vinculado ó proxecto, ou presenta un plan de formación para a actividade, 3 puntos
- Acredita formación empresarial ou experiencia mínima de 1 ano de traballo no sector vinculado ó proxecto, 2 puntos
- Acredita cursos de formación vinculados á temática do proxecto, 1 punto

5. CRITERIO DE EMPREGO

Neste criterio puntuarase a opción A. Xeral ou a opción B. Bono Activa Rural, nunca as dúas xuntas

OPCION A. XERAL

5. Incidencia sobre a creación de emprego	
Criterios	Puntos
5.1.a Por cada emprego creado, equivalente a unha UTA (unidade de traballo anual), 2,5 puntos, ata un máximo de 10 puntos. As fraccións de UTA computarán de	ata 10

maneira proporcional sendo a mínima 0,25	
5.2.a Rateo inversión elixible/emprego creado	ata 10
5.3.a Creación de emprego beneficia a algún dos seguintes colectivos: mulleres, menores de 35 anos, desempregados maiores de 55 anos ou persoas con diversidade funcional	5
Puntuación máxima neste apartado	25 puntos

5.2.a Ata un máximo de 10 puntos, de acordo cos seguintes rateos

- Rateo inferior a 1 emprego por cada 50.000 € de inversión: 10 puntos.
- Rateo de 1 emprego entre 50.001 € e 90.000 € de inversión: 6 puntos.
- Rateo de 1 emprego entre 90.001 e 130.000 € de inversión: 4 puntos.
- Rateo superior a 1 emprego por 130.001 € de inversión: 2 puntos

5.3.a Ata un máximo de 5 puntos, de acordo cas seguintes porcentaxes:

- O 100 % dos empregos creados ocúpense por persoas dos colectivos definidos: 5 puntos.
- O 50% dos empregos creados ocúpense por persoas dos colectivos definidos: 3 puntos.
- O 25 % dos empregos creados ocúpense por persoas dos colectivos definidos : 1 punto

OPCION B. BONO ACTIVA RURAL

5. Bono Activa Rural	
Criterios	Puntos
5.1.b Tipo de actividade que se pon en marcha	ata 7
5.2.b Calidade do emprego creado	ata 7
5.3.b Actividades de relevo xeracional, por xubilación da persoa titular	ata 7
5.4.b Presenta un plan de formación pertinente para a actividade	5
5.5.b Pertence a algún dos seguintes colectivos: - Vítimas de violencia de xénero - Persoas co status de refuxiadas - Persoas paradas de longa duración	5
Puntuación máxima neste apartado	25 puntos

5.1.b Ata un máximo de 7 puntos, de acordo cos seguintes criterios

- Mantense/crease un servizo esencial(*) para o núcleo ou territorio: 7 puntos.
 - A Actividade non constitúe un servizo necesario, pero é innovadora: 5 puntos
 - A Actividade non é esencial nin innovadora, 2 puntos
- (*) o carácter de esencial tómase segundo o artigo 2 da Lei 8/2011 que o define como “el servicio necesario para el mantenimiento de las funciones sociales básicas, la salud, la seguridad, el bienestar social y económico de los ciudadanos”

5.2.b Ata un máximo de 7 puntos, de acordo cos seguintes criterios:

- Crea un mínimo dun posto de traballo a xornada completa: 7 puntos.
- Crea un mínimo dun posto de traballo a media xornada: 5 puntos.
- Crea un mínimo dun posto de traballo a ¼ de xornada : 2 puntos

5.3.b Ata un máximo de 7 puntos, de acordo cos seguintes criterios:

- Colle o relevo nun negocio dos sectores estratéxicos turismo (aloxamento e restauración) ou agroalimentario: 7 puntos.
- Colle o relevo nun negocio de servizos: 5 puntos.
- Colle o relevo doutro tipo de negocio : 2 puntos

6. CRITERIO DE IMPACTO NOS SECTORES ESTRATEXICOS

6. Incidencia sobre os sectores estratéxicos do territorio	
Criterios	Puntos
6.1 Proxectos de actividades vinculadas á mobilidade de terras, ó sector agrogandeiro e dos montes	Ata 10
6.2 Proxectos vinculados ó desenvolvemento de produtos agroalimentarios de calidade	Ata 10
6.3 Proxectos vinculados á xeración de actividades de ocio e de aproveitamento de recursos turísticos	Ata 10
6.4 Proxectos colaborativos entre os sectores estratéxicos	5
Puntuación máxima neste apartado	15 Pts

6.1 Ata un máximo de 10 puntos, de acordo cos seguintes criterios:

- *O proxecto aplica instrumentos de mobilidade de terras ou pon en valor terreos limítrofes con vivendas, 10 puntos*
- *O proxecto aplica instrumentos de mobilidade de terras ou pon en valor terreos situados a unha distancia en liña recta de ata 100 metros da vivenda máis próxima, 8 puntos*
- *O proxecto aplica instrumentos de mobilidade de terras ou pon en valor terreos situados a unha distancia en liña recta de ata 200 metros da vivenda máis próxima, 6 puntos*
- *O proxecto aplica instrumentos de mobilidade de terras ou pon en valor terreos situados a unha distancia en liña recta de ata 500 metros da vivenda máis próxima, 4 puntos*
- *O proxecto aplica instrumentos de mobilidade de terras ou pon en valor terreos situados a unha distancia en liña recta de ata 500 metros da vivenda máis próxima, 2 puntos*
- *Proxectos de carácter asociativo, (SATs, Cooperativas, Comunidades de Montes e outras fórmulas de traballo asociado:*
 - *Mais de 5 persoas asociadas, 10 puntos*
 - *5 persoas asociadas, 8 puntos*
 - *4 persoas asociadas, 6 puntos*
 - *3 persoas asociadas, 4 puntos*
 - *2 persoas asociadas, 2 puntos*
- *Proxectos vinculados á loita contra o cambio climático e o Pacto Verde europeo:*
 - *Proxectos de diversificación agraria ligados á estratexia de biodiversidade, da granxa á mesa ou a xestión de espazos naturais protexidos, 10 puntos*
 - *Proxectos de fixación de CO2, 8 puntos*
 - *Proxectos de aforro enerxético, 6 puntos*
 - *Outros proxectos, 4 puntos*

6.2 Ata un máximo de 10 puntos, de acordo cos seguintes criterios

- *Proxectos que contribúan a consolidar marcas de calidade non territorio IXP ou DO, 10 puntos*
- *Proxectos que contribúan a consolidar Clubes de produto territoriais, 8 puntos*
- *Outros proxectos de artesanía alimentaria, 6 puntos*
- *Outro tipo de industria alimentaria, 4 puntos*

- *Creación de novas industrias alimentarias, 10 puntos*
- *Modernización de industrias existentes, 8 puntos*
- *Ampliación de industrias existentes, 5 puntos*

6.3 Proxectos vinculados á xeración de actividades de ocio e de aproveitamento de recursos turísticos

- *Proxectos que xeren actividades de turismo activo e ecoturismo para ofertar ós turistas que visiten o territorio, proxectos de oferta de servizos onde comer que poñan en valor o produto local ou proxectos de recuperación de patrimonio con fins turísticos, 10 puntos*
- *Proxectos que xeren oferta complementaria de ocio e actividades en establecementos existentes: 8 puntos*
- *Proxectos de mellora de establecementos turísticos do territorio e implantación de servizos dixitais: 6 puntos*
- *Proxectos que inclúan solo a implantación de servizos dixitais: 4 puntos*

CRITERIOS DE DESEMPATE

- *No caso de empate, terá prioridade o proxecto que teña acadado máis puntuación no criterio 5 do baremo Bono Activa rural.*
- *De persistir o empate, terá a seguinte orde de prioridade o proxecto que teña mellor puntuación no criterio 6.1 de mobilidade de terras.*
- *Si aínda así persiste o empate, primará o criterio 1, o proxecto que teña mellor puntuación na suma dos tres apartados de localización.*
- *Por último atenderase á data de presentación da solicitude no rexistro.*

B.-. Criterios para proxectos non produtivos

- A puntuación máxima é de 100 puntos, para que un proxecto sexa subvencionable terá que obter como mínimo 30 puntos.
- A porcentaxe de axuda que poderá acadar un proxecto relacionarase ca puntuación obtida conforme á seguinte táboa:

Puntuacion	% de axuda
De 30 ata 35 puntos	50%
Mais de 30 ata 40 puntos	65%
Mais de 40 ata 45 puntos	70%
Mais de 45 ata 50 puntos	75%
Mais de 50 ata 60 puntos	80%
Mais de 60 puntos	90%

- A axuda máxima que poderá obter un proxecto é de 100.000,00€, ca excepción dos proxectos que creen 5 postos de traballo ou mais, que poderán optar á axuda máxima de 200.000,00€.

No baremo de proxectos non produtivos distínguense 3 categorías:

- Proxectos non produtivos de **prioridade alta**, cunha porcentaxe máxima do 90% de axuda, distínguense os seguintes:
 - Proxectos que faciliten a instalación de familias e persoas e que fagan atractivo o rural para traballar: acceso á vivenda e a diferentes fórmulas habitacionais e de traballo no rural como coworking, cohousing, obradoiros compartidos ou outros
 - Proxectos que fomenten o benestar e o coidado das persoas, particularmente envellecemento activo.
 - Proxectos de mellora da conectividade e de fomento do uso das TIC
 - Proxectos de apoio á recuperación e mobilidade de terra, particularmente os de aplicación das ferramentas da Lei de mobilidade de terras.
 - Proxectos de colaboración entre concellos para consolidar o destino turístico orientado ó ecoturismo e posta en valor dos recursos naturais e patrimoniais
 - Proxectos de comunidades enerxéticas locais, conservación da biodiversidade, redución da pegada de Carbono, adaptación de espazos públicos e infraestruturas turísticas ó cambio climático.
 - Recuperación de patrimonio etnográfico con fins diversos
 - Melloras ambientais e paisaxísticas nas aldeas para favorecer o atractivo e a habitabilidade.
 - Proxectos de valorización do uso da auga como adecentamento e potabilización de fontes en rutas de sendeirismo e de peregrinación ou accesibilidade a espazos de auga.
- Proxectos non produtivos de **prioridade media**, cunha porcentaxe máxima do 70% de axuda:
 - Instalacións deportivas e recreativas
 - Intervencións turísticas individuais e non integradas no marco xeral do destino
 - Construción, ampliación, modernización e equipamento de edificios destinados a locais sociais.

- Proxectos non produtivos de **prioridade baixa**, cunha porcentaxe máxima do 50% de axuda.
 - Todos aqueles proxectos que non estean incluídos nas categorías anteriores.

1. Impacto do proxecto	
CRITERIOS	PUNTOS
1.1 Proxectos de mellora do entorno, dos valores ambientais e de rehabilitación de pobos. Recuperación de inmobles e elementos etnográficos para dotación de servizos e oferta de espazos de residencia e traballo	ata 10
1.2 Proxectos con potencialidade para apoiar o xurdimento de iniciativas empresariais	ata 5
1.3 Incidencia nos colectivos desfavorecidos	ata 5
Puntuación máxima neste apartado	20 Puntos

1.1 Ata un máximo de 10 puntos, de acordo cos seguintes criterios:

- *Proxectos dirixidos a mellorar a estética, a funcionalidade e a oferta de espazos de vivenda e traballo nas entidades singulares de poboación, recuperando elementos tradicionais como muros, fontes, patrimonio e edificacións; 10 puntos*
- *Proxectos de recuperación de entornos de valor ambiental paisaxístico, arquitectónico, etnográfico, etc 8 puntos*
- *Proxectos de mellora de entornos singulares ; 5 puntos*

1.2 Ata un máximo de 5 puntos, de acordo cos seguintes criterios:

- *Proxectos de posta en marcha de iniciativas promocionais do territorio, ou plataformas de apoio ós produtos do territorio, de xeito agrupado entre municipios ou entidades; 5 puntos.*
- *Proxectos de posta en marcha de iniciativas promocionais do territorio ou plataformas de apoio ós produtos do territorio, de modo individual; 2,5 puntos.*

1.3 Ata un máximo de 5 puntos, de acordo cos seguintes criterios

- *Proxectos dirixidos a crear estruturas de asentamento de poboación e integración social de persoas de colectivos desfavorecidos; 5 puntos*
- *Proxectos dirixidos a prestar servizos específicos a persoas de colectivos desfavorecidos; 2,5 puntos*

2. C arácter innovador do proxecto	
CRITERIOS	PUNTOS
2.1 Actividade innovadora: nos produtos e servizos locais	ata 5 Pts
2.2 Uso de fontes de enerxía renovables e ou incorporación de TIC	ata 5 Pts
2.3 Innovacións tecnolóxicas e novas formas de aproveitamento de recursos	ata 10 Pts
Puntuación máxima neste apartado	20 Pts

2.1 Ata un máximo de 5 puntos, de acordo cos seguintes criterios:

- *Os produtos resultantes ou servizos que se prestan non existen a nivel de entidade singular, 1 punto*
- *Os produtos resultantes ou servizos que se prestan non existen a nivel de parroquia, 2,5 punto*

- Os produtos resultantes ou servizos que se prestan non existen a nivel de municipio, 4 puntos
- Os produtos resultantes ou servizos que se prestan non existen a nivel de territorio do GDR, 5 puntos

2.2 Ata un máximo de 5 puntos, de acordo cos seguintes criterios

- Ata un 15% , 1 punto
- Mais do 15% e ata o 25%, 2 puntos
- Mais do 25% e ata o 35%, 3 puntos
- Mais do 35% e ata o 45% , 4 puntos
- Mais do 45 % , 5 puntos

2.3 Ata un máximo de 10 puntos, de acordo cos seguintes criterios

- Aplicase unha innvoacion tecnolóxica ou unha fórmula de explotar recursos que non existe a nivel da entidade singular, 1 punto
- Aplicase unha innvoacion tecnolóxica ou unha fórmula de explotar recursos que non existe a nivel da parroquia, 2,5 puntos
- Aplicase unha innvoacion tecnolóxica ou unha fórmula de explotar recursos que non existe a nivel da municipio, 4 puntos
- Aplicase unha innvoacion tecnolóxica ou unha fórmula de explotar recursos que non existe a nivel de GDR, 5 puntos

3. Utilizacion de recursos endóxeos da zona	
CRITERIOS	PUNTOS
3.1 Proxectos que poñan en valor recursos infrautilizados de carácter público	ata 5
3.2 Proxectos de posta en valor da biodiversidade, de medidas de conservación e protección de ecosistemas, desenvolvemento de infraestruturas e destinos turísticos sostibles, espazos de educación e sensibilización ambiental	5
3.3 Proxectos que se aliñen co Pacto Verde europeo, abordando aspectos clave como a eficiencia enerxética, a mobilidade sostible, as enerxías renovables, a economía circular ou a compensación de pegada de carbono	5
Puntuación máxima neste apartado	15 Pts

3.1 Ata un máximo de 5 puntos, de acordo cos seguintes criterios

- Proxectos de rehabilitacion de inmobles ou conxuntos arquitectónicos para uso público, e que repercutan na mellora dos servizos á poboacion, ou na prestacion dun servizo público; 5 puntos
- Proxectos de posta en valor de áreas e espazos para actividades lúdicas, 3 puntos

4. Igualdade de oportunidades	
CRITERIOS	PUNTOS
4.1 Proxectos promovidos por asociacións con implantación no territorio	ata 5
4.2 Proxectos de servizos ou actividades a implantar nunha entidade singular na que non existe	ata 5
Puntuación máxima neste apartado	10 Puntos

4.1 Ata un máximo de 5 puntos, de acordo cos seguintes criterios

- Proxectos de asociacións que veñan desenvolvendo un mínimo de 5 actividades anuais; 5 puntos

- *Proxectos de asociacións que veñan desenvolvendo un mínimo de 4 actividades anuais; 4 puntos*
- *Proxectos de asociacións que veñan desenvolvendo un mínimo de 3 actividades anuais; 3 puntos*
- *Proxectos de asociacións que veñan desenvolvendo un mínimo de 2 actividades anuais; 2 puntos*
- *Proxectos de asociacións que veñan desenvolvendo un mínimo de 1 actividade1 anual; 1 punto*

4.2 Ata un máximo de 5 puntos, de acordo cos seguintes criterios

- *Existe un servizo igual ou similar na parroquia; 1 puntos*
- *Existe un servizo igual ou similar no concello, 2,5 puntos*
- *Non existe o servizo igual ou similar en ningunha entidade singular do municipio, 5 puntos*

5. Incidencia sobre a identidade territorial	
CRITERIOS	PUNTOS
5.1 Proxectos que favorezan a posta en valor de recursos e potencialidades do territorio	ata 10
5.2 Proxectos de creación de plataformas de apoio á venda conxunta de servizos e produtos cunha imaxe de calidade diferenciada para o territorio	ata 10
Puntuación máxima neste apartado	20 Puntos

5.1 Ata un máximo de 5 puntos, de acordo cos seguintes criterios

- *Proxectos de apoio ós instrumentos de mobilidade e posta en valor da terra para producións de calidade, 10 puntos*
- *Proxectos de apoio a actividades turísticas en espazos protexidos e espazos de valor paisaxístico, 9 puntos*
- *Proxectos de recuperación de bens patrimoniais e mostras de oficios e saberes tradicionais, 8 puntos*
- *Proxectos de apoio a xestión agroforestal local como sumidoiros de Carbono, 7 puntos*

5.2 Ata un máximo de 10 puntos, de acordo cos seguintes criterios

- *Proxectos nos que se cree unha estrutura agrupada entre concellos ou outras entidades para promocionar o territorio como destino turístico, 10 puntos*
- *Proxectos de apoio á comercialización e promoción de produtos do territorio, preservación da cultura local de mercados e feiras tradicionais, 8 puntos*
- *Proxectos individuais que se demostre que foron consensuados con outras entidades para dar lugar a accións de posta en valor de recursos que inciden na imaxe de calidade de todo o territorio ; 6 puntos*
- *Proxectos que inciden unicamente na imaxe do ámbito municipal, 4 puntos*

6. Incidencia sobre os sectores estratexicos	
CRITERIOS	PUNTOS
6.1 Proxectos de actividades vinculadas á mellora da calidade de vida dos habitantes en entidades singulares onde non existan (servizos de vivenda, comunidades enerxéticas, dixitalización, conectividade, servizos sociais, servizos de apoio a empresas locais, etc)	ata 5
6.2 Proxectos vinculados ó desenvolvemento das marcas de calidade territorial con infraestruturas de apoio ou fomento da colaboración entre actores do	5

territorio	
6.3 Proxectos vinculados á xeración conxunta de actividades de ocio e de aproveitamento de recursos turísticos, cunha perspectiva de destino de ecoturismo	5
Puntuación máxima neste apartado	15 Puntos

6.1 Proxectos de actividades vinculadas á mellora da calidade de vida dos habitantes en entidades singulares onde non existan

- Os servizos similares máis próximos atópanse nun radio de 2 km ou menos, 1 punto.
- Os servizos similares máis próximos atópanse nun radio de 5 km ou menos, 2 puntos.
- Os servizos similares máis próximos atópanse nun radio de 8 km ou menos, 3 puntos.
- Os servizos similares máis próximos atópanse nun radio de 10 km ou menos, 4 puntos.
- Os servizos similares máis próximos atópanse nun radio de mais de 10 km, 5 puntos.

CRITERIOS DE DESEMPATE

- No caso de empate, terá prioridade o proxecto que teña acadado máis puntuación no criterio 1.1, particularmente si se trata dun proxecto de oferta de espazos de vivenda e traballo nas entidades singulares de poboación
- De persistir o empate, terá a seguinte orde de prioridade o proxecto que teña mellor puntuación no criterio 5.1, particularmente si se trata dun proxecto de aplicación dos instrumentos da Lei de mobilidade de terras.
- Si aínda así persiste o empate, atenderase á data de presentación da solicitude no rexistro.

ANEXO A. TAXA DE EVOLUCION INTERANUAL DA POBOACION

$$\text{Taxa} = \frac{\text{Poboación actual} - \text{poboación en 2001}}{\text{Poboación en 2001}} \times 100$$

INEbase

Nomenclátor: Población del Padrón Continuo por Unidad Poblacional a 1 de enero

Provincia	Municipio	Unidad Poblacional	Año 2001	Año 2002	Tasa de evolución interanual
			Población total	Población total	
27 Lugo	004 Baleira	010000 BRAÑA (A) (SAN MIGUEL)	90	56	-37,78%
27 Lugo	004 Baleira	020000 Córneas (SANTIAGO)	302	177	-41,39%
27 Lugo	004 Baleira	030000 CUBILLED0 (SANTIAGO)	158	68	-56,96%
27 Lugo	004 Baleira	040000 DEGOLADA (A) (SAN LOURENZO)	37	26	-29,73%
27 Lugo	004 Baleira	050000 ESPERELA (A) (SAN PEDRO)	358	277	-22,63%
27 Lugo	004 Baleira	060000 FONTANEIRA (A) (SANTIAGO)	160	88	-45,00%
27 Lugo	004 Baleira	070000 FONTEO (SANTA MARÍA)	71	48	-32,39%
27 Lugo	004 Baleira	080000 LASTRA (A) (SAN XOÁN)	94	52	-44,68%
27 Lugo	004 Baleira	090000 LIBRÁN (SANTA MARIÑA)	169	115	-31,95%
27 Lugo	004 Baleira	100000 MARTÍN (SANTIAGO)	167	67	-59,88%
27 Lugo	004 Baleira	110000 POUSADA (SAN LOURENZO)	170	116	-31,76%
27 Lugo	004 Baleira	120000 RETIZÓS (SANTA MARÍA MADANELA)	112	68	-39,29%
27 Lugo	006 Becerreá	010000 AGUEIRA (SAN XOÁN)	142	72	-49,30%
27 Lugo	006 Becerreá	020000 ARMESTO (SAN ROMÁN)	54	33	-38,89%
27 Lugo	006 Becerreá	030000 BECERREÁ (SAN XOÁN)	1451	1423	-1,93%
27 Lugo	006 Becerreá	040000 CADOALLA (SAN PEDRO)	86	61	-29,07%
27 Lugo	006 Becerreá	050000 CASCALLÁ (SANTA MARÍA)	152	96	-36,84%
27 Lugo	006 Becerreá	060000 CEREIXAL (O) (SAN XOSÉ)	94	73	-22,34%
27 Lugo	006 Becerreá	070000 CRUZUL (SAN MARTIÑO)	78	74	-5,13%
27 Lugo	006 Becerreá	080000 FERREIRÓS DE VALBOA (SANTA MARÍA)	120	58	-51,67%
27 Lugo	006 Becerreá	090000 FONTARÓN (SANCTI SPIRITUS)	69	44	-36,23%
27 Lugo	006 Becerreá	100000 FURCO (SAN XOÁN)	137	98	-28,47%
27 Lugo	006 Becerreá	110000 GUILFREI (SANTA EULALIA)	168	102	-39,29%
27 Lugo	006 Becerreá	120000 GUILLÉN (SAN PEDRO)	44	28	-36,36%
27 Lugo	006 Becerreá	130000 LIBER (SAN REMIXIO)	74	34	-54,05%
27 Lugo	006 Becerreá	140000 MORCELLE (SAN XULIÁN)	59	35	-40,68%
27 Lugo	006 Becerreá	150000 OUSELLE (SAN COSME)	86	51	-40,70%
27 Lugo	006 Becerreá	160000 OUSÓN (SANTO ADRAO)	35	26	-25,71%
27 Lugo	006 Becerreá	170000 PANDO (SAN XOÁN)	33	15	-54,55%
27 Lugo	006 Becerreá	180000 PENAMAIOR (SANTA MARÍA DE SAN LOURENZO)	92	66	-28,26%
27 Lugo	006 Becerreá	190000 QUINTÁ DE CANCELADA (SANTA EULALIA)	206	123	-40,29%
27 Lugo	006 Becerreá	200000 SEVANE (SAN XOÁN)	34	21	-38,24%
27 Lugo	006 Becerreá	210000 TORTES (SAN PEDRO)	150	88	-41,33%
27 Lugo	006 Becerreá	220000 VEIGA (SANTA MARIÑA)	25	6	-76,00%
27 Lugo	006 Becerreá	230000 VILACHÁ (SAN PEDRO)	98	44	-55,10%
27 Lugo	006 Becerreá	240000 VILAÍZ (SANTIAGO)	46	27	-41,30%
27 Lugo	006 Becerreá	250000 VILAMANE (SANTA MARÍA)	45	22	-51,11%
27 Lugo	006 Becerreá	260000 VILOUTA (SANTA MARIÑA)	61	35	-42,62%
27 Lugo	012 Cervantes	010000 AMBASVÍAS (SANTALLA)	45	26	-42,22%
27 Lugo	012 Cervantes	020000 SAN TOMÉ DE CANCELADA (SAN TOMÉ)	158	108	-31,65%
27 Lugo	012 Cervantes	030000 CASTELO (SAN PEDRO)	36	26	-27,78%
27 Lugo	012 Cervantes	040000 CASTRO (O) (SANTA MARÍA)	93	49	-47,31%
27 Lugo	012 Cervantes	050000 CEREIXEDO (SANTIAGO)	346	199	-42,49%
27 Lugo	012 Cervantes	060000 SAN PEDRO DE CERVANTES (SAN PEDRO)	154	90	-41,56%
27 Lugo	012 Cervantes	070000 SAN ROMÁN DE CERVANTES (SAN ROMÁN)	110	58	-47,27%
27 Lugo	012 Cervantes	080000 DONÍS (SAN FIZ)	263	137	-47,91%
27 Lugo	012 Cervantes	090000 DORNA (SANTA MARÍA)	53	36	-32,08%
27 Lugo	012 Cervantes	100000 LAMAS (SAN XIAO)	54	35	-35,19%
27 Lugo	012 Cervantes	110000 MOSTEIRO (O) (SAN XOÁN)	89	46	-48,31%

27 Lugo	012 Cervantes	120000 NOCEDA (SAN PEDRO)	62	38	-38,71%
27 Lugo	012 Cervantes	130000 PANDO (O) (SANTA MARÍA)	27	8	-70,37%
27 Lugo	012 Cervantes	140000 QUINDOUS (SAN XUSTO)	51	39	-23,53%
27 Lugo	012 Cervantes	150000 RIBEIRA (A) (SAN MARTÍN)	143	78	-45,45%
27 Lugo	012 Cervantes	160000 VILAPÚN (SANTA COMBA)	91	39	-57,14%
27 Lugo	012 Cervantes	170000 VILAQUINTE (SAN BREIXO)	50	24	-52,00%
27 Lugo	012 Cervantes	180000 VILARELLO (SANTA MARÍA)	161	111	-31,06%
27 Lugo	012 Cervantes	190000 VILASANTE (SANTIAGO)	67	36	-46,27%
27 Lugo	012 Cervantes	200000 VILASPASANTES (SAN XOÁN)	90	43	-52,22%
27 Lugo	012 Cervantes	210000 VILAVER (SAN XUSTO)	42	24	-42,86%
27 Lugo	018 Fonsagrada (A)	010000 ALLONCA (A) (SANTA MARÍA)	48	14	-70,83%
27 Lugo	018 Fonsagrada (A)	020000 SAN MARTÍN DE ARROXO (SAN MARTÍN)	163	79	-51,53%
27 Lugo	018 Fonsagrada (A)	030000 BASTIDA (A) (SAN MIGUEL)	68	40	-41,18%
27 Lugo	018 Fonsagrada (A)	040000 BRUCEDO (SANTIAGO)	63	19	-69,84%
27 Lugo	018 Fonsagrada (A)	050000 CARBALLIDO (SANTA MARÍA)	305	166	-45,57%
27 Lugo	018 Fonsagrada (A)	060000 CEREIXIDO (SANTIAGO)	145	63	-56,55%
27 Lugo	018 Fonsagrada (A)	070000 CUIÑAS (SAN CRISTOVO)	161	83	-48,45%
27 Lugo	018 Fonsagrada (A)	080000 FONFRÍA (SANTA MARÍA MADANELA)	35	31	-11,43%
27 Lugo	018 Fonsagrada (A)	090000 FONSAGRADA (A) (SANTA MARÍA)	1081	1114	3,05%
27 Lugo	018 Fonsagrada (A)	100000 FREIXO (SAN XULIÁN)	224	102	-54,46%
27 Lugo	018 Fonsagrada (A)	110000 LAMAS DE CAMPOS (SAN ROQUE)	182	122	-32,97%
27 Lugo	018 Fonsagrada (A)	120000 LAMAS DE MOREIRA (SANTA MARÍA)	348	190	-45,40%
27 Lugo	018 Fonsagrada (A)	130000 SANTO ANDRÉ DE LOGARES (SANTO ANDRÉ)	205	123	-40,00%
27 Lugo	018 Fonsagrada (A)	140000 MADERNE (SAN PEDRO)	147	53	-63,95%
27 Lugo	018 Fonsagrada (A)	150000 MONTESEIRO (SAN BARTOLO)	61	35	-42,62%
27 Lugo	018 Fonsagrada (A)	160000 SAN PEDRO DE NEIRO (SAN PEDRO)	124	72	-41,94%
27 Lugo	018 Fonsagrada (A)	170000 PACIOS (SANTA MARÍA)	111	50	-54,95%
27 Lugo	018 Fonsagrada (A)	180000 PADRÓN (O) (SAN XOÁN)	98	55	-43,88%
27 Lugo	018 Fonsagrada (A)	190000 PARADAVELLA (SAN XOÁN)	81	37	-54,32%
27 Lugo	018 Fonsagrada (A)	200000 PIÑEIRA (SANTA MARÍA)	178	80	-55,06%
27 Lugo	018 Fonsagrada (A)	210000 PROBA DE BURÓN (A) (SANTA MARÍA MADANELA)	145	88	-39,31%
27 Lugo	018 Fonsagrada (A)	220000 SAN PEDRO DE RÍO (SAN PEDRO)	131	64	-51,15%
27 Lugo	018 Fonsagrada (A)	230000 SAN MARTÍN DE SUARNA (SAN MARTÍN)	237	102	-56,96%
27 Lugo	018 Fonsagrada (A)	240000 TRAPA (A) (SAN CIBRÁN)	127	78	-38,58%
27 Lugo	018 Fonsagrada (A)	250000 TROBO (O) (SANTA MARÍA)	209	111	-46,89%
27 Lugo	018 Fonsagrada (A)	260000 VEIGA DE LOGARES (A) (SANTA MARÍA)	231	130	-43,72%
27 Lugo	018 Fonsagrada (A)	270000 VIEIRO (SANTO ANTONIO)	159	73	-54,09%
27 Lugo	018 Fonsagrada (A)	280000 VILABOL DE SUARNA (SANTA MARÍA)	184	69	-62,50%
27 Lugo	018 Fonsagrada (A)	290000 VILAR DA CUIÑA (O) (SANTA BÁRBARA)	83	22	-73,49%
27 Lugo	026 Láncara	010000 ARMEA (SAN PEDRO)	84	43	-48,81%
27 Lugo	026 Láncara	020000 BANDE (SAN PEDRO)	110	76	-30,91%
27 Lugo	026 Láncara	030000 CARRACEDO (SAN VICENTE)	78	58	-25,64%
27 Lugo	026 Láncara	040000 CEDRÓN (SANTIAGO)	273	165	-39,56%
27 Lugo	026 Láncara	050000 GALEGOS (SANTA MARÍA)	102	86	-15,69%
27 Lugo	026 Láncara	060000 LAGOS (SANTALLA)	55	45	-18,18%
27 Lugo	026 Láncara	070000 LAMA (SANTA MARÍA)	146	95	-34,93%
27 Lugo	026 Láncara	080000 LÁNCARA (SAN PEDRO)	256	183	-28,52%
27 Lugo	026 Láncara	090000 LARÍN (SAN SALVADOR)	18	11	-38,89%
27 Lugo	026 Láncara	100000 MONSEIRO (SAN MIGUEL)	78	46	-41,03%
27 Lugo	026 Láncara	110000 MURO (SAN XOÁN)	161	103	-36,02%
27 Lugo	026 Láncara	120000 NEIRA DE CABALEIROS (SANTA MARÍA MADANELA)	56	55	-1,79%
27 Lugo	026 Láncara	130000 OLEIROS (SAN MARTIÑO)	116	80	-31,03%
27 Lugo	026 Láncara	140000 POBRA DE SAN XIAO (A) (SAN XIAO)	606	741	22,28%
27 Lugo	026 Láncara	150000 RÍO (SAN MARTIÑO)	105	55	-47,62%
27 Lugo	026 Láncara	160000 RONFE (SAN PEDRO)	113	105	-7,08%
27 Lugo	026 Láncara	170000 SOUTO DE FERRADAL (SANTIAGO)	60	41	-31,67%
27 Lugo	026 Láncara	180000 TOIRÁN (SAN SALVADOR)	180	119	-33,89%
27 Lugo	026 Láncara	190000 TOLDAOS (SAN VICENTE)	72	43	-40,28%
27 Lugo	026 Láncara	200000 TOUBILLE (SANTA MARÍA)	85	60	-29,41%

27 Lugo	026 Láncara	210000 TRASLISTE (SAN XOÁN)	155	97	-37,42%
27 Lugo	026 Láncara	220000 VILAESTEVA DE HERDEIROS (SANTA MARÍA)	76	36	-52,63%
27 Lugo	026 Láncara	230000 VILALEO (SANTA MARÍA)	66	35	-46,97%
27 Lugo	026 Láncara	240000 VILAMBRÁN (SANTA MARÍA)	35	24	-31,43%
27 Lugo	026 Láncara	250000 VILARELLO (SAN PEDRO)	77	44	-42,86%
27 Lugo	026 Láncara	260000 VILOUZÁN (SANTO ESTEVO)	97	55	-43,30%
27 Lugo	029 Meira	010000 MEIRA (SANTA MARÍA)	1632	1620	-0,74%
27 Lugo	029 Meira	020000 SEIXOSMIL (SANTO ISIDRO)	202	122	-39,60%
27 Lugo	034 Navia de Suarna	010000 BARCIA (SAN MIGUEL)	79	29	-63,29%
27 Lugo	034 Navia de Suarna	020000 CABANELA (SANTA MARÍA)	98	39	-60,20%
27 Lugo	034 Navia de Suarna	030000 CASTAÑEDO (SANTIAGO)	120	58	-51,67%
27 Lugo	034 Navia de Suarna	040000 FOLGUEIRAS (SANTA EUFEMIA)	67	39	-41,79%
27 Lugo	034 Navia de Suarna	050000 FREIXÍS (SAN PEDRO)	55	27	-50,91%
27 Lugo	034 Navia de Suarna	060000 GALEGOS (SANTIAGO)	85	44	-48,24%
27 Lugo	034 Navia de Suarna	070000 MOIA (SANTIAGO)	73	27	-63,01%
27 Lugo	034 Navia de Suarna	080000 MOSTEIRO (SAN SALVADOR)	125	72	-42,40%
27 Lugo	034 Navia de Suarna	090000 MUÑÍS (SAN XOSÉ)	75	31	-58,67%
27 Lugo	034 Navia de Suarna	100000 PENAMIL (SANTIAGO)	32	15	-53,13%
27 Lugo	034 Navia de Suarna	110000 PIN (SANTA MARÍA)	61	25	-59,02%
27 Lugo	034 Navia de Suarna	120000 PROBA DE NAVIA (A) (SANTA MARÍA MADANELA)	395	256	-35,19%
27 Lugo	034 Navia de Suarna	130000 QUEIZÁN (SANTIAGO)	85	43	-49,41%
27 Lugo	034 Navia de Suarna	140000 RAO (SANTA MARÍA)	187	76	-59,36%
27 Lugo	034 Navia de Suarna	150000 RIBEIRA (A) (SANTO ESTEVO)	40	18	-55,00%
27 Lugo	034 Navia de Suarna	160000 RIBÓN (SANTA MARÍA)	33	21	-36,36%
27 Lugo	034 Navia de Suarna	170000 SAVANE (SAN XOÁN)	32	22	-31,25%
27 Lugo	034 Navia de Suarna	180000 SON (SANTA MARÍA)	119	69	-42,02%
27 Lugo	034 Navia de Suarna	190000 VALLO (SANTA MARÍA)	67	35	-47,76%
27 Lugo	034 Navia de Suarna	200000 VILARPANDÍN (SANTO ESTEVO)	88	51	-42,05%
27 Lugo	035 Negueira de Muñiz	010000 BARCELA (SAN MIGUEL)	28	45	60,71%
27 Lugo	035 Negueira de Muñiz	020000 SAN PEDRO DE ERNES (SAN PEDRO)	19	43	126,32%
27 Lugo	035 Negueira de Muñiz	030000 MARENTES (SANTA MARÍA MADANELA)	26	19	-26,92%
27 Lugo	035 Negueira de Muñiz	040000 NEGUEIRA (SAN SALVADOR)	101	83	-17,82%
27 Lugo	035 Negueira de Muñiz	050000 OUVIAÑO (SANTIAGO)	48	27	-43,75%
27 Lugo	035 Negueira de Muñiz	060000 RÍO DE PORTO (SAN BRAIS DA BARQUEIRÍA)	17	11	-35,29%
27 Lugo	045 Pedrafita do Cebreiro	010000 CEBREIRO (O) (SANTA MARÍA)	194	120	-38,14%
27 Lugo	045 Pedrafita do Cebreiro	020000 FONFRÍA (SAN XOÁN)	47	32	-31,91%
27 Lugo	045 Pedrafita do Cebreiro	030000 HOSPITAL (SAN XOÁN)	84	45	-46,43%
27 Lugo	045 Pedrafita do Cebreiro	040000 LIÑARES (SANTO ESTEVO)	103	58	-43,69%
27 Lugo	045 Pedrafita do Cebreiro	050000 LOUSADA (SAN VICENTE)	165	88	-46,67%
27 Lugo	045 Pedrafita do Cebreiro	060000 LOUZARELA (SAN XOÁN)	93	54	-41,94%
27 Lugo	045 Pedrafita do Cebreiro	070000 PACIOS (SAN LOURENZO)	103	53	-48,54%
27 Lugo	045 Pedrafita do Cebreiro	080000 PADORNELO (SAN XOÁN)	165	88	-46,67%
27 Lugo	045 Pedrafita do Cebreiro	090000 PEDRAFITA DO CEBREIRO (SANTO ANTÓN)	253	200	-20,95%
27 Lugo	045 Pedrafita do Cebreiro	100000 RIOCEREIXA (SANTA MARÍA MADANELA)	90	47	-47,78%
27 Lugo	045 Pedrafita do Cebreiro	110000 VEIGA DE FORCAS (SANTA MARÍA)	31	12	-61,29%
27 Lugo	045 Pedrafita do Cebreiro	120000 ZANFOGA (SAN MARTIÑO)	257	139	-45,91%
27 Lugo	046 Pol	010000 ARCOS DE FRADES (SANTIAGO)	49	32	-34,69%
27 Lugo	046 Pol	020000 VALONGA (SANTA MARÍA)	336	231	-31,25%
27 Lugo	046 Pol	030000 CARAÑO (SAN MARTIÑO)	165	110	-33,33%
27 Lugo	046 Pol	040000 CARAZO (SAN PEDRO)	28	23	-17,86%
27 Lugo	046 Pol	050000 CIRIO (SANTA MARÍA)	145	104	-28,28%
27 Lugo	046 Pol	060000 FERREIROS (SANTO ANDRÉ)	98	69	-29,59%
27 Lugo	046 Pol	070000 SAN MARTIÑO DE FERREIROS (SAN MARTIÑO)	119	86	-27,73%
27 Lugo	046 Pol	080000 FRAIALDE (SANTA MARÍA)	62	52	-16,13%
27 Lugo	046 Pol	090000 GONDEL (SAN COSME)	54	27	-50,00%
27 Lugo	046 Pol	100000 HERMUNDE (SAN PEDRO)	111	70	-36,94%
27 Lugo	046 Pol	110000 LEA (SAN BARTOLOMEU)	35	48	37,14%
27 Lugo	046 Pol	120000 SAN MARTÍN DE LÚA (SAN MARTÍN)	74	34	-54,05%
27 Lugo	046 Pol	130000 LUACES (SANTA MARÍA)	93	72	-22,58%

27 Lugo	046 Pol	140000 MILLEIRÓS (SANTIAGO)	59	40	-32,20%
27 Lugo	046 Pol	150000 MOSTEIRO (SAN SALVADOR)	181	225	24,31%
27 Lugo	046 Pol	160000 POL (SANTO ESTEVO)	48	22	-54,17%
27 Lugo	046 Pol	170000 SILVA (SANTIAGO)	195	142	-27,18%
27 Lugo	046 Pol	180000 SUEGOS (SANTA EULALIA)	170	145	-14,71%
27 Lugo	046 Pol	190000 TORNEIROS (SAN LORENZO)	104	80	-23,08%
27 Lugo	048 Pontenova (A)	010000 BOGO (SAN PEDRO)	201	100	-50,25%
27 Lugo	048 Pontenova (A)	020000 CONFORTO (SANTA MARÍA)	375	225	-40,00%
27 Lugo	048 Pontenova (A)	030000 PONTENOVA (A) (SAGRADO CORAZÓN)	1124	930	-17,26%
27 Lugo	048 Pontenova (A)	040000 SANTO ESTEVO DE RECELENDE (SANTO ESTEVO)	135	75	-44,44%
27 Lugo	048 Pontenova (A)	050000 RECELENDE (SAN XOÁN)	301	169	-43,85%
27 Lugo	048 Pontenova (A)	060000 VILABOA (SAN XULIÁN)	363	187	-48,48%
27 Lugo	048 Pontenova (A)	070000 VILAMEÁ (SAN VICENTE)	335	235	-29,85%
27 Lugo	048 Pontenova (A)	080000 VILAOURIZ (SANTIAGO)	148	81	-45,27%
27 Lugo	048 Pontenova (A)	090000 VILAOURUZ (SAN MARTÍN)	66	34	-48,48%
27 Lugo	048 Pontenova (A)	100000 VILARMIDE (O SALVADOR)	69	42	-39,13%
27 Lugo	048 Pontenova (A)	110000 XUDÁN (SANTA MARÍA MADANELA)	241	113	-53,11%
27 Lugo	053 Ribeira de Piquín	010000 SANTIAGO DE ACEVO (SANTIAGO)	46	21	-54,35%
27 Lugo	053 Ribeira de Piquín	020000 VAOS (OS) (SAN XOÁN)	142	86	-39,44%
27 Lugo	053 Ribeira de Piquín	030000 NAVALLOS (SAN PEDRO)	54	32	-40,74%
27 Lugo	053 Ribeira de Piquín	040000 SAN XURXO DE PIQUÍN (SAN XURXO)	312	172	-44,87%
27 Lugo	053 Ribeira de Piquín	050000 SANTALLA (SANTALLA)	318	189	-40,57%
27 Lugo	901 Baralla	010000 ARANZA (SANTIAGO)	75	42	-44,00%
27 Lugo	901 Baralla	020000 ARROXO (SAN XOÁN)	66	44	-33,33%
27 Lugo	901 Baralla	030000 BARALLA (SANTA MARÍA MADANELA)	673	710	5,50%
27 Lugo	901 Baralla	040000 BERSELOS (SAN MARTIÑO)	54	35	-35,19%
27 Lugo	901 Baralla	050000 COSTANTÍN (SANTA MARÍA)	124	84	-32,26%
27 Lugo	901 Baralla	060000 COVAS (SANTIAGO)	151	88	-41,72%
27 Lugo	901 Baralla	070000 FERREIROS (SAN PEDRO)	50	41	-18,00%
27 Lugo	901 Baralla	080000 FRANCOS (SAN SALVADOR)	49	26	-46,94%
27 Lugo	901 Baralla	090000 GUIMAREI (SAN TOMÉ)	64	30	-53,13%
27 Lugo	901 Baralla	100000 LAXES (SAN PEDRO)	33	14	-57,58%
27 Lugo	901 Baralla	110000 LEBRUXO (SAN TOMÉ)	36	25	-30,56%
27 Lugo	901 Baralla	120000 LEXO (SAN XOÁN)	82	55	-32,93%
27 Lugo	901 Baralla	130000 SAN MARTÍN DE NEIRA DE REI (SAN PEDRO)	213	144	-32,39%
27 Lugo	901 Baralla	140000 SAN MIGUEL DE NEIRA DE REI (SAN MIGUEL)	96	65	-32,29%
27 Lugo	901 Baralla	150000 PACIOS (SANTA MARÍA)	202	115	-43,07%
27 Lugo	901 Baralla	160000 PEDRAFITA DE CAMPORREDONDO (SAN XOÁN)	76	40	-47,37%
27 Lugo	901 Baralla	170000 PENARRUBIA (SANTA MARÍA)	211	125	-40,76%
27 Lugo	901 Baralla	180000 SOBRADO DE PICATO (SANTA CRUZ)	173	132	-23,70%
27 Lugo	901 Baralla	190000 PIÑEIRA (SAN SALVADOR)	111	68	-38,74%
27 Lugo	901 Baralla	200000 POL (SANTA MARÍA)	86	58	-32,56%
27 Lugo	901 Baralla	210000 POUSADA (SANTIAGO)	127	90	-29,13%
27 Lugo	901 Baralla	220000 RECELENDE (SAN CIRILO)	58	37	-36,21%
27 Lugo	901 Baralla	230000 RIBA DE NEIRA (SANTALLA)	30	15	-50,00%
27 Lugo	901 Baralla	240000 SANTO ESTEVO (SANTO ESTEVO)	81	67	-17,28%
27 Lugo	901 Baralla	250000 SIXIREI (SAN PEDRO)	71	37	-47,89%
27 Lugo	901 Baralla	260000 TEIXEIRA (SAN PEDRO)	47	28	-40,43%
27 Lugo	901 Baralla	270000 VALE (SAN XURXO)	79	48	-39,24%
27 Lugo	901 Baralla	280000 VILACHAMBRE (SANTA MARÍA)	69	31	-55,07%
27 Lugo	901 Baralla	290000 VILARPUNTEIRO (SANTA MARTA)	38	46	21,05%
27 Lugo	901 Baralla	300000 VILARTELÍN (SANTA EUFEMIA)	117	96	-17,95%

ANEXO B. TAXA DE ENVELLECIMENTO

$$\text{Taxa} = \frac{\text{Poboación} > 65 \text{ anos} \times 100}{\text{Poboación total}}$$

IGE

Nomenclátor estatístico de Galicia. Ano 2022

Datos de poboación >65 anos, facilitados polo IGE, a petición do GDR

Ano 2022 Año 2022

Provincia	Municipio	Unidad Poblacional	Población >65	Población total	Tasa de envellecem ento
27 Lugo	004 Baleira	010000 BRAÑA (A) (SAN MIGUEL)	21	56	37,50%
27 Lugo	004 Baleira	020000 CÔRNEAS (SANTIAGO)	74	177	41,81%
27 Lugo	004 Baleira	030000 CUBILLED0 (SANTIAGO)	34	68	50,00%
27 Lugo	004 Baleira	040000 DEGOLADA (A) (SAN LOURENZO)	6	26	23,08%
27 Lugo	004 Baleira	050000 ESPERELA (A) (SAN PEDRO)	108	277	38,99%
27 Lugo	004 Baleira	060000 FONTANEIRA (A) (SANTIAGO)	34	88	38,64%
27 Lugo	004 Baleira	070000 FONTEO (SANTA MARÍA)	24	48	50,00%
27 Lugo	004 Baleira	080000 LASTRA (A) (SAN XOÁN)	18	52	34,62%
27 Lugo	004 Baleira	090000 LIBRÁN (SANTA MARIÑA)	44	115	38,26%
27 Lugo	004 Baleira	100000 MARTÍN (SANTIAGO)	31	67	46,27%
27 Lugo	004 Baleira	110000 POUSADA (SAN LOURENZO)	44	116	37,93%
27 Lugo	004 Baleira	120000 RETIZÓS (SANTA MARÍA MADANELA)	25	68	36,76%
27 Lugo	006 Becerreá	010000 AGUEIRA (SAN XOÁN)	23	72	31,94%
27 Lugo	006 Becerreá	020000 ARMESTO (SAN ROMÁN)	15	33	45,45%
27 Lugo	006 Becerreá	030000 BECERREÁ (SAN XOÁN)	392	1423	27,55%
27 Lugo	006 Becerreá	040000 CADOALLA (SAN PEDRO)	24	61	39,34%
27 Lugo	006 Becerreá	050000 CASCALLÁ (SANTA MARÍA)	43	96	44,79%
27 Lugo	006 Becerreá	060000 CEREIXAL (O) (SAN XOSÉ)	34	73	46,58%
27 Lugo	006 Becerreá	070000 CRUZUL (SAN MARTIÑO)	36	74	48,65%
27 Lugo	006 Becerreá	080000 FERREIRÓS DE VALBOA (SANTA MARÍA)	32	58	55,17%
27 Lugo	006 Becerreá	090000 FONTARÓN (SANCTI SPIRITUS)	23	44	52,27%
27 Lugo	006 Becerreá	100000 FURCO (SAN XOÁN)	47	98	47,96%
27 Lugo	006 Becerreá	110000 GUILFREI (SANTA EULALIA)	42	102	41,18%
27 Lugo	006 Becerreá	120000 GUILLÉN (SAN PEDRO)	10	28	35,71%
27 Lugo	006 Becerreá	130000 LIBER (SAN REMIXIO)	20	34	58,82%
27 Lugo	006 Becerreá	140000 MORCELLE (SAN XULIÁN)	10	35	28,57%
27 Lugo	006 Becerreá	150000 OUSELLE (SAN COSME)	22	51	43,14%
27 Lugo	006 Becerreá	160000 OUSÓN (SANTO ADRAO)	8	26	30,77%
27 Lugo	006 Becerreá	170000 PANDO (SAN XOÁN)	6	15	40,00%
27 Lugo	006 Becerreá	180000 PENAMAIOR (SANTA MARÍA DE SAN LOURENZO)	23	66	34,85%
27 Lugo	006 Becerreá	190000 QUINTÁ DE CANCELADA (SANTA EULALIA)	72	123	58,54%
27 Lugo	006 Becerreá	200000 SEVANE (SAN XOÁN)	10	21	47,62%
27 Lugo	006 Becerreá	210000 TORTES (SAN PEDRO)	34	88	38,64%
27 Lugo	006 Becerreá	220000 VEIGA (SANTA MARIÑA)	5	6	83,33%
27 Lugo	006 Becerreá	230000 VILACHÁ (SAN PEDRO)	23	44	52,27%
27 Lugo	006 Becerreá	240000 VILÁIZ (SANTIAGO)	16	27	59,26%
27 Lugo	006 Becerreá	250000 VILAMANE (SANTA MARÍA)	13	22	59,09%
27 Lugo	006 Becerreá	260000 VILOUTA (SANTA MARIÑA)	19	35	54,29%
27 Lugo	012 Cervantes	010000 AMBASVÍAS (SANTALLA)	14	26	53,85%
27 Lugo	012 Cervantes	020000 SAN TOMÉ DE CANCELADA (SAN TOMÉ)	42	108	38,89%
27 Lugo	012 Cervantes	030000 CASTELO (SAN PEDRO)	14	26	53,85%
27 Lugo	012 Cervantes	040000 CASTRO (O) (SANTA MARÍA)	23	49	46,94%
27 Lugo	012 Cervantes	050000 CEREIXEDO (SANTIAGO)	85	199	42,71%
27 Lugo	012 Cervantes	060000 SAN PEDRO DE CERVANTES (SAN PEDRO)	41	90	45,56%
27 Lugo	012 Cervantes	070000 SAN ROMÁN DE CERVANTES (SAN ROMÁN)	21	58	36,21%
27 Lugo	012 Cervantes	080000 DONÍS (SAN FIZ)	64	137	46,72%
27 Lugo	012 Cervantes	090000 DORNA (SANTA MARÍA)	19	36	52,78%
27 Lugo	012 Cervantes	100000 LAMAS (SAN XIAO)	11	35	31,43%
27 Lugo	012 Cervantes	110000 MOSTEIRO (O) (SAN XOÁN)	22	46	47,83%
27 Lugo	012 Cervantes	120000 NOCEDA (SAN PEDRO)	15	38	39,47%
27 Lugo	012 Cervantes	130000 PANDO (O) (SANTA MARÍA)	(*)	8	#####
27 Lugo	012 Cervantes	140000 QUINDOUS (SAN XUSTO)	17	39	43,59%
27 Lugo	012 Cervantes	150000 RIBEIRA (A) (SAN MARTÍN)	37	78	47,44%
27 Lugo	012 Cervantes	160000 VILAPÚN (SANTA COMBA)	13	39	33,33%
27 Lugo	012 Cervantes	170000 VILAQUINTE (SAN BREIXO)	13	24	54,17%
27 Lugo	012 Cervantes	180000 VILARELLO (SANTA MARÍA)	58	111	52,25%
27 Lugo	012 Cervantes	190000 VILASANTE (SANTIAGO)	20	36	55,56%

27 Lugo	012 Cervantes	200000 VILASPASANTES (SAN XOÁN)	22	43	51,16%
27 Lugo	012 Cervantes	210000 VILAVER (SAN XUSTO)	17	24	70,83%
27 Lugo	018 Fonsagrada (A)	010000 ALLONCA (A) (SANTA MARÍA)	9	14	64,29%
27 Lugo	018 Fonsagrada (A)	020000 SAN MARTÍN DE ARROXO (SAN MARTÍN)	31	79	39,24%
27 Lugo	018 Fonsagrada (A)	030000 BASTIDA (A) (SAN MIGUEL)	15	40	37,50%
27 Lugo	018 Fonsagrada (A)	040000 BRUCEDO (SANTIAGO)	13	19	68,42%
27 Lugo	018 Fonsagrada (A)	050000 CARBALLIDO (SANTA MARÍA)	89	166	53,61%
27 Lugo	018 Fonsagrada (A)	060000 CEREIXIDO (SANTIAGO)	35	63	55,56%
27 Lugo	018 Fonsagrada (A)	070000 CUIÑAS (SAN CRISTOVO)	33	83	39,76%
27 Lugo	018 Fonsagrada (A)	080000 FONFRÍA (SANTA MARÍA MADANELA)	10	31	32,26%
27 Lugo	018 Fonsagrada (A)	090000 FONSAGRADA (A) (SANTA MARÍA)	316	1114	28,37%
27 Lugo	018 Fonsagrada (A)	100000 FREIXO (SAN XULIÁN)	53	102	51,96%
27 Lugo	018 Fonsagrada (A)	110000 LAMAS DE CAMPOS (SAN ROQUE)	36	122	29,51%
27 Lugo	018 Fonsagrada (A)	120000 LAMAS DE MOREIRA (SANTA MARÍA)	97	190	51,05%
27 Lugo	018 Fonsagrada (A)	130000 SANTO ANDRÉ DE LOGARES (SANTO ANDRÉ)	50	123	40,65%
27 Lugo	018 Fonsagrada (A)	140000 MADERNE (SAN PEDRO)	34	53	64,15%
27 Lugo	018 Fonsagrada (A)	150000 MONTESEIRO (SAN BARTOLO)	19	35	54,29%
27 Lugo	018 Fonsagrada (A)	160000 SAN PEDRO DE NEIRO (SAN PEDRO)	32	72	44,44%
27 Lugo	018 Fonsagrada (A)	170000 PACIOS (SANTA MARÍA)	18	50	36,00%
27 Lugo	018 Fonsagrada (A)	180000 PADRÓN (O) (SAN XOÁN)	27	55	49,09%
27 Lugo	018 Fonsagrada (A)	190000 PARADAVELLA (SAN XOÁN)	23	37	62,16%
27 Lugo	018 Fonsagrada (A)	200000 PIÑEIRA (SANTA MARÍA)	31	80	38,75%
27 Lugo	018 Fonsagrada (A)	210000 PROBA DE BURÓN (A) (SANTA MARÍA MADANELA)	40	88	45,45%
27 Lugo	018 Fonsagrada (A)	220000 SAN PEDRO DE RÍO (SAN PEDRO)	34	64	53,13%
27 Lugo	018 Fonsagrada (A)	230000 SAN MARTÍN DE SUARNA (SAN MARTÍN)	57	102	55,88%
27 Lugo	018 Fonsagrada (A)	240000 TRAPA (A) (SAN CIBRÁN)	28	78	35,90%
27 Lugo	018 Fonsagrada (A)	250000 TROBO (O) (SANTA MARÍA)	48	111	43,24%
27 Lugo	018 Fonsagrada (A)	260000 VEIGA DE LOGARES (A) (SANTA MARÍA)	62	130	47,69%
27 Lugo	018 Fonsagrada (A)	270000 VIEIRO (SANTO ANTONIO)	32	73	43,84%
27 Lugo	018 Fonsagrada (A)	280000 VILABOL DE SUARNA (SANTA MARÍA)	45	69	65,22%
27 Lugo	018 Fonsagrada (A)	290000 VILAR DA CUIÑA (O) (SANTA BÁRBARA)	14	22	63,64%
27 Lugo	026 Láncara	010000 ARMEA (SAN PEDRO)	19	43	44,19%
27 Lugo	026 Láncara	020000 BANDE (SAN PEDRO)	23	76	30,26%
27 Lugo	026 Láncara	030000 CARRACEDO (SAN VICENTE)	30	58	51,72%
27 Lugo	026 Láncara	040000 CEDRÓN (SANTIAGO)	63	165	38,18%
27 Lugo	026 Láncara	050000 GALEGOS (SANTA MARÍA)	24	86	27,91%
27 Lugo	026 Láncara	060000 LAGOS (SANTALLA)	7	45	15,56%
27 Lugo	026 Láncara	070000 LAMA (SANTA MARÍA)	47	95	49,47%
27 Lugo	026 Láncara	080000 LÁNCARA (SAN PEDRO)	67	183	36,61%
27 Lugo	026 Láncara	090000 LARÍN (SAN SALVADOR)	4	11	36,36%
27 Lugo	026 Láncara	100000 MONSEIRO (SAN MIGUEL)	25	46	54,35%
27 Lugo	026 Láncara	110000 MURO (SAN XOÁN)	44	103	42,72%
27 Lugo	026 Láncara	120000 NEIRA DE CABALEIROS (SANTA MARÍA MADANELA)	14	55	25,45%
27 Lugo	026 Láncara	130000 OLEIROS (SAN MARTIÑO)	29	80	36,25%
27 Lugo	026 Láncara	140000 POBRA DE SAN XIAO (A) (SAN XIAO)	211	741	28,48%
27 Lugo	026 Láncara	150000 RÍO (SAN MARTIÑO)	18	55	32,73%
27 Lugo	026 Láncara	160000 RONFE (SAN PEDRO)	42	105	40,00%
27 Lugo	026 Láncara	170000 SOUTO DE FERRADAL (SANTIAGO)	17	41	41,46%
27 Lugo	026 Láncara	180000 TOIRÁN (SAN SALVADOR)	42	119	35,29%
27 Lugo	026 Láncara	190000 TOLDAOS (SAN VICENTE)	22	43	51,16%
27 Lugo	026 Láncara	200000 TOUBILLE (SANTA MARÍA)	12	60	20,00%
27 Lugo	026 Láncara	210000 TRASLISTE (SAN XOÁN)	42	97	43,30%
27 Lugo	026 Láncara	220000 VILAESTEVA DE HERDEIROS (SANTA MARÍA)	17	36	47,22%
27 Lugo	026 Láncara	230000 VILALeo (SANTA MARÍA)	22	35	62,86%
27 Lugo	026 Láncara	240000 VILAMBRÁN (SANTA MARÍA)	10	24	41,67%
27 Lugo	026 Láncara	250000 VILARELLO (SAN PEDRO)	18	44	40,91%
27 Lugo	026 Láncara	260000 VILOUZÁN (SANTO ESTEVO)	24	55	43,64%
27 Lugo	029 Meira	010000 MEIRA (SANTA MARÍA)	472	1620	29,14%
27 Lugo	029 Meira	020000 SEIXOSMIL (SANTO ISIDRO)	57	122	46,72%
27 Lugo	034 Navia de Suarna	010000 BARCIA (SAN MIGUEL)	16	29	55,17%
27 Lugo	034 Navia de Suarna	020000 CABANELA (SANTA MARÍA)	20	39	51,28%
27 Lugo	034 Navia de Suarna	030000 CASTAÑEDO (SANTIAGO)	27	58	46,55%
27 Lugo	034 Navia de Suarna	040000 FOLGUEIRAS (SANTA EUFEMIA)	19	39	48,72%
27 Lugo	034 Navia de Suarna	050000 FREIXIS (SAN PEDRO)	19	27	70,37%
27 Lugo	034 Navia de Suarna	060000 GALEGOS (SANTIAGO)	29	44	65,91%
27 Lugo	034 Navia de Suarna	070000 MOIA (SANTIAGO)	14	27	51,85%
27 Lugo	034 Navia de Suarna	080000 MOSTEIRO (SAN SALVADOR)	26	72	36,11%

27 Lugo	034 Navia de Suarna	090000 MUÑIS (SAN XOSÉ)	12	31	38,71%
27 Lugo	034 Navia de Suarna	100000 PENAMIL (SANTIAGO)	7	15	46,67%
27 Lugo	034 Navia de Suarna	110000 PIN (SANTA MARÍA)	9	25	36,00%
27 Lugo	034 Navia de Suarna	120000 PROBA DE NAVIA (A) (SANTA MARÍA MADANELA)	108	256	42,19%
27 Lugo	034 Navia de Suarna	130000 QUEIZÁN (SANTIAGO)	26	43	60,47%
27 Lugo	034 Navia de Suarna	140000 RAO (SANTA MARÍA)	41	76	53,95%
27 Lugo	034 Navia de Suarna	150000 RIBEIRA (A) (SANTO ESTEVO)	13	18	72,22%
27 Lugo	034 Navia de Suarna	160000 RIBÓN (SANTA MARIÑA)	11	21	52,38%
27 Lugo	034 Navia de Suarna	170000 SAVANE (SAN XOÁN)	8	22	36,36%
27 Lugo	034 Navia de Suarna	180000 SON (SANTA MARÍA)	27	69	39,13%
27 Lugo	034 Navia de Suarna	190000 VALLO (SANTA MARIÑA)	23	35	65,71%
27 Lugo	034 Navia de Suarna	200000 VILARPANDÍN (SANTO ESTEVO)	27	51	52,94%
27 Lugo	035 Negueira de Muñiz	010000 BARCELA (SAN MIGUEL)	5	45	11,11%
27 Lugo	035 Negueira de Muñiz	020000 SAN PEDRO DE ERNES (SAN PEDRO)	(*)	43	#####
27 Lugo	035 Negueira de Muñiz	030000 MARENTES (SANTA MARÍA MADANELA)	8	19	42,11%
27 Lugo	035 Negueira de Muñiz	040000 NEGUEIRA (SAN SALVADOR)	23	83	27,71%
27 Lugo	035 Negueira de Muñiz	050000 OUVIAÑO (SANTIAGO)	16	27	59,26%
27 Lugo	035 Negueira de Muñiz	060000 RÍO DE PORTO (SAN BRAIS DA BARQUEIRÍA)	5	11	45,45%
27 Lugo	045 Pedrafita do Cebreiro	010000 CEBREIRO (O) (SANTA MARÍA)	57	120	47,50%
27 Lugo	045 Pedrafita do Cebreiro	020000 FONFRÍA (SAN XOÁN)	14	32	43,75%
27 Lugo	045 Pedrafita do Cebreiro	030000 HOSPITAL (SAN XOÁN)	16	45	35,56%
27 Lugo	045 Pedrafita do Cebreiro	040000 LIÑARES (SANTO ESTEVO)	20	58	34,48%
27 Lugo	045 Pedrafita do Cebreiro	050000 LOUSADA (SAN VICENTE)	39	88	44,32%
27 Lugo	045 Pedrafita do Cebreiro	060000 LOUZARELA (SAN XOÁN)	22	54	40,74%
27 Lugo	045 Pedrafita do Cebreiro	070000 PACIOS (SAN LOURENZO)	30	53	56,60%
27 Lugo	045 Pedrafita do Cebreiro	080000 PADORNELO (SAN XOÁN)	44	88	50,00%
27 Lugo	045 Pedrafita do Cebreiro	090000 PEDRAFITA DO CEBREIRO (SANTO ANTÓN)	93	200	46,50%
27 Lugo	045 Pedrafita do Cebreiro	100000 RIOCEREIXA (SANTA MARÍA MADANELA)	15	47	31,91%
27 Lugo	045 Pedrafita do Cebreiro	110000 VEIGA DE FORCAS (SANTA MARÍA)	8	12	66,67%
27 Lugo	045 Pedrafita do Cebreiro	120000 ZANFOGA (SAN MARTÍNO)	61	139	43,88%
27 Lugo	046 Pol	010000 ARCOS DE FRADES (SANTIAGO)	16	32	50,00%
27 Lugo	046 Pol	020000 VALONGA (SANTA MARÍA)	80	231	34,63%
27 Lugo	046 Pol	030000 CARAÑO (SAN MARTÍNO)	43	110	39,09%
27 Lugo	046 Pol	040000 CARAZO (SAN PEDRO)	13	23	56,52%
27 Lugo	046 Pol	050000 CIRIO (SANTA MARÍA)	31	104	29,81%
27 Lugo	046 Pol	060000 FERREIROS (SANTO ANDRÉ)	33	69	47,83%
27 Lugo	046 Pol	070000 SAN MARTÍNO DE FERREIROS (SAN MARTÍNO)	35	86	40,70%
27 Lugo	046 Pol	080000 FRAIALDE (SANTA MARÍA)	21	52	40,38%
27 Lugo	046 Pol	090000 GONDEL (SAN COSME)	12	27	44,44%
27 Lugo	046 Pol	100000 HERMUNDE (SAN PEDRO)	30	70	42,86%
27 Lugo	046 Pol	110000 LEA (SAN BARTOLOMEU)	7	48	14,58%
27 Lugo	046 Pol	120000 SAN MARTÍN DE LÚA (SAN MARTÍN)	18	34	52,94%
27 Lugo	046 Pol	130000 LUACES (SANTA MARÍA)	24	72	33,33%
27 Lugo	046 Pol	140000 MILLEIRÓS (SANTIAGO)	19	40	47,50%
27 Lugo	046 Pol	150000 MOSTEIRO (SAN SALVADOR)	87	225	38,67%
27 Lugo	046 Pol	160000 POL (SANTO ESTEVO)	8	22	36,36%
27 Lugo	046 Pol	170000 SILVA (SANTIAGO)	51	142	35,92%
27 Lugo	046 Pol	180000 SUEGOS (SANTA EULALIA)	51	145	35,17%
27 Lugo	046 Pol	190000 TORNEIROS (SAN LOURENZO)	23	80	28,75%
27 Lugo	048 Pontenova (A)	010000 BOGO (SAN PEDRO)	42	100	42,00%
27 Lugo	048 Pontenova (A)	020000 CONFORTO (SANTA MARÍA)	86	225	38,22%
27 Lugo	048 Pontenova (A)	030000 PONTENOVA (A) (SAGRADO CORAZÓN)	285	930	30,65%
27 Lugo	048 Pontenova (A)	040000 SANTO ESTEVO DE RECECENDE (SANTO ESTEVO)	32	75	42,67%
27 Lugo	048 Pontenova (A)	050000 RECECENDE (SAN XOÁN)	75	169	44,38%
27 Lugo	048 Pontenova (A)	060000 VILABOA (SAN XULIÁN)	89	187	47,59%
27 Lugo	048 Pontenova (A)	070000 VILAMEÁ (SAN VICENTE)	75	235	31,91%
27 Lugo	048 Pontenova (A)	080000 VILAUDRIZ (SANTIAGO)	40	81	49,38%
27 Lugo	048 Pontenova (A)	090000 VILAOURUZ (SAN MARTÍN)	15	34	44,12%
27 Lugo	048 Pontenova (A)	100000 VILARMIDE (O SALVADOR)	21	42	50,00%
27 Lugo	048 Pontenova (A)	110000 XUDÁN (SANTA MARÍA MADANELA)	58	113	51,33%
27 Lugo	053 Ribeira de Piquín	010000 SANTIAGO DE ACEVO (SANTIAGO)	10	21	47,62%
27 Lugo	053 Ribeira de Piquín	020000 VAOS (OS) (SAN XOÁN)	31	86	36,05%
27 Lugo	053 Ribeira de Piquín	030000 NAVALLOS (SAN PEDRO)	13	32	40,63%
27 Lugo	053 Ribeira de Piquín	040000 SAN XURXO DE PIQUÍN (SAN XURXO)	80	172	46,51%
27 Lugo	053 Ribeira de Piquín	050000 SANTALLA (SANTALLA)	93	189	49,21%
27 Lugo	901 Baralla	010000 ARANZA (SANTIAGO)	17	42	40,48%
27 Lugo	901 Baralla	020000 ARROXO (SAN XOÁN)	18	44	40,91%

27 Lugo	901 Baralla	030000 BARALLA (SANTA MARÍA MADANELA)	257	710	36,20%
27 Lugo	901 Baralla	040000 BERSELOS (SAN MARTÍÑO)	12	35	34,29%
27 Lugo	901 Baralla	050000 COSTANTÍN (SANTA MARÍA)	33	84	39,29%
27 Lugo	901 Baralla	060000 COVAS (SANTIAGO)	41	88	46,59%
27 Lugo	901 Baralla	070000 FERREIROS (SAN PEDRO)	12	41	29,27%
27 Lugo	901 Baralla	080000 FRANCOS (SAN SALVADOR)	10	26	38,46%
27 Lugo	901 Baralla	090000 GUIMAREI (SAN TOMÉ)	17	30	56,67%
27 Lugo	901 Baralla	100000 LAXES (SAN PEDRO)	8	14	57,14%
27 Lugo	901 Baralla	110000 LEBRUXO (SAN TOMÉ)	7	25	28,00%
27 Lugo	901 Baralla	120000 LEXO (SAN XOÁN)	18	55	32,73%
27 Lugo	901 Baralla	130000 SAN MARTÍN DE NEIRA DE REI (SAN PEDRO)	59	144	40,97%
27 Lugo	901 Baralla	140000 SAN MIGUEL DE NEIRA DE REI (SAN MIGUEL)	36	65	55,38%
27 Lugo	901 Baralla	150000 PACIOS (SANTA MARÍA)	51	115	44,35%
27 Lugo	901 Baralla	160000 PEDRAFITA DE CAMPORREDONDO (SAN XOÁN)	22	40	55,00%
27 Lugo	901 Baralla	170000 PENARRUBIA (SANTA MARÍA)	49	125	39,20%
27 Lugo	901 Baralla	180000 SOBRADO DE PICATO (SANTA CRUZ)	48	132	36,36%
27 Lugo	901 Baralla	190000 PIÑEIRA (SAN SALVADOR)	32	68	47,06%
27 Lugo	901 Baralla	200000 POL (SANTA MARÍA)	17	58	29,31%
27 Lugo	901 Baralla	210000 POUSADA (SANTIAGO)	41	90	45,56%
27 Lugo	901 Baralla	220000 RECESENDE (SAN CIRILO)	16	37	43,24%
27 Lugo	901 Baralla	230000 RIBA DE NEIRA (SANTALLA)	8	15	53,33%
27 Lugo	901 Baralla	240000 SANTO ESTEVO (SANTO ESTEVO)	19	67	28,36%
27 Lugo	901 Baralla	250000 SIXIREI (SAN PEDRO)	15	37	40,54%
27 Lugo	901 Baralla	260000 TEIXEIRA (SAN PEDRO)	6	28	21,43%
27 Lugo	901 Baralla	270000 VALE (SAN XURXO)	17	48	35,42%
27 Lugo	901 Baralla	280000 VILACHAMBRE (SANTA MARÍA)	14	31	45,16%
27 Lugo	901 Baralla	290000 VILARPUNTEIRO (SANTA MARTA)	10	46	21,74%
27 Lugo	901 Baralla	300000 VILARTELÍN (SANTA EUFEMIA)	41	96	42,71%

(*) Datos non facilitados por protección de segredo estatístico, por poboación menor ou igual a 3 habitantes
Para o cálculo nestes casos tomarase como referencia a media entre 1 e 3, ou sexa calcularase con 2 habitantes